

Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

ROHU-388

CDDL

Központ a fenntartható fejlődésért - Les –
Center for sustainable development Les
Békés megyei munkaerőpiaci stratégia

2020

TARTALOMJEGYZÉK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
2. BEVEZETÉS.....	12
2.1. Előzmények	12
2.1.1. <i>Stratégiai dokumentum létrehozásának szükségességét indokoló tényezők ..</i>	<i>14</i>
2.1.2. <i>A stratégiaalkotás célja, tárgya, kerete .....</i>	<i>15</i>
2.2. Tervezés és végrehajtás.....	16
2.2.1. <i>A stratégia más munkaerőpiaci stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének bemutatása .....</i>	<i>17</i>
2.2.2. <i>A stratégia felépítése, szerkezete .....</i>	<i>35</i>
2.3. Lehatárolás és fogalomértelmezés	37
2.3.1. <i>A stratégia által lefedett terület bemutatása.....</i>	<i>38</i>
2.3.2. <i>Fogalmak.....</i>	<i>39</i>
3. A STRATÉGIA KONCEPCIONÁLIS KERETEI.....	45
4. HELYZETELEMZÉS.....	49
4.1. Megközelítés	50
4.2. Stratégiai terület.....	55
4.2.1. <i>Földrajzi és természeti környezet.....</i>	<i>57</i>
4.2.2. <i>Településszerkezet.....</i>	<i>60</i>
4.2.3. <i>Közlekedés .....</i>	<i>64</i>
4.2.4. <i>Társadalom .....</i>	<i>69</i>
4.2.5. <i>Egészség, nevelés-oktatás .....</i>	<i>85</i>
4.2.6. <i>Gazdaság .....</i>	<i>99</i>
4.2.7. <i>Munkaerőpiac .....</i>	<i>112</i>
4.3. A COVID-19 járvány és a járványhelyzettel összefüggő nemzetközi, országos és helyi-területi intézkedések hatása a munkaerőpiacra.....	135
4.4. A munkaerőpiac empirikus felmérése	145
4.4.1. <i>A vizsgálat rétegzése.....</i>	<i>146</i>
4.4.2. <i>Igények és pozíciók .....</i>	<i>150</i>
4.4.3. <i>Várakozások és vélemények.....</i>	<i>160</i>
5. SWOT	167

5.1. Megközelítés	168
5.2. SWOT-elemzés	168
6. JÖVŐKÉP	175
6.1. Megközelítés	175
6.2. Célállapot	176
6.2.1. Általános cél	177
6.2.2. Operatív célok.....	178
7. STRATÉGIAI KERETEK.....	180
7.1. Potenciális beavatkozási területek	180
7.1.1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése	181
7.1.2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése	182
7.1.3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése	182
7.1.4. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása	183
7.1.5. Megyei munkavállalás helyzetének javítása	183
7.1.6. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció.....	183
7.2. Stratégiai alternatívák	184
7.3. Stratégia meghatározása	185
8. CÉLKITŰZÉSEK.....	187
8.1. Célhierarchia	188
8.2. Mutatószámok.....	189
9. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LÉPÉSEI.....	192
9.1. Szükséges eszközök számbavétele	192
9.2. Megvalósítás és monitoring feltételrendszere.....	195
9.3. Ex ante értékelési terv kialakítása.....	196
10. IRODALOMJEGYZÉK	198
11. ÁBRÁK JEGYZÉKE	203
12. TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	207

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia azt a szakpolitika-alkotó tevékenységet kívánja támogatni, amely a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodást, a külső és belső, vertikális és horizontális tényezők alakította munkaerőpiac fejlesztését tűzi ki célul, és amely megfelelő válaszlépéseket kíván adni a napjainkban tapasztalható, a munkaerőpiacot alapjaiban átformáló erőkkel szemben. Kidolgozása a Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány Interreg V-A Románia-Magyarország Együttműködési Programjának (a továbbiakban: Program) keretében valósul meg. Létrehozásának szükségességét a fentiek több, egymással összefüggő tényező támasztja alá. A tényezők között megtalálhatók a külső – a stratégiaalkotó szervezet külső környezetéből érkező – kényszerként értelmezhető tényezők, illetve belső – a stratégiaalkotó szervezetén belüli – tényezők. Tervezése folyamán azonosításra kerültek azon elemzések, amelyek szintén középtávú tervezési céllal készültek, és amelyek az állami-önkormányzati célkitűzéseket összegezve meghatározzák a jelen dokumentum célirányozását. Ilyen módon a releváns nemzetközi és nemzeti tervezési dokumentumokkal összhangban fogalmazza meg a munkaerőpiacra vonatkozó stratégiai ajánlásait. Szerkezeti egységeinek felépítése a stratégiai tervezés egyes lépéseit reprezentálja.

A stratégiai tervezés helyzetelemzése keretében a stratégiai területre ható tényezők aktuális állapotának – illetve az aktuális állapothoz vezető folyamatának –, az egyes tényezők közötti kapcsolódásoknak és a stratégiai területre való ráhatásuk vizsgálata történik meg. A stratégiában meghatározott vizsgálati kategóriák a következők:

- földrajzi és természeti környezet,
- településszerkezet,
- közlekedés,
- társadalom,
- egészség, nevelés-oktatás,

- gazdaság,
- munkaerőpiac.

Módszertani megalapozását tekintve vegyes típusú, a megye jelenlegi helyzetét – és ezáltal a stratégiai irányok kiindulópontját – többfajta, felépítésében és megközelítésében eltérő forrásanyagok és adatforrás alapján tártuk fel.

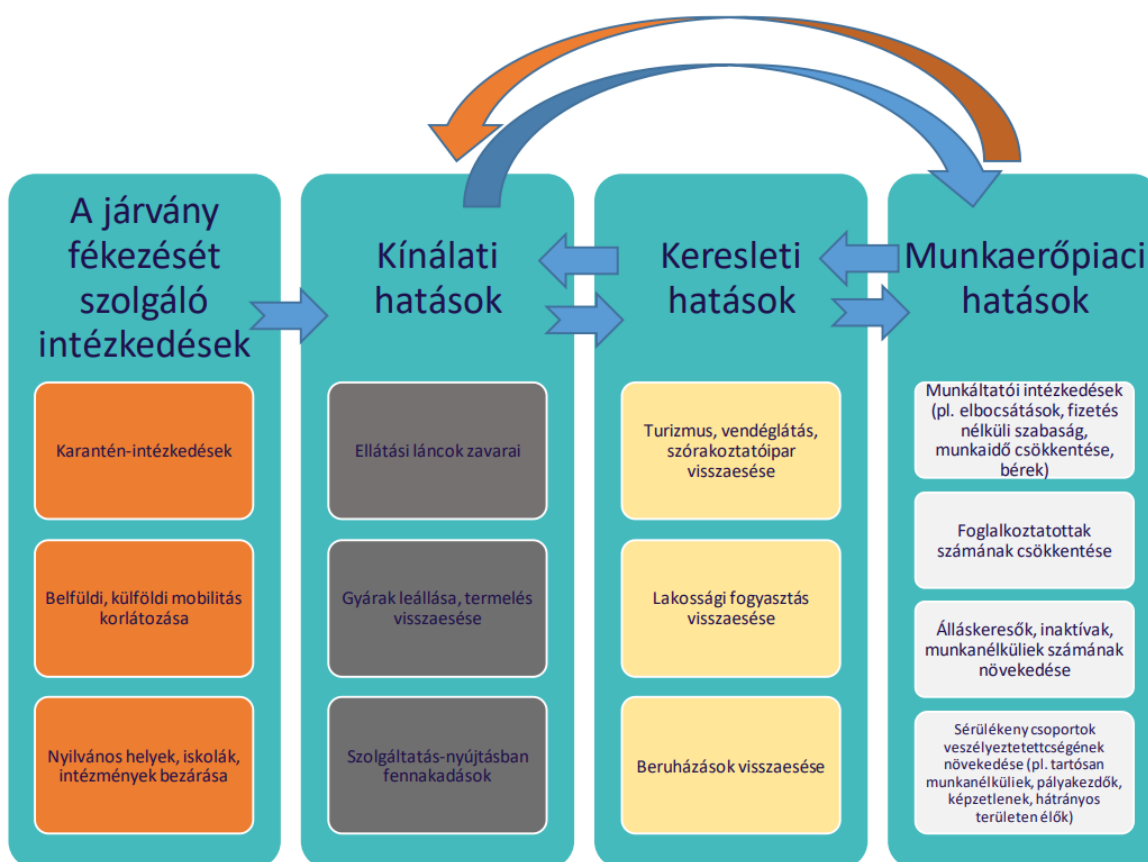
A stratégia módszertani megoldása

	Kutatási módszertan	
	Szekunder	Primer
Adatgyűjtés formája	• állami adatgyűjtések: Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR), középtávú tervezési dokumentumok	• strukturált kérdőívek felvétele a területen érdekelt, szakmai hozzáértéssel és tapasztalatokkal rendelkező szereplőkkel (vállalkozók)
Megismerés módja	Kvantitatív adatfeldolgozás • összehasonlító grafikonok, térképek, táblázatok • számított értékek összevetése: átlag, medián, szórás stb. • összehasonlítás a primer információkkal Kvalitatív elemzés • középtávú tervezési dokumentumok megállapításai	Kvantitatív adatfeldolgozás • felvett kérdőívben szereplő kvantitatív eredmények elemzése • szemléltető grafikonok és táblázatok készítése Kvalitatív elemzés • felvett kérdőívben szereplő kvalitatív eredmények elemzése • kérdőív alapján gyűjtött tapasztalatok tematikus rendezése és összevetése a szekunder adatokkal
Logikai következtetés módozatai	Dedukció Nagyszámú, kizárólag számszerű értékeket tartalmazó mintán végzett statisztikai műveletek alapján az adott jelenség trendjének felvázolása	Indukció Kisszámú, részletesebb tartalmú mintán végzett részletesebb felmérés egyedi tapasztalatai alapján az általános trendekre történő következtetés

A különböző adatgyűjtési formák (primer és szekunder), az ezen adatgyűjtési formák által meghatározott, a helyzetelemzést érintő megismerési módok (kvantitatív adatfeldolgozás és kvalitatív elemzés), valamint az adatgyűjtési formák és a megismerési

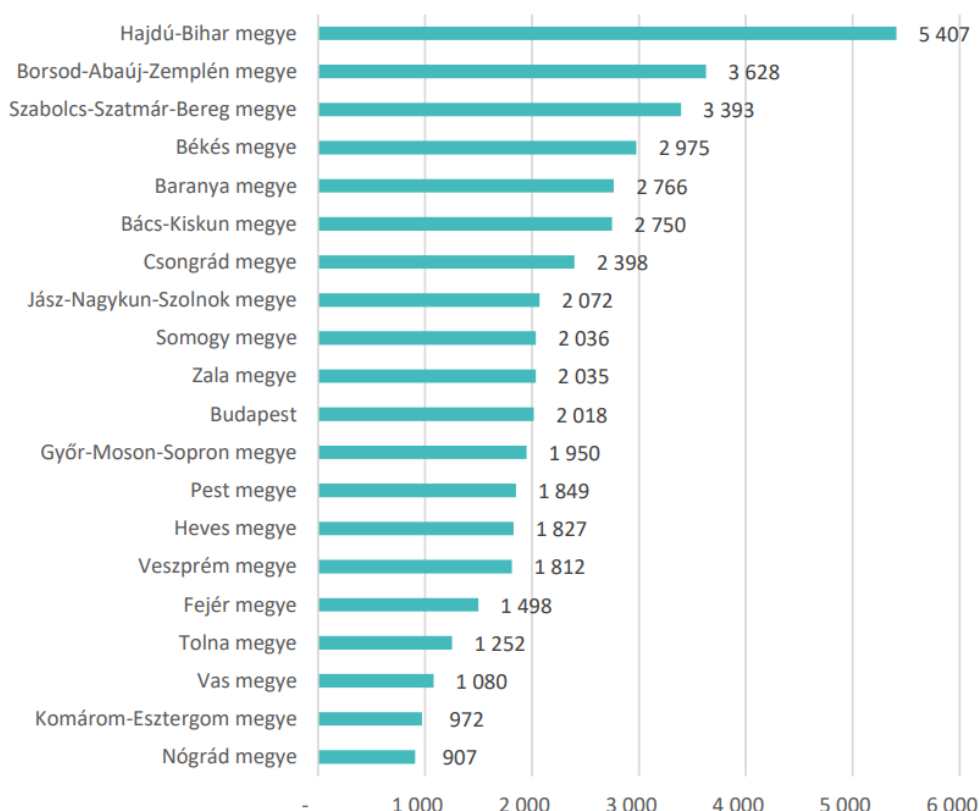
módok által együttesen meghatározott logikai következtetések módozatai összességükben alakították ki a helyzetelemzés módszertani megoldását. A szekunder adatgyűjtés kvantitatív komponense keretében azon állami statisztikai adatbázisok adatvagyonát használtuk fel, amelyek kifejezetten a megyéken belüli, egyes elemzési kérdések kapcsán értelmezhető állapotokat fejezték ki. A szekunder adatgyűjtés kvalitatív komponense keretében pedig több középtávú tervezési dokumentum adattartalmát és megfigyeléseit vettük figyelembe következtetéseink megfogalmazásakor. A primer adatgyűjtés kvantitatív adatainak feldolgozása és kvalitatív elemzése strukturált online kérdőív felvételével és eredményeinek kiértékelésével történt. A stratégiát megalapozó kutatás során Békés megyei székhelyű vállalkozások számára küldtünk ki kérdőívet. A stratégia az állami-önkormányzati tervezés aktuális helyzetbeli egyik legfontosabb tényezőjét, a 2020. év szakpolitikai tervezését alapjaiban átformáló vírus- és járványhelyzetet külön elemzés tárgyává teszi.

A koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásmechanizmusa

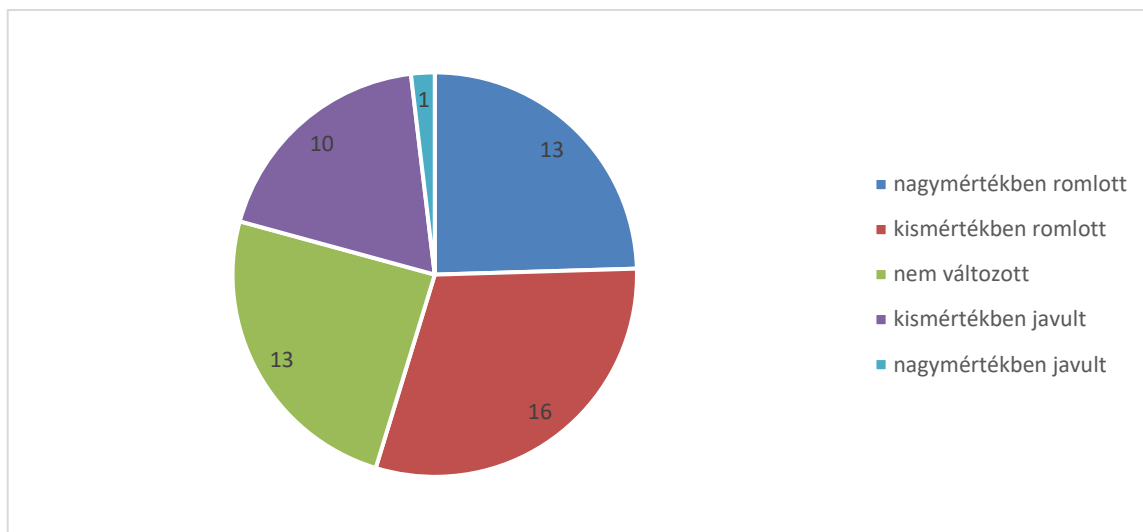
A járvány egy többszörösen közvetett folyamaton keresztül fejt ki hatását a munkaerőpiacra, amelyben a járvány megfékezését szolgáló intézkedések közvetlen módon a gazdaság kínálati oldalán eredményeznek negatív következményeket, majd ezek a következmények oda- és visszahatnak a kínálati oldalra, hogy végül szintén egy oda- és visszaható folyamatemen keresztül munkaerőpiaci hatásokká váljanak.

Munkahelyteremtő bértámogatásra irányuló kérelmekben szereplő munkahelyek száma, 2020. augusztus 10-i állapot (darab)

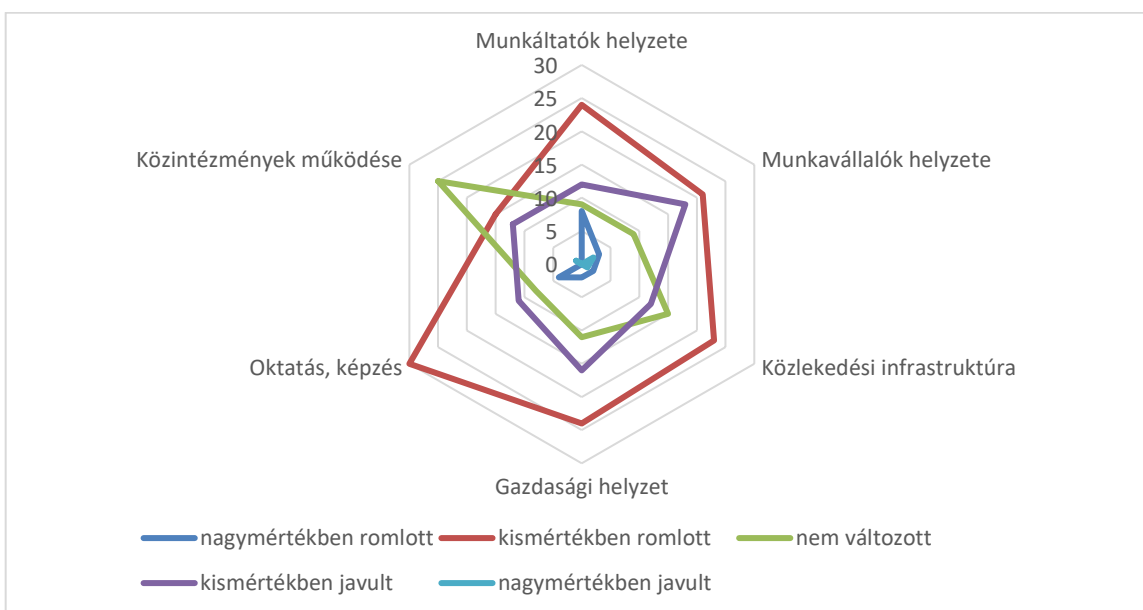

A munkaerőpiac empirikus felmérése keretében online kitölthető kérdőívet állítottunk össze Békés megye munkaerőpiacának mélyebb vizsgálata érdekében. A kérdőív egyaránt tartalmazott skálázható, a válaszadók egzakt tapasztalatait felmérő kérdéseket, illetve olyan nyitott kérdéseket, amelyek által lehetőségük nyílt a vizsgált témakörrel kapcsolatos megfigyeléseik bővebb kifejtésére.

„Hogyan alakult a vállalkozása sikeressége a COVID-19 járvány megjelenése óta?”

„Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében?”

A stratégia keretében meghatározott célok rendszerszerű, egymásra épülő egységet alkotnak, az alábbi hierarchikus szintek alapján: 1. általános cél (avagy stratégiai cél), 2. általános célelemek (avagy átfogó célok), 3. operatív célok (avagy sarkalatos célok), 4. potenciális beavatkozási területek (avagy specifikus célok), illetve 5. horizontális cél(ok).

A stratégia célhierarchiája

1. Általános cél	Munkaerőpiaci helyzet javítása	
2. Általános cél elemei	I/A. Helyi gazdaság fejlesztése	I/B. Foglalkoztatási helyzet javítása
3. Operatív célok	I/A/1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése	I/B/1. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása
	I/A/2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése	I/B/2. Megyei munkavállalás helyzetének javítása
	I/A/3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése	I/B/3. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció
4. Potenciális beavatkozási területek	I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások I/A/1/c. tökeellátottság javítása I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás	I/B/1/a. megyei foglalkoztatók piacszerzésének ösztönzése I/B/1/b. helyi munkaerőpiaci kínálat tényezőivel kapcsolatos minőség-növelés I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása
	I/A/2/a. szövetkezeti alapon nyugvó termékpályás együttműködések I/A/2/b. gazdasági klaszterek megszervezése egyes speciális tájtermékekhez	I/B/2/a. helyi munkaerőpiaci kereslet tényezőivel kapcsolatos minőség-növelés I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása I/B/2/c. munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi rétegek közvetlen elérése
	I/A/3/a. távmunka I/A/3/b. távtanulás I/A/3/c. technológiai parkok, innovációs centrumok és innovációs transzferközpontok kialakíthatóságának vizsgálata I/A/3/d. telekommunikációs és informatikai szolgáltatások nyújtása I/A/3/e. elektronikus kereskedelem és elektronikus ügyintézés bevezetésének segítése	I/B/3/a. foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő költségek optimalizálása I/B/3/b. állami adminisztrációs terhek és akadályok azonosítása és egyszerűsítése I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevétele felmérése I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piacutatások
+1. Horizontális cél	H. Koronavírus-járvány helyi munkaerőpiacra gyakorolt hatásainak enyhítése	

Az egyes megállapított területek számos döntési útvonal, stratégiai alternatíva megalapozására alkalmasak, illetve egyfajta prioritási sorrendként is felfoghatók, amely

alapján a rendelkezésre álló erőforrások függvényében a beavatkozás több ponton, párhuzamosan is megtehető. A stratégiában két, mintaként szolgáló stratégiai alternatívát vázolunk fel, amelyek a beavatkozás egyes területeit aktív és passzív cselekvések szempontja szerint rendszerezik, illetve e szempont alapján csoportosítja stratégiai alternatívákba.

- I. Az aktív megyei munkaerőpiaci beavatkozás – mint a foglalkoztatáspolitikai aktív eszközcsoportjának mintájára meghatározott alternatíva – a szereplők munkaerőpiaci helyzetét főleg pénzügyi ösztönzők segítségével változtatja meg, avagy közvetett módon, a nem pénzügyi ösztönzőkhöz (például egy képzésen való részvétel vagy gazdasági klaszterhez való csatlakozás esetén) pénzügyi formában megjelenő előnyöket kínál (például kamatmentes hitel nyújtása a képzésen részt vetteknek, kedvezményes irodabérlési lehetőség a klasztertagoknak). Az alternatívához tartoznak ezáltal a hat operatív cél azon elemei, amelyek közvetlen pénzügyi előnyt eredményeznek a bevont érdekeltek számára.
- II. A passzív megyei munkaerőpiaci beavatkozás alternatívája – értelemszerűen a foglalkoztatáspolitikai passzív eszközcsoportjának mintájára – főleg nem pénzügyi ösztönzők révén igyekszik beavatkozni a munkaerőpiaci szereplők tevékenységébe, pozícióikat nem közvetlen dotációval, hanem például képességfejlesztéssel javítja. A beavatkozási területek motiválással és ösztönzéssel összefüggő elemei így összességében nem a gazdasági, hanem a foglalkoztatási képességeket fejlesztik, előnyük nem közvetlenül a beavatkozásból, hanem a beavatkozás eredményéből (például együttműködésből származó megbízás, átképzést követő munkahelyváltás) származik.

A megállapítottak alapján a potenciális beavatkozási területek párhuzamos alkalmazására nyílik lehetőség, az alkalmazott eszközök korlátját a stratégia megvalósítására rendelkezésre álló erőforrások jelentik; az eszközkészlet két alternatívát alapoz meg, az aktív és a passzív megyei munkaerőpiaci beavatkozás alternatíváit, amelyek közül – figyelembe véve a stratégia készítésének időpontjában a munkaerőpiacon fennálló átmeneti állapotot – a passzív munkaerőpiaci beavatkozás alternatívája javasolt.

Javasolt stratégiai alternatíva – passzív munkaerőpiaci beavatkozás

Javasolt stratégia	II. Passzív munkaerőpiaci beavatkozás	
Javasolt stratégia elemei	<u>I/A/1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése</u> <i>I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések</i> <i>I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások</i> <i>I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése</i> <i>I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás</i>	<u>I/B/1. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása</u> <i>I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása</i>
	<u>I/A/3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése</u> <i>I/A/3/a. távmunka</i> <i>I/A/3/b. távtanulás</i>	<u>I/B/2. Megyei munkavállalás helyzetének javítása</u> <i>I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása</i>
		<u>I/B/3. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció</u> <i>I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevételének felmérése</i> <i>I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése</i> <i>I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piacutatások</i>

A stratégiai tervezés logikai ívét meghaladva a dokumentum a stratégia megvalósításának azon lépéseit is bemutatja, amelyek jellegükből fakadóan visszahatnak a stratégiai tervezés egyes fázisaira olyan módon, hogy a megvalósítás megkezdése során kapott gyakorlati inputok a tervezési fázis során megfogalmazottak esetleges kiigazításának igényét vetik fel. Ilyen a szükséges eszközök számbavételekor az eszközök mennyiségéhez, minőségéhez illeszkedő célmeghatározás (célok csökkentése vagy növelése), a monitoring során további megfigyelési szempontok beépítése, avagy az értékelési terv során a stratégia kiegészítése az elvi vagy gyakorlati szempontok mentén.

2. BEVEZETÉS

A munkaerőpiac fejlesztését előmozdító intézkedések megtervezése minden korban jelentős és összetett kihívások elé állítja a szakpolitikai döntéshozókat. Napjainkban azonban különösen felértékelődik az előzetesen kijelölt és konkretizált célok mentén, elkülönült erőforrásokkal, ütemezéssel és projektszervezettel történő, tény- és adatalapú szakpolitikai döntéshozatal, amelynek egyik fontos eszközét a stratégiai szemléletű tervezés jelenti. A globális kihívások megatrendjei és a piacokat jelentősen átalakító európai és hazai gazdasági tényezők mellett az utóbbi időszakban olyan nem várt horizontális hatások érték a helyi munkaerőpiacokat, amelyek szükségessé teszik a területre vonatkozó szakpolitikai irányvonalak újragondolását.

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia azt a szakpolitika-alkotó tevékenységet kívánja támogatni, amely a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodást, a külső és belső, vertikális és horizontális tényezők alakította munkaerőpiac fejlesztését tűzi ki célul, és amely megfelelő válaszlépéseket kíván adni a napjainkban tapasztalható, a munkaerőpiacot alapjaiban átformáló erőkkel szemben. Ennek érdekében átfogó képet ad a megye társadalmi, gazdasági, és különös tekintettel munkaerőpiaci helyzetéről, meghatározza azokat az elvi és gyakorlati kiindulópontokat, amelyek alapján a területre vonatkozó középtávú döntések tervezhetővé és megvalósíthatóvá válnak. Elemzése keretében statisztikai adatokkal – országos és területi adatfelvételek összegzésével és saját adatfelvétellel – alátámasztott értékelést ad a terület helyzetéről, meghatározza annak várható jövőképét és fejlesztési igényeit, amelyekhez komplex célrendszert kapcsol, a vizsgálat során pedig tekintettel van a munkaerőpiacra napjainkban ható speciális tényezőkre.

2.1. Előzmények

A „Békés megyei munkaerőpiaci stratégia” kidolgozása a Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány Interreg V-A Románia-Magyarország Együttműködési Programjának (a továbbiakban: Program) keretében valósul meg. A pályázat címe: „Központ a fenntartható fejlődésért - Les” (angolul: „Center for sustainable development Les”), azonosítószáma: ROHU-388, rövidített elnevezése pedig CDDL.

Az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (a továbbiakban: ERFA) társfinanszírozott ROHU-388 projekt a 3-as prioritási tengely („A munkaerő-foglalkoztatási arány javítása és a határokon átnyúló munkaerő-mobilitás előmozdítása, együttműködés a munkaerő-foglalkoztatás terén”) 8/b beruházási prioritásához („a munkaerő-foglalkoztatás hatékony növekedésének támogatása az endogén potenciál fejlesztése által, az egyes területekre vonatkozó területi stratégia részeként”) járul hozzá. Célkitűzése „a nagyobb munkavállalói-potenciállal rendelkezők arányának növelése új, célirányos eszközök és szabványosított képzési programok által”. A projekt teljes költségvetése 886.333,00 euró, amelyből 753.383,05 euró ERFA-támogatás. Megvalósítása partnerségben történik, az alábbi partnerek részvételével:

- Fő kedvezményezett:
  - Nagyürögd Község (Románia).
- Kedvezményezettek:
  - Nagyvárad Metropolisz Övezet Egyesület a Községek Fejlesztéséért (Románia),
  - Békés Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (Magyarország),
  - INTEGRA Egyesület Románia (Románia).

A projekt keretében a partnerek a következő tevékenységek megvalósítására tettek vállalást:

- a korábbi oktatási intézményt modernizálása és átalakítása A Fenntartható Fejlesztésért Központtá,
- tanácsadás és képzések szervezése,
- weboldal és online platform létrehozása,

- 3 stratégiai dokumentum kidolgozása és terjesztése, valamint
- egy kétnyelvű prospektus kivitelezése.

A projekt várható eredményeiként az alábbiak kerültek azonosításra:

- 600 résztvevő a helyi közös kezdeményezéseken és foglalkoztatási tréningeken,
- 1 új, felszerelt központ a Fenntartható Fejlesztésért,
- 1 új, stratégiai dokumentum a Nagyváradi Metropolisz Övezet szintjén,
- 2 új, stratégiai dokumentum, Békés megye szintjén,
- 2 új, tanúsítvánnyal rendelkező vállalkozói- és számítástechnikai képzés.

2.1.1. Stratégiai dokumentum létrehozásának szükségességét indokoló tényezők

A stratégiaalkotás, mint projektrendszerű tevékenység a gyorsan változó környezethez való alkalmazkodást segítő tevékenység, amely a mindenkori stratégiaalkotó célorientációját és eredményességét növeli, a stratégiaalkotás általában vett indokoltsága tehát nem kérdéses. Egy adott stratégiai dokumentum kapcsán azonban mégis szükséges és hasznos annak indoklása, hogy milyen tényezők támasztják alá a dokumentum elkészítését. A jelen stratégia létrehozásának szükségességét a fentiek több, egymással összefüggő tényező támasztja alá. A tényezők között megtalálhatók a külső – a stratégiaalkotó szervezet külső környezetéből érkező – kényszerként értelmezhető tényezők, illetve belső – a stratégiaalkotó szervezetén belüli – tényezők.

A külső tényezők között említhető elsőként az Európai Unió pénzügyi tervezési ciklusváltása, pontosabban az új pénzügyi tervezési időszak megalapozási időszaka, amelyben az országos szint mellett területi szinten is szükségessé válik a középtávú célok megfogalmazása a releváns szakpolitikai területeken, így a munkaerőpiaci szakpolitika területén is. Az új tervezési időszakokkal várhatóan új nemzetközi és nemzeti dokumentumok jelennek meg, amelyek szintén felvetik az alkalmazkodás, a koherens tervezés igényét. További külső tényező a stratégiával érintett területen tapasztalható megváltozott állapotok,

illetve az azokra való válaszlépések kényszere: a koronavírus-járvány alapjaiban formálta át a munkaerőpiacot, a változások egy része pedig nem csak a vírushelyzet időszakában, hanem várhatóan hosszabb távon is megváltoztatja a munkaerőpiac egyes jellemzőit. A megváltozott körülményekhez illeszkedő célok megfogalmazása ezért alapvető követelményként jelentkezik.

A belső tényezők között említhető annak ténye, hogy Békés megye korábbi foglalkoztatási stratégiájának (Békés Megyei Önkormányzat, Békés Megyei Kormányhivatal, Békés Megyei Vállalkozási és Fejlesztési Nonprofit Kft., 2016) hatálya a 2021. évben lejár, szükségessé válik tehát a középtávú tervezés továbbvezetése és a jelenbeli ismeretek alapján, az ezen ismeretekhez illeszkedő célok kijelölése. Mindezt megerősíti a korábbi stratégiában felvázolt állapotok megváltozása, amely visszautal a fentiekben részletezett külső tényezőkre. Mindezen felül a jelen stratégia a munkaerőpiaccal kapcsolatban fogalmaz meg stratégiai jellegű ajánlásokat, amelynek elméleti hatóköre – ahogyan a stratégiában részletesebben is tetten érhető – szélesebb kört fed le, mint a foglalkoztatás, a tervezés és megvalósítás ezáltal új szempontokkal (például oktatási, egészségügyi szempontok) bővíthető.

2.1.2. A stratégiaalkotás célja, tárgya, kerete

A jelen stratégia kidolgozása mögötti cél a megelőző, stratégiai dokumentum létrehozásának szükségességét indokoló tényezőket tartalmazó szerkezeti egységből levezethető, közvetlen célja pedig a stratégiaalkotó projektelemként definiált, középtávú stratégiai igényének kielégítése.

Tárgya Békés megye munkaerőpiaci stratégiája, a területi szintű stratégia tervezés emellett az alsóbb igazgatási szintek stratégiai igényeinek kielégítésére is alkalmas, ilyen módon tehát stratégiai javaslatokat fogalmaz meg a megyével és annak közigazgatási egységeivel kapcsolatos középtávú fejlesztés tárgyában.

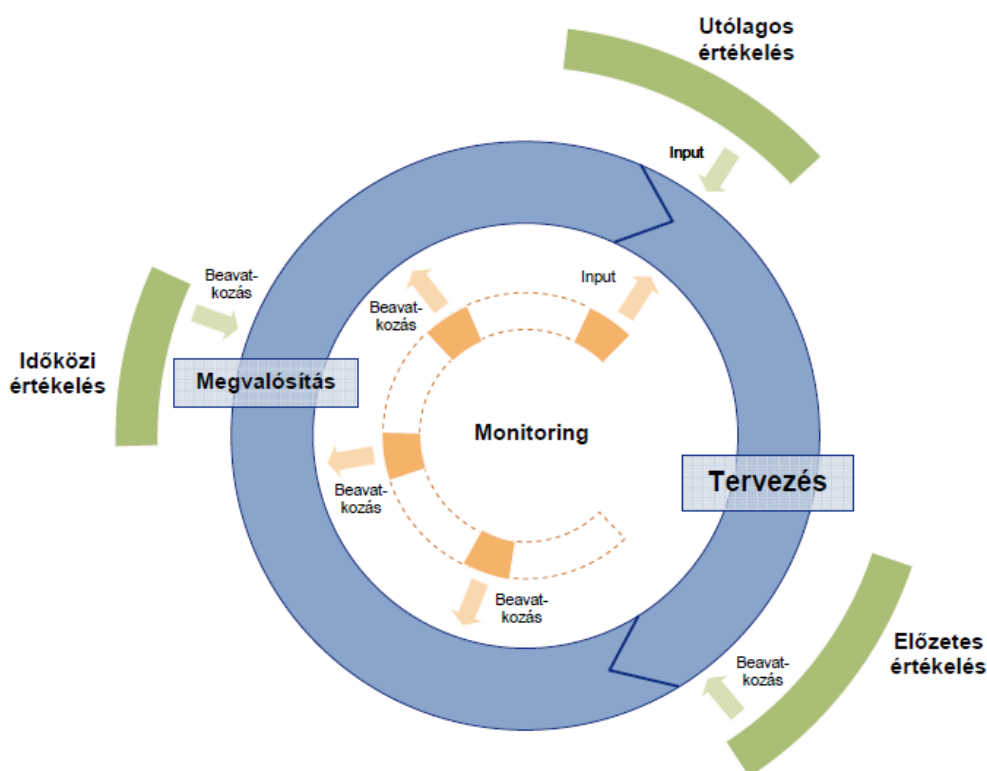
A stratégia keretét a stratégiai dokumentumok tipizálása alapján a stratégiai menedzsment ciklusa jelöli ki, amely a tervezés fázisát a megelőző stratégiai

dokumentumokra alapozva a tervezéssel kapcsolatos feladatok elvégzésén keresztül a megvalósításra vonatkozó ajánlások megfogalmazásáig jelöli ki. A jelen stratégia ehhez az elméleti kerethez igazodva a stratégia tervezés feladatait látja el, alapul véve a megelőző dokumentumok megállapításait, illetve ajánlást téve a megvalósítás körülményeire.

2.2. Tervezés és végrehajtás

A stratégiai tervezés a stratégiai menedzsment ciklikus folyamatába illeszkedő, annak részelemét képező tevékenység; a tervezést az annak keretében meghatározott cselekvések megvalósítás, a megvalósítás előrehaladásának folyamatos figyelemmel kísérését jelentő monitoring, illetve az elért eredmények értékelése követi; amely értékelés azután egy újabb stratégiai tervezés bemenetét jelenti.

1. ábra: A stratégiai menedzsment folyamata

Forrás: (Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, 2008, old.: 7)

A folyamatszerűség a stratégiai menedzsment egészét éppúgy meghatározza, mint annak jelen dokumentumbeli részelemét, a stratégiai tervezést. A stratégia egyes szerkezeti egységei így a tervezés egyes lépéseit reprezentálják, amelyek folyamatában kialakulnak azok az ajánlott cselekvések, amelyek aztán a megvalósítás (majd a monitoring és az értékelés, ezután pedig ismét a tervezés) alapját képezik. A tervezés kiindulópontját képezik továbbá azok a stratégiai dokumentumok, amelyek hierarchiájába a jelen stratégia is illeszkedik.

2.2.1. A stratégia más munkaerőpiaci stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének bemutatása

A stratégia kidolgozását megelőző tervezés és végrehajtás e részeleme lefedi többek közt a létező, középtávú koncepcióalkotási céllal kiadott dokumentumok áttekintését, feldolgozását, ennek keretében a meglévő, akár más időhorizontot lefedő, ám fölérendelt stratégiák dokumentumhierarchiába való beillesztését, célrendszerük kapcsolódási pontjainak azonosítását, e logika mentén hasonlóképpen a mellérendelt – térségi, megyei vagy alsóbb szintű – tervezési dokumentumok feltérképezését. A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia tervezése folyamán is azonosításra kerültek a dokumentum megalapozását szolgáló azon elemzések, amelyek szintén középtávú tervezési céllal készültek, és amelyek az állami-önkormányzati célkitűzéseket összegezve meghatározzák a jelen dokumentum célirányozását is.

A munkaerőpiaci stratégiai célok igen szerteágazóak, szélesebb tervezési spektrumot ölelnek fel, mint akár a foglalkoztatáspolitikai dokumentumok¹, így céljaik számos stratégiai típusú dokumentumban azonosíthatók, és a jelen dokumentum előkutatása során számos forrásmunka azonosításra is került. A stratégia más munkaerőpiaci stratégiai

---

¹ Míg utóbbiak a munkaerőpiac egy – habár központi, meghatározó jelentőségű – elemét, a foglalkoztatás egyes kapcsolódó aspektusait fedik le, a munkaerőpiaci stratégiák ettől szélesebb kontextusban olyan kérdésekre is hangsúlyt fektetnek, amelyek a foglalkoztatás tágabban vett értelmezési körébe sem tartoznak bele. Ilyenek például az oktatás, az egészség, a környezet vagy az infrastruktúra, mint a munkaerőpiacra közvetett hatással lévő tényezők.

dokumentumokhoz való illeszkedésének bemutatása mindezek alapján az alábbiakban három dimenzióban történik meg:

- elsőként a legtágabb kontextust felölelve a nemzetközi stratégiai dokumentumokhoz való kapcsolódás kerül a vizsgálódás középpontjába; ennek keretében – Magyarország területi és politikai pozícióit figyelembe véve – az Európai Unió munkaerőpiac szempontjából releváns tervezési dokumentumai kerülnek bemutatásra, így az Európa 2020 stratégia, az Európai foglalkoztatási stratégia és közelebbi kapcsolódásként az Interreg V-A Románia-Magyarország Program;
- ezt követően már a megyei szintű tervezés közvetlen stratégiai környezetét képezve az országos dokumentumokhoz való kapcsolódások kerülnek bemutatásra; e dokumentumok továbbra is jelentős kapcsolódási pontokat jelentenek az uniós tervezés dokumentumaival, lévén a hazai stratégiák a közösen kidolgozott célrendszer leképeződései; ennek keretében kerül feldolgozásra többek közt a megelőző pénzügyi ciklus foglalkoztatási stratégiája, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció és az Európai Bizottság Magyarországról szóló 2019. évi országjelentése is;
- harmadikként a megyei fejlesztési dokumentumok alkotják a jelen stratégiához való kapcsolódás legközvetlenebb szintjét, Békés megye 2017-2021 közötti időszakra vonatkozó foglalkoztatási stratégiája és a megyei területi fejlesztés dokumentumai részben azonos célhatározással azonosítják a munkaerőpiac fejlesztésére is vonatkozó teendőket, a stratégiai tervezésben való figyelembe vételük így elengedhetetlen.

Békés megye munkaerőpiaci stratégiája a fenti kiindulópontok alapján tehát a stratégiai tervezés három szintjéhez – a nemzetközi, az országos és a megyei középtávú tervezési dokumentumok tekintetében – az alább kifejtett módon illeszkedik.

2.2.1.1. Nemzetközi dokumentumok

Európai Uniós kontextusban a foglalkoztatáspolitikai az egyik kiemelt – egyes vélemények szerint a legkiemelkedőbb jelentőséggel bíró – szakpolitika. Annak

bizonyításaként, hogy az EU nagy figyelmet fordít a foglalkoztatás témakörének, elég csupán az immár több mint 60 éve működő legrégebbi uniós pénzügyi alap, az Európai Szociális Alap (ESZA) fő célkitűzését felidézni, amely munkavállalók foglalkoztatási lehetőségeinek javítása a tagállamok alkotta közösség belső piacán (Balás, és mtsai., 2018, old.: 7).

Habár a munkaerőpiaci folyamatok alakulását – köztük különösképpen a foglalkoztatás folyamatait – az Európai Uniót megalapozó Római Szerződés még a piaci automatizmusokra bízta, a tagállamok körében egyre gyakrabban merült fel az e területre vonatkozó törekvések összehangolása. Első ízben 1988-ban készült foglalkoztatási helyzetkép a tagállamok munkaerőpiaci pozícióiról, majd a Maastrichti Szerződés kapcsolódó Fehér Könyv már fő témájának tekintette a növekedést, a versenyképességet és a foglalkoztatást. Az ezt követő dokumentumok és folyamatok között az Európa 2020 stratégia és az Európai foglalkoztatási stratégia tekinthetők a legfontosabb nemzetközi, uniós dokumentumoknak a munkaerőpiaci stratégiai tervezés területén.

Az Európa 2020 stratégiát (a továbbiakban: EU2020) az Európai Bizottság 2010-ben indította el, ebben a stratégiai dokumentumban összegzi az Unió és tagállamai számára 2010 és 2020 közötti időszakban irányadó foglalkoztatással és növekedéssel kapcsolatos céljait (Európai Bizottság, 2010). A dokumentum alcímében megjelenő jelzők alapján az EU az évtized elején az intelligens, fenntarthatóságot és az inkluzivitást szem előtt tartó növekedést tartotta a fejlődés irányának, a jelen projekthez és stratégiai dokumentumhoz ezáltal integránsan kapcsolódik, hiszen a fenntartható fejlődés a Békés megyei munkaerőpiaci stratégia egyik fő irányvonala is. A dokumentum elnevezése annak három fő prioritását az alábbiakban reprezentálja (Európai Bizottság, 2010, old.: 5):

- az intelligens növekedés az EU2020 értelmezésében egyfajta hatékonyságot jelent, a beruházások nem mennyiségi, hanem minőségi megközelítését, ennek jegyében pedig a tudásalapú növekedés támogatását az oktatásba, kutatásba és innovációba való befektetés révén, létrehozva egy "tudáson és innováción alapuló gazdaságot".
- a fenntartható növekedés kulcsszava szintén a hatékonyság, amely ebben az esetben az erőforrásokkal – értve ez alatt a természeti és emberi erőforrást – való

hatékonyabb gazdálkodás (erőforrás-hatékonyság) és környezetbarát energia felhasználása (alacsonyabb és visszafogottabb szén-dioxid kibocsátás) révén kívánja biztosítani az EU gazdaságának versenyképességét;

- a növekedés inkluzív módon történő megvalósítása pedig a társadalom bevonását jelenti a fejlődésbe, ennek keretében a foglalkoztatás magas szintjének biztosítását, a társadalmi rétegek és a földrajzi területek közti kohézió erősítését, ennek érdekében pedig a munkahelyteremtésen és a szegénység csökkentésén van a hangsúly.

A stratégia azonosít ún. kiemelt célkitűzéseket, amelyek a fenti prioritásoktól függetlenek, azokat egyetemlegesen és horizontálisan lefedik; emellett az egyes prioritásokhoz kapcsolódóan azonosítja azokat a főbb cselekvési területeket, amelyeken belül Európának cselekednie kell a prioritásokban megjelenő célok teljesítése érdekében (a cselekvési területekhez rövid magyarázatok tartoznak). A stratégiához kapcsolódnak azok a – a jelen stratégia nemzeti stratégiákhoz való kapcsolódásának kifejtésekor részletesebben is bemutatott – országjelentések, amelyek az egyes tagállamokat segítik, számukra országspecifikus ajánlásokat tesznek saját stratégiájuk kidolgozására.

1. táblázat: Az Európa 2020 stratégia prioritásai, cselekvési irányai és az ajánlott cselekvések tartalma

Prioritás	Cselekvési irány	Cselekvés tartalma
Intelligens növekedés	Innováció	Az „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a kutatás és az innováció keretfeltételeinek javítása és finanszírozási forrásainak bővítése az innovációs lánc megerősítése és a beruházások Unió-szerte megvalósítandó növelése érdekében
	Oktatás	A „Mozgásban az ifjúság” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja az oktatási rendszerek teljesítményének és az európai felsőoktatás nemzetközi vonzerejének növelése.
	Digitális társadalom	Az „Európai digitális menetrend” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a nagy sebességű internethálózat bővítésének felgyorsítása és az egységes digitális piac előnyeinek kamatoztatása a háztartások és a vállalkozások számára.
Fenntartható növekedés	Éghajlat, energia és mobilitás	Az „Erőforrás-hatékony Európa” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztása, a gazdaság szén-dioxidmentesítése, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazása, a

		közlekedési ágazat modernizálása és az energiahatékonyság elősegítése.
	Versenyképesség	Az „Iparpolitika a globalizáció korában” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a vállalkozások – különösen a kkv-k – üzleti környezetének javítása és a világszinten versenyképes, erős és fenntartható ipari bázis kialakításának támogatása.
Inkluzív növekedés	Foglalkoztatás és készségek	Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a munkaerőpiacok modernizálása a munkavállalók mobilitásának fokozása és az egész életen át tartó készségfejlesztés révén, a munkaerő-piaci részvétel ösztönzése és a munkaerő-piaci kínálat és kereslet jobb összehangolása érdekében.
	Szegénység elleni küzdelem	A „Szegénység elleni európai platform” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja olyan társadalmi és területi kohézió biztosítása, ahol a növekedés és a munkahelyteremtés előnyeit széles körben megosztják, a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők pedig méltóságban, a társadalom aktív tagjaiként élhetnek.

Forrás: (Európai Bizottság, 2010, old.: 35)

A jelen stratégia a munkaerőpiac megyei fejlesztése kapcsán figyelembe veszi az intelligens növekedés, illetve a fenntarthatóság és az inkluzivitás követelményeit, javaslatait e szempontok alapul vételével teszi meg. Érinti mindhárom prioritást olyan módon, hogy a munkaerőpiac fejlesztésének egyik alkalmas módszereként az oktatást, az oktatási lehetőségek fejlesztését jelöli meg, a fejlesztésben továbbá nagy hangsúlyt fektet a hatékonyság innovatív dimenziójára. A fenntarthatóságot alapvető megközelítésmódként, annak emberi erőforrásbeli és versenyképességi oldala pedig fontos fejlesztési szempontként jelenik meg a dokumentumban. Legközvetlenebb illeszkedése az inkluzív növekedés kapcsán mutatható ki, a foglalkoztatás és készségek fejlesztése terén a munkaerőpiac modernizálását, a munkaerő mobilitását és számos egyéb, az EU2020 stratégiával kapcsolatba hozható szempontot érint, miközben hangsúlyos szociális dimenziója által a munkaerőpiaci stratégia a szegénység elleni küzdelmet is szolgálja.

Az Európa 2020 átfogó fejlesztési stratégiája mellett a jelen stratégia az Európai foglalkoztatási stratégiát (a továbbiakban: EFS) is nemzetközi kiindulópontnak tekinti. Az EFS Magyarország uniós tagsága előtti időkre nyúlik vissza, története 1992-ben kezdődött a közös uniós foglalkoztatáspolitikai célkitűzések igényének megfogalmazásakor, amelynek kereteiben a tagállamok végül 1997-ben állapodtak meg, a luxembourgi folyamat alapján működő éves folyamat jelentős változásként integrálódott az Európa 2020 stratégiába. Ezt

követően a foglalkoztatási stratégia éves folyamata az ún. európai szemeszter keretében valósul meg, a Foglalkoztatási Bizottság közreműködésével.

2. táblázat: Az Európai Szemeszter menetrendje

	Január	Február	Március	Április	Május	Június	
Európai Bizottság	Éves növekedési jelentés (AGS) bemutatása				NRP-k és CSP-k értékelése	Ajánlások a tagállamoknak az NRP-k és a SCP-k alapján	Egész évben: A tagállamok ajánlásához való igazodásának peer-review-ja, lehetséges intézkedések mérlegelése (Túlzott deficit eljárás, Túlzott egyensúlyhiány eljárás) Ősszel: A kormányok nemzeti gyakorlatuknak megfelelően benyújtják a költségvetésterveiket a nemzeti parlamenteknek
Az Európai Unió Tanácsa		Az AGS vitája				A tagállamoknak szóló ajánlások formális elfogadása	
Európai Parlament		Az AGS vitája					
Európai Tanács			Az EU tagállamok reform-prioritásainak jóváhagyása			A tagállamoknak szóló ajánlások vitája és jóváhagyása	
Tagállamok				NRP-k és SCP-k elküldése a Bizottságnak			

Forrás: (Borbély-Pecze, 2014, old.: 27)

Az EFS végrehajtásának folyamata – a naptári szemlélettől eltérően, logikailag rendezve – négy, egymásra épülő lépésből áll:

1. Elsőként a Bizottság a nemzeti szintű reformprogramok és konvergencia-programok alapján ajánlásokat, foglalkoztatásra vonatkozó iránymutatásokat

tesz közzé, amelyeket a tagállamok megtárgyalnak és jóváhagynak, majd az EU Tanácsa elfogadja azokat. Az iránymutatások tartalmazzák azokat a közös foglalkoztatáspolitikai prioritásokat és célértékeket, amelyek az EU közös céljainak tekinthetők a munkaerőpiac területén.

2. Ezt követően a Bizottság az Éves növekedési jelentés (AGS) mellékleteként Közös foglalkoztatási Jelentést (JER) jelentet meg, amelyet az EU Tanácsa elfogad. A jelentésben a Bizottság az európai foglalkoztatási helyzetet elemzi, valamint az iránymutatások végrehajtását és a foglalkoztatási és szociális mutatók eredménytábláját értékeli.
3. Ezután következik a nemzeti reformprogramok (NRP) tagállamok általi benyújtása. A Bizottság e dokumentumok megfelelőségét, az Európa 2020 stratégiával való koherenciáját vizsgálja.
4. Végül, az NRP-k vizsgálatát követően készülnek el azok az országjelentések, amelyek a tagállamok gazdaságpolitikáját – azon belül a munkaerőpiacra vonatkozó állami reformokat – értékelik, ajánlásaikat e megállapítások alapján hozzák meg.

A 2019. évi országjelentés szakpolitikai célkitűzéseit és legfrissebb, 2020. évi Nemzeti Reform Program, valamint a jelen stratégia kapcsolódási pontjait a későbbiekben, az országos dokumentumok körében mutatjuk be.

A jelen stratégia mindezen nemzetközi stratégiai kiindulópontokon felül természetes módon kiemelten figyelembe veszi az Interreg V-A Románia-Magyarország Program célkitűzéseit (Interreg V-A Romania-Hungary, 2019). A román-magyar határmenti övezet együttműködésének támogatása jegyében javaslataink megfogalmazásakor különös figyelmet fordítottunk Békés megye határmenti régiós elhelyezkedésére, illetve az e lokáció adta munkaerőpiaci többletlehetőségekre.

1. A közös értékek és erőforrások közös védelme és hatékony felhasználása (Együttműködés a közös értékek és erőforrások területén);

2. A fenntartható, határokon átnyúló mobilitás fejlesztése és a szűk keresztmetszetek csökkentése (Együttműködés a megközelíthetőség területén);
3. A foglalkoztatás fejlesztése és a fenntartható, határokon átnyúló mobilitás elősegítése (Együttműködés a foglalkoztatás területén);
4. Az egészségügyi szolgáltatás fejlesztése (Együttműködés az egészségügy és a megelőzés területén);
5. A kockázatmegelőzés és a katasztrófakezelés fejlesztése (Együttműködés a kockázatmegelőzés és a katasztrófakezelés területén);
6. Intézmények és polgárok határokon átnyúló együttműködésének elősegítése (Intézmények és közösségek együttműködése).

A jelen stratégia prioritásokkal való közvetlen kapcsolódása a harmadik prioritás kapcsán azonosítható, célja ugyanis munkaerőpiacra vonatkozó stratégia tervezés elősegítése révén többek közt a foglalkoztatás fejlesztése, illetve más munkaerőpiaci mutatók terén a fejlődés lehetséges irányainak felvázolása.

2.2.1.2. Országos dokumentumok

Az országos szintű szakpolitikák középtávú tervezési dokumentumai Magyarország Európai Unióhoz történt csatlakozását követően – nem minden területen, de a szakpolitikák túlnyomó többsége esetében – ciklikusan alkalmazkodnak az EU pénzügyi tervezési ciklusaihoz, mivel a szakpolitikai célok elérését lehetővé tevő hazai pénzügyi forrásokat rendszerint uniós támogatások egészítik ki. A támogatások ezen időszakokat alapul véve, az adott időszakra kitűzött országos és szakpolitikai területekre lebontott célok (és természetesen a közös és a tagországokra irányadó költségvetést övező politikai viták és alkuk) függvényében kerülnek megállapításra.

Mindehhez illeszkedve a stratégiai dokumentumok hétéves időszakokban határozzák meg az adott szakpolitikák irányvonalait, a legutóbbi – jelenleg is aktuális – tervezési időszak 2013-2020 közé esik, a következő pénzügyi ciklus pedig 2021-2027 közé esik. A munkaerőpiac fő célkitűzéséhez, a foglalkoztatás bővítésének céljához illeszkedve, a célkitűzés jelentőségét illusztrálva a foglalkoztatáspolitikai önálló hazai stratégiai

dokumentumként jelenik meg. Ez „A 2014-2020 közötti időszak foglalkoztatáspolitikai célú fejlesztéseinek megalapozása” című, 2014 januárjában kiadott stratégiai dokumentum (Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság, 2014) az aktuális tervezési időszakra vonatkozó országos helyzetelemzést és analízist végez, középtávú trendeket vázol fel, illetve jövőképet, stratégiai és specifikus célokat, valamint prioritásokat határoz meg. Mindezek alapján pedig beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg és eszközöket társít az időszakban végrehajtásra ajánlott intézkedésekhez és fejlesztési szükségletekhez. A dokumentumban összegzett prioritások és intézkedés-csoportok az alábbiak.

3. táblázat: A 2014-2020 közötti időszak országos foglalkoztatáspolitikai prioritásai és intézkedés-csoportjai

Prioritások		Intézkedés-csoportok
Munkaerő-piaci belépés segítése		Aktív munkaerő-piaci eszközök
A fiatalok fenntartható munkaerő-piaci integrációja		Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) fejlesztése
Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése a szakképzés és felnőttképzés támogatásával és fejlesztésével		Célzott foglalkoztatási kedvezmények
A munkavállalók és vállalkozások munkaerő-piaci alkalmazkodóképességének fejlesztése		A szakképzés fejlesztése
A szociális gazdaság és non-profit foglalkoztatási programok támogatása		A felnőttképzés fejlesztése
		Munkaerő-piaci alkalmazkodóképesség fejlesztése
		A szociális gazdaság és non-profit foglalkoztatási programok támogatása

Forrás: (Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság, 2014, old.: 4-7)

A jelen stratégia a 2014-2020 közötti uniós pénzügyi ciklus országos foglalkoztatáspolitikai prioritásait és intézkedés-csoportjait figyelembe véve, azok aktualitását felülvizsgálva és a szükséges pontokon továbbfejlesztve fogalmazza meg ajánlásait.

A társadalmi, gazdasági és területi fejlődés jövőbeli irányainak meghatározásában Magyarország egyik alapidokumentuma az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (Magyarország Kormánya, 2012), amely egyik legfőbb fejlesztéspolitikai feladatának tekinti a foglalkoztatással kapcsolatos mutatók javítását. Középtávon megvalósítani szükséges társadalomstratégiai feladatának tekinti a foglalkoztathatóság fejlesztését, a képzésben és foglalkoztatásban való részvételt segítő személyes szolgáltatások biztosítását (Magyarország Kormánya, 2012, old.: 72), illetve kijelenti azt is, hogy a gazdaság fellendítésének egyik kulcsa a foglalkoztatás növelése (Magyarország Kormánya, 2012, old.: 44).

4. táblázat: Gazdaság- és társadalomstratégiai feladatok az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban

Középtávon szükséges gazdaságstratégiai feladatok	Hosszú távú fejlődést megalapozó gazdaságstratégiai területek
• <u>a foglalkoztatást biztosító gazdasági ágazatok és tevékenységek fejlesztése</u> • <u>a nagyobb foglalkoztatási potenciállal rendelkező gazdasági ágazatok támogatása</u> • a piacbővítési lehetőségek feltárása, piacbővítés (pl. keleti nyitás) • a szociális gazdaság támogatása • a helyi gazdaság erősítése • a barnamezős területek rekultiválása	• piaci újrapozicionálás • az innovatív, versenyképes, magas hozzáadott értéket előállító ágazatok hazai termelésre, kutatásra alapozott fejlesztése • a szakképzési, felsőoktatási és felnőttoktatási háttér, a tehetségtámogatás rendszerének megteremtése • <u>az agrár- és élelmiszergazdaság exportcélú és a belső piacot, foglalkoztatást és egészséges élelmiszereket biztosító fejlesztése</u> • a hálózati gazdaság és a helyi gazdaság elősegítése • a turizmus fejlesztése
Középtávon megvalósítani szükséges társadalomstratégiai feladatok	Hosszú távú fejlődést megalapozó társadalomstratégiai területek
• <u>a megélhetést, jövedelmet biztosító foglalkoztatási lehetőségek biztosítása</u> • <u>a képzettségnek, készségeknek megfelelő foglalkoztatási lehetőségek biztosítása</u> • <u>a foglalkoztathatóság fejlesztése, a képzésben és foglalkoztatásban való részvételt segítő személyes szolgáltatások biztosítása</u> • a gyerekszegénység elleni küzdelem, a gyerekek felzárkózási és oktatási esélyeinek növelése	• gyermekvállalást ösztönző programok • átgondolt, a gazdasági fejlődéssel együtt kialakított szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés • a hazai oktató, kutató, fejlesztő műhelyek megerősítése, eredmények hazai gazdaságban történő hasznosítása • a köznevelés stratégiai elemként kezelése – komplex, integrált oktatás – nevelés, hálózatfejlesztés, intézményesítés • életpálya-modellek a fiataloknak és az egyes szakterületeken • a közsféra hozzáadott értékének növelése

• a romák, mélyszegénységben élők társadalmi felzárkózása • <u>a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése</u> • a lakhatási feltételek javítása, szegregált élethelyzetek felszámolása • a gyermekvállalást ösztönző környezet • a jó minőségű kisgyermekkorai szolgáltatások, kiemelten hátrányos helyzetű gyermekeknek és szüleiknek • a köznevelési rendszer hátránykompenzációs képességének erősítése • a kulturális értékekhez és szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása • az egészségtudatos életformára nevelés, minden életkornak megfelelő sportolás lehetőségének megteremtése • a felnőttkori tanulás, tovább és átképzési lehetőségek megteremtése, a digitális társadalom megteremtése • az épített örökség és a műemlékek (örökségállomány) állapotának javítása, tudományos értékű helyreállítása	• a közösségi értékek megerősítése • az idősödés megfelelő kezelését biztosító szemléletváltás • a szociális ellátórendszer átalakítása • <u>a munkaerő-kínálat minőségének javítása, foglalkoztathatóságának növelése</u> • a közszolgáltatásokhoz való hozzáférésben tapasztalható aránytalanságok kiegyenlítése

Forrás: (Magyarország Kormánya, 2012, old.: 45, 72)

A középtávon megvalósítani szükséges és a hosszú távú fejlődést megalapozó gazdaság- és társadalomstratégiai feladatok közt kiemelt helyen szerepelnek, és számos dimenzióban megjelennek a foglalkoztatás, így a munkaerőpiac fejlesztésével kapcsolatos célkitűzések (a táblázatban kiemelve az ezzel kapcsolatos pontok). A jelen stratégia ezeket alapul véve fogalmazza meg a következő hétéves periódus munkaerőpiaci tárgyú javaslatait.

Habár nem országos keretek között készülnek, mégis az országos hatókörrel rendelkező stratégiai dokumentumok közé sorolhatók az Európai Bizottság által készített országjelentések, amelyekben a Bizottság a legfontosabb társadalmi és gazdasági kihívásokat átfogóan összegzi, egyben értékelést ad a megelőző időszak reformjairól és szakpolitikai lépéseiről. Stratégiai jelentőségüket az országjelentésekben megfogalmazott országspecifikus ajánlások adják, amelyekben az Európai Bizottság az egyes országokra vonatkozó, uniós szintű stratégiai dokumentumokban szereplő célok elérését segítő javaslatokat fogalmaz meg, ilyen módon pedig a hazai foglalkoztatáspolitikai irányvonalait alapvetően befolyásolja. Magyarországról legutóbb a 2019-es évre vonatkozóan készített jelentést a Bizottság (Európai Bizottság, 2019), amelyben az előző évben kiadott, vagyis

2018. évi országjelentés ajánlásainak teljesülését értékeli, illetve áttekintést – többek között – a munkaerőpiac és a foglalkoztatás helyzetéről. Ezen felül – tekintettel a 2014-2020 és a 2021-2027 közötti tervezési ciklusok köztes állapotára – beruházási iránymutatást ad a küszöbön álló ciklus kohéziós politikájára vonatkozóan.

5. táblázat: 2021-2027 közötti szakpolitikai célkitűzések az Európai Bizottság Magyarországról szóló 2019. évi országjelentésében

Szakpolitikai célkitűzés elnevezése	Szakpolitikai célkitűzés tartalma
1. szakpolitikai célkitűzés: Intelligensebb Európa – Innovatív és intelligens ipari átalakulás	A Bizottság magas prioritást képező beruházási szükségleteket azonosított: • a kutatási és innovációs kapacitások növelése és a fejlett technológiák elterjesztése vonatkozásában az intelligens szakosodási területeken; • a digitalizáció előnyeinek a polgárok és a vállalatok számára való kiaknázása tekintetében; • a kis- és középvállalkozások növekedésének és versenyképességének fokozása tekintetében, ideértve a vidéki térségeket is; • az intelligens szakosodáshoz, az ipari átalakuláshoz és a vállalkozói léthez kapcsolódó készségek fejlesztése terén.
2. szakpolitikai célkitűzés: Alacsony szén-dioxid-kibocsátású és zöldebb Európa – Tiszta és méltányos energetikai átállás, zöld és kék beruházás, körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázat-megelőzés	A Bizottság magas prioritást képező beruházási szükségleteket azonosított: • az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások felhasználása terén; • az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzés és a katasztrófákkal szembeni ellenálló-képesség előmozdítása tekintetében; • a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása tekintetében; • a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása érdekében; • a biológiai sokféleség elősegítése, a városi környezetben található zöld infrastruktúra fejlesztése és a szennyezés csökkentése terén.
3. szakpolitikai célkitűzés: Jobban összekapcsolt Európa – Mobilitás és regionális IKT-összekapcsolódás	A Bizottság magas prioritást képező beruházási szükségleteket azonosított: • a fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes, intelligens, intermodális transzeurópai közlekedési hálózatok kialakítása, illetve a transzeurópai közlekedési hálózatok

	jobb elérhetősége, a nemzeti, regionális és határokon átnyúló mobilitás fejlesztése terén; • a fenntartható városi mobilitás előmozdítása érdekében.
4. szakpolitikai célkitűzés: Szociálisabb Európa – A szociális jogok európai pillérének végrehajtása	A Bizottság magas prioritást képező beruházási szükségleteket azonosított: • a városi területek integrált társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti fejlődésének előmozdítása érdekében; • az integrált társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti fejlődés előmozdítása érdekében a vidéki területeken is.

Forrás: (Európai Bizottság, 2019)

A jelen stratégia a 2021-2027 közötti időszakra vonatkozó szakpolitikai célkitűzéseket is alapul véve fogalmazza meg a munkaerőpiacra vonatkozó stratégiai ajánlásait.

Az országos hatókörű stratégiák sorában – időrendiséget, pontosabban aktualitást figyelembe véve – a legújabban megjelent dokumentum az európai szemeszter rendszerébe illeszkedő, 2020. évi Nemzeti Reform Program (Magyarország Kormánya, 2020).² A stratégia a munkaerőpiaci szakpolitikát hasonlóképpen kiemelt témájának tekinti, ahogyan a hazai tervezési dokumentumok többsége. A stratégia tervezésbe való illeszkedés kapcsán az alábbi munkaerőpiaci és azzal kapcsolatba hozható reformirányokat vázol fel (Magyarország Kormánya, 2020, old.: 12, 20-22):

- nemek közötti foglalkoztatási rés csökkentése: ennek érdekében indított projekt az atipikus foglalkoztatási formák megerősítése révén a nők munkaerőpiacra történő fokozottabb bevonását segítheti az érdekelt felek (munkáltatók/alkalmazottak) bevonásával a szükségletek felmérése, a problémák azonosítása és a jó gyakorlatok cseréje révén;
- felsőoktatás digitális átállásának stratégiai támogatása: az e témában benyújtott pályázat a digitális átállás már meglévő stratégiai keretrendszerébe digitális minőségének és tartalmának javítását célozza a jelenlegi beavatkozások

---

² A stratégia a jelentős változásokat hozó 2020-as év egyes intézkedésterveit már magában foglalja, a COVID-19 járványra vonatkozó tartalmait ezért a stratégia későbbi, e témával foglalkozó szerkezeti egységében dolgozzuk fel.

felülvizsgálata és újradefiniálása, valamint a digitális felkészültséget mérő indikátorok kialakítása révén;

- mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítése: a 2019-2030-közötti időszakra elfogadott stratégia megvalósítása kapcsán benyújtott projekt célja a hatékony szakértői háttértámogatás nyújtása a Stratégia egyes intézkedéseinek, valamint teljes értékelési rendszerének kidolgozásához;
- foglalkoztatottak számának további bővítése: a még meglévő munkaerő-tartalék mozgósítása révén, főként a hátrányos helyzetű csoportok, így a közfoglalkoztatottak, az inaktívak és álláskeresők, továbbá a fiatalok, a kisgyermekes nők és a nyugdíjasok bevonásával;
- foglalkoztatási intézményrendszer fejlesztése: a program célja az állami foglalkoztatási hivatalok és a vállalatok közötti kapcsolat erősítése, illetve a személyre szabott segítségnyújtás, amely révén az ország minden munkaügyi hivatalában hatékonyabbá válhat az álláskeresők közvetítése a vállalkozások felé;
- aktív munkaerőpiaci eszközök: komplex támogatási eszközöket nyújtó uniós társfinanszírozású programok 25 év feletti álláskeresőknél, inaktívoknak, közfoglalkoztatásból kilépőknek, egyes speciális, hátrányos helyzetű célcsoportoknak, nők és a kisgyermekes szülők munkaerőpiaci bevonása és a munkaerő mobilizálása érdekében, vállalatokat célzó programokkal kiegészítve.

A jelen stratégia a fenti országos stratégiai irányok mindegyikét figyelembe vette javaslatai megfogalmazásakor.

2.2.1.3. Megyei dokumentumok

A stratégiai tervezés egyik meghatározó vertikális dimenziója a közigazgatási közép szint, amely – az egyes országok igazgatási szintjeitől függően némiképp eltérő módon – a központi kormányzat és a helyi kormányzás között elhelyezkedő, több települést és közép szintű vertikumot magába foglaló területi egység. Magyarországon a megyék mai, önkormányzati jellegű működése, valamint demokratikus feladataik és hatásköreik

deklarálása a rendszerváltás időszakára nyúlik vissza: ebben az időszakban a pártállami struktúrát és a parancs-végrehajtás típusú irányítást a demokratikus, központi hatalomtól független, „állam az államban” elven működő önkormányzatiság váltotta fel, az önkormányzatiság pedig nem csupán a legalsó szintet képviselő települések, hanem a nagy hagyományokkal rendelkező megyék vezetését is érintette.

Az azóta eltelt mintegy három évtized során az államtudományi szakirodalom (ld. például (Jakab & Szilágyi, 2016, old.: 303) számos alkalommal hangoztatott kritikaként fogalmazta meg a megyék kapcsán, hogy szerepkörük kezdetben bizonytalan volt, majd fokozatosan – a központi szint közpolitika-alkotó és -formáló tevékenységéhez, valamint az önkormányzatok nagyfokú önállóságához képest – háttérbe szorultak. Feladataikkal párhuzamosan feladatköreik is jelentősen csökkentek, a központi és helyi erők közé szorulva ma már érdemben nem járulnak hozzá a hatékony állami működéshez. Ezzel szemben álló érvként fogalmazható meg, hogy a megyék „profiltisztítása” nem kiüresítést, hanem egyértelmű feladatkijelölést jelentett, amelyben a megyék – bár a korábbiakkal összehasonlítva valóban kisebb feladattömeggel rendelkeznek – jól körülhatárolt rendeltetésükhöz ma már egyre szélesebb körű eszközöket kapnak, helyük az állami-önkormányzati szervek rendszerében megszilárdulni látszik.

Ennek egyik bizonyítékát adja a kötelezően ellátandó megyei önkormányzati feladatok áttekintése során az a tény, hogy a testület működésével kapcsolatos különféle feladatok mellett önálló feladategységet képeznek – és külön jogforrásban is rendezettek – a területfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos feladatok.

6. táblázat: Megyei önkormányzatok kötelezően ellátandó feladat- és hatáskörcsoportjai

Feladat- és hatáskörcsoport megnevezése	A feladatot vagy hatáskört megállapító jogszabály
I. Testület működése, képviselők, bizottságok, tisztségviselők	2011. évi CLXXXIX. tv
II. Területfejlesztés és területrendezés	2011. évi CLXXXIX. tv. 1996. évi XXI. tv.

III. Vidékfejlesztési és koordinációs feladatok	1996. évi XXI. tv. 1997. évi LXXVIII. tv.
IV. Környezetvédelem és természetvédelem	1995. évi LIII. tv. 1996. évi LIII. tv.
V. Közszolgáltatás	1991. évi XX. tv
VI. Földművelésügy	1991. évi XX. tv
VII. Idegenforgalom	1991. évi XX. tv.
VIII. Pénzügyi, gazdálkodási feladatok	1991. évi XX. tv. 2011. évi CLXXXIX. tv. 2011. évi CXCV. tv. 2011. évi CXCIX. tv. 368/2011. (XII. 31.) Korm. rend.
IX. Vagyongazdálkodás	1991. évi XX. tv. 2011. évi CLXXXIX. tv. 2011. évi CXCVI. tv.
X. Rendőrség, tűzvédelem	1994. évi XXXIV. tv.
XI. Egyéb feladatok	1990. évi LXV. 2000. évi XLII. tv. 2004. évi I. tv. 2011. évi CVIII. tv. 2011. évi CLXXXIX. tv. 2013. évi XXXVI. tv. 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet

Forrás: saját szerkesztés a hivatkozott jogszabályok alapján

E feladatok között pedig fellelhető néhány igen lényeges, a megye és a megyéhez tartozó települések foglalkoztatottjainak helyzetét, illetve tágabb értelemben a megye és településeinek gazdasági fejlődését is jelentősen befolyásoló feladatelem. A II. Területfejlesztés és területrendezés feladat- és hatáskörcsoportba tartoznak például a területfejlesztési tervezéssel összefüggő, a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvényben (a továbbiakban: Tftv.) megállapított feladatok, köztük pedig az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összefüggő megyei területfejlesztési

koncepció, valamint az ez utóbbi dokumentumon és a megyei területrendezési terven alapuló megyei területfejlesztési program kidolgozása és elfogadása. A területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatban pedig feladatai közé tartozik a megye gazdaságának, munkaerőpiacának és foglalkoztatásának fellendítése, emellett vizsgálja és értékeli a megye társadalmi és gazdasági helyzetét és egyéb releváns mutatóit. E feladatok közé sorolható a megyére vonatkozó, stratégiai jellegű és a gazdaság fejlesztésére vonatkozó tervezési dokumentumok előállítás is.

Békés megye vonatkozásában a kidolgozott és rendelkezésre álló – azaz nyilvánosan elérhető, közzétett –, munkaerőpiaci tárgyú stratégiai dokumentumok köre nem tér el jelentősen más hazai megyék stratégiáinak körétől. A tervezés általában a helyi, megyei szereplők együttműködésével valósul meg, a stratégiai dokumentumok között pedig a térségi gazdasággal, munkaerőpiaccal, foglalkoztatással összefüggő anyagok minden esetben fellelhetők. Ennek egyik példaként készült el Békés megye 2017-2021 közötti időszakra vonatkozó foglalkoztatási stratégiája is (Békés Megyei Önkormányzat, Békés Megyei Kormányhivatal, Békés Megyei Vállalkozási és Fejlesztési Nonprofit Kft., 2016)³.

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia a Kormányzati Stratégia-alkotási Követelményrendszer (KSaK) figyelembe vételével integráns kapcsolatot mutat Békés megye 2017-2021 közötti időszakra vonatkozó foglalkoztatási stratégiájával, amely mind szerkezeti felépítésében, mind tartalmában azonosítható. A stratégia-alkotási kézikönyv útmutatását követve a jelen stratégia felépítése (bevezetés, helyzetelemzés, erősségek-gyengeségek, lehetőségek-veszélyek, jövőkép, célkitűzések, eszközök stb.) a 2017-2021 közötti anyaggal összhangban került kialakításra. Hasonlóképpen kerültek kiválasztásra a Békés megye általános helyzetképét feltáró területek és mutatók, amelyek az összehasonlíthatóság és koherencia érdekében az elérhető legmagasabb egyezőséggel kerültek meghatározásra. A struktúra és tartalmi irányok mellett a módszertan kapcsán is jelentős illeszkedés figyelhető meg: a stratégia egyik módszereként a jelen dokumentumban a korábbi, munkaerőpiaccal és foglalkoztatással összefüggő megállapítások felülvizsgálatára

---

³ A stratégia elkészítésének finanszírozása a TOP-5.1.1-15-BS1-2016-00001 azonosító számú, „Foglalkoztatási paktum Békés megyében” című projekt keretében történt.

és lehetséges továbbvezetésére került sor – pontosabban a leírt jelenségek jelenbeli fennállásának, avagy megoldottságának felmérésére.

A foglalkoztatás stratégiai szintű tervezésének témakörébe sorolhatók még a – többek közt – megyei szinten készített területfejlesztési koncepciók, amelyek egyik kitűzött célja rendszerint a munkaerőpiac valamely argumentumának fejlesztése (általánosságban a foglalkoztatás bővítése). A stratégiai tervezés jelentős hajtóerejét képezte minden hazai megyében az utóbbi évek során a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (a továbbiakban: TOP), amelynek célja foglalkoztatási együttműködések megkötése volt a hazai megyék, térségek vagy települések között. A széleskörű – állami és nem állami szereplők bevonásával megvalósuló – együttműködések megalapozása érdekében megyénként foglalkoztatási tárgyú stratégiák készültek, amelyekben a készítők meghatározták az együttműködők potenciális körét, feladatait, illetve az együttműködés tartalmát, várható eredményeit, az aktuális állapotot és a kívánt jövőképet.

Békés megye területfejlesztési dokumentumai három csoportba sorolhatók:

- Békés megye területfejlesztési koncepciója,
- Békés megye területfejlesztési programja és
- Békés Megye Integrált Területi Programja (2014-2020).

Az első csoportba tartozik maga a Területfejlesztési koncepció (Terület- és Településfejlesztők Magyarországi Egyesülete, 2014), a koncepcióhoz kapcsolódó Helyzetelemzés és helyzetértékelés (Békés Megyei Önkormányzat, 2014a) és a Társadalmi-gazdasági (Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., 2014a) és Környezeti (Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., 2014b) szempontú területi hatásvizsgálat. A második csoportba tartozó dokumentumok a Stratégiai Program 2014-2020 (Békés Megyei Önkormányzat, 2014b), az Operatív Program 2014-2020 (Békés Megyei Önkormányzat, 2014c), illetve – a koncepció dokumentumaival azonosan – a Társadalmi-gazdasági (Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., 2014c) és Környezeti (Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., 2014d) szempontú területi hatásvizsgálat. A harmadik dokumentumcsoportba pedig Békés Megye Integrált Területi Programja (Békés Megyei

Önkormányzat, 2014d), valamint a Terület-, és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) megyei kerete felhasználásának várható ütemezése tartoznak.

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia számottevő mértékben figyelembe veszi a korábbi megyei tervezési dokumentumok stratégiai megközelítését, felépítésében és tartalmi irányainak meghatározásában irányadónak tekinti a foglalkoztatási paktumok keretében kidolgozott területfejlesztési koncepciók, mint tervezési dokumentumok struktúráját. Az azonosított fejlesztési eszköz- és célrendszer egyik prioritásként a dokumentumokkal azonosan az emberi erőforrás fejlesztése, valamint a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése a stratégia javasolt prioritása.

2.2.2. A stratégia felépítése, szerkezete

A jelen stratégia szerkezeti egységeinek felépítése a stratégiai tervezés egyes lépéseit reprezentálja, a stratégiák tartalmi konvencióival szemben mégis bővebb tartalommal bír, keretes szerkezetű dokumentum, amelyben a tervezési lépések leírását megelőzően a tervezés és a stratégiai terület elméleti alapjait tartalmazó szerkezeti egységek találhatók, a tervezés szűkebben vett logikáját tartalmazó szerkezeti egységeket pedig a megvalósítás folyamatának egyes – a stratégiai tervezésre visszaható – lépéseiről szóló szerkezeti egység foglalja keretbe.

7. táblázat: A stratégia felépítése, szerkezete

Stratégiai tervezés hagyományos lépései	Stratégia szerkezete
Vezetői összefoglaló: az eredmények tömör összefoglalása	1. Vezetői összefoglaló
Stratégiai dokumentumok bevezetése: a dokumentumok létrehozásával kapcsolatos kiegészítő információk	2. Bevezetés
	2.1. Előzmények
	2.1.1. Stratégiai dokumentum létrehozásának szükségességét indokoló tényezők
	2.1.2. A stratégiaalkotás célja, tárgya, kerete
	2.2. Tervezés és végrehajtás
	2.2.1. A stratégia más foglalkoztatáspolitikai

	stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének bemutatása
	2.2.1.1. Nemzetközi dokumentumok
	2.2.1.2. Országos dokumentumok
	2.2.1.3. Megyei dokumentumok
	2.2.2. A stratégia felépítése, szerkezete
	2.3. Lehatárolás és fogalomértelmezés
	2.3.1. A stratégia által lefedett terület bemutatása
	2.3.2. Fogalmak
Bővített tartalmi elem	3. A stratégia koncepcionális keretei
Helyzetelemzés elvégzése: a jelenbeli, a tervezés kiindulópontját jelentő állapotok feltárása	4. Helyzetelemzés
	4.1. Megközelítés
	4.2. Stratégiai terület
	4.2.1. Földrajzi lehatárolás
	4.2.2. Településszerkezet
	4.2.3. Közlekedés
	4.2.4. Társadalom
	4.2.5. Egészség, oktatás-nevelés
	4.2.6. Gazdaság
	4.2.7. Munkaerőpiac
	4.3. A COVID-19 járvánnyal és a járványhelyzettel összefüggő nemzetközi, országos és helyi-területi intézkedések hatása a munkaerőpiacra
	4.4. A munkaerőpiac empirikus felmérése
SWOT-elemzés: a helyzetelemzésből nyert adatok rendszerezése és kiegészítése	5. SWOT
	5.1. Megközelítés
	5.2. SWOT-elemzés
Jövőkép meghatározása: a helyzetelemzés és SWOT-elemzés alapján meghatározott általános és specifikus célok kialakítása	6. Jövőkép
	6.1. Megközelítés
	6.2. Célállapot
	6.2.1. Általános cél
	6.2.2. Operatív célok
	7. Stratégiai keretek
	7.1. Potenciális beavatkozási területek

Stratégiai keretek meghatározása: a kialakított célok alapján beavatkozások tervezése	7.1.1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése
	7.1.2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése
	7.1.3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése
	7.1.4. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása
	7.1.5. Megyei munkavállalás helyzetének javítása
	7.1.6. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció
	7.2. Stratégiai alternatívák
Célkitűzések rendszerezése: a korábbi tervezési fázisok	7.3. Stratégia meghatározása
	8. Célkitűzések
	8.1. Célhierarchia
Bővített tartalmi elem	8.2. Mutatószámok
	9. A stratégia megvalósításának lépései
	9.1. Szükséges eszközök számbavétele
	9.2. Megvalósítás és monitoring feltételrendszere
	9.3. Ex ante értékelési terv kialakítása

Forrás: saját szerkesztés

A stratégia tartalmi magját ez alapján a 4-8. fő fejezetek adják, a stratégia tervezés hozzáadott értékét képviselő kibővített tartalmi elemeket pedig a 3. és 9. fő fejezetek jelentik.

2.3. Lehatárolás és fogalomértelmezés

A lehatárolás és fogalomértelmezés célja kettős: egyrészt meghatározza a stratégia pontos típusát, témáját, hatókörét, illetve ezáltal választ ad a stratégiai dokumentumok esetében alkalmazott tipizálási módok kapcsán felmerülő egyes speciálisabb kérdésekre. Célja emellett, hogy egyfajta kataszterét, gyűjteményét adja a stratégiában használt

fogalomrendszernek, körülírva azokat a kifejezéseket, amelyek a szakmai nyelvezet körébe tartoznak.

Az alábbiakban a stratégia által lefedett terület bemutatása kapcsán több tipizálási módszer szerint is meghatározzuk a stratégia besorolását, a használt fogalmak kapcsán pedig többszintű fogalmi katasztert határoztunk meg, amelyben szerepelnek a stratégiában használt fontosabb szakmai kifejezések.

2.3.1. A stratégia által lefedett terület bemutatása

A stratégiai dokumentumok kifejezés korántsem egységes típust takar, ezzel szemben inkább dokumentumok meghatározott körének körülírására szolgál, amelyek eltérő tartalmi jellemzőkkel, ehhez illeszkedő felépítéssel és megjelenéssel bírnak. A stratégiai dokumentumok közös célja egy adott területtel kapcsolatos célállapot megállapítása, eltérnek viszont abban, hogy ezt a célállapotot milyen mélységben határozzák meg.

8. táblázat: Stratégiai dokumentumok típusai

Fő tartalmi elem	Fehér könyv	Koncepció	Stratégia	Kibővített akcióterv	Akcióterv
Koncepcióalkotás	X	X	X	X	
Részletes tervezés			X	X	X

Forrás: (Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, 2008, old.: 10)

A stratégiai dokumentumok a fenti besorolással párhuzamosan témakörük szerint is tipizálhatók; ebben a szemléletben minden esetben egy adott szakpolitikához sorolhatók, az adott szakpolitikát – avagy annak egy részterületét – támogatják. Ilyen módon beszélhetünk oktatási, energetikai vagy egyéb stratégiákról. Hatóköre szerint pedig a stratégia felhasználásának földrajzi szintjét értjük, ez alapján beszélhetünk országos, megyei, települési stb. stratégiákról.

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia típusa leginkább a koncepció és a stratégia típusa közt helyezkedik el olyan értelemben, hogy tartalmazza a területtel kapcsolatos elvi kiindulópontokat, koncepcióját annak felhasználásával fogalmazza meg, illetve tervezésének mélysége révén a megvalósítással kapcsolatban is támpontokat ad a konkrét adatok stratégiai tervezésben való felhasználásához. A stratégia témája a munkaerőpiac, ilyen módon a munkaerőpiaci szakpolitikához, közvetetten pedig a gazdaságpolitikához kapcsolódik, hatókörét tekintve pedig megyei és megyei szint alatti célokat és ajánlásokat tartalmaz.

2.3.2. Fogalmak

A stratégia fogalomkészlete a munkaerőpiac szoros kapcsolatban álló – főleg közgazdaságtani – szakkifejezésekből épül fel; a stratégiában használt fontosabb terminusok értelmezése háromfokozatú struktúrát követ, amelyben a fő típusként azonosított munkaerőpiac fogalmához altípusként olyan kapcsolt fogalmak tartoznak, amelyek a munkaerőpiac értelmezési körén belül nyernek értelmet, a kapcsolt fogalmakhoz pedig azok egyes típusai kapcsolódnak. Így a munkaerőpiac fő fogalmára épülve kerül definiálásra például a foglalkoztatás kapcsolt fogalma, azon belül pedig a foglalkoztatás-politika, mint a stratégia megközelítés szempontjából vett típusfogalom kerül kifejtésre.

9. táblázat: A stratégiában használt főbb fogalmak struktúrája

Fő fogalom	Kapcsolt fogalmak	Típusfogalmak
munkaerőpiac	munkaerőpiac fogalmi rétegei	munkaerőpiac szereplői
		munkaerőpiac kategóriái
		munkaerőpiaci egyensúly
		helyi munkaerőpiac
	munkanélküliség	„önkéntes” vagy álláskeresői munkanélküliség
		strukturális munkanélküliség
		diszkriminatív munkanélküliség
		állandósult munkanélküliség
		konjunkturális munkanélküliség
		szezonális munkanélküliség

	foglalkoztatás	foglalkoztatott
		foglalkoztatottság
		gazdaságilag (in)aktív
		foglalkoztatás-politika

Forrás: saját szerkesztés

A munkaerőpiac, mint fogalmi mag egyes rétegeinek meghatározása a mikro- és makroökonómia terrénuma, alapjai számos sajátossága alapján megragadhatók. Ezek közül elsőként a munkaerőpiac, mint intézmény tartalma azon szereplőket – illetve státusukat, jellemzőiket – és a közöttük lévő kapcsolatokat fedi le, akik, és amelyek összességükben alkotják a munkaerőpiacot, meghatározzák és alakítják annak működését (Tóthné Sikora, 2002).

A két főbb szereplő természetesen a munkavállaló és a munkáltató, a munkaerőpiaci mozgások az e két szereplő közti tranzakciók révén valósulnak meg; tartalmi értelemben a munkavállalók munkaerejüket kínálják, a munkáltatók pedig munkahelyeikkel ezen erőforrásra támasztanak keresletet. Az ezáltal létrejövő kapcsolati hálóban a munkavállalók munkaereje allokálódik a munkáltatók munkahelyei közt, a mozgások pedig újabb – avagy folyamatos – (re)allokációs állapotot idéznek elő (Galasi, 1982). A munkaerőpiac kategóriái azok az alakító faktorok, amelyek a szereplők kapcsolódásait meghatározzák. A munkabér, mint alapvető gazdasági kategória mellett – ahhoz integráns kapcsolódással – ilyenek a munkaerő-kereslet és a munkaerő-kínálat, ezek a munkaerőpiaci kategóriák a piac állapotára permanens hatással vannak. A munkabért is befolyásoló keresleti és kínálati tényezők az alábbiak.

10. táblázat: A munkaerő keresletét és kínálatát befolyásoló tényezők a munkaerőpiacon

Munkaerő-kínálat		Munkaerő-kereslet	
Tényező neve	Tényező tartalma	Tényező neve	Tényező tartalma
demográfiai folyamatok	Népesség természetes szaporulata és fogyása, vándorlás, korösszetétel változása (gyermekkorú népesség csökkenése, munkaképes koron túli	demográfiai csere során felmerülő pótlási szükséglet	demográfiai csere (állandó és ideiglenes kilépők és belépők) aránya,

	népesség arányának növekedése), migráció,		
munkaerőforrás nagysága	munkaképes, megfelelő szellemi és fizikai képességekkel rendelkező népesség (egészségi állapot), jogszabályi kötöttségek (nyugdíjkorhatár)	technikai haladás	gazdasági struktúra korszerűsödése, növekvő munkanélküliség, kisebb pótlási szükséglet
munkaképes népesség munkavállalási hajlandósága	szabadidő és munkaidő egyensúlya, jövedelemszerző és rejtett (otthoni) munka aránya, munkanélküli ellátások	gazdaság konjunkturális állapota	konjunktúrában bővítő szükséglet, dekonjunktúrában csökkenő foglalkoztatottság
gazdaságilag aktív népesség száma, aránya	foglalkoztatottak, munkanélküliek (szám, ráta)	reálbérszint és egyensúlyi bérszint	egyensúlyinál magasabb reálbérszintnél csökkenő munkaerő-kereslet és foglalkoztatás
népesség iskolázottsági színvonala	foglalkoztatás színvonalának javulása	munkaerőpiac monopolizáltsági foka	centralizáció, erőteljes béralku és érdekérvényesítő képességgel rendelkező szakszervezetek
társadalmi normák	családi munkamegosztás, családnagyság, gyermekek száma	termékpiacon monopolizáltságának foka	szűkülő fogyasztás, foglalkoztatási színvonal csökkenése, munkanélküliség növekedése

Forrás: (Tóthné Sikora, 2000), (Gábor R., 1998)

A munkaerő kínálatát és keresletét számos tényező képes befolyásolni, a fenti táblázat azokat a jellemző, visszatérő módon jelentkező tényezőket és tartalmukat írja le, amelyek a munkaerőpiaci mozgásokért általában felelősek. A kínálati tényezők túlsúlya az egyensúlyi állapottól a kínálat többlete felé mozdítja el a munkaerőpiacot, míg a keresleti tényezők fennállása, intenzitása túlzott keresletorientált munkaerőpiaci viszonyokat eredményez.

A földrajzilag jól elhatárolható területet lefedő, azaz helyi munkaerőpiac viszonyai kismértékben eltérnek a munkaerőpiac általában vett fogalmi konstrukciójától. Ezeken a lokális piacokon a munkaadók versengése korlátozottabb, avagy egyáltalán nincs versenyhelyzet, amennyiben eltérő szegmensekben tevékenykednek és így eltérő kvalitású

munkavállalók iránt támasztanak keresletet. A helyi munkaerőpiac tipizálása több tényező szerint lehetséges, ezek közül az alábbiak kiemelendők:

- munkakörstruktúra szempontjából: strukturálatlan vagy strukturált, előbbi esetében a munkakörök típusai, azok választéka széles, a munkaerő-kínálat könnyen talál megfelelő keresleti ajánlatot, míg utóbbi esetében a helyi munkaerőpiac választéka szűkebb, ami nem csupán a munkahelyek számosságát érintheti, hanem például a helyben felkapott végzettséget, szakmát, munkatapasztalatot, amellyel el lehet elhelyezkedni;
- munkaerőpiac térbeli hozzáférése szempontjából: zárt vagy nyílt, amely a helyi munkahelyek fizikai megközelíthetőségét fedi le, a földrajzi és közlekedési viszonyokat és lehetőségeket, amelyek nagyban befolyásolják a munkavállalók és a munkáltatók helyben való letelepedését is.

A helyi munkaerőpiacok egyéb tekintetben sem azonosak a munkaerőpiac általában vett fogalmával; a munkáltatók és munkavállalók motivációi, elvárásai, stratégiái és alternatívái erősen kötődnek a helyi viszonyokhoz, ahogyan a szereplők mobilitása is csak részben korlátozott, a megfelelő munkakörülmények, feltételek és követelmények tehát meghatározzák a munkahelyek és munkavállalók, vagyis a kereslet és a kínálat térbeli elhelyezkedését (László, 1996).

A kínálati és keresleti viszonyok kiegyenlítettsége esetén beszélhetünk a munkaerőpiac egyensúlyi állapotáról, amely mint elméleti konstrukció szerepel a szakirodalomban, a munkaerőpiac normál állapotára ugyanis az egyensúlytalanság jellemző. Minden állapotában jellemzőek olyan tényezők, amelyek a piac irányba kilendítik, az ez ellen ható erők pedig nem képesek éppen egyensúlyi állapotba visszajuttatni a piacot. Ebben az idealizált állapotban a munkaerő a legfontosabb ismérvek szerint strukturált, átláthatósága és rugalmassága korlátozott, a tőke és az élőmunka átválthatósága nem korlátlan, a szereplők kapcsolatai kölcsönösen előnyös alkuk során jönnek létre (László, 1996).

A munkaerőpiaci egyensúly hiányának egyik véglete a munkahelyek terén tapasztalható hiány, amely magától értetődően a munkaerő többletkínálatát, ezáltal pedig munkanélküliséget eredményez. A munkanélküliség fellépésében azonban a

munkahelyhiány csupán alapesetet képez, annak számos kiváltó oka lehet, az alábbiakban ennek tipikus esetei, mint típusok találhatók.

11. táblázat: A munkanélküliség típusai

Típus	Magyarázat
„önkéntes” vagy „álláskeresői” munkanélküliség	A munkanélküli helyzet önkéntes módon, a munkavállaló munkahelyelhagyásával keletkezik, amely az álláskereső időtartamára áll fent.
strukturális munkanélküliség	A munkaerő keresletének és kínálatának szerkezeti eltéréséből fakadó munkanélküliség állapotában munkaerőfelesleg képződik a kereslettel nem érintett munkaerő vonatkozásában. Az így fellépő aránytalanságban gyakran a munkakereslet is hiányt szenved, a területi koncentrációval egybekötött gazdasági szerkezetváltás a vidéki, kisvárosi térségek jellemzője.
diszkriminatív munkanélküliség	A jogi értelemben vett munkáltatói diszkrimináció okozta munkanélküliség a valamely szempontból marginális, kirekesztett rétegek munkaerőpiaci érvényesülését akár élethosszig is meghatározza.
állandósult munkanélküliség	A hosszabb távon túlkeresletet mutató munkaerőpiacon a munkaerő keresletének és kínálatának kiegyenlítettsége szenved hiányt, ezáltal meghatározva egy-egy térség fejlődését.
konjunkturális munkanélküliség	A gazdaság ciklikus mozgása által generált munkanélküliség dekonjunkturális időszakban jellemző.
szezonális munkanélküliség	A rövidebb távon, éven belül jelentkező munkanélküliség a szezonalitást mutató ágazatokban és munkakörök jellemzője.

Forrás: (Gábor R., 1998)

A munkanélküliség, mint a munkaerőpiac munkahelyhiányos állapota mellett a másik, egyensúlytalanságot jelző állapot a munkaerőhiány. A két véglet annyiban mindenképpen hasonlóságot mutat, hogy fennállásuk esetén a foglalkoztatás alacsony szintjét okozzák. Az eddigiekben tárgyalt munkaerőpiaci fogalmak szinte mindegyike érintette valamely

mértékben és megközelítésben a foglalkoztatás tárgykörét. A szakmailag elfogadott definíció szerint (Samuelson & Nordhaus, 1987) a foglalkoztatás egy adott munkaerőpiacon a gazdaságilag aktív népesség azon részét jelenti, akik nem munkanélküliek, vagyis jogi értelemben munkaviszonyban állnak, és munkájukért fizetséget kapnak, avagy materiális értelemben átmenetileg – rövidebb vagy hosszabb időre – nem dolgoznak, de rendelkeznek munkahellyel. Mindkét kategória a munkaerőállomány tagja tehát, attól függetlenül, hogy adott időpillanatban éppen munkát végeznek, avagy sem, de mindenképpen részei a foglalkoztatottaknak, tehát nem munkanélküliek és nem tartoznak a gazdaságilag inaktívak csoportjába sem. Ide tartoznak még továbbá az önfoglalkoztatók, akik egyéb jogviszonyok alapján végeznek munkát.

A foglalkoztatás meghatározásából ered a foglalkoztatottság fogalma, amely már statisztikai megközelítést takar, olyan mérőszám, amely a foglalkoztatottak számát vetíti a népesség valamely más, a foglalkoztatás szempontjából figyelembe vehető szegmenséhez, leggyakrabban a gazdaságilag aktívakhoz. Ide tartozik továbbá a foglalkoztatási arány, amely a foglalkoztatottak arányát a munkaképes korú (általában 15 és 74 éves kor közötti) népességhez viszonyítja, illetve a gazdasági aktivitási arány, amely a gazdaságilag aktív népesség (vagyis a foglalkoztatottak és a munkanélküliek) arányát mutatja meg, szintén a munkaképes korú népességhez képest.

Végül a foglalkoztatáspolitikai legalapvetőbb értelmében a foglalkoztatást tárgyává tevő, általában a teljes foglalkoztatás elérését célzó állami tevékenység (jogszabályalkotás, aktív beavatkozások stb.) összességét jelentő szakpolitika elnevezése. A foglalkoztatáspolitikai annak a jelenségnek is gyűjtőnevét képezi, amelynek keretében az állam beavatkozik a munkaerőpiaci folyamatokba, az automatizmusokat a társadalmi értelemben vett közcélok felé közelítve.

3. A STRATÉGIA KONCEPCIONÁLIS KERETEI

A munkaerőpiac stratégiai szemléletű, középtávú tervezési célú megközelítése értelemszerűen maga után vonja a munkaerőpiaccal – és annak jelenségeivel – kapcsolatosan felmerülő dilemmák tárgyalásának igényét, hiszen a tervezés megköveteli az aktuális folyamatok, intézmények, trendek számba vételét, beépítését a stratégia jövőképebe. A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia koncepcionális keretei így azokat a munkaerőpiaccal kapcsolatos jelenségeket tárgyalja, amelyek általános megállapításai a stratégia tárgyára, értelmezési kereteire és céljaira vonatkozóan is releváns információkat hordoznak.

A koncepcionális keretek tárgyalása rövid úton elvezet a munkaerőpiaccal kapcsolatos legfőbb célkitűzéseikig, mint például a foglalkoztatás szintjének megőrzése és növelése, a versenyképesség fenntartása, a globalizáció, a tömeges migráció, a változó demográfiai trendek vagy a munkaerőpiacról tartósan kirekesztettek kérdése. A területtel kapcsolatos állami szakpolitikák néhány évtizede a foglalkoztatáspolitikai hívószava keretében fogalmazzák meg a munkaerőpiaccal kapcsolatos állami beavatkozás és szabályozás irányvonalait.

A foglalkoztatáspolitikai értelmezési körén belül feltétlenül különbséget kell tenni a nemzeti és a nemzetközi foglalkoztatáspolitikai között; míg előbbi ugyanis a piaccal integráns kapcsolatban áll, és (aktív és passzív) eszközökből, (rész)politikákból és célirányos tevékenységekből épül fel, a nemzetközi foglalkoztatáspolitikai munkaerőpiaccal való kapcsolata csak áttétesen, a nemzeti szakpolitikán keresztül érvényesül, annak tartalmát kívánja befolyásolni a nemzeti célok felett álló nemzetközi célok jegyében (Lipták, 2009).

A foglalkoztatáspolitikákra ugyanakkor jelentős hatást gyakorolnak az olyan – tágabb kontextusban értelmezendő, a foglalkoztatáson és a munkaerőpiacon is jelentősen túlmutató – jelenségek, mint a globalizáció. A technikai haladással létrejövő világméretű, hálózatszerű kapcsolatok a munkaerőpiacokat közvetlenül, fizikai elhelyezkedésüktől függetlenül nemzetközi térbe helyezte, annak minden előnyével és kihívásával egyetemben. Ezek az információs, kulturális, kereskedelmi vagy éppen szolgáltatási láncolatok az egyes – akár

lokális – munkaerőpiacokon még markánsabban érvényesítették a kiterjedtebb piacok azon törvényét, amely szerint az értékek, javak előállítása nem korlátozódik a termelés helyszínére, az értékteremtés költségzsemléletű megvalósításakor az egyes értékelemek ott kerülnek előállításra, ahol gazdaságilag a legkedvezőbben megvalósíthatók. Ez a folyamat – ismét a lokális szintre vetítve – drasztikusan érintette a helyi piacok munkavállalóit, akik immár nem csupán helyben, hanem (az előállított javakhoz és kínált szolgáltatásokhoz hasonlóan) szintén nemzetközi térben kénytelenek versenyhelyzetbe kerülni és megmérettetni. Erre vezethető vissza többek közt a termelő vállalatok európai kontinensről való kivonulása és különböző ázsiai helyszínekre történő áttelepülése, a korábban húzóágazatnak tekinthető szegmensek leépülése és munkavállalóik kirekesztődése a munkaerőpiacról (Csoba, 2011, old.: 17).

A technikai modernizációnak azonban a globális piacok húzóereje mellett is jelentős kizorító hatása van. Az értékteremtés modernizációjával szemben már idejekorán megfogalmazódtak azok a kritikák, amelyek a munkaerő kizorítását vizionálták a társadalmi-gazdasági újítást eredményező, egyre szélesebb körben meghonosodó modern eljárások kapcsán. Az ember vezérelte munkagépek ezt a jövőképet még nem – vagy csak részben – hozták el, a technológiai forradalom kapcsán azonban ismét felerősödtek azok a hangok, amelyek a különböző, korábban tisztán emberi beavatkozású eljárások, ezzel együtt teljes szakmák eltűnésével fenyegetnek. A technikai modernizáció alapvetően pozitív jelensége ellenére tehát bizonyos rétegek, jellemzően a munkaerejüket a munkaerőpiacon értékesíteni kívánók pozíciója egyértelműen romlik, a munkahelyüket megtartani képesekkel szemben a munkakövetelmények szintje növekszik, miközben a munkájukat elvesztők a munkanélküliség egyre magasabb szintjét eredményezik (Rifkin, 1995).

A munkaerőpiac újabb kihívását jelenti az egyes szektorok közötti arányosságok eltolódása, ami a gazdasági szerkezet lassú, de folyamatos átalakulását eredményezi, ami a munkaerő szempontjából úgynevezett szektorváltással jár (Beck, 1996). Ennek keretében a munkaerő az éppen fellendülőben lévő – a gazdasági fejlődéssel nagyobb gazdasági súlyt kapó – szektorban kínálja munkaerejét, az e folyamat szerinti átvándorlás az elhagyott szektorban túlzott munkaerő-keresletet, így munkanélküliséget okoz. A folyamatosan leépülő szektorban ugyanakkor munkahelyek nem csak üresedéssel, hanem megszűnéssel is

eltűnhetnek, az így munkanélkülivé váltak pedig nem lehetnek biztos abban – avagy más szempontból akadályozott számukra –, hogy a szektorváltást sikeresen teljesítik és el tudnak helyezkedni az egyre telítődő és hangsúlyosabbá váló szektorban.

A jelen stratégia szempontjából a munkaerőpiac aktuális jelenségei között – a fenti, általános érvényű dilemmákon túl – a területi egyenlőtlenségek hatása képez különösen jelentős kérdést. Magyarországon a területi dimenzió különösen jelentős faktorként szerepel a gazdasági és társadalmi pozíció alakulásában (54), az egyes térségek elhelyezkedése tehát közvetlen hatással van az egyének életútjára, így munkaerőpiaci esélyeikre is – mind munkavállalói, mind munkáltatói oldalról szemlélve. Nem meglepő tehát az a tény, hogy a nagyfokú területi eltérések, köztük témánk szempontjából a munkaerőpiac olyan problémajelenségei, mint a munkanélküliség jól lokalizálhatók, az úgynevezett „nyugatkeleti lejtő” a munkanélküliség nyugatról keletre tapasztalt magasabb szintjét takarja, ami az egyes mikrotérségek eltérései ellenére is jellemzi az ország egész területét. A keleti országrészen a munkaerőpiac zártabb jellegét erősítik többek közt a kiépítetlenebb tömegközlekedési kapcsolatok – különös tekintettel a határon túli kapcsolódásokra – és az általában véve fejletlenebb közlekedési infrastruktúra, az alacsonyabb vállalkozási kapacitások, a munkavállalók átlagosan alacsonyabb iskolai végzettsége vagy az elmaradott gazdasági szerkezet (az országos átlaghoz képest alacsonyabb arányú szolgáltató és kereskedelmi szektor) munkaerőpiacra gyakorolt hatása (Balcsók, 2005). Külön kiemelendő, hogy egyes kutatások (Csoba & Jász, 2011, old.: 56) szerint a „legsúlyosabb helyzetű térségek továbbra is a zömmel határmenti fekvésű kistérségek”.

A munkaerőpiacokkal kapcsolatos negatív hatások tehát fokozottan érintik a keleti országrész – különösen pedig a határmenti területek – lakosságát, a problémák azonban általános érvénnyel is érintik a munkavállalókat, attól függetlenül, hogy éppen hol vállalnak munkát. A jövedelmi egyenlőtlenség jelensége alapján például nem a bérkülönbség jelenti a leginkább hátrányos helyzetet, hanem hogy van-e a gazdaságilag aktívak táborához tartozónak állandó pénzkereseti lehetősége; de még az állandó munkahellyel rendelkezők közt sem a bér jelenti a leszakadás okát, sokkal jelentősebb különbség mutatkozik ugyanis a bérjövedelemből és a tőkejövedelemből élők között, természetesen utóbbiak javára. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek ilyen szempontból további hátrányt szenvednek, hiszen

esetükben a képzetlenség kizorító hatást generál, az egyes munkakörökbe munkahelyhiány esetén a magasabb végzettségűek jobb eséllyel kerülnek felvételre, esetükben a munkahelyek hiánya miatt – képesítésükhöz mérten – alacsonyabb minőségű munkát is hajlandók elvállalni, míg a képesítés nélküliek esetében erre az „alulfoglalkoztatásra” nincs esély, nem tudnak lefelé lépni. Az ő esetükben az alkalmi munka, illetve a szociális ellátórendszer jelenti a megélhetés egyetlen forrását. A hazai munkaerőpiac ismert ténye tudományos körökben (Óry, 2005) a „végzettségvezérelt” foglalkoztatás, vagyis hogy a munkáltatók az adott munkakör szempontjából irreleváns végzettségű jelentkezőt is nagyobb eséllyel választják ki az ugyanarra a munkakörre jelentkező, végzettség nélküli jelentkező helyett.

A stratégia koncepcionális kerete tehát mindezek alapján magában foglalja, hogy a munkaerőpiacra a világszintű, országos és helyi folyamatok is jelentős mértékű hatással vannak, fő kérdése a foglalkoztatottság és a munkanélküliség körül forog, meghatározó tényező ezen felül a területi dimenzió, az adott munkaerőpiac lokalizációja, térbeli elhelyezkedése, amelyet a középtávú tervezéskor figyelembe szükséges venni.

4. HELYZETELEMZÉS

A stratégiai tervezés helyzetelemzése keretében a stratégiai területre ható tényezők aktuális állapotának – illetve az aktuális állapothoz vezető folyamatának –, az egyes tényezők közötti kapcsolódásoknak és a stratégiai területre való ráhatásuk vizsgálata történik meg. Az összefüggések rendszerszerű ábrázolása alkalmas a területre vonatkozó összetett következtetések megfogalmazásának segítésére, az ok-okozati kapcsolatok feltárása a kívánt – és potenciálisan megvalósítható, azaz reális – jövőkép tervezésében is segítséget nyújt.

A jelen stratégia a szakmailag helytálló helyzetelemzés érdekében saját módszertani bázissal rendelkezik, megoldásában a rendelkezésre álló statisztikai adatok elemzését saját adatgyűjtéssel egészíti ki, eredményeit pedig kategóriákra bontva közli. A kialakított kategóriák lefedik a munkaerőpiaci tervezés során figyelembe veendő szempontokat, az eredmények az aktuális (statisztikai adatokkal alátámasztott) állapot rögzítése mellett idősoros adatok elemzésével mutat rá az aktuális állapot kialakulásának körülményeire, az adatok változásának trendjeire. A meghatározott kategóriák a következők:

- földrajzi és természeti környezet,
- településszerkezet,
- közlekedés,
- társadalom,
- egészség, nevelés-oktatás,
- gazdaság,
- munkaerőpiac.

A tanulmány a bevett vizsgálati szempontok mellett a tanulmány készítésének időpontjában fennálló további speciális szempontokat is vizsgálata tárgyává tett. A koronavírus-járvány a helyi gazdaság és munkaerőpiac működésének törvényszerűségeit alapvetően befolyásolja, így egyrészt az aktuális adatok a vírushelyzet figyelembe vételével értelmezendők, másrészt a vírushelyzet által generált saját torzító tényezők önálló vizsgálata is indokolt a stratégiai tervezés folyamatában. A stratégia ezért részleteiben elemzi a

járványhelyzettel összefüggő nemzetközi, országos és helyi-területi intézkedések munkaerőpiacra gyakorolt hatását.

A helyzetelemzést végül a saját adatfelvétel eredményeinek vizsgálata egészíti ki, amely vizsgálat a korábban kialakított másodlagos elemzési kategóriák nagy részét, illetve a járványhelyzet által reprezentált további szempontokat is lefedi. A vizsgálat ebben az esetben a munkaerőpiac meghatározó szereplőit, a munkaadói oldalt érinti a vállalkozások megkérdezése révén – illetve abban kisebb mértékben megjelenik a munkavállalói oldal is az önfoglalkoztatók által.

4.1. Megközelítés

Békés megyei munkaerőpiaci stratégiájának helyzetelemzése módszertani megalapozását tekintve vegyes típusú, a megye jelenlegi helyzetét – és ezáltal a stratégiai irányok kiindulópontját – többfajta, felépítésében és megközelítésében eltérő forrásanyagok és adatforrás alapján tártuk fel. A különböző adatgyűjtési formák (primer és szekunder), az ezen adatgyűjtési formák által meghatározott, a helyzetelemzést érintő megismerési módok (kvantitatív adatfeldolgozás és kvalitatív elemzés), valamint az adatgyűjtési formák és a megismerési módok által együttesen meghatározott logikai következtetések módozatai összességükben alakították ki a helyzetelemzés módszertani megoldását, amelyet az alábbi táblázat szemléltet.

12. táblázat: A tanulmány módszertani megoldása

	Kutatási módszertan	
	Szekunder	Primer
Adatgyűjtés formája	állami adatgyűjtések: Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR), középtávú tervezési dokumentumok	strukturált kérdőívek felvétele a területen érdekelt, szakmai hozzáértéssel és tapasztalatokkal rendelkező szereplőkkel (vállalkozók)

Megismerés módja	Kvantitatív adatfeldolgozás - összehasonlító grafikonok, térképek, táblázatok - számított értékek összevetése: átlag, medián, szórás stb. - összehasonlítás a primer információkkal Kvalitatív elemzés - középtávú tervezési dokumentumok megállapításai	Kvantitatív adatfeldolgozás - felvett kérdőívben szereplő kvantitatív eredmények elemzése - szemléltető grafikonok és táblázatok készítése Kvalitatív elemzés - felvett kérdőívben szereplő kvalitatív eredmények elemzése - kérdőív alapján gyűjtött tapasztalatok tematikus rendezése és összevetése a szekunder adatokkal
Logikai következtetés módozatai	Dedukció Nagyszámú, kizárólag számszerű értékeket tartalmazó mintán végzett statisztikai műveletek alapján az adott jelenség trendjének felvázolása	Indukció Kisszámú, részletesebb tartalmú mintán végzett részletesebb felmérés egyedi tapasztalatai alapján az általános trendekre történő következtetés

Forrás: saját szerkesztés

A szekunder adatgyűjtés kvantitatív komponense keretében azon állami statisztikai adatbázisok adatvagyonát használtuk fel, amelyek kifejezetten a megyéken belüli, egyes elemzési kérdések kapcsán értelmezhető állapotokat fejezték ki, ezáltal pedig egy adott megyén belüli helyzetképet tártak fel és a megyék közötti összehasonlítást is lehetővé tették. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH), mint a hazai gazdasági és társadalmi adatok gyűjtéséért, feldolgozásáért és közzétételéért felelős országos (statisztikai) szerv adatgyűjtései mellett ide tartozott az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerben (TeIR) közzétett és nyilvánosan elérhető adatbázisok. A TeIR speciálisan területi alapú adatvagyonát és térképes összeállításait a KSH mellett számos további adatgazda (minisztériumok, költségvetési szervek, állami tulajdonú cégek,

magánvállalkozások, nemzetközi szervek stb.) által átadott adatok összegzésével építette fel.⁴

A szekunder adatgyűjtés kvalitatív komponense keretében pedig több középtávú tervezési dokumentum (területfejlesztési koncepció, megyei és járási foglalkoztatási tervek) adattartalmát és megfigyeléseit vettük figyelembe következtetéseink megfogalmazásakor. Így különösen az alábbi dokumentumok feldolgozását végeztük fel:

- Békés megye területfejlesztési koncepciója – 2014,
- Békés megye területfejlesztési koncepciója – Helyzetelemzés, helyzetértékelés,
- Békés megye területfejlesztési programja 2014-2020 – Stratégiai Program,
- Békés megye területfejlesztési programja 2014-2020 – Operatív Program,
- Békés megye foglalkoztatási stratégiája 2017-2021,
- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció.

A forrásanyagok a megyei, illetve a megyét érintő földrajzi egységek stratégiai tervezést végző, vagy azt elősegítő dokumentumok közül kerültek ki, amelyek ezáltal a jelen dokumentum előkészítését megelőző szekunder kutatás kvalitatív komponensét adták.

A primer adatgyűjtés kvantitatív adatainak feldolgozása és kvalitatív elemzése strukturált online kérdőív felvételével és eredményeinek kiértékelésével történt. A stratégiát megalapozó kutatás során Békés megyei székhelyű vállalkozások számára küldtünk ki kérdőívet, amelyben – a válaszadó vállalkozására vonatkozó, rétegtípusú kérdések mellett – a vállalkozások helyzetével, illetve a vállalkozások nevében választ adók jövőképre

---

⁴ Fontos módszertani megjegyzésként rögzítendő, hogy a felhasznált statisztikai adatbázisok és térképes összeállítások legutóbbi teljes adattartalommal rendelkező vizsgálati évei eltérnek, ezért a tanulmányban az elemzésbe vont időtartamok is eltérnek egymástól. Ennek oka legfőképpen az, hogy elemzésünkben törekedtünk a lehető legfrissebb, naprakész információk közzétételére, ám ezen információk esetében igyekeztünk egyidejűleg a lehető legmegbízhatóbb adatforrások felhasználására is. Továbbá, mivel a járványhelyzet okozta munkaerőpiaci kilengést alapvetően ideiglenesnek és – a vonatkozó elemzések alapján – könnyen helyrehozhatónak ítéljük, ezért az idézett és elemzett statisztikákban az aktuális, statisztikai szempontból sem teljes év részleges adatait nem vonjuk be elemzésünk körébe, illetve e negligált adatok középtávú stratégia szerepét mindezek alapján nem tartjuk kiemelt jelentőségűnek.

vonatkozó meglátásaival kapcsolatos adatokat gyűjtöttünk és elemeztünk. A kutatás kérdőívének egyszerűsített vázlata az alábbiakban olvasható.

13. táblázat: A kutatás primer adatfelvételének kérdőíve

<i>Kutatásunk a Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány az Interreg V-A Románia-Magyarország Együttműködési Program (a továbbiakban: Program) keretében valósul meg. A pályázat címe: „Központ a fenntartható fejlődésért - Les” (angolul: „Center for sustainable development Les”), azonosítószáma: ROHU-388, rövidített elnevezése pedig CDDL. Válaszait összevontan kezeljük, amennyiben nem adja meg adatait, úgy névtelen marad Ön és vállalkozása. A kérdőív kitöltésének időtartama 10-15 perc. Köszönjük válaszait!</i>	
<i>Milyen ágazatban található a vállalkozása? (Mely tevékenység adja a legjelentősebb árbevételt?)</i>	
1. mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat; 2. bányászat, kőfejtés; 3. feldolgozóipar; 4. villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás; 5. vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés; 6. építőipar; 7. kereskedelem, gépjárműjavítás; 8. szállítás, raktározás; 9. szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; 10. információ, kommunikáció; 11. pénzügyi biztosítási tevékenység;	12. ingatlanügyletek; 13. szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; 14. adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; 15. közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás; 16. oktatás; 17. humán-egészségügyi, szociális ellátás; 18. művészet, szórakoztatás, szabadidő; 19. egyéb szolgáltatás; 20. háztartás munkaadói tevékenysége, termék előállítása, szolgáltatás végzése saját fogyasztásra; 21. területen kívüli szervezet.
<i>Mikor indította vállalkozását?</i>	
1. több, mint 30 éve 2. 10-30 év között 3. 5-10 év között	4. 1-5 év között 5. 1 évnél korábban
<i>Milyen átlagos statisztikai létszámmal működött vállalkozása az elmúlt évben?</i>	
1. 0-9 fő 2. 10-50 fő 3. 51-100 fő	4. 101-500 fő 5. 500 főnél magasabb
<i>Milyen főbb üzleti célokat, mérföldköveket tűzött ki saját vállalkozása számára a következő 3 évre?</i>	
<i>[szabadszavas válaszlehetőség]</i>	
<i>Tervez Ön létszámbővítést a vállalkozásában a következő 3 év során? Amennyiben igen, hány fővel tervezi növelni alkalmazottai számát?</i>	

1. Nem tervez 2-31. 1-30 fő		32. 30 főnél több	
Amennyiben tervez létszámbővítést a következő 3 év során, milyen képzettségű munkavállalókra tart igényt?			
1. végzettség nélküli 2. betanított munkás 3. szakmunkás		4. szakképzett 5. diplomás	
Ön szerint milyen területen lenne leginkább szükséges fejlődést elérnie a megyének?			
[szabadszavas válaszlehetőség]			
Van jelenleg a vállalkozásában hosszabb ideje betöltetlen álláshely?			
1. nincs 2. igen, kevesebb mint 3 hónapja betöltetlen		3. igen, 3-6 hónapja betöltetlen 4. igen, több mint 6 hónapja betöltetlen	
Milyen jellemző, Békés megyéhez köthető problémákkal szembesült az utóbbi évek során a vállalkozása működésével kapcsolatban?			
[szabadszavas válaszlehetőség]			
Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében? (nagymértékben romlott, kismértékben romlott, nem változott, kismértékben javult, nagymértékben javult)			
1. Munkáltatók helyzete 2. Munkavállalók helyzete 3. Közlekedési infrastruktúra		4. Gazdasági helyzet 5. Oktatás, képzés 6. Közintézménye	
Ön szerint hogyan segíthetné a megye a befektetésösztönzést és a munkahelyteremtést?			
[szabadszavas válaszlehetőség]			
Hogyan alakult a vállalkozása sikeressége a COVID-19 járvány megjelenése óta?			
1. nagymértékben romlott 2. kismértékben romlott 3. nem változott		4. kismértékben javult 5. nagymértékben javult	

Forrás: saját szerkesztés

A vegyes kutatási módszertan keretében alkalmazott primer és szekunder adatgyűjtések, illetve kvantitatív adatfeldolgozási és kvalitatív elemzési technikák különböző megközelítésű következtetések megfogalmazását tették lehetővé. A szekunder adatok nagyszámú, kizárólag számszerű értékeket tartalmazó mintán végzett statisztikai műveletek alapján az adott jelenség trendjének felvázolása dedukciós módszer segítségével történt, míg a primer adatfelvétel kisszámú, részletesebb tartalmú mintán végzett

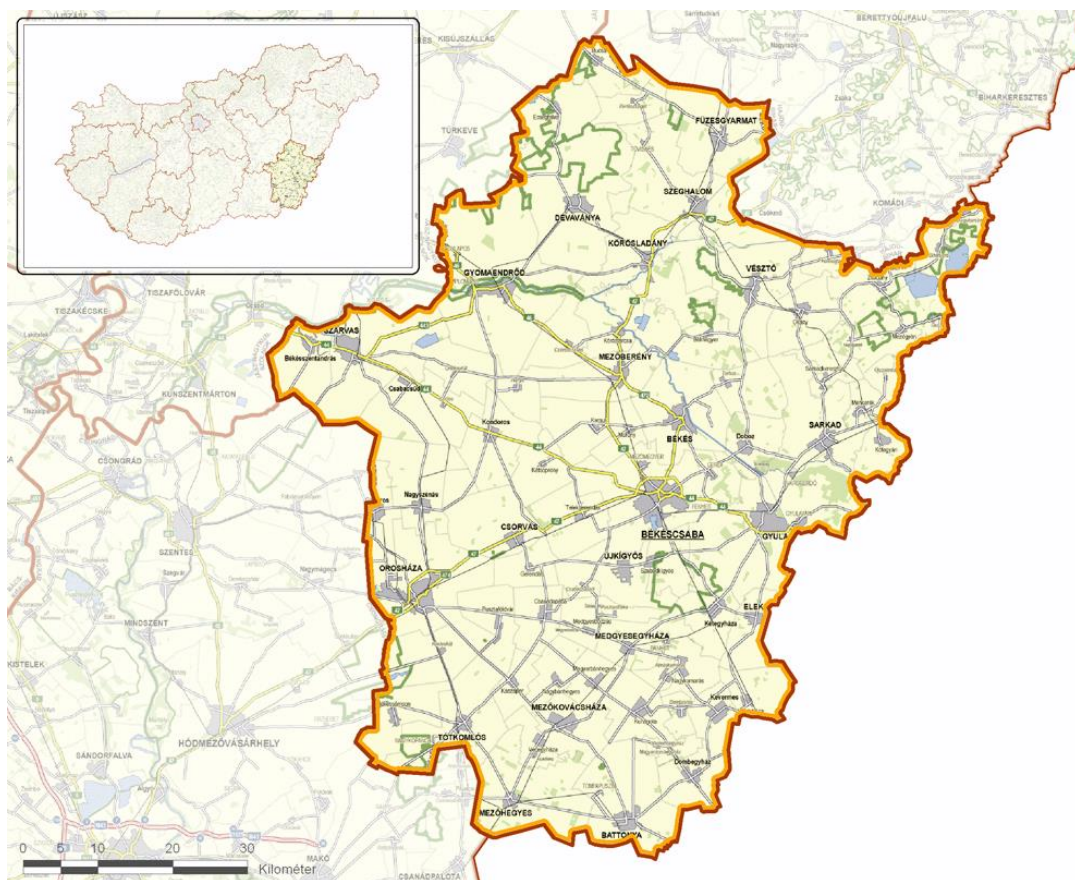
részletesebb felmérésének egyedi tapasztalatai alapján mélyebb ismeretekkel kapcsolatos következtetések voltak megfogalmazhatók.

4.2. Stratégiai terület

A stratégiai terület helyzetelemzése Békés megye aktuális társadalmi, gazdasági és egyéb, a középtávú tervezés elvégzése érdekében relevánsnak tekintett mutatók vizsgálatát foglalja magában. Az elemzés Békés megye helyzetét több megközelítésben (vizsgálati dimenzióban) is elemzi: földrajzi kiterjedés szerint a legközelebbi vizsgálat természetesen a megyei adott mutatószámra vonatkozó eredményeinek bemutatását fedi le. Ezt követi a régiós vizsgálat, amelynek keretében a Dél-Alföldi régió megyéinek adott mutatóit hasonlítjuk Békés megye eredményéhez. A megyei és régiós fókuszon túlmutató vizsgálati kör az egyes országrészeket (Kelet-, Nyugat, Dél- és Észak-Magyarország), illetve az országrészek megyéinek egymáshoz viszonyított helyzetét veti össze, ezáltal rámutatva az eredmények mögött azonosítható trendszerű állapotokra. A legkiterjedtebb vizsgálati egység pedig Magyarország teljes területe, ennek keretében az országos átlag Békés megye eredményéhez történő viszonyítása az egyes vizsgált mutatók vonatkozásában.

2. ábra: Békés megye térképe

Forrás: (TeIR, 2020)

Az alábbiakban Békés megye helyzetét az alábbi főbb mutatócsoportok szerint elemezzük:

- a) földrajzi és természeti környezet,
- b) településszerkezet,
- c) közlekedés,
- d) társadalom,
- e) egészség, nevelés-oktatás,
- f) gazdaság,
- g) munkaerőpiac.

A vizsgálatban különös hangsúllyal szerepel a legutolsó mutatócsoport, a munkaerőpiacra vonatkozó vizsgálat; a megelőző mutatócsoportok eredményeinek bemutatása e mutatók elemzéséhez integránsan kapcsolódik, a munkaerőpiaci helyzetre

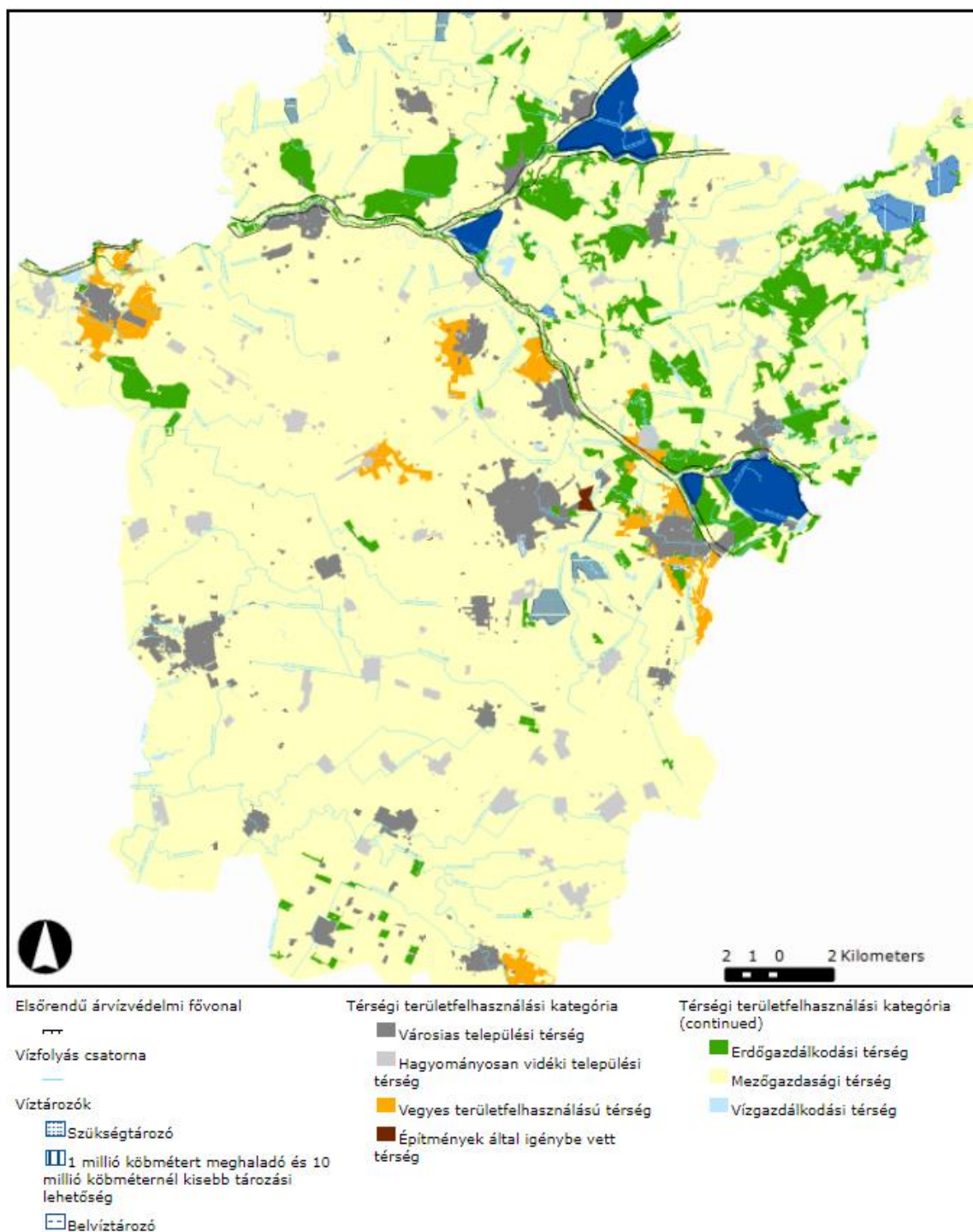

vonatkozó következtetéseket így minden esetben a vonatkozó környezet, társadalmi, gazdasági és egyéb releváns mutatók figyelembe vételével fogalmazzuk meg.

4.2.1. Földrajzi és természeti környezet

Békés megye Magyarország dél-keleti részén, határmenti megyeként mintegy 140 km hosszúságban határos Romániával déli és keleti irányban, míg észak felé Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyék határolják, nyugaton mellette pedig Csongrád-Csanád megye található. Területe mintegy 5630 km², a kelet-nyugati tengelyen legnagyobb szélességében 91 km-en terül el, míg észak-déli irányban legnagyobb hosszúsága ennél is több, 107 km, ezzel a hetedik legnagyobb kiterjedésű megyéje. Egy megye fekvésének természet- és tájföldrajzi egységességét a területén fekvő nagy-, közép- és kistájak mennyisége képes megmutatni; e szempont alapján Békés megye kifejezetten egységesnek számít, ugyanis teljes kiterjedésében egy nagytájon, az Alföldön fekszik, középtáji szinten területét kétharmad-egyharmad részben a Körös-Maros köz és Berettyó-Körös-vidék fedi le, kistáji szinten pedig 6 kistájat egészében tartalmaz, 3 kistáj pedig részben fedi le. A megye egységes jellege földtani értelemben is megmutatkozik, a földrétegek geológiai összetétele sehol sem mutat jelentősebb eltérést. A domborzati viszonyok alakító hatása következtében ma Békés megye tulajdonképpen teljes területe síkságnak tekinthető, a tengerszint feletti magasság különbségének eltérése km²-enként elenyésző – mintegy 1-2 méter – az abszolút magassági viszonyok által mélyen fekvő területként hivatkozhatunk rá, a legmagasabban és legmélyebben fekvő pontok a tengerszint felett 80 és 107 méterrel találhatók.

3. ábra: Békés megye földrajza és természeti környezete

Forrás: (TeIR, 2020)

A megye éghajlati viszonyait alapvetően kontinentális hatások jellemzik, az Alföld egészéhez képest melegebb és szárazabb időjárás, valamint magasabb éves

középhőmérséklet és napsütéses órák száma a déli fekvésnek köszönhető, a hőmérsékleti eltérés azonban csupán átlagosan 1°C körül alakul. Csapadékossága a hazai átlaghoz képest elenyésző, az ország egyik legszárazabb területének tekinthető, éves szinten átlagosan mintegy 500 mm eső esik, az éghajlat területi eltéréseiben továbbá a domborzati viszonyoknak sincs alakító hatása, a sík és egységes felszín nem módosítja számottevően az egyes tájegységek közti éghajlatviszonyokat. A megye déli részén tapasztalható éves 60-80 mm-es csapadékkülönbség az eltérés maximumát jelenti, egyes térségekben azonban a csapadékmennyiség az 500 mm-t sem éri el. Az éves középhőmérséklet a kevésbé csapadékos területeken az utóbbi évek során kevéssel 10°C felett volt, ez az érték a legmelegebb területeken is csupán 0,4-0,6°C eltérést mutat.

Vízrajzát tekintve Békés megye száraz és meleg éghajlata ellenére felszíni vizekkel bőségesen ellátott, a Körösök és a szabályozásuk által kialakított holtágak és csatornák behálózzák a megye területét. A Körös-vidékek állóvizekben is gazdagok, a gazdag vízi élővilág mellett ezek a területek horgásztevékenységre is alkalmasak és használatosak. A vízrajzzal kapcsolatos legfontosabb tényező az árvíz-veszélyeztetettség kérdése, amely kapcsán Békés megye a Tisza vízduzzasztó hatása miatt évente mintegy 3-6 hónapot is ki van téve az árterek és sík területek elöntésének, amelyet erősít a megyét övező hegyvidékekről származó levonuló árhullámok hatása.

A megye természetes növényzete napjainkra legnagyobb részben eltűnt, amelynek legfőbb oka a kiterjedt mezőgazdasági tevékenység, a földek döntő többsége termőföldnek alkalmas területet biztosít, a megyét így a lakott területek és a termőterületek váltakozása jellemzi. A megye egyetlen nagyobb méretű, összefüggő erdőterülete az északkeleti végben található, ezen kívül – főleg az ártereken – szórványos erdőrészek találhatók, ezeken a vidékeken a mocsaras, állóvizes területek is jellemzők. A termőtalaj adottságai az országban az egyik legjobbak, mind növénytermesztés, mind rét és legeltetés szempontjából kiváló természeti erőforrást biztosítanak. Jelentős eróziós hatás nem érvényesül, a mezőgazdasági és állattartási tevékenység legnagyobb kihívását a korábban említett árvizek képezik. A földrajzi adottságok közt különösen említést érdemel a gazdag termál- és gyógyvízkészlet, a délkeleti területeken 70°C feletti hévizek feltárására is lehetőség nyílik, a legértékesebb természeti erőforrás azonban ettől függetlenül a termőföld, a szántók aránya az országos

átlagot jelentősen meghaladja. A természeti tájak állatvilágára – az erdős területek visszaszorulásával – az apróvadak jellemzők. Ásványkincsekben gazdag területek találhatók a megyében, a legfontosabbak a szénhidrogének és az építőipari nyersanyagok.

A leginkább természeti környezeti értéknek tekinthető épített örökség tekintetében Békés megye szintén kiemelkedik. Legfontosabb műemléképülete a Gyulai vár, a gótikus téglavár belvárosi elhelyezkedése az állagmegóvást segíti, funkciója ma döntően kulturális, reprezentációs, szakrális. Megemlíthető ennek kapcsán a Gyulai Várszínház, az ország első várszínháza, amely előadásait a várszínpadon és a tószínpadon tartja. A vár szomszédságában áll a barokk stílusú Almásy-kastély, amely napjainkban szintén kulturális funkciót tölt be, múzeumként látogatható. Békés megyében összesen 31 kastély található, amelyeket többségükben a Wenckheimék építettek. A megye területén összességében 397 műemléki nyilvántartású érték szerepel, régészeti szempontból továbbá az egyik leginkább kutatott területnek számít az országban. A kiemelten és fokozottan védett régészeti lelőhelyek több földtörténeti korszak emlékeit őrzik. Az épített és a természeti környezet e helyeken általában átfedi egymást, a régészeti értékek többségükben természetvédelmi területeken fekszenek.

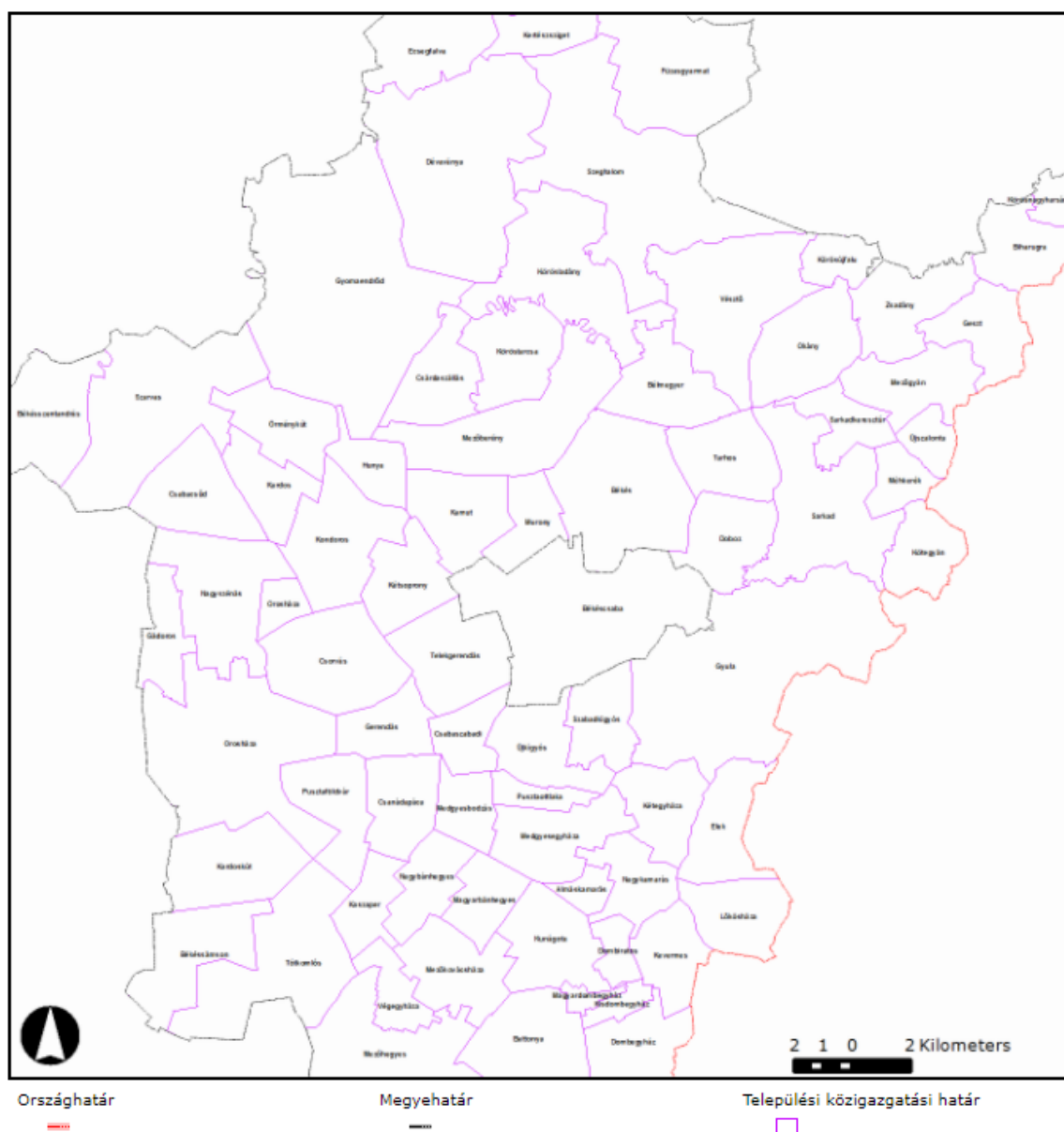
Összességében Békés megye területe egységesnek tekinthető mind tengerszint feletti magassága, csapadékmennyisége, termőföldjeinek minősége, vízrajza vagy növényzete tekintetében. Az ország legjobb minőségű termőföldjei találhatók itt, a kinyerhető hévíz mennyisége és minősége is kiemelkedő. Jelentős időjárási hatások nem akadályozzák a természeti környezethez kapcsolódó emberi tevékenységeket, a megyét egyenletesen lefedő gazdag természetes vízhálózat a nagyobb hozamú vizek mentén az év közel felében okoz árhullámokat, esetenként árvizeket. A természeti értékek mellett az épített környezet is bővelkedik kulturálisan védendő kategóriába eső értékekkel.

4.2.2. Településszerkezet

Békés megye településeire az alföldies jellegű szerkezet jellemző, amely – egyre gyarapodó – nagyobb lélekszámú és kiterjedésű településekből és – az utóbbi időben

jelentősen csökkenő mennyiségű – tanyavilágból áll össze. Utóbbiakhoz sorolhatók a mezőgazdasági termőterületek körül, rendezetten egymás közelségébe települt tanyaautcák (nagyobb városok környékén is, például Békés mellett), illetve a nagyüzemi mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó majorságok (főként a megye déli részein, például Mezőhegyesen), amelyek jelentősége és száma szintén csökkent az utóbbi időkben.

4. ábra: Békés megye közigazgatási határai

Forrás: (TeIR, 2020)

A településszerkezet effajta polarizálódása azt eredményezi, hogy Békés megyében hiányoznak egyrészt a kisméretű települések, másrészt a nagyvárosok. Míg előbbiek indoka a szórványos településhálózat, vagyis a tanyasias jellegű területek és a közepes méretű városok kettőse által formált megyei struktúra, utóbbi szintén ebből a „sokközpontúságból” fakad. Ez a legfelsőbb szinteken három település, Békéscsaba, Orosháza, Gyula dominanciájában mutatkozik meg, ezt követően Békés, Szarvas, Gyomaendrőd, Mezőberény, Sarkad következnek kisvárosi hálózat elemként, a megye fennmaradó települési pedig ebbe a hierarchiába tagozódnak be. A városok uralkodó jellegét jól mutatja, hogy az országon belül Békésben a legnagyobb a városok aránya az összes megyei településen belül: 75 településből 2013-ra 21 városi jogállású – amely szám azóta változatlan –, 1 (Békéscsaba) pedig megyei jogú város.

A kiemelkedően magas városarány mellett a városok lakónépessége is jelentős: a megye összlakosságának mintegy háromnegyede városokban lakik, a településhierarchia statisztikai jellegű vizsgálata szerint (KSH) a középfokú központok (Gyulán kívül) veszítettek a népességükből az utóbbi évtizedben, az alsófokú központok kisebb természetes népességfogyást produkáltak. Az aprófalvas területek hagyományos módon jelentősebben érintettek az elvándorlás hatásával, ez Békés megyében sincs másképp: az 5.000 főt meghaladó Nagyszénás és a körülbelül 100 fős Újszalonta népessége szintén csökkent az utóbbi évek folyamán. A folyamatos népességfogyás miatt várhatóan növekedni fog az aprófalvak és az aprófalvas települések száma.

A településszerkezet egy újabb elemzési irányát jelenti a népességszám szerinti hierarchikus viszonyok mellett a központi funkciók meglétének vizsgálata a városok esetében (Salamin, Radvánszki, & Nagy, 2008). Békés megyében a funkció szerinti hierarchia élén Békéscsaba áll, a városban a vizsgálat szerint a központi funkciók teljes köre, 25 funkció megtalálható.⁵ 20 és 25 közötti központi funkció található meg a hierarchia második szintjén Gyulán, Orosházán és Szarvason, ami – a lakosságszámhoz hasonlóan – megosztott dominanciát mutat, azzal a nyilvánvaló eltéréssel, hogy a városokra jellemző

---

⁵ Az idézett tanulmány összesen 25 központi funkciót azonosított, a városok városhierarchiában elfoglalt pozícióját pedig aszerint állapítják meg a szerzők, ahány központi funkciót magának tudhat az adott város.

funkciók mindegyikét egy, ezáltal első hierarchiaszintre sorolható település foglalja magában. 16-20 közötti központi funkciót képes ellátni Gyomaendrőd és Szeghalom, ezzel a funkció szerinti hierarchia harmadik szintjére helyezkedve. Az e szinttől lejjebb elhelyezkedő települések ebből a szempontból már funkcióhiányosnak tekinthetők, így például Békés, Sarkad, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza és Dévaványa, ahol a központi szerepköre csak korlátozottan érvényesül, a megállapított központi funkciók kevesebb, mint fele, átlagosan 10 funkció található meg a településeken.

A következő szinten már igen szórványosan található központi funkciók, 2-10 közötti eredményt mutat a vizsgálat Battonyán, Tótkomlóson, Eleken, Mezőberényben, Csorváson, Vésztőn, Körösladányban és Füzesgyarmaton, jellemzően nem versengő, hanem egymást kiegészítő (komplementer) funkciók formájában. Békés megye fennmaradó városaiban a kutatás nem, vagy maximum 1-2 központi funkciót azonosított, e települések tehát markánsan funkcióhiányosak, városi rangjuk nem az általuk betöltött szerepkörre épül. Az eddigiek alapján a központi funkciók hiánya értelemszerűen maga után vonja a települések közti együttműködés szükségességét, hiszen ahol nincsenek meg a városi szintű intézmények és szolgáltatások, ott önkéntelenül is kialakul – többnyire a szomszédos települések között – egyfajta munkamegosztás, a lakosság számára létfontosságú szolgáltatások így több települési helyszínen vehetők igénybe számukra. Probléma abban az esetben tapasztalható, amennyiben a szomszédos települések is erősen funkcióhiányosak, ekkor állíthatjuk, hogy az adott város rangja ellenére perifériára szorult, még munkamegosztással sem tudja kielégíteni lakosai városias funkciók iránti igényét.

Békés megye településszerkezetének elemzésekor ugyanakkor egy fontos tényező, a határmenti jelleg integrálása a vizsgálatba elengedhetetlen követelmény. A megye és településeinek kapcsolatrendszere ezáltal ugyanis nem csupán országon belüli, hanem nemzetközi lehetőségeket is magában rejt, ez a tény pedig alapvetően meghatározza a megye településeinek pozícióját is. A nemzetközi kapcsolatrendszer legfontosabb eleme természetesen a román határ túloldalán álló településekkel fenntartott kapcsolatok, amelyekre adott esetben a hazai települések vonzáskörzete is kiterjedhet, a határon túli településeké pedig a hazaiakra. A vonzáskörzet kiterjedését Békés megyében egyrészt a környező nagyobb hazai vonzáscentrumok hatása befolyásolja, másrészt a román oldali

települések vonzása is érvényesül a határ ezen oldalán; Debrecen és Szeged – északi és déli oldalról – térszervező szerepe erőteljesen érvényesül, míg Románia oldalán főleg Nagyvárad és Arad hatása nagyfokú. Békés megye települései számára a határon túl fenntartott települési kapcsolatokban Békéscsaba szerepét egyértelműen Arad tölti be, habár nagyobb mérete folytán vonzáskörzete is kiterjedtebb a román oldalon. Jól látható tehát, hogy a településhierarchiában betöltött szerep és a fenntartott hazai és nemzetközi kapcsolatok önmagukban is meghatározzák egy településnek a településszerkezetben betöltött szerepét, így például Békéscsaba, Gyula és más központi vonzású települések egyben foglalkoztatási centrumnak is tekinthetők, míg a hierarchiában csak periférikus szerephez jutó települések vonzásviszonyaikat tekintve „önfoglalkoztatók” maradnak.

4.2.3. Közlekedés

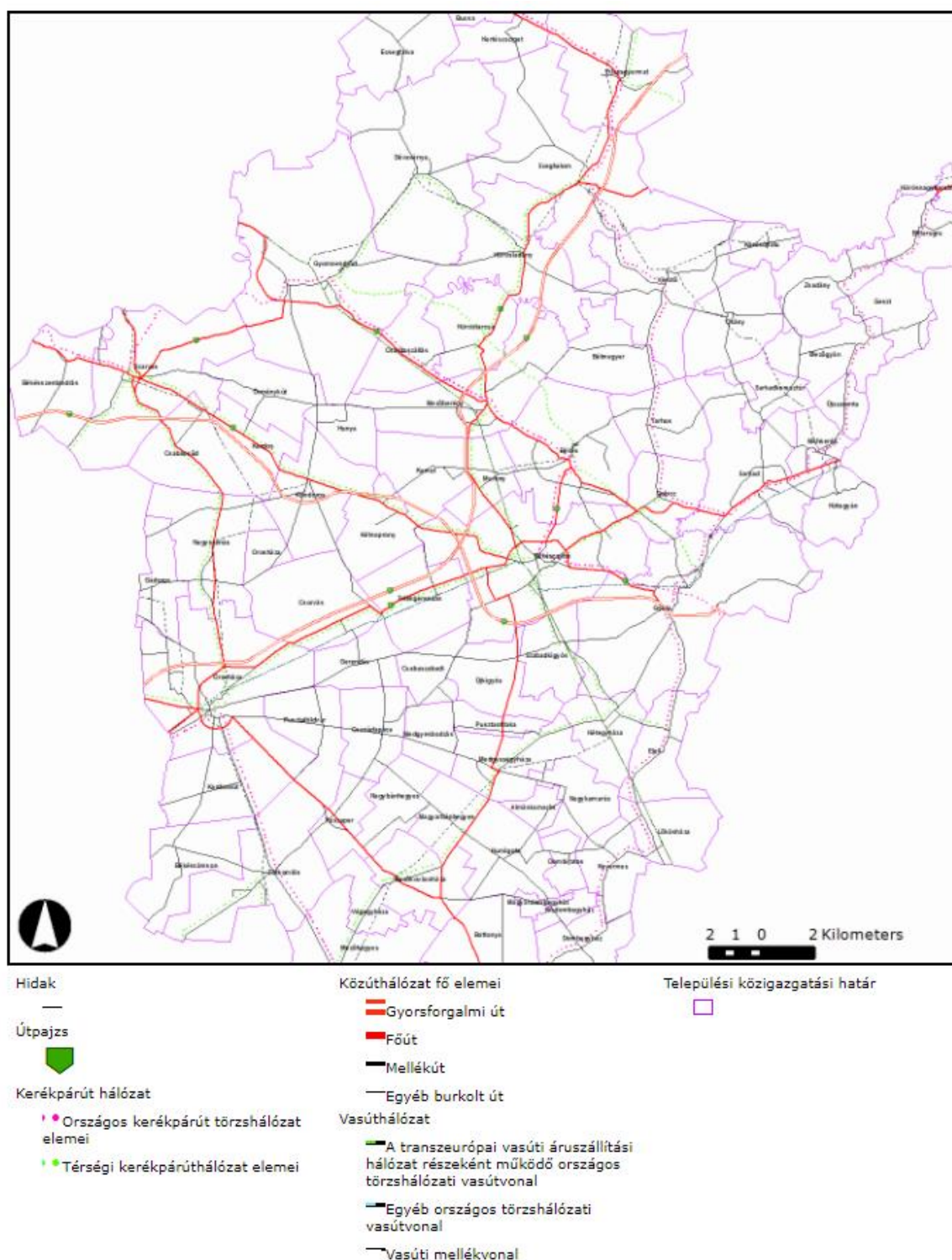
A közlekedés terén a főbb közlekedési hálózattípusok vizsgálata szükséges; az alábbiakban a vasút, a közút, a kerékpárút, valamint a vízi és légi közlekedés állapotát összegezzük.

Békés megyében a közlekedési infrastruktúra részeként működő vasúthálózat kiváló kapcsolódásokkal rendelkezik, a közép-európai tranzit útvonalak közt meghatározó szereppel bír; a megyén keresztül vezető vasúthálózat kelet felé Magyarország legfontosabb vasúti összeköttetése Romániával, nyugat felé pedig a nyugat-európai vasúthálózathoz kötött. Mind a személyszállításban, mind az áruszállításban jelentős útvonalat képvisel, a legnagyobb részben kétvágányú vasútpálya sebességhatára 100 és 120 km/óra között változik. Az uniós támogatásból megvalósuló vasútfejlesztés egyik kiemelt prioritása a teljes hosszúságban kétvágányú vasúti közlekedés biztosítása, illetve általában véve pályarekonstrukciós munkálatok elvégzése, valamint vasúti irányító és biztosító berendezések cseréje. A teljes megyei szakasz korszerűsítését követően a növelt pályaminőség figyelembe vételével tervezett haladási sebesség 160 km/óra, egyes szakaszok esetében 120 km/óra.

A megye legújabb vasutat érintő fejlesztését képezi a Szeged-Békéscsaba közötti vasútvonal felújítása, amelynek keretében a vasútpálya mellett az állomások felújítása is megtörténik korszerű magasztott vasútperonok és helyenként aluljárók építésével. Ez a vonal – bár nincs kapcsolódva nagyobb nemzetközi vasúthálózatra – a belföldi közlekedési kapcsolatokra, a kelet-nyugati irányú térségi kapcsolódásokra (főleg az érintett települések közötti ingázásra) a fejlesztés jelentős hatással lehet. Ezen a vonalon a megengedett sebesség 80 km/óra, egyes szakaszokon 60 km/óra, az egyéb regionális szakaszokon egészen 40 km/óra sebességkorlátozás is tapasztalható. A másik jelentős fejlesztés – a már említett nemzetközi jelentőségű vonalon – a Békéscsaba és Lőkösháza közötti 30 kilométeres vasúti szakasz modernizálása és kétvágányúsítása, amely a megyeszékhelytől az országhatárig tart. Ennek keretében szintén megvalósul az állomások fejlesztése, aluljárók és liftek építése, felsővezeték-hálózati és vasút kereszteződések felújítása, zajvédő fal telepítése.

5. ábra: Békés megye közlekedési hálózata

Forrás: (TeIR, 2020)

A közúti közlekedési kapcsolatok terén Békés megye vegyes képet mutat; az úthálózat sűrűsége az országos átlagot meghaladja, kedvezőek tehát a megye települései közti

összeköttetések, azonban az úthálózat minősége jelentős akadályt képez e kapcsolatokat megfelelő kiaknázásában. Az útburkolat minősége meghatározó arányban alacsony minőségű, az országos átlagtól jelentősen elmarad a pályaszerkezet állapota, az utak magas kihasználtsága pedig az átlagos burkolatállapot (és ahhoz kalkulált várható előregedési fok) gyorsabb romlását eredményezi. Az autópálya-, illetve autóút-kapcsolatok sem ideálisak, a kiemelt országos útberuházásoknak csak egy kisebb, nem arányos része érinti a megye területét.

Habár a megye rendelkezik gyorsforgalmi úttal, az országos gyorsforgalmi úthálózatba nincs integránsan bekapcsolva; az M44 és az M47 jelzésű gyorsforgalmi utak közül az az M44-es autóút fejlesztése hozhat jelentős változást, a közvetlenül az M5-ös autópályára csatlakozó út ugyanis a települések közvetlen környezetét – a 44-es út útvonalát – elkerüli. A településeken áthaladó forgalom csökkentése pedig nem csupán a lakossági érdeket szolgálja, hanem a befektetők számára is vonzóbbá teheti a térséget – a jelenleg kivitelezés alatt álló megyei szakaszok átadása azt eredményezné, hogy a Budapestig tartó menetidő Gyula térségéből mintegy egy órával csökkenhetne, miközben a forgalom a Gyula-Budapest távon egyetlen köztes település belső úthálózatát sem érintené (nagyrészt autópályán, gyorsforgalmi úton és főúton haladna, átkelési szakasz nélkül). Az M47-es autóút építése a jelenlegi tervezés szerint 2025 körül készülhetne el. A megye mellékútjainak (amelyek egyik fő feladata, hogy az egyes településeket bekösse a kiterjedtebb úthálózatokba) állapota jelentősen elmarad az országos átlagtól, ezen felül a mellékutak egy része nem látja el funkciói teljes körét, amelynek oka, hogy a kisebb méretű településeken nincs áthaladó mellékút, a zsáktelepülések így a többi településsel csak a felsőbb rendű utak hálózatába csatlakozással, jelentős idővesztéssel érintkezhetnek.

A közlekedési hálózat következő eleme a kerékpárutak, amelyek kapcsán Békés megye kedvező helyzetben van: a közel 200 km kiépített, úthálózattól függetlenített kerékpárút-hálózat a települések belterületén és külterületén egyaránt vezet, a hálózat fejlesztése folyamatos, amelyet a helyi igényeken felül az idegenforgalom fejlődése is indokol. Aktuális fejlesztésként jelenleg éppen turistacélú kerékpáros útvonal épül szabadkígyósi, gerlai, pósteleki, gyulai és békéscsabai turisztikai látványosságok kerékpáros összeköttetésével (ez lesz az úgynevezett Wenckheim-kerékpárút). Emellett a békéscsabai

ipari parkok kerékpáros megközelíthetőségét célzó fejlesztés is megindult, befejezése két éven belül várható.

A megye vízi útjainak használata nem jelentős, a hajózásra alkalmas szakasz hossza a Hármaskörös teljes hosszúságában, valamint a Kettős-Körös és a Sebes-Körös egy-egy szakaszán összesen közel 130 km, a kishajózásra alkalmas útvonalak hossza jelentősebb, azonban érdemi hajós szállítás nincs az útvonalakon, teherforgalom helyett turisztikai célú személyforgalom jellemzi az útvonalakat. A legjelentősebb nem turisztikai hajós útvonalat a Mezőtúr és Szarvas közötti kompútvonal képezi.

A közlekedési hálózathoz kapcsolódó csomópontok közül kiemelten fontos a határátkelők szerepe, amelyből Békés megyében három nagyobb átkelőhely – Gyula-Varsand, Battonya-Tornya és Méhkerék-Szalonta – található, a kisebb áteresztő képességű átkelők száma ennél magasabb, az utóbbi években új átkelők kiépítése és megnyitása is történt (Dombegyház-Kisvarjas és Elek-Ottlaka). A megyében a légi közlekedés helyszínei békéscsabai és orosházi repülőtér, besorolásuk és infrastruktúrájuk nem (vagy csak részben) teszi lehetővé a nagyobb forgalmú személy- vagy teherszállítást, jelenlegi hasznosításuk a békéscsabai esetében nem nyilvános, fejlesztési kategóriába esik, az orosházi esetében sportcélú.

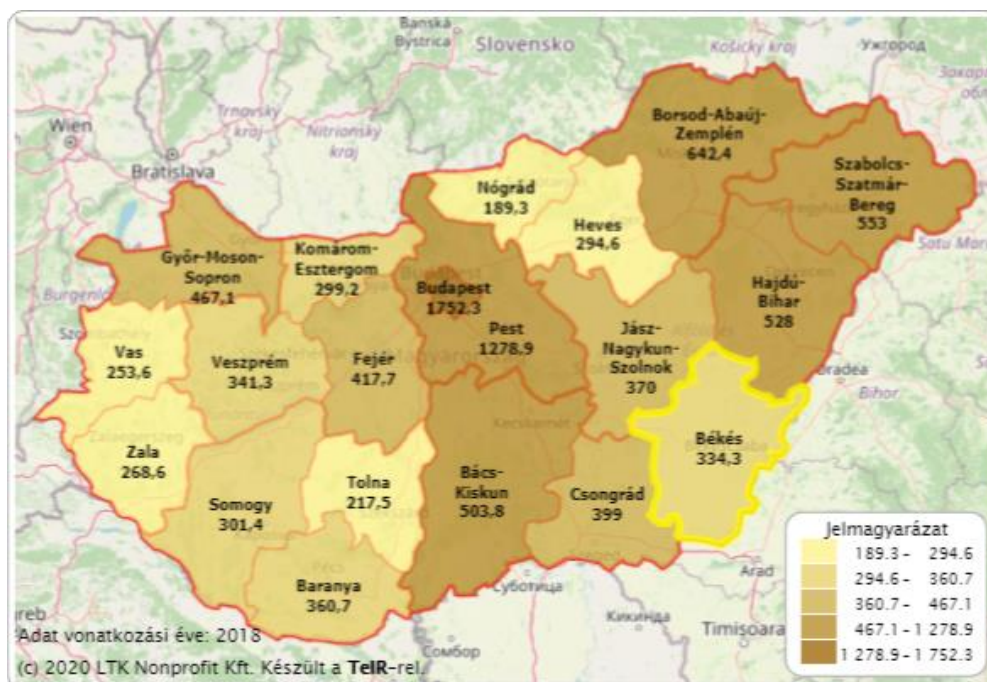
Összességében a megye közlekedési kapcsolatai közepes színvonalúak és közlekedési formáiként jelentősen eltérőek. A vonatközlekedés a nagyobb nemzetközi vasúthálózatba bekapcsolt, fejlesztése azonban jelentősen indokolt a vonatkozó sebességkorlát emelhetősége és a kétvágányúsítás érdekében. A közúti kapcsolatok ennél elmaradottabbak, az M44 gyorsforgalmi út folyamatban lévő és az M47 gyorsforgalmi út tervezett fejlesztése számottevő változást hozna a távolabbi kapcsolatokban, emellett a településeken belüli mellékutak állapotának és kapcsolatainak javítása is szükséges, legfőképpen a zsákfaluk zsákjellegének megszüntetésével. A kerékpáros úthálózat kiterjedt, fejlesztése folyamatos, a turisztikai szempontok e téren túlnyomóan új utak építését eredményezik, emellett figyelmet szükséges fordítani a meglévő úthálózat állapotának fenntartására is. A hajós közlekedés elenyésző és döntően turisztikai célú, a légi közlekedés pedig fejlesztésigényes és jelenleg legnagyobb részben sportcélú.

4.2.4. Társadalom

A megye társadalmának vizsgálatakor (illetve a stratégiai terület későbbiekben vizsgált egyéb pozíciói esetében, például gazdaság, nevelés-oktatás és különös tekintettel a munkaerőpiac) a korábbi, leíró jellegű vizsgálat helyett következtetéseink megfogalmazásakor magasabb arányban vesszük igénybe az adott területre jellemző, rendelkezésre álló statisztikai kimutatásokat, amelyek alapján felvázoljuk a megye egyes területeken értelmezett pozícióit. Amíg ugyanis más területeken a statisztikai jellegű vizsgálat az adott terület lassú változásai (például természeti környezet) vagy mennyiségi vizsgálatra alkalmatlan változatlansága (például településszerkezet) nem tették ideálissá a kvantifikálható mutatókon alapuló trendek vizsgálatát, a társadalom vizsgálata elsősorban e módszeren alapul.

A lakónépesség az adott területen lakóhellyel rendelkező, és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma. Ezres nagyságrendben kerül megadásra. (TeIR, 2020)

6. ábra: Békés megye lakónépessége (1000 fő)

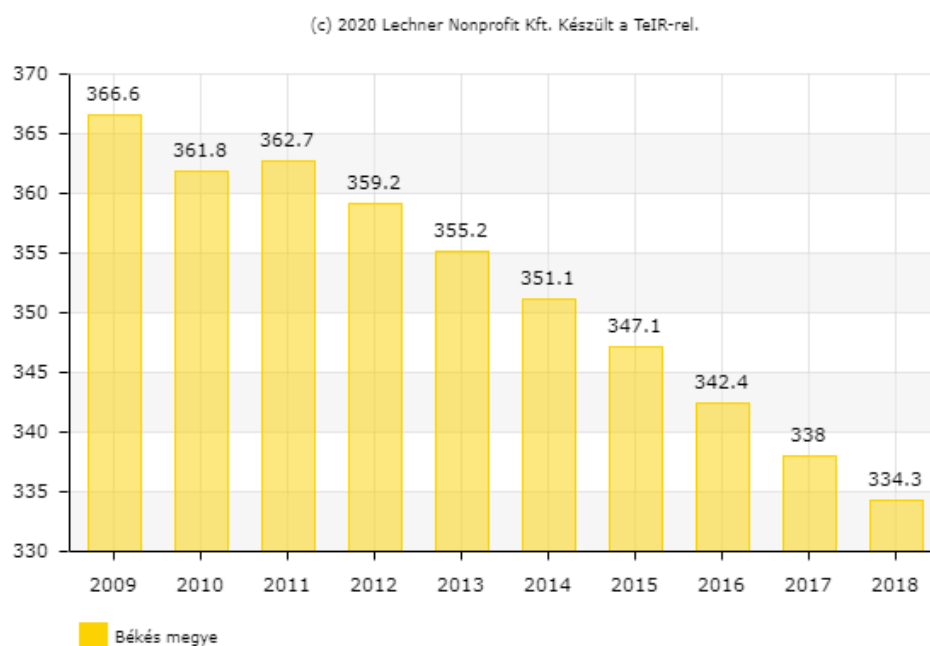

Forrás: (TeIR, 2020)

A demográfia alapvető mutatóját képező lakónépesség terén Békés megye az ország közepes népességű megyéi közé tartozik. 2018-ban mért 334 ezer fős lélekszámával a szomszédos megyék népességétől elmarad (Csongrád-Csanád és Jász-Nagykun-Szolnok megyékben 399 és 370 ezer fős a lakosság száma), egyes északi (Heves – 293 ezer fő, Nógrád – 189 ezer fő) és nyugati (Zala – 268 ezer, Vas – 253 ezer) megyéknél azonban népesebb. Ám a megyék területét is figyelembe véve kijelenthető, hogy Békés megye népsűrűsége viszonylag alacsony (ennek pontos értéke 63 fő/km²), az országos átlagtól (106 fő/km²) pedig jelentősebben elmarad. A keleti megyék népességszámukban valamennyien meghaladják Békés megye lakónépességének számát (Hajdú-Bihar – 528 ezer, Szabolcs-Szatmár-Bereg – 553 ezer, Borsod-Abaúj-Zemplén – 642 ezer).

7. ábra: Békés megye lakónépességének változása (1000 fő)

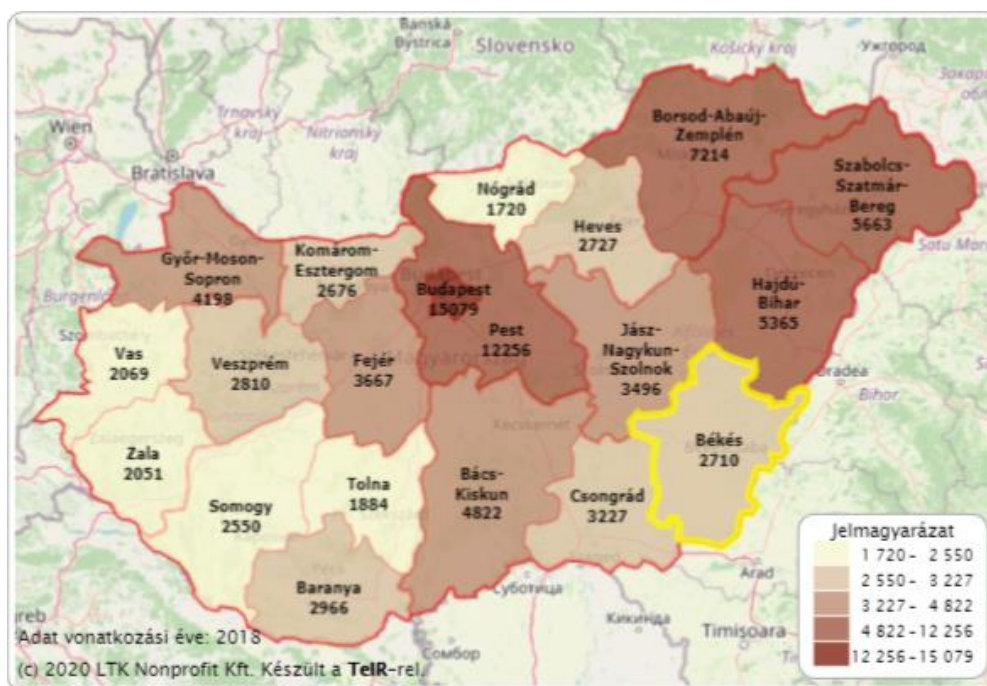
Forrás: (TeIR, 2020)

A megyei népesség változásának trendjét elemezve arra az eredményre jutunk, hogy az utóbbi 10 év során a népességszám szigorúan monoton csökken, azaz nem találunk olyan évet, amelyhez képest a megelőző év lakosságszáma egyezőséget, avagy növekedést mutatna. A 2010-2011 közötti évek ez alól kivételt jelentenek, e két statisztikai évben

azonban a pozitív különbözet értéke elenyésző, a megye mintegy 400 fővel tudta növelni állandó lakosai számát. Ezt követően azonban minden vizsgált évben, átlagosan 4-6 ezer fővel csökkent a megyei lakosság száma, 2018-ban 334 ezer fő volt az állandó lakóhellyel és a tartózkodási hellyel rendelkezők száma. Ez a trend ugyanakkor megegyezik az országban általánosnak tekinthető népességváltozási trenddel, okainak feltárása érdekében pedig a további demográfiai mutatók (születés, halálozás, vándorlás stb.) elemzése szükséges, amelyet az alábbiakban végzünk el.

Élveszületés a magzat világrajövetele, amennyiben az az életnek valamilyen jelét (mint légzés vagy szív működés, illetőleg köldökzsinór-pulzáció) adja, tekintet nélkül arra, hogy mennyi ideig volt az anya méhében és mennyi ideig élt. (TeIR, 2020)

8. ábra: Élveszületések száma Békés megyében (fő)

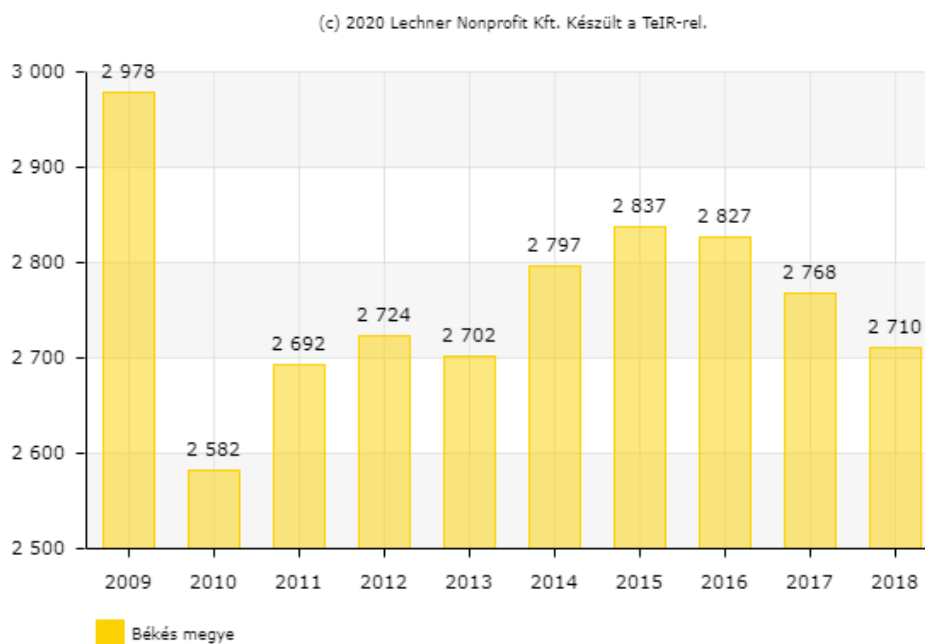

Forrás: (TeIR, 2020)

Az élveszületések aránya természetesen a lakosság szám arányában vizsgálható, ezen felül értékének a halálozások számához viszonyítása szükséges, amely összességében megadja a természetes népességszaporodás vagy -fogyás értékét. Az élveszületések számának önmagában történő vizsgálata az országos születési számhoz való megyei hozzájárulást jeleníti meg, amely Békés megye kapcsán azt mutatja, hogy a megyében – a

megyék adatkategóriáinak ismeretében – közepes mértékű az élveszületések száma. A szomszédos Hajdú-Bihar megyéhez viszonyítva a legutóbbi, 2018-as év adata alapján mintegy feleakkora a születésszám (50,51 százalék), miközben a népesség közel kétharmada (63,31 százalék). A megyék közötti összehasonlítás mellett a megyén belüli adatok összevetése szintén idősoros ábra segítségével végezhető el.

9. ábra: Élveszületések számának változása Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

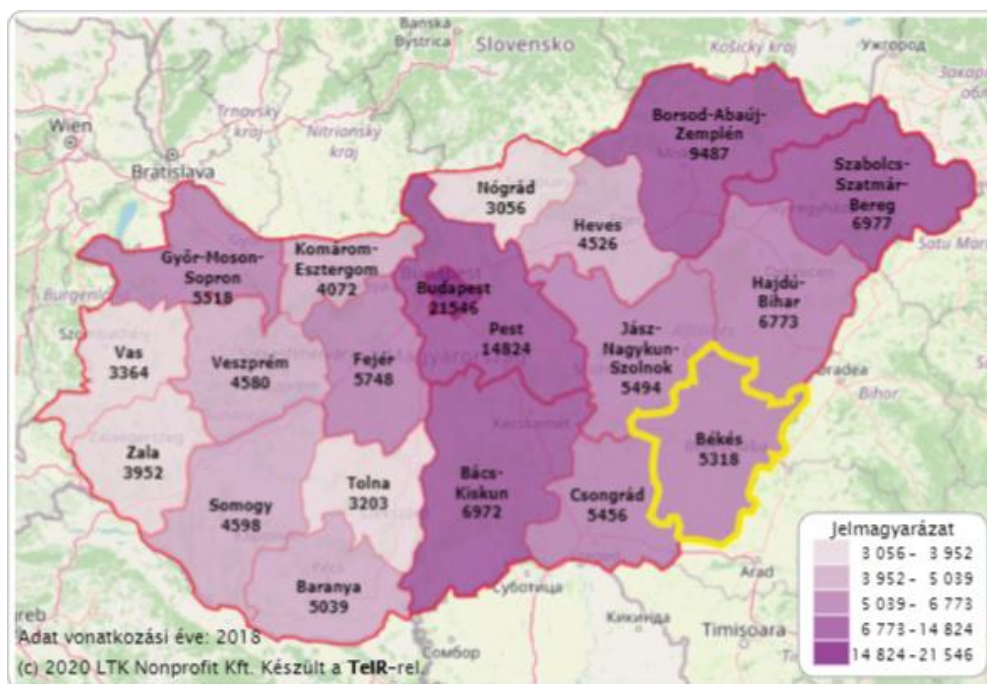
A megye élveszületésre vonatkozó adatai viszonylag jelentősebb hullámozást mutatnak az utóbbi évtizedet tekintve. 2009-ben kiugróan magas volt a születésszám (2.978 fő), amely 2010-re jelentősen visszaesett (mintegy 400 fővel, 2.582 főre), majd 2015-ig tartó fokozatos emelkedés után – amelynek tetőpontja 2015-ben 2.837 fős születésszám volt tapasztalható – 2018-ra ismét a 2012-es szint közelében jár. A 10 éves ciklus okainak vizsgálatakor lényeges fontossággal merülnek fel – a természetes demográfiai indokok mellett – a családpolitika gyermekvállalást ösztönző támogatásai, amelyek azonban láthatóan 2015-től kevésbé éreztették hatásukat. A születések számát alapvetően a szülőképes korú nők élethelyzete határozza meg, amelynek számbavételekor a pénzügyi, gazdasági jellegű ösztönzők mellett

szerepet játszanak olyan tényezők is, amelyekre a szakpolitika egyes szintjei csak korlátozott hatással, avagy semmilyen hatással sem lehetnek. Ilyen például az általános egészségi állapot és annak alakulása, avagy a gyermekvállaláshoz és a gyermekvállalás alternatíváiként megjelenő életfelfogáshoz kötődő értékrend, röviden a gyermekvállalási hajlandóság. Az iskolázottsági szint növekedése szintén okozhatja a gyermekvállalás időbeni kitolódását, avagy elmaradását, az értékrendbeli változás azonban a gyermekvállalást pozitív irányban is módosíthatja. A trend mögött húzódó okok rejtettsége okán, pusztán a statisztikai adatkapcsolatok figyelembe vételével mindenképpen kijelenthető, hogy az élveszületések számának növekedése, azzal szemben pedig a folyamatosan csökkenő lakosságszám arra enged következtetni, hogy a 2015-ig tartó emelkedés oka nem a szülőképes korú nők számának növekedése (majd 2016-tól csökkenése), hanem az további, demográfiától független okokra is visszavezethető, ezáltal pedig a gyermekvállalás szakpolitikai ösztönzésének is lehet rá hatása. A gyermekvállalást követően a demográfiai mutatók sorában logikusan a lakosságszámmra ható másik mutató, a halálozások számának vizsgálata szükséges.

A halálozás statisztikai szempontú meghatározása vizsgálatunkban az élet minden jelének végleges elmúlása az élveszületés megtörténte után bármikor, azaz az életműködésnek a születés utáni megszűnése, a feléledés képessége nélkül. (TeIR, 2020)

10. ábra: Halálozások száma Békés megyében (fő)

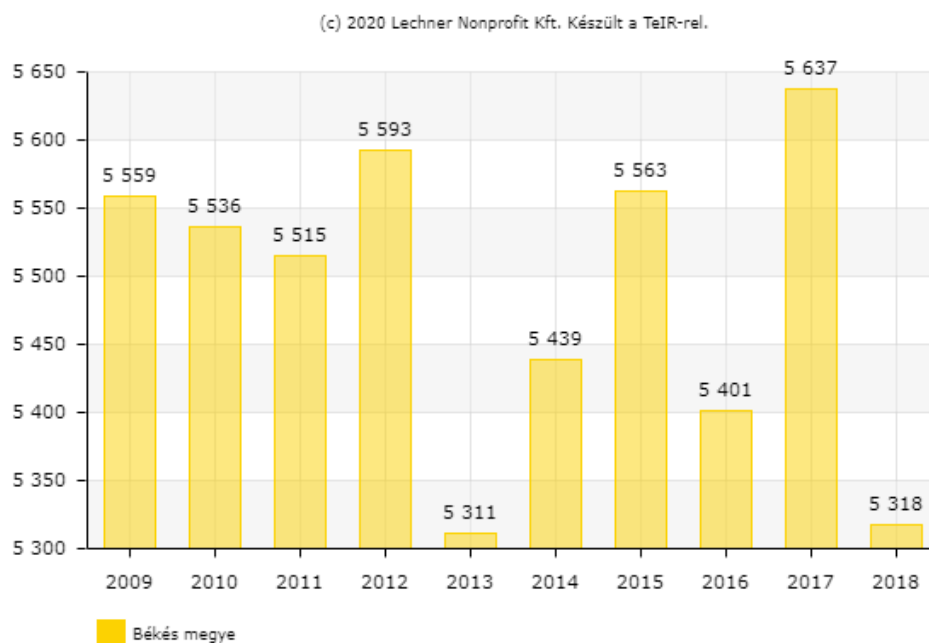

Forrás: (TeIR, 2020)

A halálozások Békés megyei adatait vizsgálva elsőként arra az általános megállapításra juthatunk, hogy a halálozások terén a megyék között nincs kiugró eltérés, vagyis az országos trendből a megyék közel azonos mértékben veszik ki a részüket. Az átlagtól való eltérések mélyebb vizsgálata azonban mutatja, hogy Békés megye kevéssel átlag fölötti, azaz negatívabb halálozási adatokkal rendelkezik a hazai átlagnál. A legmagasabb értékek – a fővároson és Pest megyén kívül – Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Bács-Kiskun megyében vannak. Ezekben a megyékben a 2018-as vizsgált év abszolút adatai a legmagasabbak, míg Békés és további öt megyében ennél egy statisztikai kategóriával kedvezőbb értékek tapasztalhatók (e kategórián felül még két kedvezőbb kategóriát tartalmaz a statisztika, amelyek közül a kedvezőbbbe öt megye, míg a legkedvezőbb kategóriába további 4 megye tartozik). A népességarányokat is figyelembe vevő számítások eredménye szerint az látszódik, hogy Békés megye értékei a megyei lakosság és halálozási arányok és más megyék azonos arányainak figyelembe vételével átlag alattiak, egyértelműen magasabb tehát a halálozás a kedvezőbb abszolút értékekkel rendelkező megyékhez képest, míg az országos átlagot

tekintve a megyei adatok kevéssel átlag alattiak. A megyéről – más megyékkel történt összehasonlításban – alkotott képet ebben az esetben is az idősoros adatok árnyalják.

11. ábra: Halálozások számának alakulása Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

A halálozások számának alakulása Békés megyében jelentős hullámzást mutat, amely bár abszolút értékben „csupán” 200-300 fős ingadozást jelent, mégis levonható a következtetés, hogy az elhalálozások nem követnek azonosítható trendet. 2012 és 2013 között szintúgy, mint 2015 és 2016 között, ám leginkább 2017 és 2018 között látható jelentős változás az értékekben, míg 2009 és 2012 között csökkenő, majd hirtelen emelkedő trend azonosítható. A halálozások okainak vizsgálatakor a személyes egészségügyi állapot mellett olyan tényezők játszhatnak szerepet, mint az egészségügy megelőző és gyógyító tevékenysége vagy az átlagos várható élettartam (amelynek növekedése világszerte tapasztalható jelenség, habár értéke országonként jelentős eltérést mutat a gazdaságilag erősebb jóléti államok javára). Békés megye 2015-ben kiadott területfejlesztési koncepciója megállapítja, hogy a megyei adatok és az országos adatok összevetése csak jelentéktelen különbséget mutat, a vezető halálozási okok tehát országszerte azonosak. A koncepció a

négy fő okot (amelyek az elhalálozások több mint 90 százalékáért felelősek) a következők szerint rangsorolja (a halálozásokban kivett részarányuk szerint csökkenő sorrendben):

- keringési rendszer betegségei,
- daganatos megbetegedések,
- valamilyen külső ok (baleset, öngyilkosság, mérgezés) miatt bekövetkezett halálozások,
- emésztőrendszer betegségei.

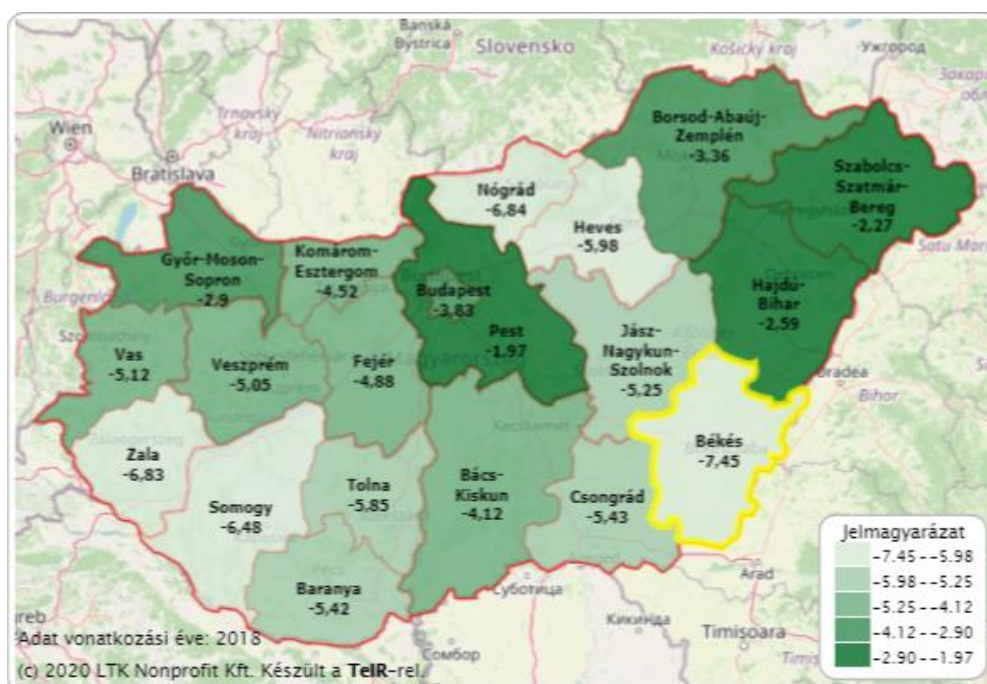
A fenti négy haláloki főcsoport tehát több mint 10-ből 9 elhalálozásért felelős, további 4 százalékot képvisel a légzőszervek megbetegedése, mindezek mellett pedig minden további halálozási ok összesen mintegy 5 százalékos részaránnyal szerepel a halálozási statisztikák számadatai mögött. Joggal állítható tehát, hogy az egészségügyi rendszer megfelelő felkészültségével, különösen pedig a fenti betegségek megelőzésére, korai felderítésére vonatkozó megelőző tevékenységének fejlesztésével a fő halálozási okok abszolút száma, ezáltal pedig a halálozások összesített száma is csökkenthető lenne.

Az élveszületések és a halálozások különbözete adja meg a természetes szaporodás, avagy természetes fogyás értékét, vagyis hogy hány fővel változik az adott, vizsgált ciklusban a lakosság abszolút száma. Ez a mutató hangsúlyozottan nem a munkaerőpiaci képességgel rendelkezőket, hanem a teljes lakosságot (gazdaságilag inaktívakkal együtt) jeleníti meg, értékének változásából azonban már következtethetővé válik a munkaerőpiacon munkaerő-kínálattal megjelenők számának változása.⁶

12. ábra: Természetes népességszaporodás/fogyás Békés megyében (ezrelék)

---

⁶ Amennyiben adottnak vesszük, hogy a teljes megyei lakosságból minden évben megközelítőleg azonos arány vesz részt aktívan a munkaerőpiacon (mivel így a lakosságváltozás iránya, intenzitása egyben a gazdaságilag aktívak számának változását, annak irányát és intenzitását is képes megmutatni).

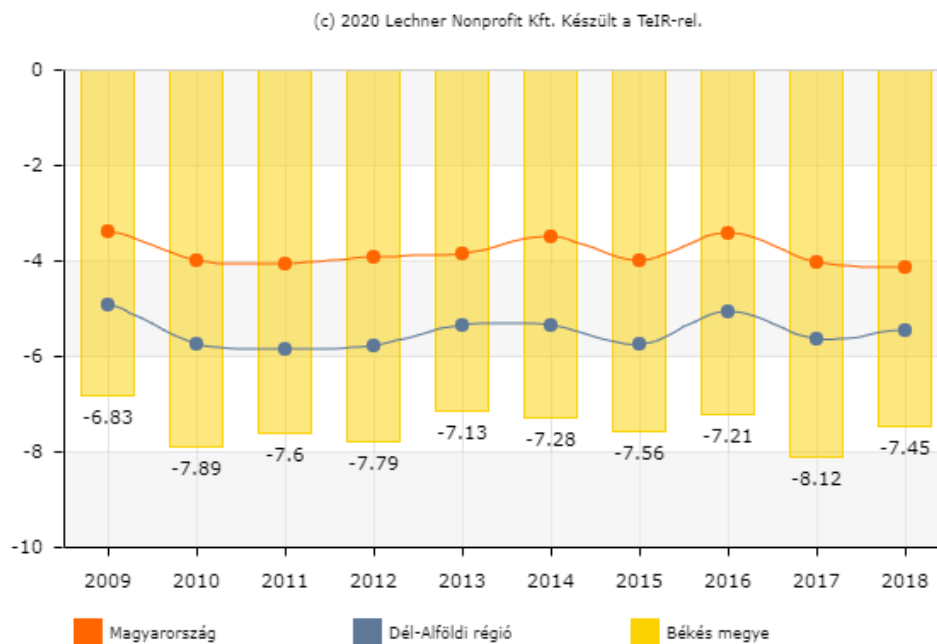

Forrás: (TeIR, 2020)

Békés megyében a legutóbbi rendelkezésre álló, 2018-as év élveszületéseinek és halálozásainak különbözete ezer lakosra vetítve azt mutatja, hogy a népesség jelentős fogyást mutat, vagyis jóval kevesebb az élveszületések száma, mint a halálozásoké, összességében mintegy -7,45 százalékos eltérést eredményezve a két mutató között, ezer lakosra vetítve. Habár országos viszonylatban – azaz minden megyében és Budapesten is – a népesség csökkenése tapasztalható, ám Békés megye az ország népességfogyással legsúlyosabban érintett térségének tekinthető. A 2018. év országos átlaga – amely -4,16 százalékos különbözetet jelent – és a Dél-Alföldi régió azonos mutatója – amelynek értéke 2018-ban -5,45 százalék volt – azt mutatja, hogy mind az országos, mind a régiós átlagot tekintve Békés megyében lényegesen nagyobb ütemben fogy a lakosság a természetes demográfiai mozgást tekintve – azaz nem számolva a vándorlás különbözetével – mint bármely egyéb, Magyarországra vonatkozó statisztikai terület egységben. A keletebbre fekvő megyék – Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg – a népességfogyás arányszáma egy megyében kevesebb, mint fele, két megyében pedig kevesebb, mint harmada Békés megye értékének. A természetes fogyás okai egyrészt az egyre öregedő korfának, vagyis a népesség előregedésének, az egyes korosztályok teljes népességén belül arányán belül az idősebb korosztály részarányának növekedésének

tudhatók be, másrészt a természetes fogyásra ebben az esetben a mesterséges fogyás is hatással van, az elvándorlás ugyanis javarészt a fiatalabb, családalapítás kora előtt álló lakosokat, párokat érinti. Az országos, régiós és megyei összehasonlítást az idősoros adatok még inkább árnyalják.

13. ábra: Természetes szaporodás/fogyás alakulása Békés megyében (ezrelék)

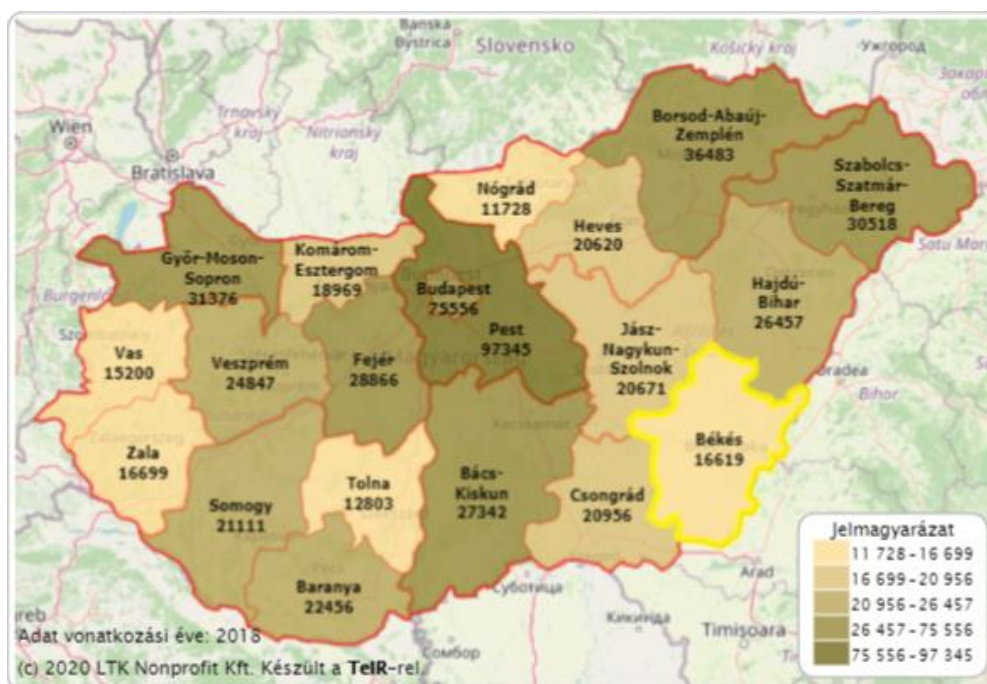
Forrás: (TeIR, 2020)

A természetes népességváltozás trendje nem mutat jelentős elmozdulást az utóbbi mintegy egy évtizedes időszakban. A 2009 és 2010 közötti, hozzávetőleg 1 százalékpontos megyei szintű romlást három éven át tartó stagnálás követte, majd két évi javulás után az érték ismét visszatért a 2010-es szinthez, ugyanez a hullámváz 2016-2018 között is jellemezte az adatokat, az arány tehát mindvégig egy nagyjából 1-1,5 százalékpontos sávban mozgott. A megyei, régiós és országos eredmények alakulását figyelembe véve megállapítható, hogy mindhárom területi szint értékei együtt mozognak, az abszolút értékek összehasonlítása kapcsán pedig az jelenthető ki, hogy a Dél-Alföldi régió a népességfogyással súlyosabban érintett, mint az országos átlag, a Dél-Alföldi régió belül pedig Békés megye érintett a régiós átlagnál jelentősebben a népességfogyás jelensége kapcsán.

A természetes népességváltozást leíró mutatók elemzését követően a népességmozgás másik mozgatórugóját, a mesterséges népességváltozás egyes rétegeit is érdemes elemzés tárgyává tenni, ezek között pedig különös figyelmet érdemel a vándorlás jelensége. A vándorlás két típusa egy adott földrajzi, közigazgatási egység esetében az odavándorlás és az elvándorlás; míg előbbi az állandó és ideiglenes belföldi odavándorlások összegét fejezi ki, utóbbi ugyanezen logika alapján az állandó és ideiglenes belföldi elvándorlások összegét mutatja meg. (TeIR, 2020)

14. ábra: Odavándorlások száma Békés megyében (fő)

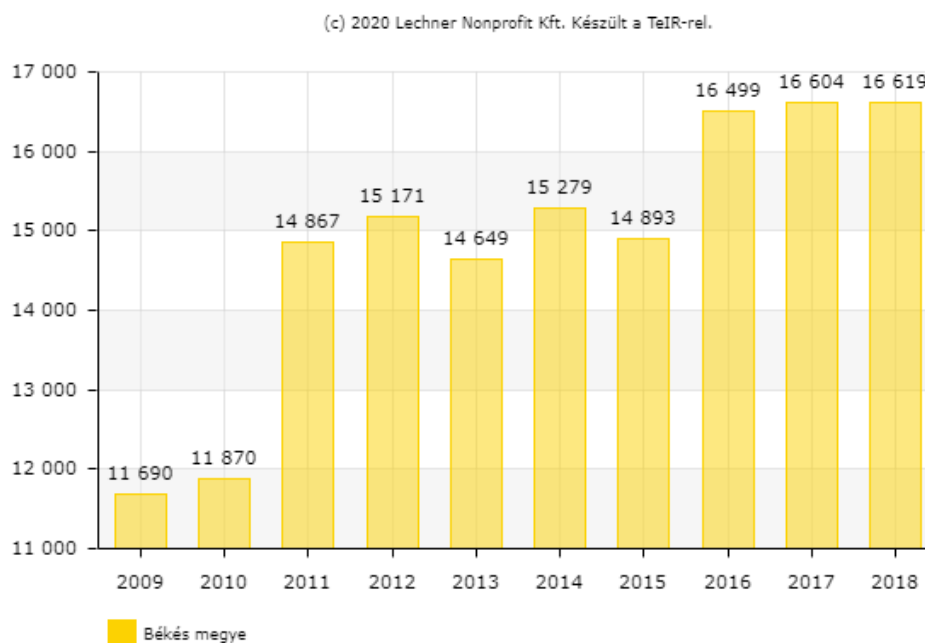
Forrás: (TeIR, 2020)

Az odavándorlások száma Békés megyében alacsonyabb szintű volt – figyelembe véve az egyes megyék lakosságát – a legutóbb vizsgált, 2018-as év folyamán. A mintegy 16 ezer fős pozitív vándorlásmutató csak három, kiterjedésében és lakosságában Békés megyétől elmaradó megyében volt alacsonyabb, miközben a hasonló méretű és lélekszámú megyék esetében 20-30 ezer fő közötti odavándorlás jellemző. Békés megye értékei mind országos, mind régiós szinten elmaradtak, amelynek okai közt megemlíthetők társadalmi, gazdasági és akár településszerkezeti okok is, ezek mélyebb elemzésére a stratégia későbbi

részeiben térünk ki. Az alacsony odavándorlási értékek megítélését a trendadatok elemzése ebben az esetben pozitív irányban befolyásolja.

15. ábra: Odavándorlások számának alakulása Békés megyében (fő)

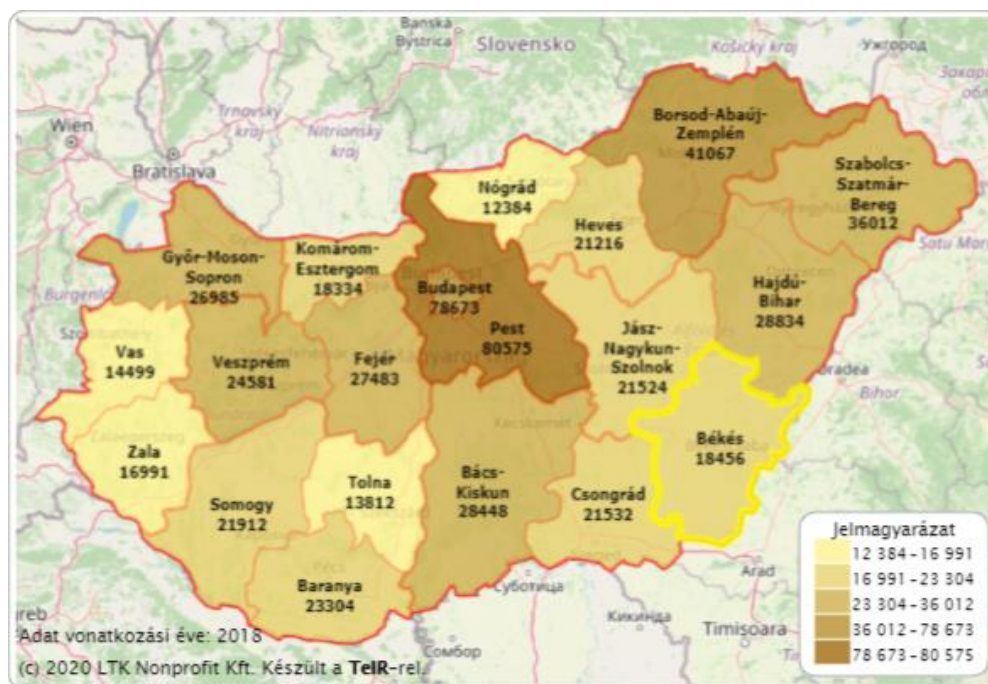
Forrás: (TeIR, 2020)

A Békés megyébe történő vándorlás értéke az utóbbi évtizedben jelentősen emelkedett; 2009-ben az odavándorlások száma még csupán 11.690 fő volt, amely érték 2010-re sem emelkedett jelentősen, 2011-től 2015-ig azonban nagymértékű emelkedés volt tapasztalható, az odavándorlás ekkor a 2009-2010 közötti értékeket mintegy 25-30 százalékkal haladta meg, habár évenként ingadozóan, de összesen 5 éven át volt jellemző a hirtelen és tartós volumennövekedés. 2016 és 2018 között ismét ugrásszerű és tartós növekedés volt regisztrálható, a korábbi 5 év – önmagukban is ugrásszerűen megnövekedett – értékei újabb mintegy 10 százalékkal emelkedtek.

A vándorlási helyzet megítéléséhez azonban önmagában az odavándorlás volumenének vizsgálata – illetve e vizsgálat pozitív eredménye – nem elégséges, a helyzetkép feltárásához következő lépésben az elvándorlások számát szükséges elemzés tárgyává tenni. Az elvándorlás értelemszerűen az odavándorlással ellentétes folyamat, az

adott közigazgatási egységből másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számát mutatja. (TeIR, 2020)

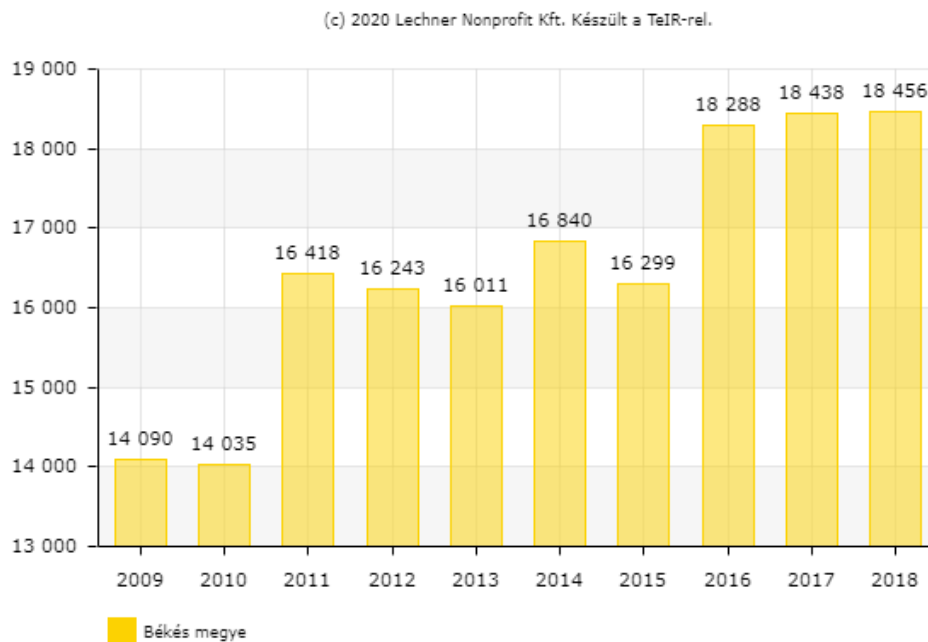
16. ábra: Elvándorlások száma Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

Az elvándorlás szintje Békés megyében más megyékhez hasonlóan – az odavándorláshoz hasonlóan – közepes kategóriába esik, a szomszédos megyék elvándorlása abszolút értéküket tekintve meghaladják Békés megye adatait, az elvándorlással kevésbé érintett területek azonban nem ebben a régióban, hanem az ország nyugati megyéiben (nyugat-dunántúlon), valamint egy-egy dél-dunántúli és közép-magyarországi régióban találhatók. A trendadatok ebben az esetben is mélyebb elemzésre adnak lehetőséget.

17. ábra: Elvándorlások számának alakulása Békés megyében (fő)

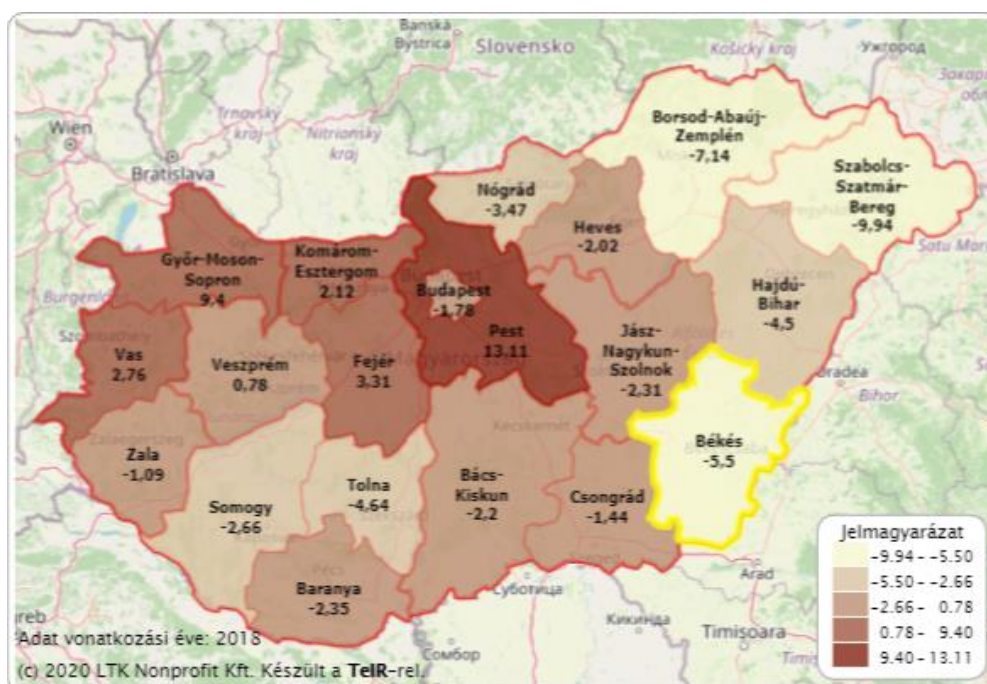

Forrás: (TeIR, 2020)

Az elvándorlás értékének alakulása jelentős hasonlóságot mutat az odavándorlási mutató változásával; három vándorlási „korszak” figyelhető meg az utóbbi mintegy egy évtizedben, amely során a 2009-2010 közötti visszafogott értékeket 2011 és 2015 között markánsabb emelkedés követi, amely 2016-2018 között ismét – immár alacsonyabb szintű – emelkedést mutat. Mindezek alapján az egyes népmozgalmi folyamatok irányában szoros összefüggés figyelhető meg, érdemes ezért mélyebben is megfigyelni a vándorlási irányok egymáshoz való viszonyát, amelyre a vándorlási egyenleg (avagy különbözet) mutatója szolgál.

A mutató az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözetét jelenti. (TeIR, 2020) Értékét a korábbiakhoz hasonlóan elsőként statikusan, megyék közötti, régiós és országos összehasonlításban közöljük, majd dinamikusan, a változás trendjét az egyes vizsgálati évek értékeivel is érzékeltetve.

18. ábra: Vándorlási egyenleg Békés megyében (ezrelék)

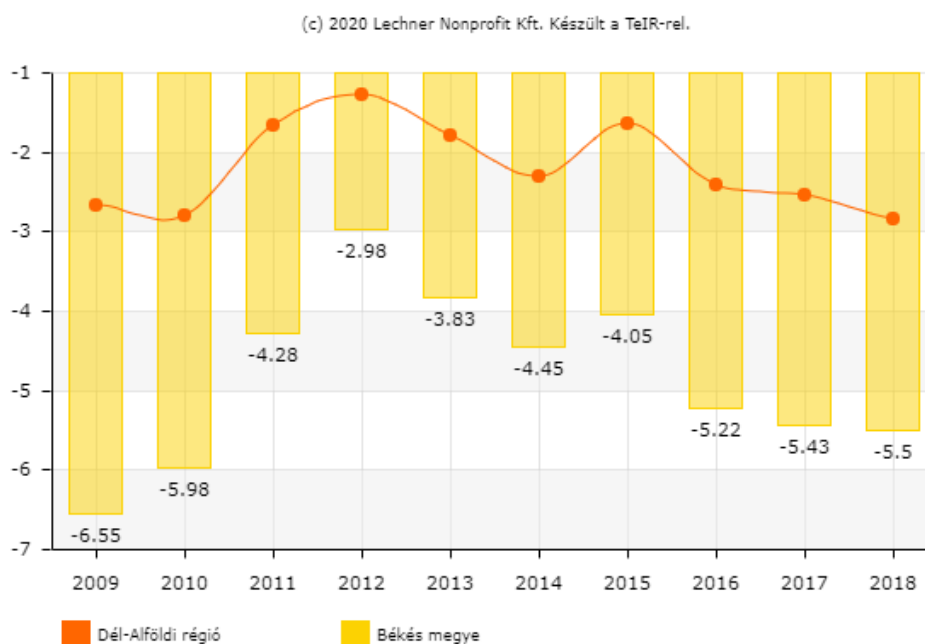

Forrás: (TeIR, 2020)

Az oda- és elvándorlások különbözete 2018-ban azt mutatja, hogy Magyarországon – Budapestet és a vele erős kapcsolódásokat mutató Pest megyét leszámítva – jól kivehető egy kelet-nyugati vándorlási folyosó, amely alapján a keleti végeken található megyék (kiemelten Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék) szenvedik el a legjelentősebb vándorlási veszteséget (előbbi –9,94, utóbbi –7,14 ezrelék veszteséggel, ezer lakosra vetítve). Majd nyugatabbra haladva Észak-Magyarország és Észak-Alföld további megyéi konszolidáltabb, de továbbra is negatív vándorlási egyenleggel rendelkeznek. Ez a közepes mértékű veszteség – amelynek értéke –4,5 és –1,44 ezrelék között változik a dél-alföldi régióban is folytatódik, azonban Békés megye kivételével, amely az előbbieken közepes veszteségűnek nevezett megyék közül kiemelkedik a maga jelentősebb, –5,5 ezrelékes vándorlási különbözetével. Végül az ország nyugatabbra fekvő régióiban (Dél-Dunántúlon, illetve kiemelten Közép-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon) az egyenleg még alacsonyabb, valamint pozitív egyenlegirányba fordul, néhány megye esetében jelentős vándorlási nyereséget okozva (Győr-Moson-Sopron megye esetében a nyereség egészen +9,4 ezrelék értéket ért el 2018-ban).

Békés megye mindeközben a vándorlási veszteséggel harmadik legjelentősebb mértékben érintett megye, negatív egyenlegének mértéke mintegy fele-kétharmada a veszteséggel leginkább érintett keleti megyék értékeinek. Jelentős kérdésként merül fel ebben az esetben, hogy a megye vajon a keleti megyék magasabb értékeihez konvergál, avagy a közép-magyarországi, konszolidáltabb értékek felé tart. E kérdésre a választ a vándorlási egyenleg alakulása adhatja meg.

19. ábra: Vándorlási egyenleg alakulása Békés megyében (ezrelék)

Forrás: (TeIR, 2020)

Az oda- és elvándorlások különbözetének utóbbi évtizedet érintő alakulása Békés megyében azt mutatja, hogy 2009-ben jelentős vándorlási veszteséget követően a trend egészen 2012-ig a csökkenés irányába mutat (ebben az évben a veszteség kevesebb, mint fele volt a 2009-es értéknek), majd 2012 és 2018 között előbb ingadozó mértékben, majd monoton emelkedett a vándorlások különbözete az elvándorlás javára. Az utóbbi mintegy 4 év adatai tehát azt mutatják, hogy a veszteség nem a nyugat-magyarországi értékek felé konvergál, konszolidálódik, hanem lassú emelkedés hatására a megye egyre inkább leszakadó ágban van, a keleti megyék magasabb veszteségi értékei felé tartva. Illetve, ahogyan az a 2018-as év értékeiből is észrevehető volt és a trendvizsgálat minden vizsgált

évben megerősíti, hogy Békés megye vándorlási értékei a teljes időszakban kedvezőtlenebbek voltak a dél-alföldi régió átlagánál – az eltérés éveként átlagosan mintegy 2,5-3 ezrelék.

A mesterséges népességváltozás mindezek alapján Békés megyében a természetes népességváltozással azonosan a lakónépesség folyamatos csökkenése irányába mutat. Ez a folyamat az élveszületések és halálozások számának, illetve az oda- és elvándorlások számának alakulásából is levezethető, e két – természetes és mesterséges népességváltozást reprezentáló – mutatócsoport trendje egyértelmű mozgásokat mutat. A megye munkaerőpiaci helyzetének alapját képező demográfiai helyzet a stratégiai tervezésben kiindulópontot jelent, a munkaerőpiaci helyzetkép mélyebb vizsgálatához e témakörön felül szükséges a lakónépesség további paramétereinek vizsgálata, amelyeket a soron következő alpontokban végzünk el.

4.2.5. Egészség, nevelés-oktatás

Békés megye munkaerőpiaci pozíciójára a lakosság demográfiai jellemzőin túl azon tényezők vannak hatással, amelyek meghatározzák a lakosok munkaerőpiacon való – kínálattal, avagy kereslettel való – megjelenését. Az alábbiakban a népességi mutatókon és folyamatokon túlmutató, ám még nem a szűkebben vett munkaerőpiaci pozícióval összefüggő megyei paramétereket elemezzük. Ezek a következők:

- egészség, azon belül:
  - munkaerőpiacra be- és onnan kilépők aránya,
  - betegségintenzitás és -megelőzés,
- nevelés-oktatás, azon belül:
  - köznevelés volumene,
  - alap-, közép- és felsőfokú oktatás egyes mérőszámai.

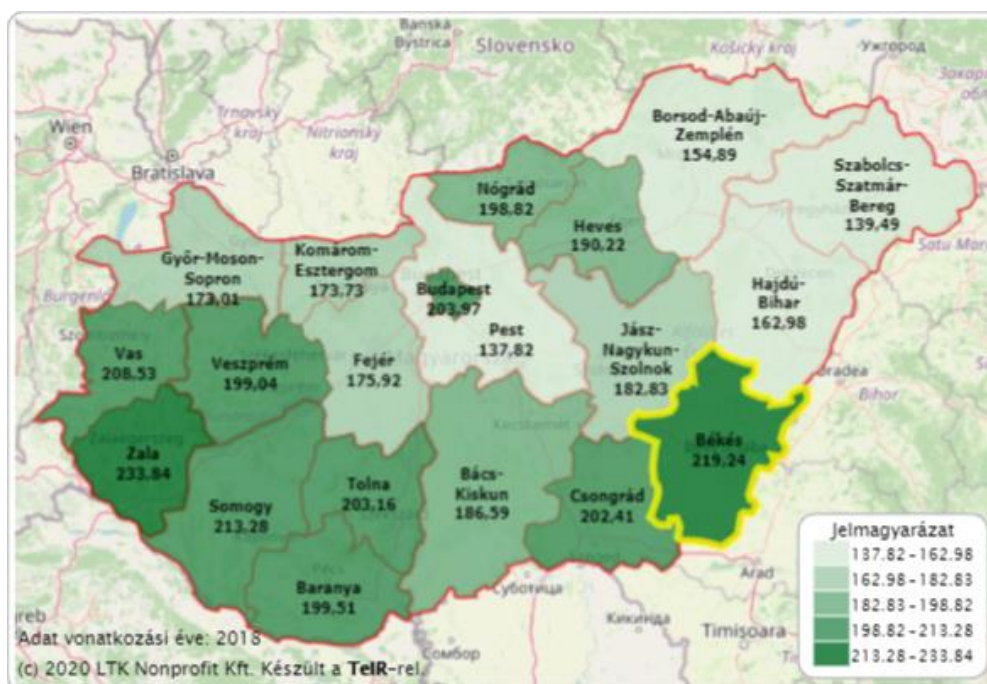
A két vizsgált dimenzió tehát a lakosság egészsége, illetve az oktatás és nevelés kérdése. Míg előbbi a munkaerőpiacon való részvételt közvetlenül csak a gazdaságilag aktívak körében befolyásolja, az inaktívak közvetett befolyása érvényesül például az

idősekkel kapcsolatban az egészségügyi kiadások, vagy akár a helyi adóterhek növekedése kapcsán, vagy a beteg gyermekekkel kapcsolatban a szülők munkaerőpiacról való ideiglenes kiesése által.

Elsőként egy, a demográfiával még integráns kapcsolatban álló mutatót, az öregedési mutatót elemezzük, amely az állandó népességből a 100 fő 0-14 évesre jutó 60 évesnél idősebbek számát mutatja meg. (TeIR, 2020)

20. ábra: Öregedési mutató Békés megyében (arány)

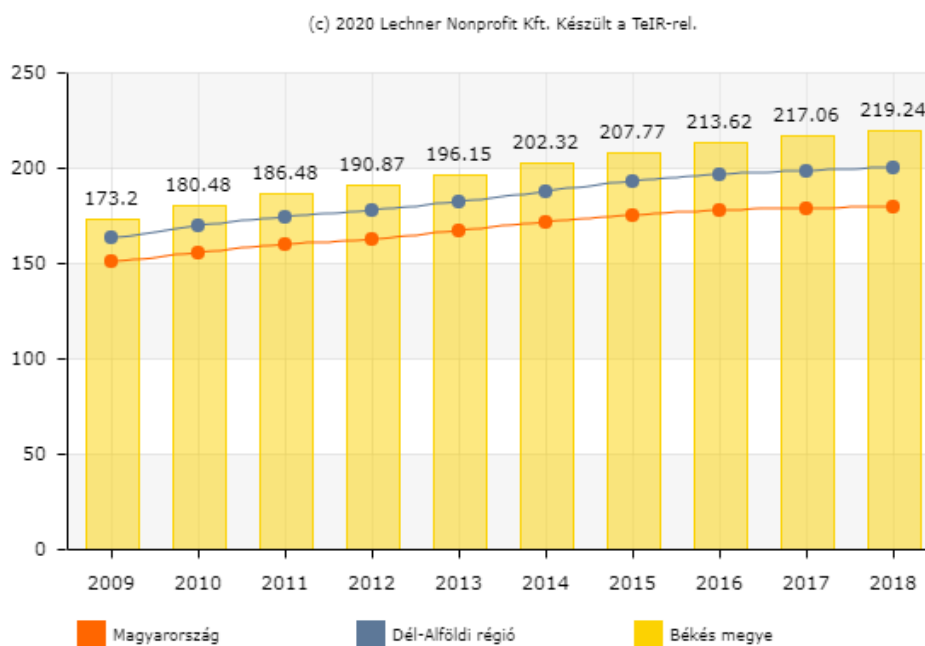
Forrás: (TeIR, 2020)

Az előregedés jelensége napjainkban a népességi elemzések gyakran használt kifejezése, a nyugati jellegű társadalmak jellemzésére az egyik, rendszerint igénybevett szókapcsolat. Stratégiánkban ehhez hasonlóan azt kívánja érzékeltetni, hogy 100 fő 0-14 éves és a megyében lakóhellyel rendelkező fiatalkorú, a munkaerőpiacra a későbbiekben fokozatosan belépő fiatalkorúra mennyi, a munkaerőpiacról szintén fokozatosan kilépő lakos jut. A mutató önmagában képes átfogó látképet adni arról, hogy egy adott földrajzi egység korfája hogyan alakul, mekkora nyomás hárul a jövőben az idősgondozásra, a társadalombiztosításra, illetve a munkaerőpiac intézményeire és természetesen ezáltal a jövő generációira.

Az előregedési mutató Békés megyében az ország egyik legmagasabb értékét vette fel 2018-ban. A megyében 100 fő 0-14 éves lakosra több mint kétszer annyi, 219 idősebb korú, 60 éven felüli lakos jut, ezzel pedig csak egyetlen megye értékeitől kedvezőbb, megelőzi még Budapest azonos mutatójának értékét is. Ez alapján Békés megye az előregedés jelenségével különösen érintett megyének számít, a lakónépesség korstruktúrája kifejezetten kedvezőtlenül alakul, a fiatalabb generáció kisebb száma az idősök nagyobb számával párosulva egy adott ponton túl visszafordíthatatlan folyamatot indít el a gazdaságban és a munkaerőpiacon, intézményeinek fenntarthatósága kritikus szint alá csökken, országos szintűvé válása pedig alapvető kiigazításokat és megszorításokat követel az országos, illetve az országos szint alatti vezetéstől. A túlzottan magas érték kialakulásának folyamatát az öregedési mutató alakulása fejezi ki.

21. ábra: Öregedési mutató alakulása Békés megyében (arány)

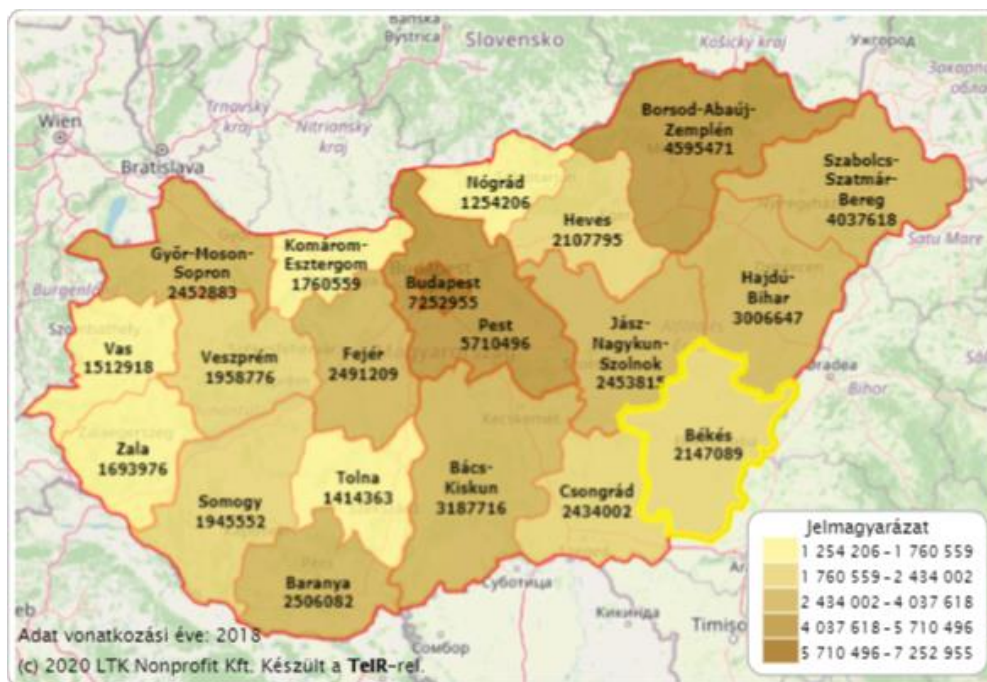
Forrás: (TeIR, 2020)

Az öregedési mutató alakulását megfigyelve kijelenthető, hogy mind megyei, mind régiós, mind országos viszonylatban kedvezőtlen folyamatok játszódnak le a magyar társadalom korstruktúrájában. A grafikon szigorúan monoton növekvése mellett az is megfigyelhető, hogy – mint számos egyéb, a korábbiakban már vizsgált demográfiai mutató

esetében – az országos helyzetenél kedvezőtlenebb a Dél-Alföldi régió helyzete, a régióon belül pedig még kedvezőtlenebb Békés megye helyzete, ez az összefüggés az előregedés kapcsán fokozottan igaznak bizonyul. A megyei népesség korfájának hanyatlása értelemszerűen a gazdasági erő csökkenését, a helyi adóbevételek apadását, a helyi közszolgáltatásokra fordítható állami kiadások összegét is csökkenti, ami egy negatív spirálhoz hasonlóan kihathat a gyermekvállalási hajlandóságra, ezzel továbbgyűrűző hatásokat előidézve.

A társadalom – demográfián túlmutató – állapotát írja le a házi orvosok betegforgalma is, amely a házi orvosi rendelésen való megjelenések számát és a házi orvos által hívásra, illetve a folyamatos ellátás végett végzett lakáson történt látogatások számát mutatja be. (TeIR, 2020)

22. ábra: A házi orvosok betegforgalma Békés megyében (fő)

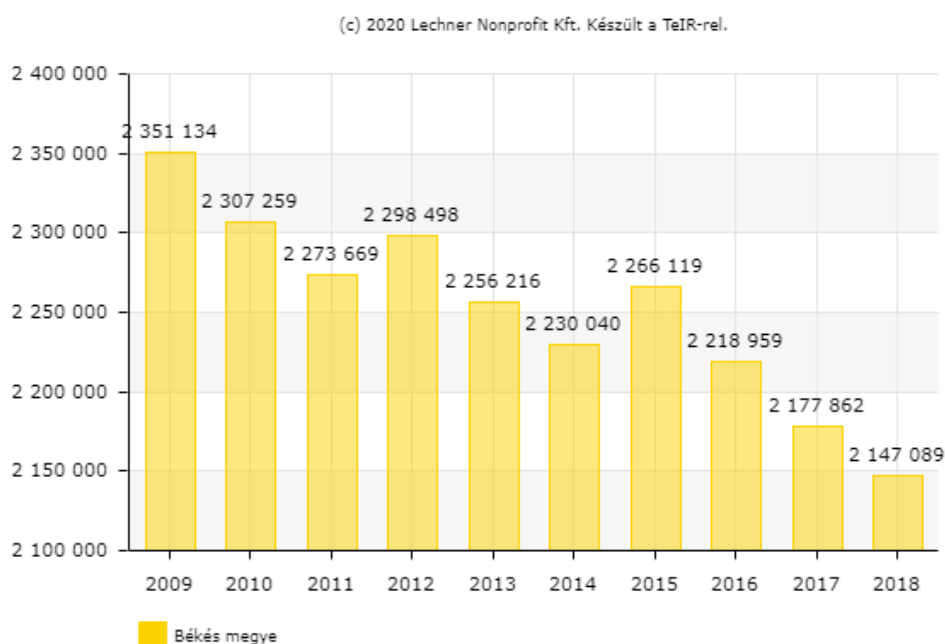

Forrás: (TeIR, 2020)

A rendszeres orvosi vizsgálat a betegségek megelőzésének hatékony módja, a korai betegség-felismerés a hatékonyabb gyógyíthatóság mellett a gyógyítás költségeit és a betegségek lefolyásának idejét is képes csökkenteni. A házi orvosok betegforgalma ugyanakkor nem egyértelműen meghatározható mutató, magasabb értéke azt is jelezheti,

hogy az adott földrajzi egységben magasabb a betegségek száma, túlterheltebb az ellátórendszer stb. Arra lehet mindezek alapján következtetni, hogy a megfelelő szintű betegforgalom az országosan közepes mértékkel egyenlő, ugyanakkor a csökkenő forgalom a betegségek késői felismerésének kockázatát rejti magában, míg az emelkedő forgalom a praxisok leterheltségét – és összességében szintén a késői diagnózisok nagyobb arányát – eredményezi. Békés megyében a betegforgalom más megyékhez hasonlítva alacsonyabb szintű, az átlagtól negatív irányban tér el. Habár jelentősen alacsonyabb betegforgalmi értékekkel rendelkező megyék is találhatók a nyugati országrészben, a régiós adatokkal való összevetés során azt tapasztalhatjuk, hogy Békés megyében a házi orvosok leterheltsége közepes szintű. A betegforgalom alakulása ezt a képet jelentősebben árnyalja.

23. ábra: A házi orvosok betegforgalmának alakulása Békés megyében (fő)

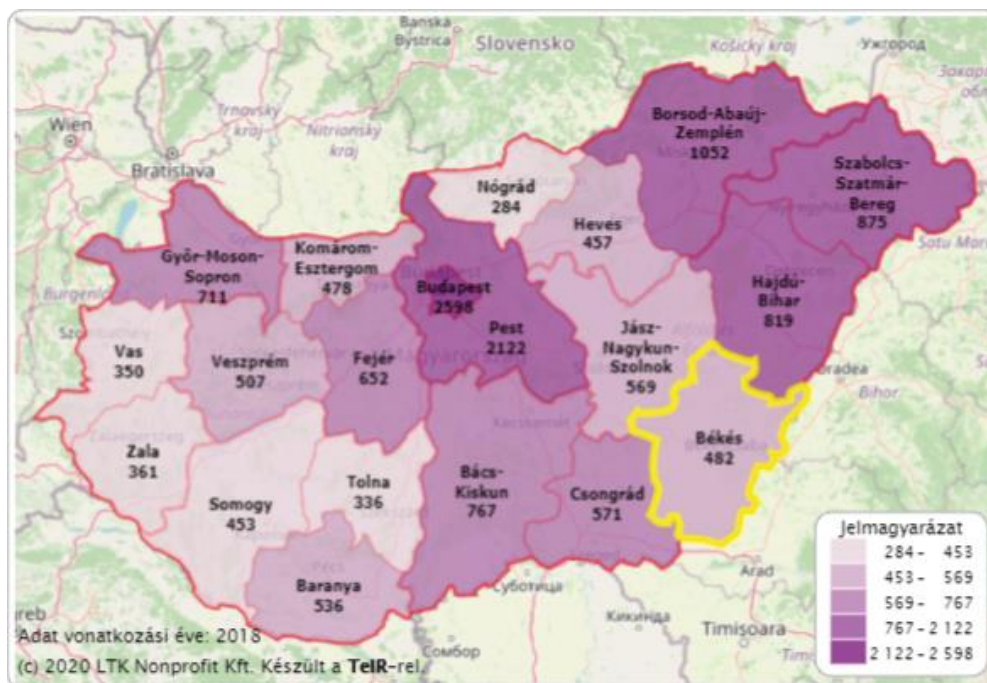

Forrás: (TeIR, 2020)

A házi orvosok betegforgalma az utóbbi egy évtizedben ugyanis jelentősen, a lakosságváltozásnál intenzívebb mértékben csökkent Békés megyében, ez a jelenség pedig felveti a házi orvosi ellátás megelőző jellegű hatásának csökkenését. Az értékek 2009-től évente ingadoznak, a kontaktszámok trendje azonban egyértelműen azonosítható, és a folyamatos csökkenés irányába mutat.

Habár a háziorvosi ellátás nem csupán az idősebb generációkat érinti, számukra a különböző betegségek kockázatai az életkor előrehaladtával magasabbak, a fenti mutató tehát az idősök prevenciós háttérét jellegzetesebben írja le az egyéb korosztályokénál. Az idősebb generációk helyzetét követően az alábbiakban már a munkaerőpiacra a közeljövőben belépők helyzetét vizsgáljuk, elsőként az óvodai gyermekcsoportok számának alakulása segítségével, amely a megyei óvodákba felvett és az adatfelvétel időpontjában az óvodák nyilvántartásaiban szereplő gyermekekből kialakított csoportok számát mutatja. (TeIR, 2020)

24. ábra: Az óvodai gyermekcsoportok száma Békés megyében (db)

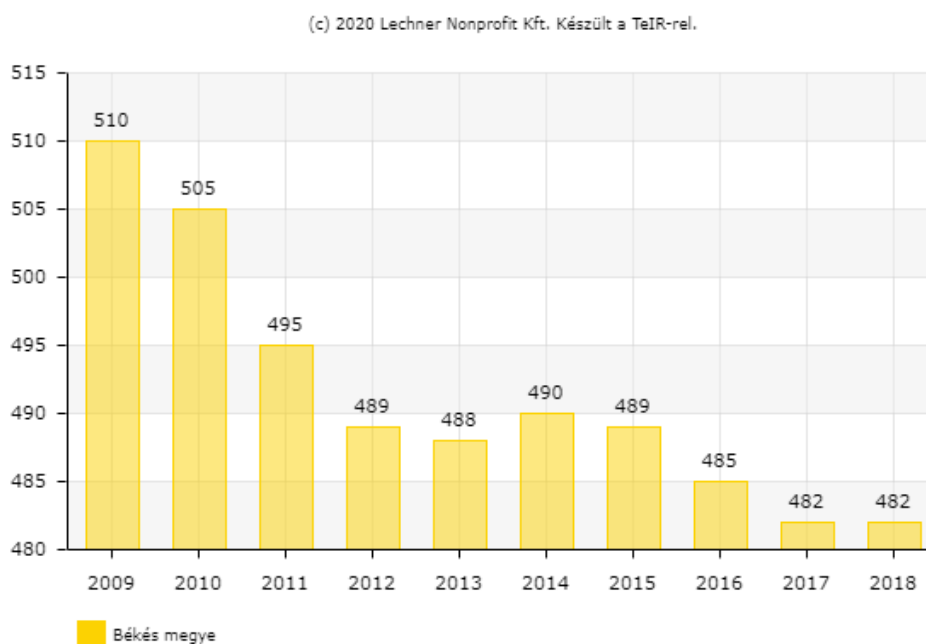

Forrás: (TeIR, 2020)

Az óvodai gyermekcsoportok abszolút száma országos (és megyék közötti) összehasonlításban több jellemzőre is rámutat: egyrészt arra, hogy összességében hány gyermekcsoportot alakítottak ki az egyes megyékben, ezzel viszonylagosan összehasonlíthatóvá téve a megyék gyermeklétszámát, illetve a nevelési intézmények egymáshoz viszonyított arányát és leterheltségét. A gyermekcsoportok alacsony, illetve magas száma ugyanakkor azt a következtetést is engedi, hogy egy adott megyében alacsony, illetve magas az óvodás korúak száma, avagy a csoportok létszáma magas, illetve alacsony,

utóbbi tehát nem a gyermekekről, hanem az intézményekről ad információt. A csoportok száma önmagában tehát kétirányú következtetést is enged, pontosabb konklúziót az óvodába járó gyermekek számának ismeretében lehet hozni. A csoportok száma alapján Békés megye közepes értékekkel rendelkezik, az értékek ugyanakkor a keleti megyékben, Pest megyében és a fővárosban magasak, a nyugati megyékben pedig a legalacsonyabbak. A trendek ismerete ebben az esetben is fontos adalék a megyei adat értékeléséhez.

25. ábra: Az óvodai gyermekcsoportok számának alakulása Békés megyében (db)

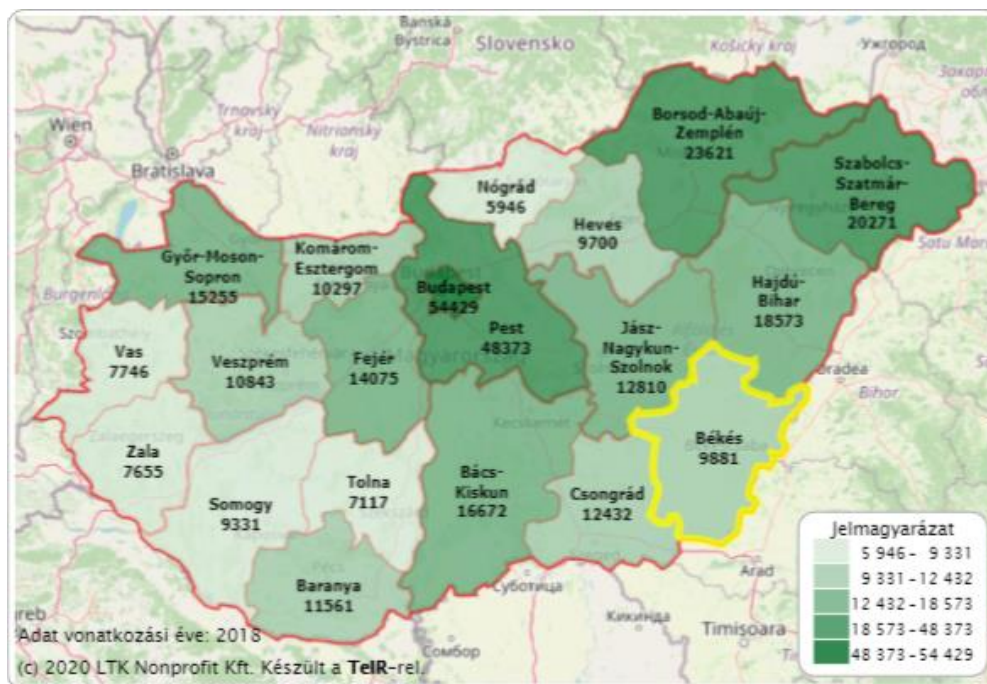
Forrás: (TeIR, 2020)

Ahogy látható, Békés megyében az óvodai gyermekcsoportok száma csökkent az utóbbi évek során. A csökkenésnek több oka lehet, ezek alapvetően valamilyen indokból történt csoportösszevonásra vezethetők vissza, amelyet indokolhat az alacsony gyermekszám, avagy a nevelési intézmény megszűnése és a gyermekek fennmaradó intézmények közti elosztása. Ez utóbbiakhoz társul az alacsonyabb születésszám miatti szintén kisebb számú csoport indulása, illetve a kifutó csoportok megszűnésének együttes hatása. Az átszervezés mesterséges okai mellett tehát a születések természetes oka is közrejátszhat az értékek alakulásában. Egy évtized alatt ugyanakkor a csökkenés Békés megyében csupán 5,5 százalék volt.

Az adatok átláthatósága az óvodába beírt gyermekek számának vizsgálatával javul, amely az óvodákba felvett és az adatfelvétel eszmei időpontjában az óvodák nyilvántartásaiban szereplő gyermekek számát mutatja. (TeIR, 2020)

26. ábra: Óvodába beírt gyermekek száma Békés megyében (fő)

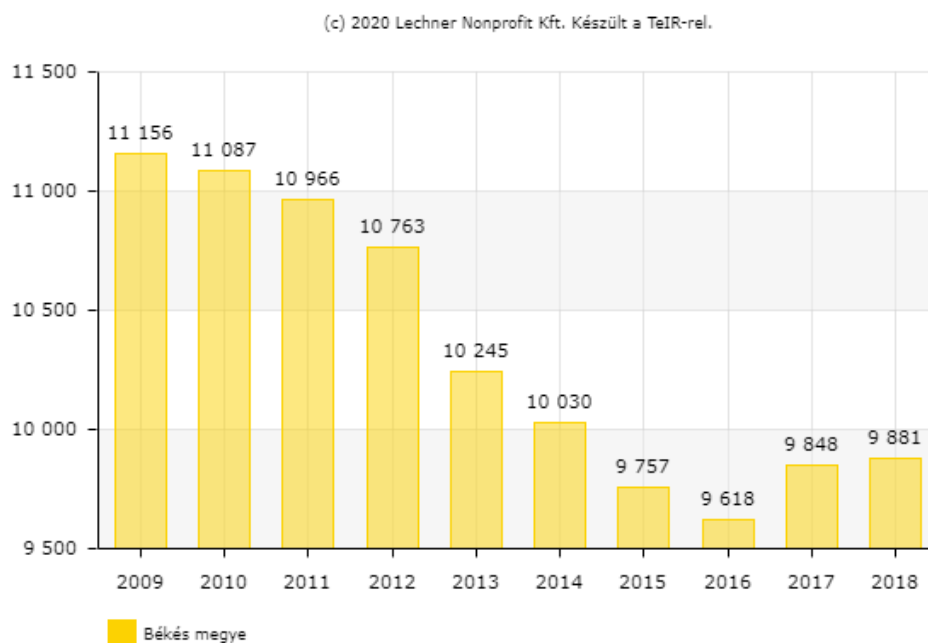

Forrás: (TeIR, 2020)

A gyermekcsoportok számát követően, azzal párhuzamosan szemlélve az óvodába 2018-ban beírt gyermekek számát levonható a következtetés, hogy a megyei gyermekszám illeszkedik a gyermekcsoportok számához, vagyis nem tapasztalhatunk túlzottan alacsony vagy magas csoportlétszámot, a csoportok abszolút számát a gyermekek abszolút száma indokolja. Ennek értéke Békés megyében mind a régiós, mind az országos átlagot tekintve alacsony; habár néhány nyugati megyében az abszolút gyermekszám alacsonyabb, a megyék lélekszáma ezt az eltérést megfelelően indokolja. A hasonló lakosságszámú megyékkel

történő összehasonlítás⁷ pedig azt mutatja, hogy az alacsony Békés megyei születésszám az óvodába beírt gyermekek számában is megmutatkozik.

27. ábra: Óvodába beírt gyermekek számának alakulása Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

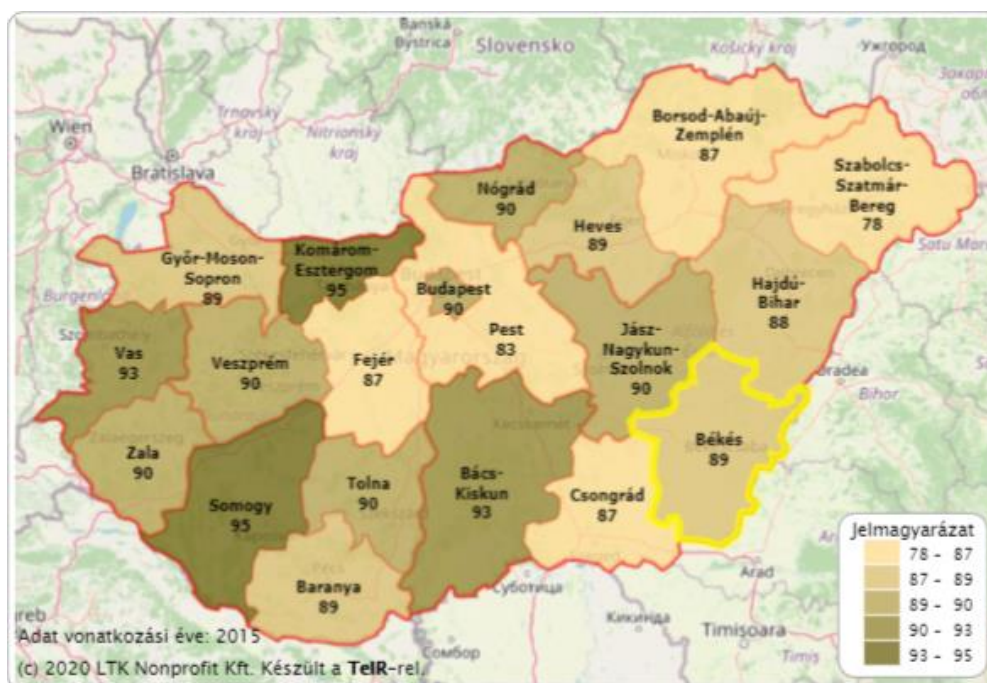
A beírt gyermekek számának megyei alakulása az előbbieknél pozitívabb képet mutat: a trend 2009-től 2016-ig a csoportok létszámával azonos, azonban 2017-től emelkedés látszik a gyermekek számában, amihez bár az ellátásszervezés a statisztika szerint még nem alkalmazkodott (azonos számú csoport indult 2017-ben és 2018-ban), az enyhén növekvő trend további emelkedése esetén minden bizonnyal a nevelési intézmények is alkalmazkodni fognak a növekvő gyermeklétszámhoz. A rendelkezésre álló adatokból tehát az látszik, hogy a csökkenő csoportszám oka kezdetben a szintén csökkenő gyermekszám volt, a legutóbbi években azonban az ellátórendszer adott szinten maradt, miközben a gyermekszám lassú emelkedést mutat.

⁷ Például Jász-Nagykun-Szolnok megyével összehasonlítva – amelynek lakosságszáma 2018-ban 370 ezer fő volt – a beírt gyermekek száma mintegy 12,8 ezer fő, míg Békés megye 334 ezres lélekszámahoz képest a beírt gyermekek száma 9,8 ezer fő. Arányaiban nézve tehát Jász-Nagykun-Szolnok megyében közel 29 lakosra jut egy óvodába beírt gyermek, Békés megyében azonban ugyanez az érték kedvezőtlenebb, csupán 34 fő.

A köznevelés számadatai után az alap- és középfokú oktatás egy sokatmondó adatát, az internettel ellátott iskolák arányát vizsgáltuk, amely tehát az e szempontnak megfelelő feladatellátási helyek arányát mutatja az összes feladatellátási helyen belül. Feladatellátási helynek tekintjük a köznevelési intézmény (2012 előtt közoktatási intézmény) igazgatási szervezetén belül a székhelyen vagy más telephelyen működő intézményegységet, valamint a székhelyen, illetve az azonos telephelyen, de eltérő nevelési-oktatási feladatokat ellátó intézményegységet. (TeIR, 2020)

28. ábra: Internettel ellátott iskolák aránya az alap- és középfokú oktatásban Békés megyében (százalék)

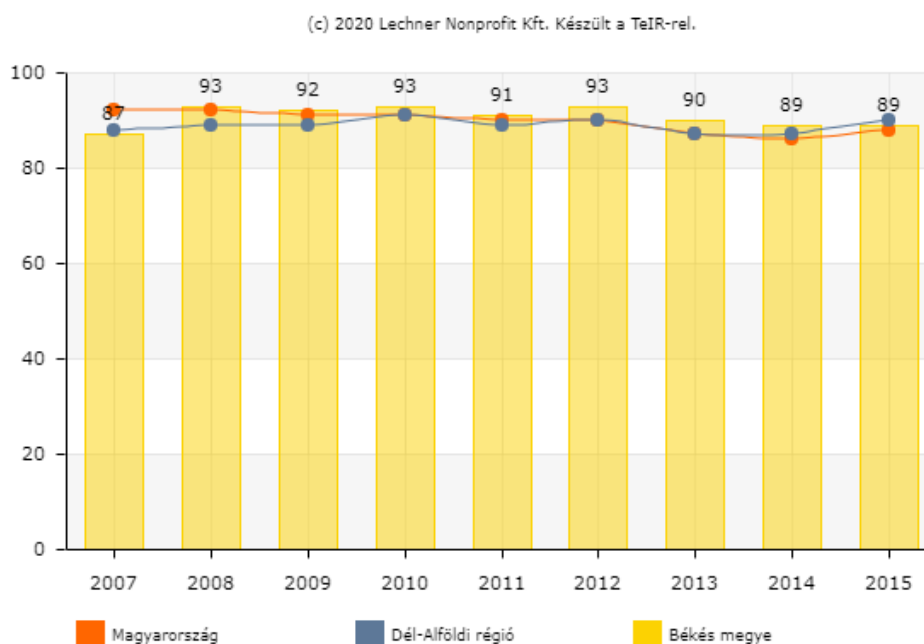

Forrás: (TeIR, 2020)

Az internettel való ellátottság, annak révén pedig a digitális kompetenciák iskolarendszerben történő fejlesztése fontos szempont a későbbi munkaerőpiaci érvényesülésben, ahol a digitális készségek egyre inkább alapelvárásként jelennek meg a munkáltatók részéről. Már a legalapvetőbb munkakörökben – sőt, a munkakereséshez – is szükség lehet az internet és a számítógép használatának ismeretére, ezért kiemelten fontos, hogy az iskolák mekkora részében van lehetőség ilyen kompetenciát kifejleszteni. A rendelkezésre álló adatok alapján az internettel ellátott iskolák arányában országszerte nincs jelentős eltérés, a két szélsőérték 78 százalék Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és 95

százalék Somogy és Komárom-Esztergom megyékben. Békés megye – 89 százalékos értékével – a megyék átlagánál helyezkedik el, jelentős eltérés a környező megyékben sincs.

29. ábra: Internettel ellátott iskolák arányának alakulása az alap- és középfokú oktatásban Békés megyében (százalék)

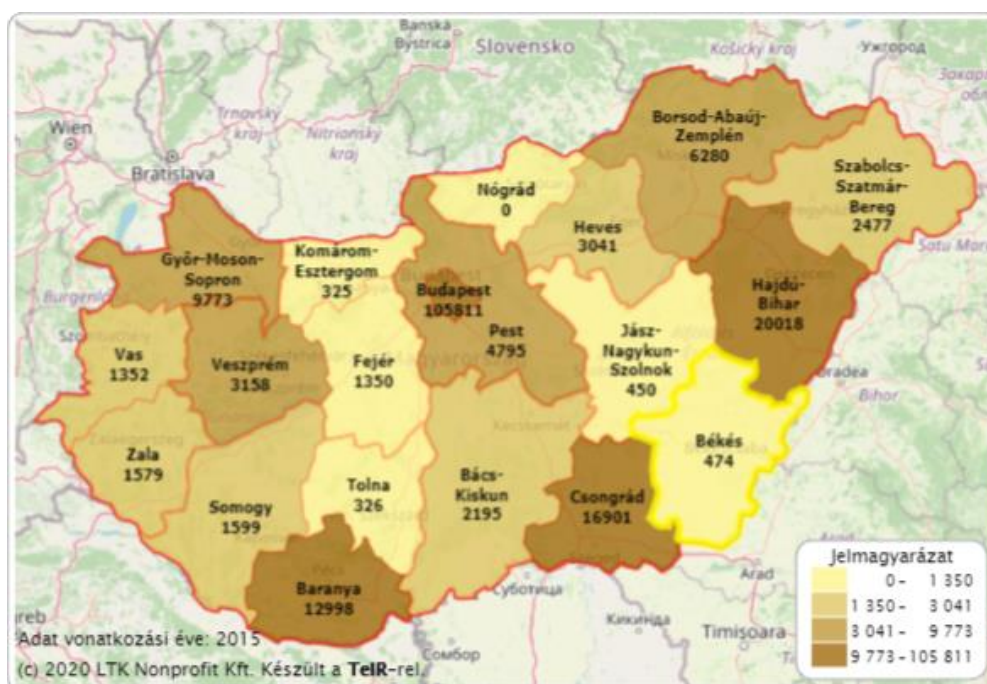

Forrás: (TeIR, 2020)

Az internettel való ellátottság Békés megyében kismértékű változásokat mutat, amelyek között az utóbbi évtizedben csökkenés is tapasztalható. Az új feladatellátási helyek alapítása helyett ennek magyarázataként az internethez való hozzáférés csökkenése valószínűsíthető, habár a csökkenés mértéke nem kiemelkedő, 2012 és 2015 között 4 százalékpont, amely értékek napjainkra valószínűsíthetően ismét növekedtek, az internethez való hozzáférés általános trendje alapján.

Az alap- és középfokú oktatás után érdemes a felsőoktatást, mint a munkaerőpiacra való belépés közvetlen előzményét is elemezni; az alábbiakban ezt két mutató országos és megyei helyzetének feltárásával végezzük el, amelyek közül az első a felsőoktatási potenciál, amely a nappali tagozatos hallgatók számát mutatja a felsőoktatási intézményekben a képzés helye szerint. (TeIR, 2020)

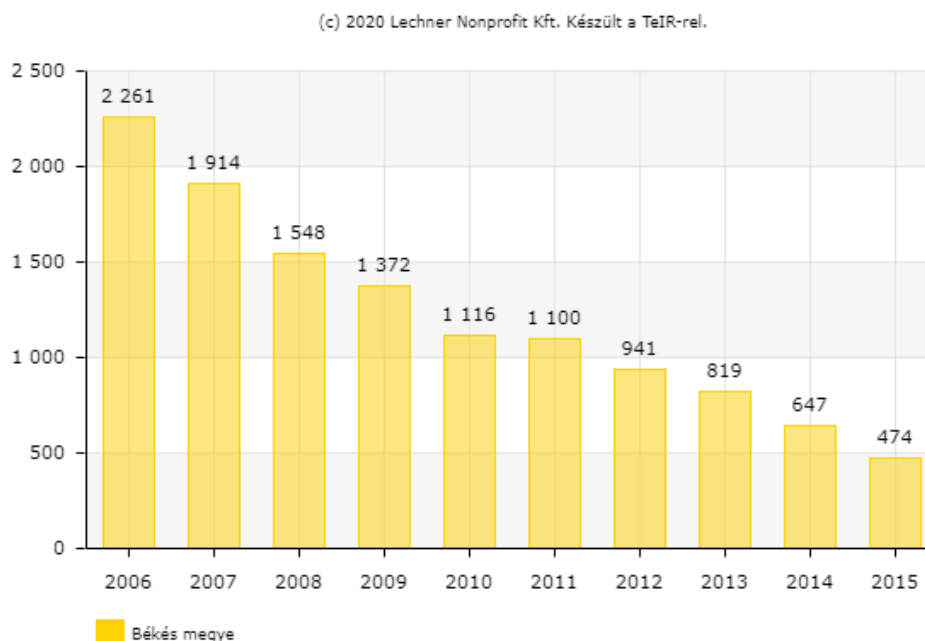
30. ábra: Felsőoktatási potenciál Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

Az ábra alapján jelentősen eltérnek a felsőoktatási potenciál megyei értékei, ennek oka pedig az egyes megyékben működő képzések számával, illetve az e képzésekre felvett hallgatók számának eltéréseivel magyarázható. A képzés helye szerinti hallgatói mutatószámokban a megyékben látványosan alacsony (például Nógrád megyében, ahol nulla értéket tapasztalunk), amely megyék nem rendelkeznek saját egyetemmel, és más megyék egyetemei sem szerveznek a megyékbe kihelyezett képzést. Békés megye esetében saját egyetem nem, csak kihelyezett képzés határozza meg a felsőoktatás potenciálját, amely (összesen 474 fő) ezáltal jelentősen elmarad a saját intézménnyel rendelkező megyék adataitól, az országban a három legalacsonyabb értékkel rendelkező megye közé tartozik (ide nem számítva Nógrád megyét, amelynek nincs intézménye vagy képzése).

31. ábra: Felsőoktatási potenciál alakulása Békés megyében (fő)

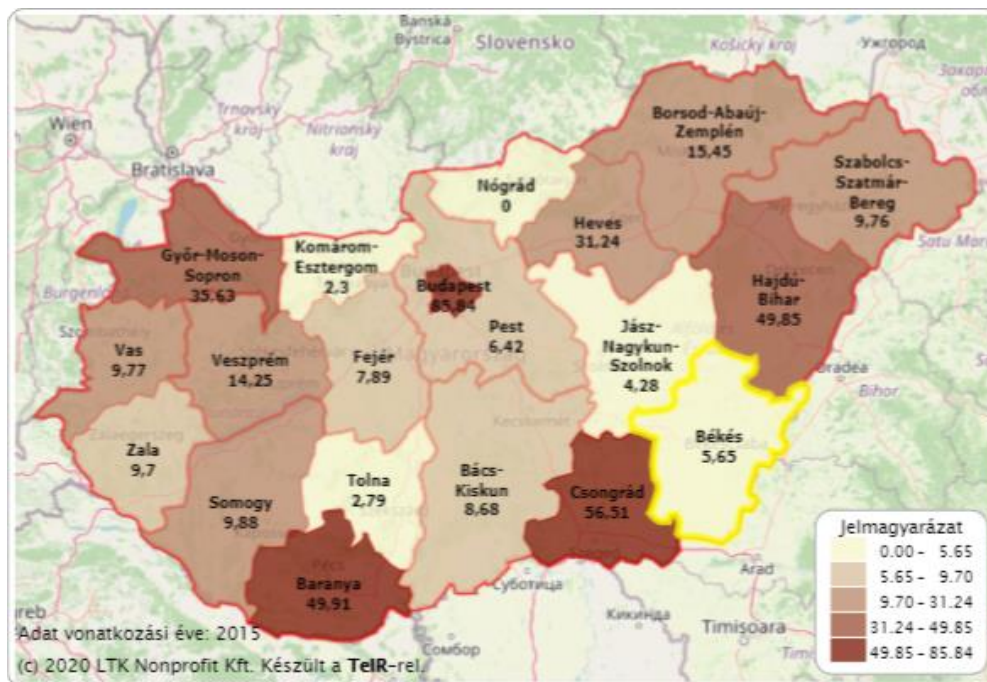
Forrás: (TeIR, 2020)

A képzési potenciál alakulása azonban már ahhoz képest is negatív képet mutat, hogy a nappali tagozatos hallgatók száma eleve alacsony volt az intézmény- és képzéshiány miatt. A trend ugyanis azt mutatja, hogy a hallgatók száma folyamatosan csökkent, ami a felsőoktatási potenciál leépülését jelzi. Természetesen ezt a trendet a felsőoktatási intézmény saját – azaz a megyétől független – folyamatai is meghatározhatták, ettől függetlenül azonban, mivel a helyben lebonyolított képzéseknek számos előnye van a munkaerőpiac szempontjából, hiányuk a munkaerőpiacra is negatív hatást gyakorol. Ilyen hatás lehet például, ha a megyében felsőoktatási tanulmányait végző hallgató kötelező gyakorlati időszakát is megyében tölti, majd végzett és magasan képzett munkaerőként a gyakorlati helyén, vagy helyismerete birtokában a megyében helyezkedik el, ezzel növelve a helyi munkaerő átlagos képzettségi szintjét. Ezen felül, mivel a mutató a nappali tagozatos hallgatók számát mutatja, így feltételezhető, hogy a hallgatói jogviszony fennállása helyben tartózkodással és ahhoz kapcsolódó előnyökkel (pl. munkavégzés az egyetemi évek alatt, fogyasztás) jár.

A felsőoktatási potenciálhoz hasonlóan a felsőoktatási kapacitások mutató azt szemlélteti, hogy mekkora számban vannak jelen a felsőoktatásban részt vevő hallgatók ezer

lakosra vetítve, képzési hely szerint, azonban ebben az esetben már nem csak a nappali munkarendű hallgatókra vonatkoztatva. (TeIR, 2020)

32. ábra: Felsőoktatási kapacitások Békés megyében (fő)

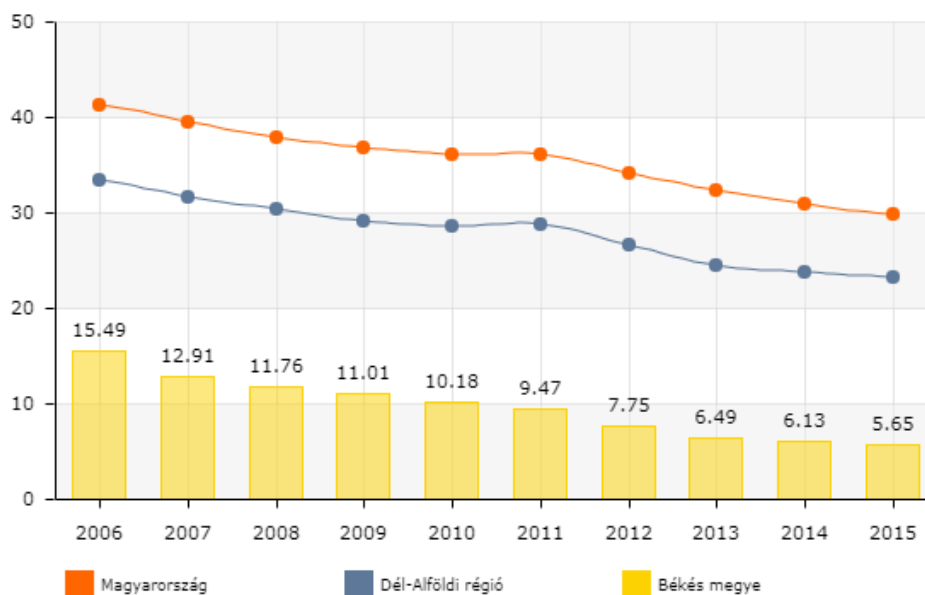
Forrás: (TeIR, 2020)

A felsőoktatási kapacitás megyei összehasonlítása azt mutatja, hogy meghatározó különbségek vannak a lakosságszámhoz viszonyított hallgatói létszámban az egyes megyék kapcsán. Míg a fővárosban több, mint 85 hallgató jut ezer lakosra, a saját képzési központ(ok)kal rendelkező megyékben pedig 35-56 fő között változik ugyanezen érték, a csak kihelyezett képzés(ek)kel rendelkező megyékben az értékek jelentősen elmaradnak, jellemzően 10 fő alatti hallgató jut ezer lakosra, azaz a helyi lakosság kevesebb, mint 1 százaléka a hallgatói jogviszonnyal rendelkező. Békés megyében ez az érték (a saját képzőhellyel nem rendelkező megyék közt) a középmezőnyben helyezkedik el a maga 5,65 fős eredményével.

33. ábra: Felsőoktatási kapacitások alakulása Békés megyében (fő)

(c) 2020 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: (TeIR, 2020)

A kapacitások trendje hasonló képet mutat a potenciál alakulásához, vagyis az utóbbi évek során lakosságarányosan évente kevesebb hallgató jut a megyére. 2006-tól 2015-ig az érték közel harmadára esett vissza, a teljes képet azonban árnyalja, hogy hasonló folyamatok játszódnak le régiós és országos szinten is, ami az általában vett hallgatói létszám, vagyis a felsőoktatási képzésekben résztvevők abszolút számának csökkenését is jelzi.

A népesség (várható) egészségi állapotát és iskolázottsági mutatóit jelző statisztikai adatok egy adott, lokális munkaerőpiac pozícióját is képesek körülírni azáltal, hogy meghatározzák, a lakosság milyen arányban, feltételekkel és korlátokkal vesz részt munkaerejével a kínálat oldalán. Az egészséggel és a neveléssel, oktatással összefüggő, Békés megye vonatkozásában vizsgált mutatók alapján az a következtetés vonható le, hogy a megye leszakadóban van az országos átlagokhoz képest, habár az egészségügyi és oktatási pozíciókat demográfiai és egyéb tényezők is jelentősen befolyásolják.

4.2.6. Gazdaság

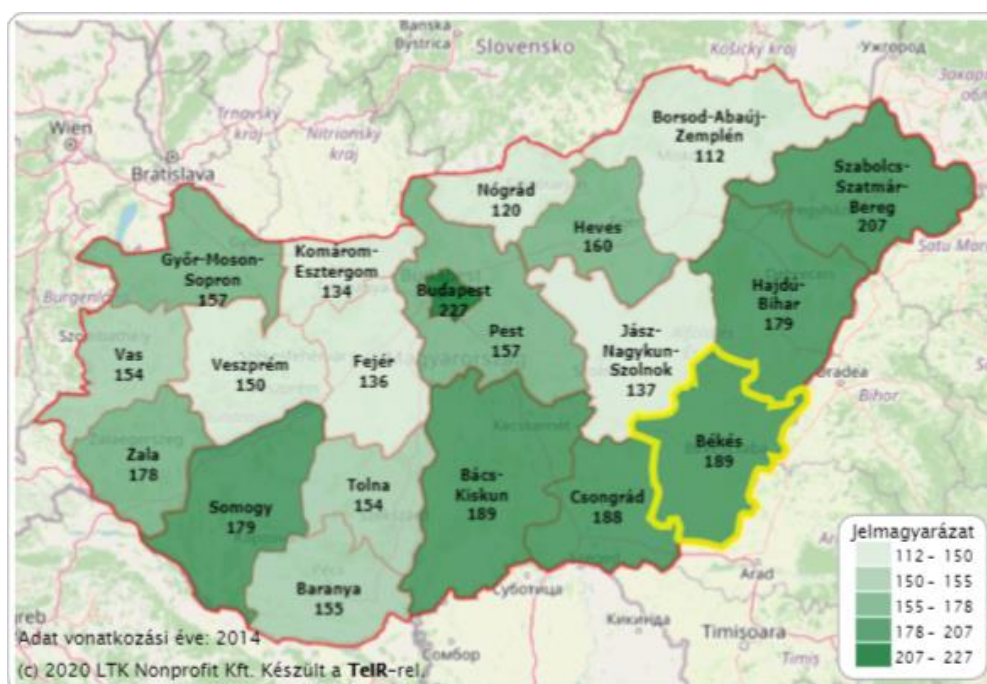
A megyei gazdaság munkaerőpiacra gyakorolt közvetlen hatása különösebb indoklásra nem szorul, az alábbi elemzés kapcsán azonban megjegyzendő, hogy értelemszerűen nem terjedhet ki minden, a gazdasági elemzések bevett tartalmát képező mutatóra. Ennek egyik oka a stratégia fókuszáltságának követelménye, másik – jelentősebb – oka pedig, hogy a gazdaság részét képező munkaerőpiac, illetve a munkaerőpiacra vonatkozó mutatók külön szerkezeti egységben kaptak helyet, a következőkben ezért a megyei gazdaság egyes hagyományosabb mutatóinak elemzésére kerül sor. Az elemzett gazdasági mutatók kategóriái a következők:

- szereplők,
- szektorok,
- kutatás-fejlesztés,
- beruházás.

A gazdasági vállalkozások a munkaerőpiac meghatározó szereplői, elemzésünk azon vállalkozásokra terjed ki, amelyek a megfigyelés időpontjában jogilag – adminisztratív nyilvántartások szerint – létező egységek, azaz adószámmal rendelkező gazdasági szervezeteket (beleértve az adott időpontban csőd-, felszámolási és végelszámolási eljárás alatt állókat is). E vállalkozások számát ezer lakosra vetítve adjuk meg.

34. ábra: Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra Békés megyében (db)

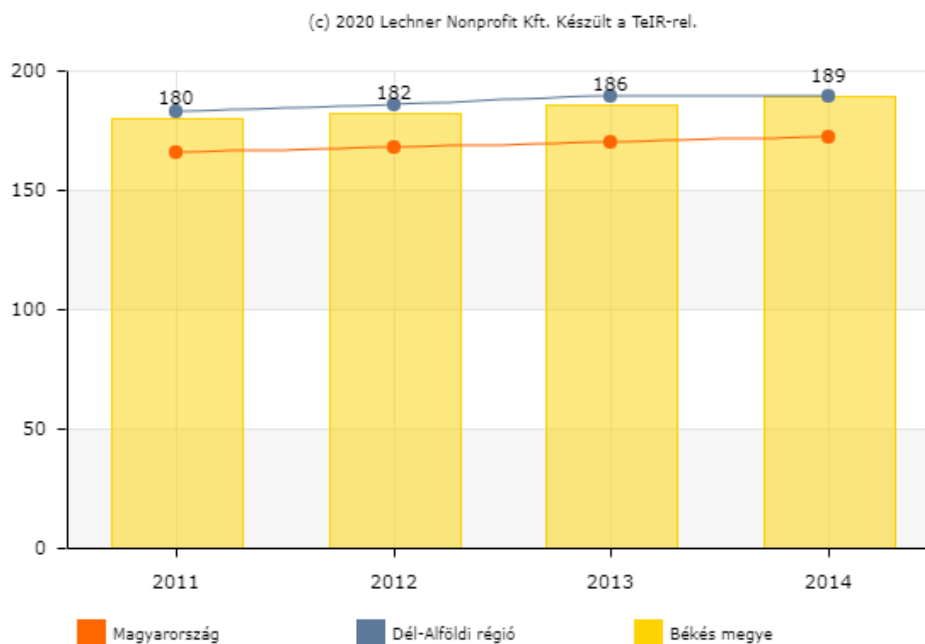

Forrás: (TeIR, 2020)

A regisztrált gazdasági vállalkozások számának szóródása Magyarországon – a rendelkezésre álló legfrissebb, 2014-ben adatok szerint – kétszeres, vagyis ezer lakosra vetítve a legtöbb vállalkozással rendelkező földrajzi egységben kétszer annyi vállalkozás működik, mint a legkevesebb vállalkozással rendelkező egységben (a konkrét értékek 112 és 227 vállalkozás ezer főnként, helyileg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Budapesten). Békés megyében a vállalkozások lakosságarányos száma közepes szintű (a felső 60 százalékban van), ezer lakosra átlagosan 189 vállalkozás jut, amely országos szinten azt mutatja, hogy a vállalkozási aktivitás megfelelő, a vállalkozói szektor – arányosságot feltételezve – átlagon felüli számban, ezáltal átlagon felüli mértékben járul hozzá a helyi adóbevételekhez, munkahelyteremtéshez. Az idősoros adatok ebben az esetben a vállalkozói aktivitás alakulását mutatják meg.

35. ábra: Regisztrált gazdasági vállalkozások számának alakulása ezer lakosra Békés megyében (db)

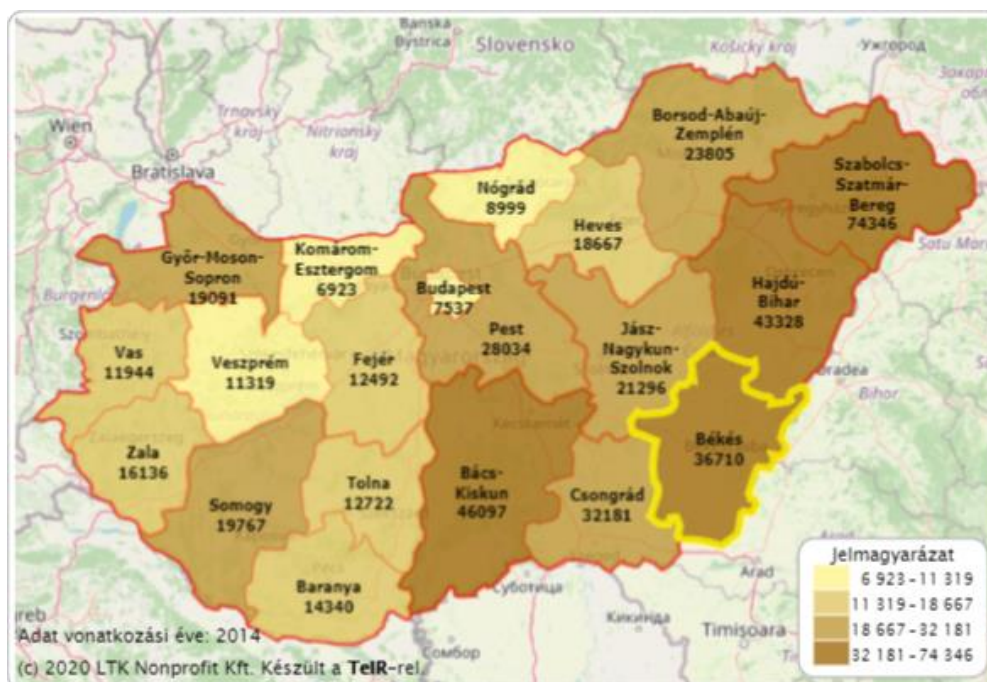

Forrás: (TeIR, 2020)

Négy év megyei adatait vizsgálva az állapítható meg, hogy a vállalkozások száma a lakosság arányában lassan, de folyamatosan növekszik. Ebben a trendben alakító hatással rendelkezik természetesen a működő vállalkozás számának növekedése, illetve a lakosságszám csökkenése is. Az eredmények tehát nem egyértelműen pozitívak – annak tudatában, hogy Békés megye lakossága évenként folyamatosan csökkenő trendet mutat. Mindenképpen pozitív viszont az a tény, hogy az értékek az országos átlagnál minden vizsgált évben magasabbak voltak, 2014-re pedig a régiós értékeket is utolérték. Mindezen folyamatok és összehasonlítás értékeléséhez hozzátartozik, hogy a lakosságszám csökkenése az egész országra – azon belül pedig minden régióra és megyére – érvényes.

A gazdaság szerkezeti összetétele, és annak a munkaerőpiaccal való összefüggése kapcsán azt is érdemes megvizsgálni, hogy milyen a vállalkozások egyes szektorokbeli részvétele, azon belül elsőként mekkora számban találhatók meg a stratégiai jelentőségű – ám hozzáadott-érték szempontjából a primer szektorba tartozó – mezőgazdaságban, illetve más, az előállított értéket közvetlenül a természetből nyerő ágazatokban.

36. ábra: Regisztrált vállalkozások száma Békés megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (db)

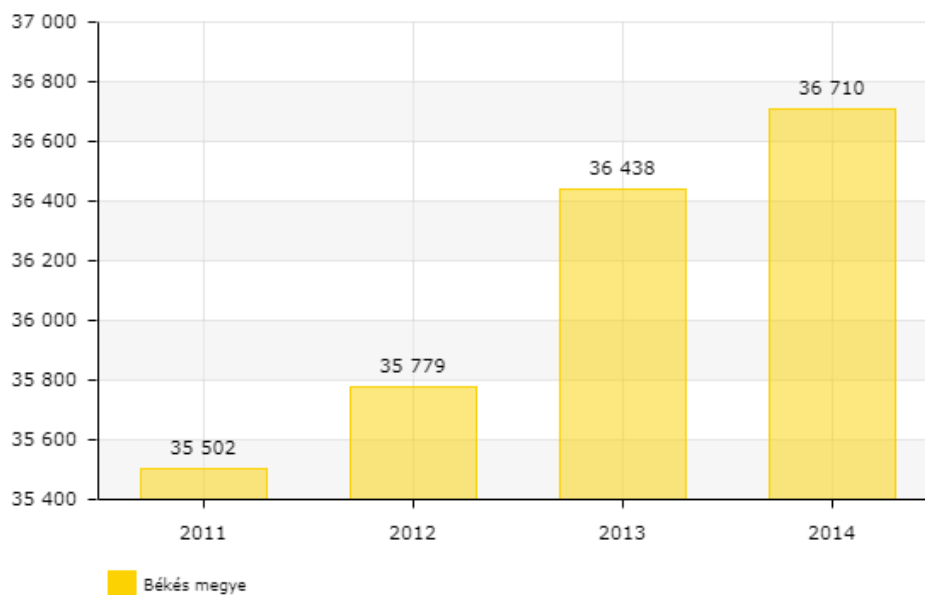

Forrás: (TeIR, 2020)

A mezőgazdasági és más kapcsolódó ágazatok vállalkozásainak száma országos szinten jelentős – több mint tízszeres – szórást mutat. Míg Komárom-Esztergom megyében az ezen ágazatokban működő vállalkozások száma összesen 6.923, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ennek mintegy tízszerese, összesen 74.346. Természetesen a mezőgazdasági ágazat megyén belüli részarányát jelentősen befolyásolja az egyes megyék mérete, természetrajza, termelésre való alkalmassága és számos egyéb nem befolyásolható tényező, mégis érdemes megfigyelni, hogy az ágazat vállalkozásainak száma kapcsán szintén azonosítható egy kelet-nyugati tengely, fokozatosan csökkenő vállalkozásszámmal. Békés megyére e tengelyen belül az erősebb mezőgazdasági vállalkozási jelenlét jellemző, a 2014-es vizsgált évben (a korábban említett 6 és 74 ezer közötti sávot figyelembe véve) 36.710 vállalkozás működött a szektorban, ezzel negyedik a megyék sorában.

37. ábra: Regisztrált vállalkozások számának alakulása Békés megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (db)

(c) 2020 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

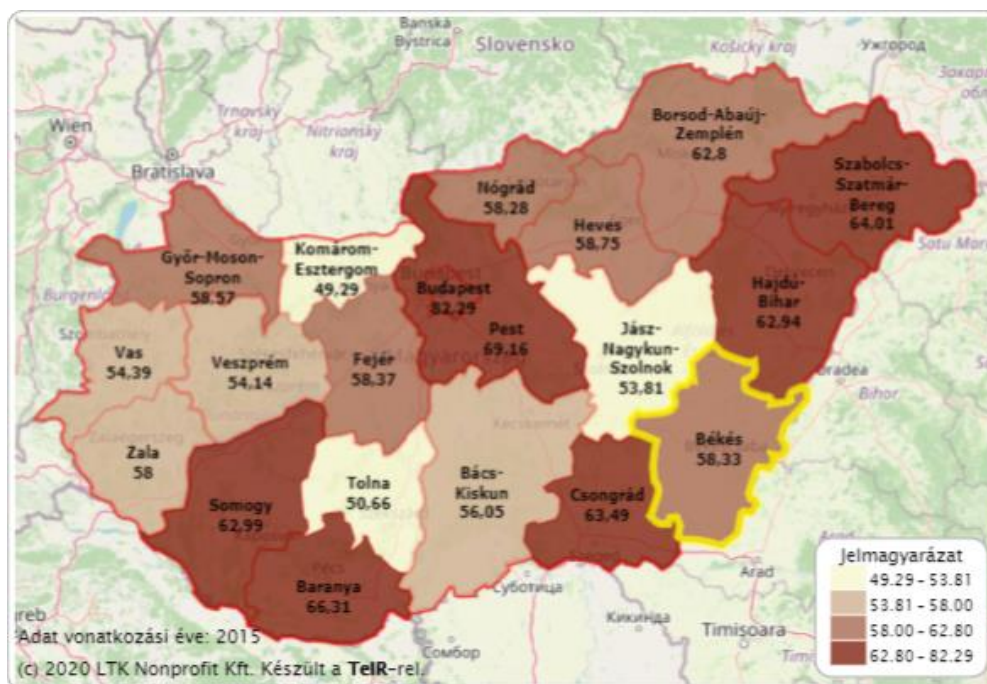

Forrás: (TeIR, 2020)

A primer szektor vállalkozásainak száma emelkedő tendenciát mutat a statisztikai adatokkal lefedett legutóbbi négy év vizsgálata alapján. Habár a növekedés Békés megyében négy év alatt sem jelentős, mindösszesen 3,4 százalék, mégis pozitív eredménynek számít, hogy a szektor vállalatainak száma növekedni volt képes, ezzel kiegyensúlyozottabbá téve a makrogazdasági struktúrát. Mindezt annak tudatában, hogy az előrejelzések országos és európai szinten is az agrárium nemzetgazdaságon belüli részarányának csökkenését vetítik előre, amelyet a klímaváltozás a mezőgazdasági tevékenységre alkalmas területek elapadásával, a csökkenő népesség és az átalakuló életpályamodellek pedig az emberi erőforrás csökkenésével fokoz.

A makrostrukturális változások a további (szekunder, terciér, kvaterner) gazdasági szektorok jelentőségének növekedését mutatják, az alábbiakban ennek Békés megyében való megjelenését vizsgáljuk a szolgáltatás jellegű ágazatokban foglalkoztatottak összes foglalkoztatotton belüli aránya segítségével.

38. ábra: A szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya Békés megyében (százalék)

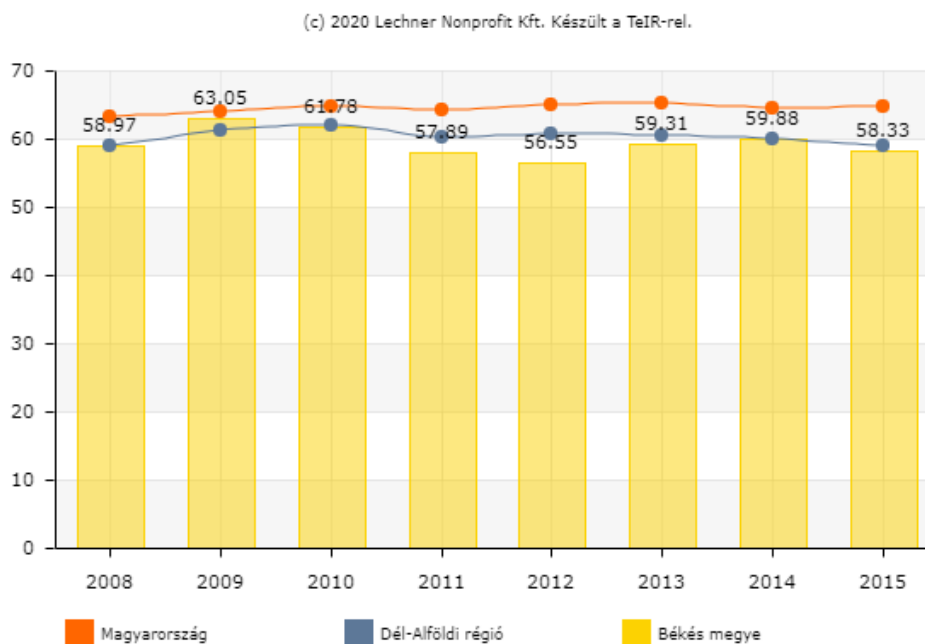

Forrás: (TeIR, 2020)

Egy földrajzi egység gazdaságának állapotáról az egyes gazdasági szektorokban foglalkoztatottak arányai is sokat képesek kifejezni. A tercier szektor hagyományosan a nagyobb hozzáadott-értékkel bíró, kisebb fizikai és nagyobb szellemi erőforrást igénylő munkával azonosítják, így a gazdaságon belüli részaránya egyfajta mutatószámát képezi az adott gazdasági terület fejlettségének. Magyarországon a foglalkoztatottak aránya a legmagasabb a nemzetgazdaságban, több mint minden második munkavállalót a tercier szektor alkalmaz; ugyanez az arány a megyék között nagyobb eltéréseket mutat. A korábbiakban azonosított kelet-nyugati tengely ezen a területen nem érvényesül, a keleti és nyugati országrészben (illetve főleg Közép-Magyarországon) egyaránt találni szolgáltatás-vezérelt megyei gazdaságot. Békés megye ebből a szempontból az országos átlag alatt, de a megyék középmezőnyében helyezkedik el a maga 58,33 százalékos tercier-foglalkoztatási részarányával.

39. ábra: A szolgáltatásban foglalkoztatottak arányának változása Békés megyében (százalék)

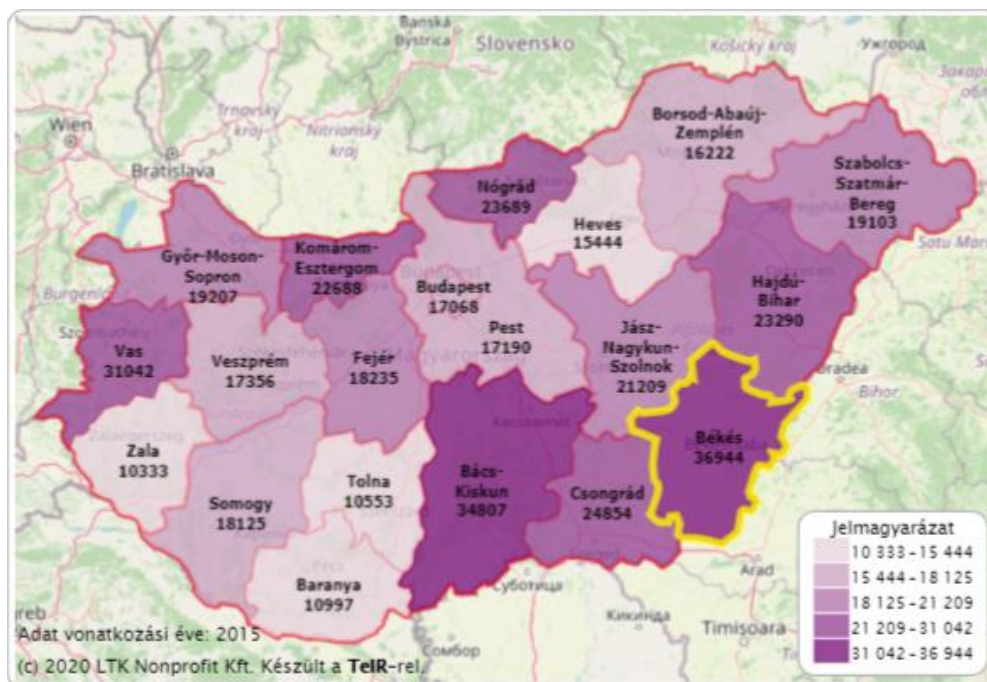

Forrás: (TeIR, 2020)

A szolgáltatási szektor alakulása kisebb ingadozást mutat az utóbbi évek tekintetében, az országos átlaghoz képest ugyanakkor a Dél-Alföldi régió átlagon alul helyezkedik el, a régióhoz képest pedig Békés megye arányszáma kevéssel átlagon aluli. A szolgáltató szektor megyében betöltött pozícióját – pontosabb annak tényét, hogy továbbra is a szolgáltatás a legnagyobb megyei értékteremtő – azonban ez az enyhe aránycsökkenés nem érintette jelentősen, ami annak tudatában pozitív eredménynek számít, hogy Magyarországon a szolgáltatási szektorban és annak szinten minden ágazatában a főváros a meghatározó szereplő.

A gazdaság szektoriális berendezkedésének fejlettségét, modernitását napjainkban kétségtelenül a negyedik, vagyis az úgynevezett kvaterner szektor betöltött súlya jelzi. Ez a szektor a kutatás, fejlesztés és innováció (K+F, vagy K+F+I) hívószavai köré épül, meghatározó erőforrása pedig nem a természet, a természeti javak, sem a nyújtott szolgáltatások, hanem az információ. Az alábbiakban a kvaterner szektor két lényeges mutatóját elemezzük, ezek közül elsőként a fajlagos K+F ráfordítást, amely a kutató-fejlesztő helyek egy kutató-fejlesztő helyen dolgozó kutatóra, fejlesztőre jutó értékét mutatja.

40. ábra: Fajlagos K+F ráfordítás Békés megyében (1000 Ft)

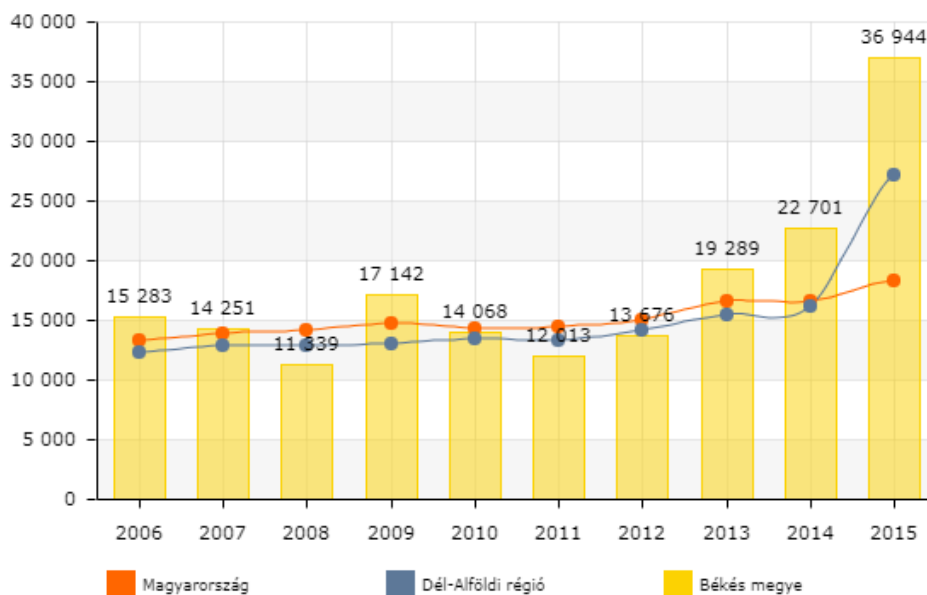
Forrás: (TeIR, 2020)

Az egy kutatóra jutó K+F ráfordítás terén az ábra magasabb kategóriái két jelenséget mutatnak: egyrészt az alacsonyabb fajlagos ráfordítás jelentheti a valóban kisebb tercier-finanszírozást, másrészt a kutató-fejlesztő beosztásban dolgozók nagyobb számát. Ugyanezen logika alapján pedig a nagyobb értékek jelenthetik a magasabb finanszírozást és az alacsony K+F kapacitások megyei jelenlétét is. Beszédes körülmény ugyanakkor, hogy míg egyes közép- és kelet-magyarországi megyékben a fajlagos ráfordítás kiemelkedően magas, a főváros alacsonyabb fajlagos ráfordítási értékkel, ám bizonyára – a későbbiekben ismertetett kapacitás-statisztikát megelőzően is feltételezhető módon – magasabb tercier-kapacitásokkal rendelkezik.

41. ábra: Fajlagos K+F ráfordítás alakulása Békés megyében (1000 Ft)

(c) 2020 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

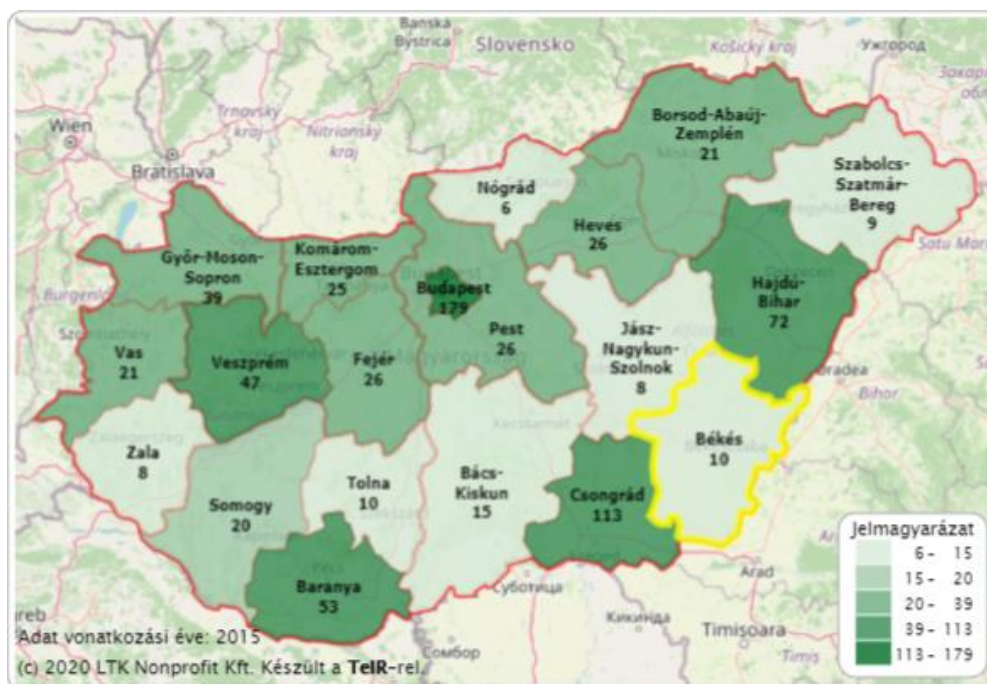

Forrás: (TeIR, 2020)

A megyei adatok az alacsony K+F kapacitás feltételezését tovább erősítik azáltal, hogy a fajlagos ráfordítás trendjében markáns emelkedést mutatnak. Ez alapján – azonos kutatói, fejlesztői kapacitást feltételezve – a finanszírozás mértékének közel háromszorosára kellett emelkednie 2011 és 2015 között ahhoz, hogy a kapacitáscsökkenés ténye kizárható legyen. Mindeközben a fajlagos ráfordítás régiós szinten ennél alacsonyabb, országos szinten pedig a megyei érték kevesebb, mint fele.

Annak eldöntése érdekében, hogy Békés megyében melyik eset – a magas kapacitás és magas ráfordításé, vagy az alacsony kapacitás és az átlagos ráfordításé – áll fenn, a fajlagos K+F kapacitások vizsgálatára van szükség, amelyet az alábbiakban a kutató-fejlesztő helyeken dolgozó kutatók és fejlesztők tízezer lakosra vetített száma segítségével végzünk el.

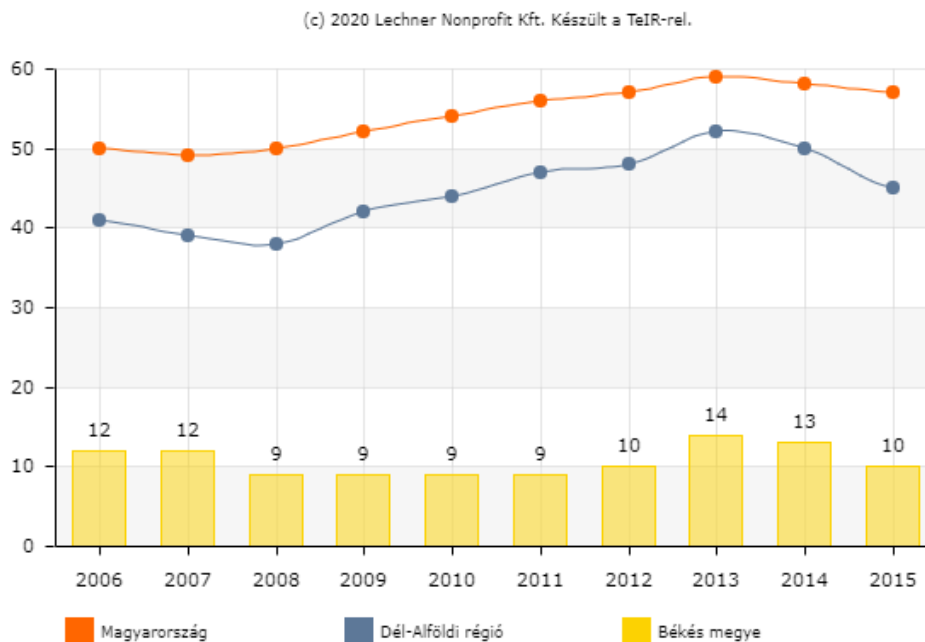
42. ábra: Fajlagos K+F kapacitás tízezer lakosra Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

A fajlagos K+F kapacitás a kutatói és fejlesztői tevékenység, vagyis az innovációhoz való hozzájárulás intenzitását jelzi az adott földrajzi egységben munkájukat végző, az innovációhoz közvetlenül hozzájáruló munkaerő arányának megjelenítésével. A tízezer megyei lakosonkénti kutatók és fejlesztők száma jelentős eltéréseket mutat: az alapvetően fővárosi súlyú tevékenység országos helyzetének megfelelő jellemzése érdekében éppen Budapestet érdemes figyelmen kívül hagyni, és a fennmaradó országrészek helyzetére koncentrálni. Ez alapján a magasabb kapacitások elszórtan helyezkednek el az országban, habár a nyugati és északi országrészekben átlagosan magasabb a kapacitásszint, kiemelkedően magas a megyék között például Hajdú-Bihar (72 fő) és Baranya (53) megyékben. Békés megyében a K+F kapacitás az országban az egyik legalacsonyabb, tízezer megyei lakosra csak 10 fő jut, vagyis minden ezredik lakos járul hozzá közvetlenül az innovációhoz. A kedvezőtlen helyzet trendje az időbeni javulásra, avagy romlásra mutathat rá.

43. ábra: Fajlagos K+F kapacitás alakulása tízezer lakosra Békés megyében (fő)

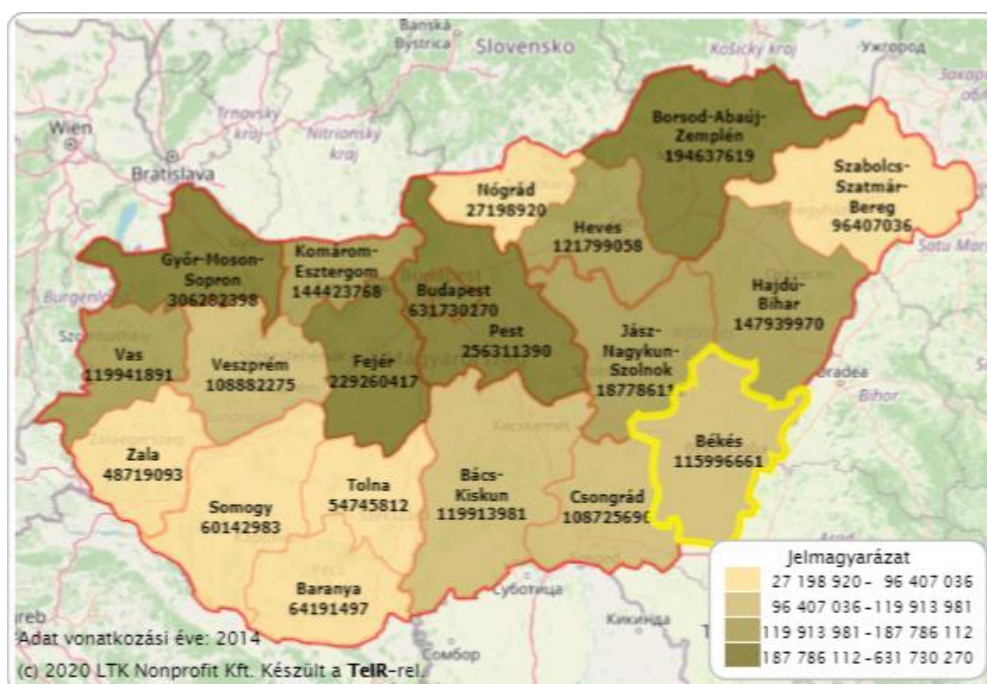

Forrás: (TeIR, 2020)

A kapacitások mintegy tízéves időperiódusa alapján Békés megyében nem történt számottevő mozgás a betöltött K+F munkakörök számában. A megye tízezer főre jutó, 9-12 fő közötti létszáma jóval mind a régiós, mind az országos átlag alatt helyezkedik el, annak töredéke (a megyei átlag a legutóbbi vizsgált, 2015-ös évben 45 fő, az országos átlag pedig 57 fő tízezer lakosonként). A hazai innovációhoz tehát a megye kifejezetten alacsony kapacitásokkal, és ehhez mérten valószínűsíthetően alacsony mértékben járul hozzá.

Az innováció mellett egy megye gazdaságának másik mozgatórugója a (munkahelyteremtő, bővítő stb. célú) fejlesztések alapját képező helyi beruházások, amelyek jellemzően szintén gazdasági társaságoktól erednek. A következőkben ezért a jogi személyiségű gazdasági társaságok beruházási teljesítményértékét vizsgáljuk.

44. ábra: Jogi személyiségű vállalkozások beruházásai Békés megyében (1000 Ft)

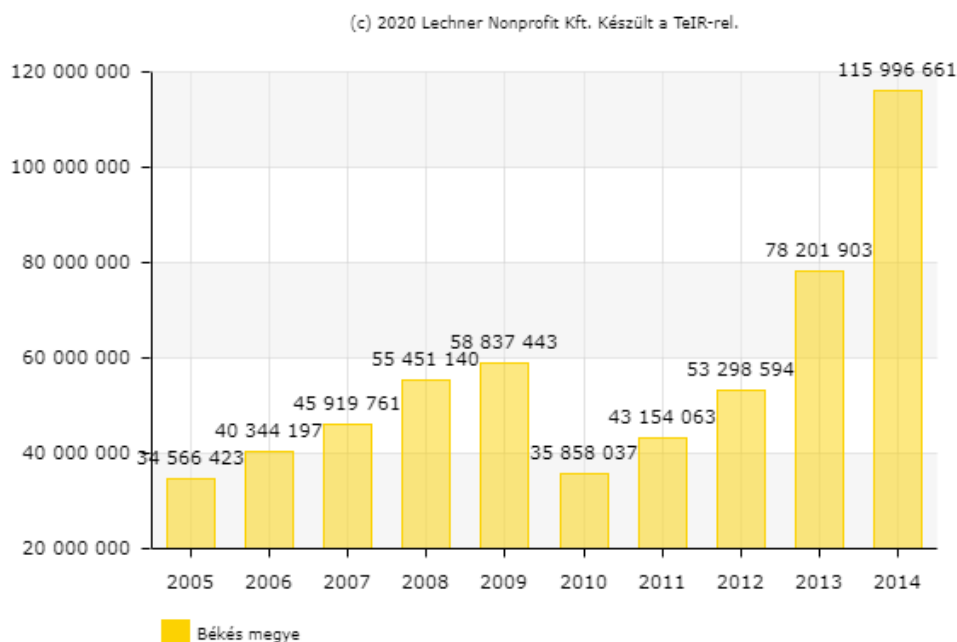

Forrás: (TeIR, 2020)

A megyékbe irányuló beruházások mértéke kapcsán az ország a korábbi mutatók elemzésétől eltérő, pontosabban ellentétes képet mutat. Az vehető ki ugyanis az ábrából, hogy sem a szokásosnak tekinthető kelet-nyugati tengelyre helyezés, sem az észak-déli pólus elemzése nem a várt eredményt hozza. A beruházási intenzitás a keleti megyékben, illetve az északi megyékben erősebb, míg Magyarország nyugati határain csak egy kulcsmegyékben azonosítható kifejezetten magas beruházási volumen. Eközben a dél-nyugati megyékbe irányuló fejlesztések értéke az országban a legalacsonyabb. A keleti országrészben az értékek országos viszonylatban közepesnek számítanak, Békés megye pedig a felállított négy kategória közül a harmadik kategóriába, a beruházással kevésbé érintett megyék közé tartozik. A vizsgálat évében, 2014-ben a megyébe irányuló beruházások összértéke mintegy 116 milliárd forint volt, miközben a környező, hasonló helyzetű megyékben ezek az értékek jóval magasabbak (Jász-Nagykun-Szolnok megyébe 187 milliárd, Hajdú-Bihar megyébe mintegy 148 milliárd forint összértékű beruházás érkezett ugyanezen év során).

Habár a beruházási értékek sok esetben egy-egy nagyobb volumenű, egyedi beruházáshoz kapcsolódnak, mégis érdemes elemezni a beruházások összértékének időbeli alakulását is.

45. ábra: Jogi személyiségű vállalkozások beruházásainak alakulása Békés megyében (1000 Ft)

Forrás: (TeIR, 2020)

A Békés megyébe irányuló beruházások összértéke – a fenti indoklással összhangban – jelentős ingadozást, azonban ezzel párhuzamosan trendszerű növekedést is mutatnak a vizsgálat tízéves időtávja alatt. Felívelő szakaszok azonosíthatók 2005 és 2009, valamint 2010 és 2014 között, amely alatt az első szakaszban a beruházási összérték előbb mintegy másfélszeresére emelkedett (34-ről 58 milliárdra), majd a 2010-ben ismét a 2005-ös értékekhez visszatérő volumen 2014-re megháromszorozódott (35-ről közel 116 milliárdra emelkedett). Mivel a beruházási érték kifejezetten nagy rugalmasságot mutat, a beruházások ösztönzése kiemelten fontos feladatként azonosítható.

4.2.7. Munkaerőpiac

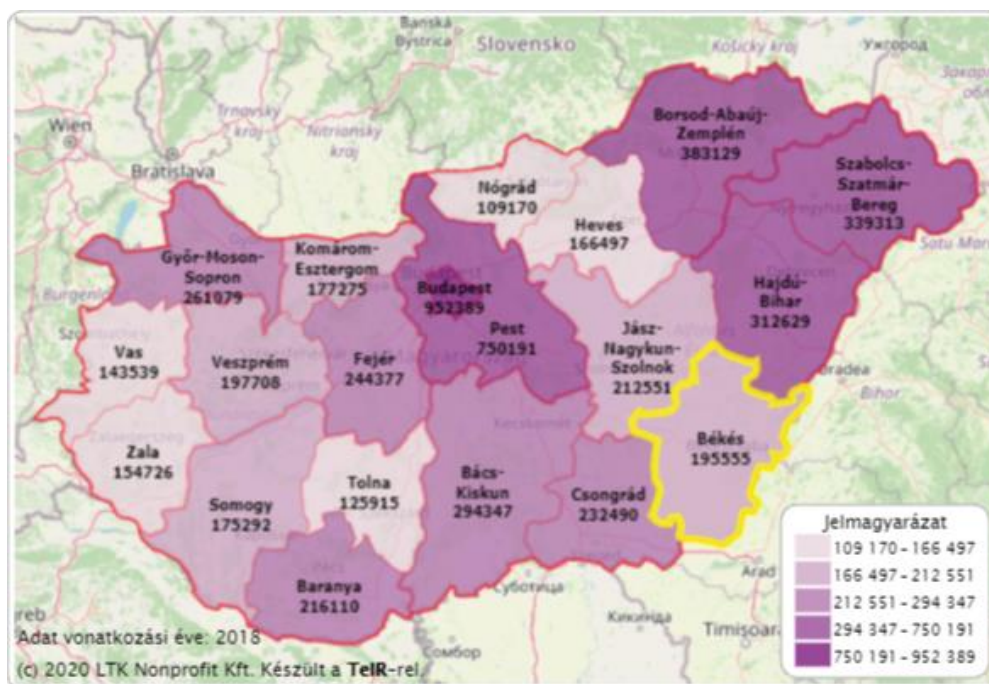
Békés megye föld- és természetrajzának (természeti és épített környezetének), településszerkezetének (a települések hierarchikus kapcsolatrendszerének), közlekedési viszonyainak (útvonalak, vonalas infrastruktúra állapota), társadalmi-demográfiai jelenségeinek és folyamatainak, a társadalmat érintő további kérdéseknek (egészségi állapot, nevelés és oktatás feltételei és arányai), valamint a megyei gazdaság egyes mutatóinak elemzését követően az alábbi elemzés a szűkebben értelmezett stratégiai terület vizsgálatát, vagyis Békés megye munkaerőpiacának, pontosabban a megyei munkaerőpiac egyes mutatóinak statisztikai szempontú vizsgálatát végzi el. Ennek keretében azon lényeges mutatók országos helyzetét, valamint régiós és megyék közti állapotát és megyei alakulását mérjük fel, amelyek Békés megye jelenbeli munkaerőpiaci helyzetét a középtávú tervezés érdekében megfelelő mértékben és mélységben képesek feltárni. Az elemzett mutatók a következő kategóriákra – mint munkaerőpiaci jelenségekre, a munkaerőpiac dimenzióira – bonthatók fel:

- foglalkoztatottság,
- munkanélküliség,
- adó- és jövedelmi viszonyok.

Elsőként egy, integránsan a demográfiai helyzethez tartozó, ám a munkaerőpiaci pozíció szempontjából lényeges mutatót, a megyei népesség gazdaságilag aktív rétegének számát mutatjuk be. A helyi társadalom e rétege a 18-59 éves életkor közötti, az adott területen lakóhellyel rendelkező személyek számát jelenti. Két népszámlálás közötti évek népességszámának meghatározása a továbbvezetés módszerével lehetséges, amely során az évenkénti természetes népmozgalmi (születés, halálozás, házasságkötés, bejegyzett élettársi kapcsolat, válás) és vándorlási (belföldi, nemzetközi) statisztikák adatai kerülnek feldolgozásra. (TeIR, 2020)

46. ábra: Állandó népességből a 18-59 évesek száma Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

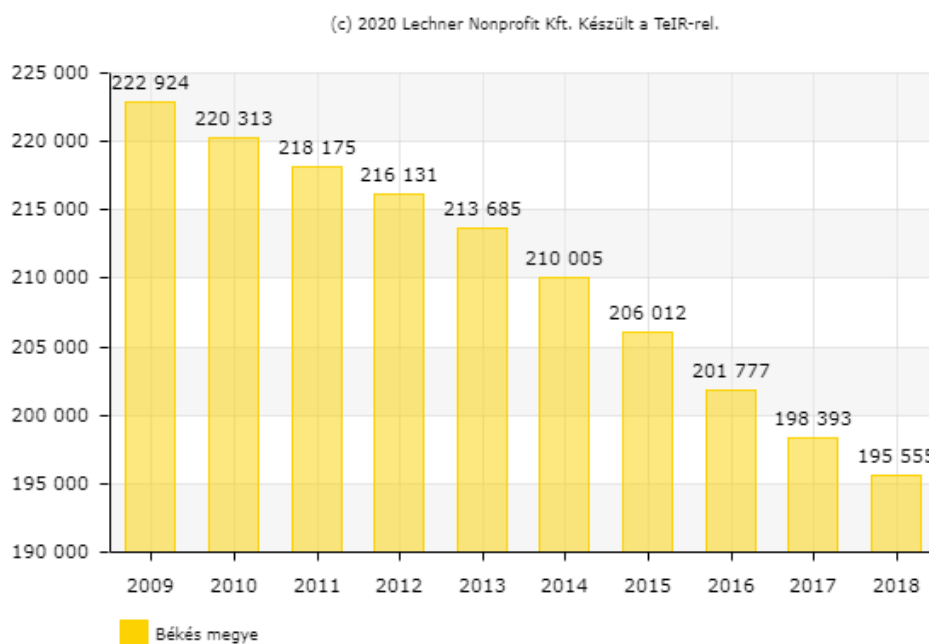
A munkaerőpiacon potenciálisan – életkor alapján – résztvevő, munkaképes korral összeegyeztethető⁸ népesség számbeli jelenléte értelemszerűen a megyei össznépesség által meghatározott. Ez alapján a nagyobb népességű megyékben a gazdaságilag aktív korosztály is arányaiban nagyobb számban van jelen és érdemben nem befolyásolható, a mutató szerepeltetése a foglalkoztatottsági és munkanélküliségi elemzések összevethetősége és az elemzés teljessége érdekében indokolt. A 18-59 éves korosztály száma – Budapestet figyelembe nem véve – a keleti megyékben és Pest megyében magasabb, a középső és déli országrészekben közepes mértékű, a nyugati országrészben és egyes északi megyékben pedig alacsonyabb szintű. Ebben az esetben tehát látható egyfajta területi eloszlás, ami azt mutatja, hogy keleti és nyugati határon lévő megyéket összehasonlítva – még az eltérő népességszám ellenére is – jelentős különbség van a munkaképes korúak számában. Békés

⁸ A munkaképes korúak életkori határának számítása az egyes nemzeti és nemzetközi statisztikákban eltér egymástól – ennek legfőbb oka az eltérő iskolázottsági viszonyok, az iskolakötelesség korhatára, másik oldalról pedig a nyugdíjkorhatárra vonatkozó szabályok és a tényleges nyugdíjazás idején betöltött életkor. Az egyes nemzeti elemzések bizonyos esetben nemzetközi standardokat követnek, azokhoz illeszkedve állapítják meg a munkaképes korúak életkori határait, más esetekben ettől eltérő határok kijelölése történik. Elemzésünkben mindezek alapján az adott, rendelkezésre álló statisztikai adatok meghatározásaitól függően egyaránt munkaképes korúnak tekintjük (például jelen esetben) a 18-59 éves, illetve (más esetekben) a 15-64 éves korosztályt.

megye munkaképes korú lakosság részének száma átlag alatti, az alsó kvartilisbe (a négy részre osztott statisztika alsó, harmadik negyedébe) tartozik. A 18-59 évesek száma mintegy 195,5 ezer fő volt 2018-ban, a vizsgálat legutóbbi évében. A munkaképes korúak számának össznépességen belüli trendje ezt jelentősen árnyalja.

47. ábra: Állandó népességből a 18-59 évesek számának alakulása Békés megyében (fő)

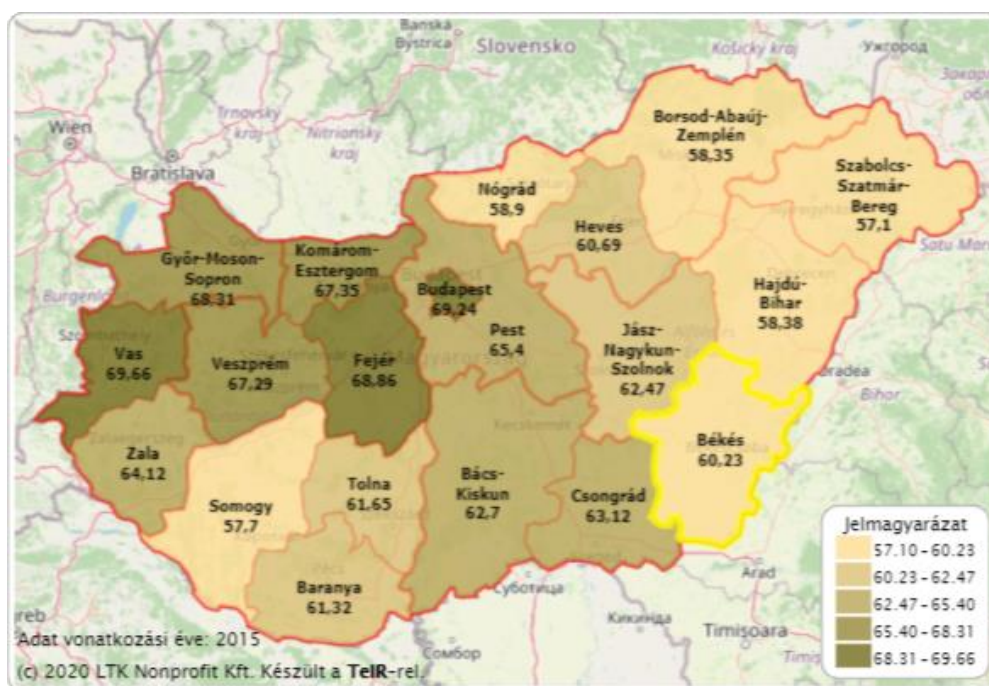

Forrás: (TeIR, 2020)

A 2009 és 2018 közötti adatokból egyértelműen kirajzolódik, hogy a megye – társadalmi statisztikák közt részletesebben elemzett – népességfogyásában jelentős részt képviselnek a munkaképes korú, a munkaerőpiacon aktív szerepet betöltő lakosok. A közel 13 százalékos csökkenés markáns munkaerőpiaci pozícióromlást feltételez, a megyei munkaerő ilyen mértékű, folyamatos csökkenése minden egyes évben érezteti hatását a piaci szereplők közt és előre vetíti, hogy a stratégiai tervezésben a munkaképes korúak csökkenő számának kezelése szükséges. A csökkenő trend ugyanis nem csupán a lakosságszám (természetes) csökkenésének, illetve a tartós elvándorlásnak tudható be, abban a munkavállalási célú lakóhely-változtatás is szerephez jut, amely utóbbi tényező a megfelelő munkahelyteremtési beruházások segítségével részben orvosolható.

A munkaképes korúak abszolút száma a munkaerőpiaci helyzet leírására ugyanakkor önmagában kevésnek bizonyul, a megfelelő helyzetelemzéshez egyrészt nem abszolút, hanem arányosságot kifejező mutatók szükségesek, másrészt a tényleges pozíció a munkaerőpiacon munkaerejükkel ténylegesen megjelenők számosságával fejezhető ki. Az alábbiakban következésként ezért a megye foglalkoztatottsági rátáját és annak alakulását elemezzük. A foglalkoztatottsági ráta a (ténylegesen) foglalkoztatottak arányát mutatja a 15-64 éves népességből. Foglalkoztatottnak tekintjük azokat a természetes személyeket, akik a referencia-időszakban (ún. vonatkozási héten), legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végeztek, vagy munkájukból csak átmenetileg (szabadság, betegség stb. miatt) voltak távol. (TeIR, 2020)

48. ábra: Foglalkoztatottsági ráta Békés megyében (százalék)

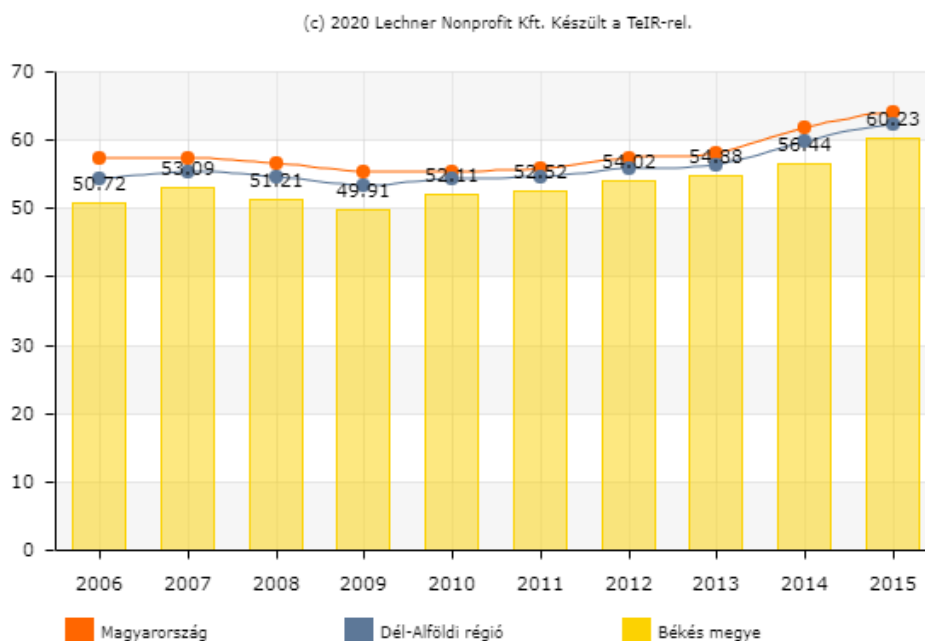
Forrás: (TeIR, 2020)

A munkaképes korúak ténylegesen foglalkoztatott része – a megelőző mutatóval együttesen értékelve – éppen ellentétes trendet rajzol az ország megyéinek összehasonlításában. E szerint a keleti megyéktől nyugat irányába haladva egyre nagyobb mértékű a gazdaságilag aktívak aránya a lakosság azon rétegében, amely a munkaerőpiacon életkorából fakadóan munkaerő-kínálattal jelenhet meg. A foglalkoztatottság tehát kelet-

nyugati irányban javuló tendenciát mutat, Békés megye e tengelyen pedig a keleti, alacsony foglalkoztatottsági rátával rendelkező megyék közt helyezkedik el a maga 60,23 százalékos arányával. Közép-Magyarországon ugyanez a mutató 2-5, míg Nyugat-Magyarországon 1-9 százalékkal magasabb (egy kivételtől eltekintve). A foglalkoztatottság arányszámainak értékelésekor – és a jelen stratégia kialakításakor szintén – fontos tényező, hogy egy adott megye határmenti régióban helyezkedik-e el, vagyis munkavállalóinak lehetősége van-e az országok közötti (ideális esetben nem áttelepülő, hanem ingázó) munkavállalásra, ezzel saját lehetőségeit és a megyei mutatószámokat is jelentősen javítva. A nyugati országhatár menti megyék kedvezőbb adatai ugyanis részben ez utóbbi tényezőből fakadnak, és jól illusztrálják a határ túloldalán fekvő térség munkaerőpiaci helyzetét, munkaerő-felszívó képességét is. A foglalkoztatottság alakulásában a határmentiség azonban csak egyetlen vizsgálati szempont, a legerősebb meghatározó tényezők a belföldi, megyei gazdaságok belső viszonyaira vezethetők vissza.

Mindezekon felül fontos vizsgálati tényező a foglalkoztatottság alakulása, az idősoros adatok figyelembe vétele is, amelynek elemzése Békés megye vonatkozásában az alábbiakban olvasható.

49. ábra: Foglalkoztatottsági ráta alakulása Békés megyében (százalék)

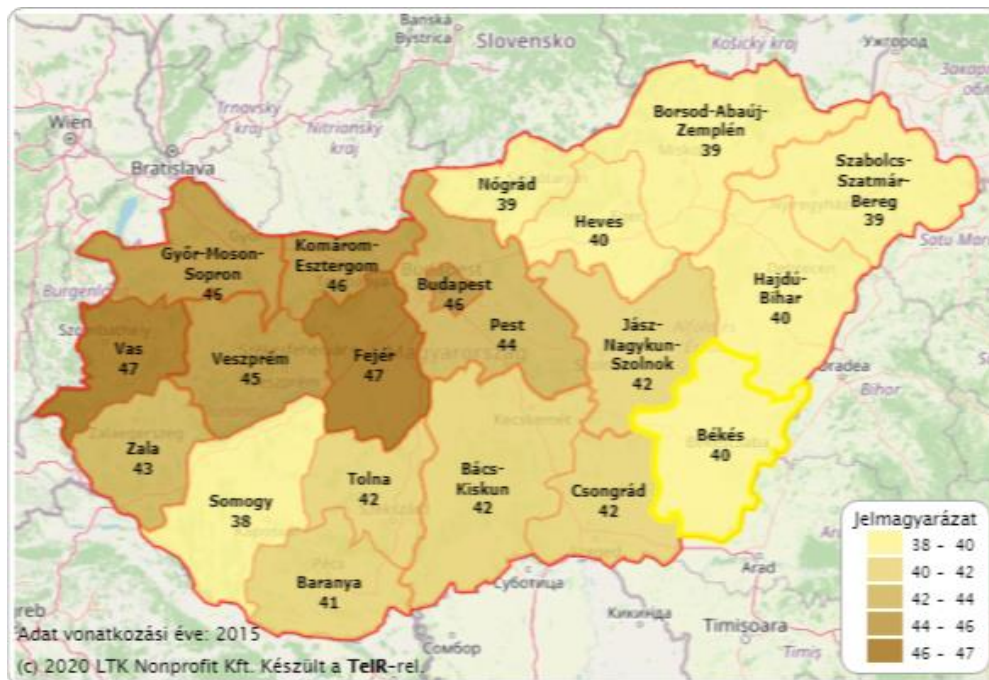

Forrás: (TeIR, 2020)

A ténylegesen foglalkoztatott aránya Békés megyében 2009 után fokozatos növekedésnek indult, a rendelkezésre álló statisztika utolsó vizsgálati évére, 2015-re mintegy 10 százalékpontos növekedést eredményezve. A legutóbbi tapasztalatok 2019-ig további növekedést vetítenek előre, 2020-ra azonban a járványhelyzet minden bizonnyal a pozitív trend megtörését fogja eredményezni a teljes statisztikai évre vonatkozó vizsgálatok eredménye fényében. Mindemellett a foglalkoztatottsági ráta egyes közigazgatási szinteken való eltérése hasonló képet mutat a korábban megismert mutatókhoz: a megyei adatnál kevésbé kedvezőbb régiós adatok tapasztalhatók, a régiós adatokat pedig szintén kevésbé múlja felül az országos adat.

A munkaképes korúak csoportján belüli tényleges foglalkoztatotti arány mellett számos tanulsággal szolgál annak vizsgálata is, hogy a teljes (megyei) népességben hány fő foglalkoztatott jut adott számú lakosra. A következő ábra segítségével ezért a száz lakosra jutó foglalkoztatottak számát vizsgáltuk.

50. ábra: Foglalkoztatottak száma száz lakosra Békés megyében (fő)

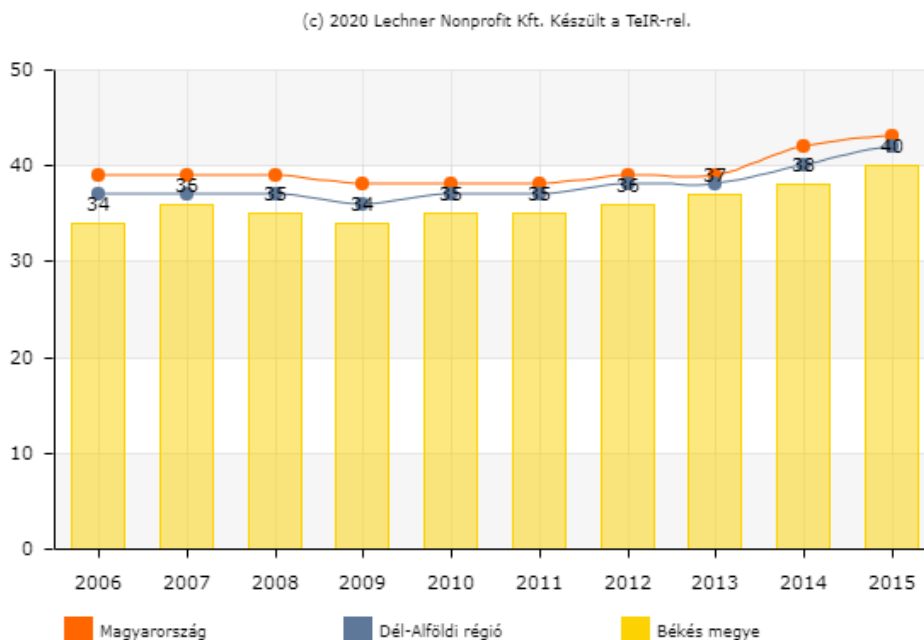

Forrás: (TeIR, 2020)

Az előzőekben megismert foglalkoztatotti definíció teljes lakosságra való alkalmazása, illetve 100 főre történő vetítése azt mutatja országos összehasonlításban, hogy mintegy 20 százalékos eltérés van a legalacsonyabb és a legmagasabb aránnyal rendelkező megyék adatai között. Leegyszerűsítve kijelenthető, hogy míg a nyugati (és egyes északi) megyékben a lakosság 43-47 százaléka aktívan dolgozik, addig főleg a keleti és déli megyékben az értékek alacsonyabbak, jellemzően 38-42 között alakulnak, vagyis a lakosság ekkora aránya tekinthető definíció szerint foglalkoztatottnak. A foglalkoztatási arány – megszokottnak tekinthető – kelet-nyugati tengelyű eltérései számos egyéb tényező mellett szintén indokolhatók a határmenti elhelyezkedéssel, amely így a foglalkoztatási ráta mellett a teljes népességen belüli foglalkoztatási arányban is jelentősebb eltéréseket okoz. Az eltérés mértékére jellemző, hogy a nyugati országrész megyéiben a teljes lakosságra vetített értékek a fővárosnál, mint munkaerőpiaci centrumnál is magasabbak. Mindeközben Békés megye adata (40 fő foglalkoztatott 100 lakosra) az ország legalacsonyabb értékei közt szerepel.

További információkkal szolgál a megyei adatok értékelésekor az utóbbi évek trendje, illetve az országos és régiós átlagokkal való összevetés.

51. ábra: Foglalkoztatottak számának alakulása száz lakosra Békés megyében (fő)

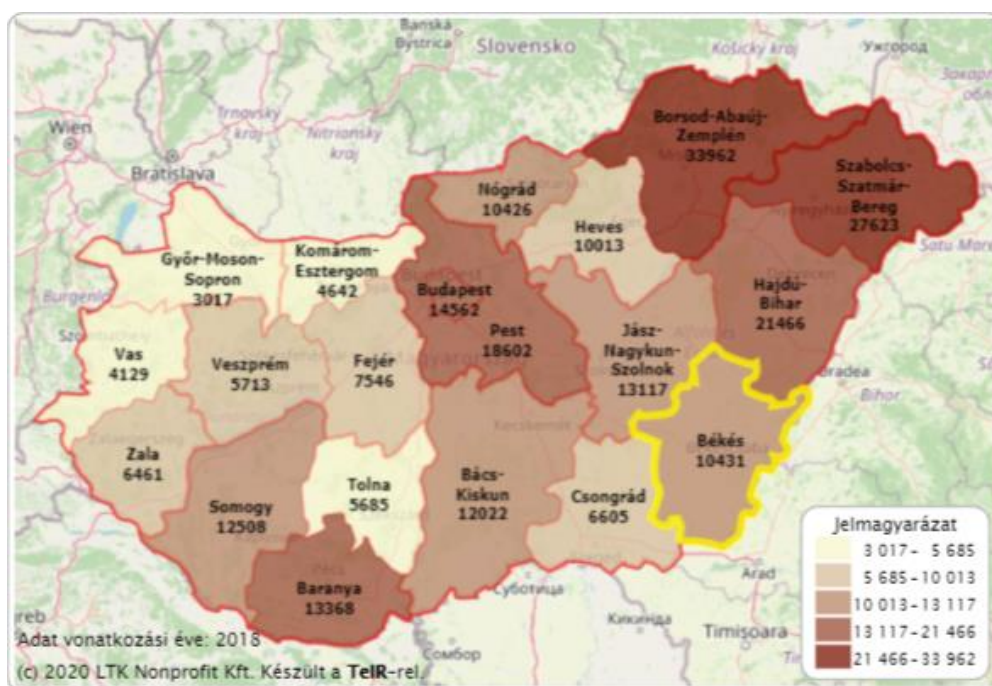
Forrás: (TeIR, 2020)

A foglalkoztatottak számának alakulása száz lakosra vetítve is közel azonos képet mutat a foglalkoztatási ráta alakulásához. A 2006-es első vizsgálati év mérsékelt emelkedést mutat, a 2008-2009-es gazdasági világválság ezt a konzervatív növekedési trendet kissé megtörte, azonban 2010-re és az azt követő években a foglalkoztatás fokozatosan – évente és száz lakosra vetítve mintegy egy fővel – emelkedett, 2015-re elérve az országos statisztikában szereplő 40 fős értéket. Ez az érték azonban a növekedési trend ellenére is alacsonyabb tekinthető mind a régiós, mind az országos adatoknál: míg előbbi 42, utóbbi 43 fős értéket mutat 2015-ben száz lakosra. A jelenlegi folyamatok pedig minden bizonnyal az idei évre az értékek hasonlóan jelentős beszakadását fogják eredményezni minden foglalkoztatottsági mutató esetében.

A foglalkoztatottság szintét, arányát jelző mutatók szoros összefüggésben állnak a munkaerőpiac további mutatóival. Az alábbiakban e mutatók egy másik jelentős csoportját, a munkanélküliséget leíró, Békés megyére vonatkozó mutatókat elemzünk, elsőként a regisztrált munkanélküliek számát. Regisztrált munkanélkülinek tekintjük azt a személyt, aki a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, és oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytat tanulmányokat, és öregségi nyugdíjra nem jogosult, valamint rehabilitációs járadékban nem részesül, és az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével munkaviszonyban nem áll és egyéb kereső tevékenységet sem folytat, és elhelyezkedése érdekében az illetékes kirendeltséggel együttműködik, és akit az illetékes kirendeltség álláskeresőként nyilvántart. (TeIR, 2020)

52. ábra: Regisztrált munkanélküliek száma összesen Békés megyében (fő)

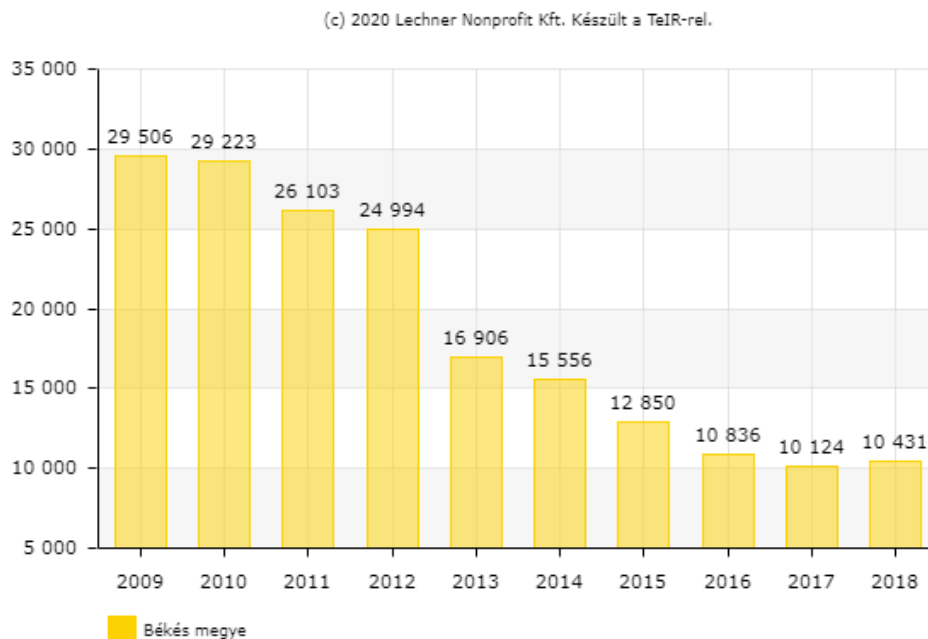
Forrás: (TeIR, 2020)

Az álláskeresőként nyilvántartott, regisztrált munkanélküliek száma országos szinten jól látható módon kirajzolja a számos társadalmi mutató esetében azonosítható kelet-nyugati tengelyt, amely a munkanélküliség esetében kelet-nyugati irányú csökkenést mutat. Habár a munkaviszonyban nem állók abszolút számának önmagában való szemlélése hiányos információkat szolgáltat (az arányosított eredmények elemzése a következőkben olvasható), a szociális szakpolitika és a munkaerőpiac összefüggése szempontjából mégis indokolt a munkanélküli rendszerben regisztráltak számának megyei összehasonlítása. Ez az összehasonlítás azt mutatja, hogy 2018-ban (a legutóbbi teljes vizsgált évben) a legtöbb munkanélküli Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt (27.623 fő szerepelt a nyilvántartásban), a legkevesebb pedig Győr-Moson-Sopron megyében (3.017 fő). Békés megye e két határérték közé esve a munkanélküliséggel közepesen érintett megyék közé tartozik a maga 10.431 fős értékével.

Érdemes azonban a munkanélküliségi helyzet elemzéséhez e pontban is az értékek alakulását figyelembe venni.

53. ábra: Regisztrált munkanélküliek összes számának alakulása Békés megyében (fő)

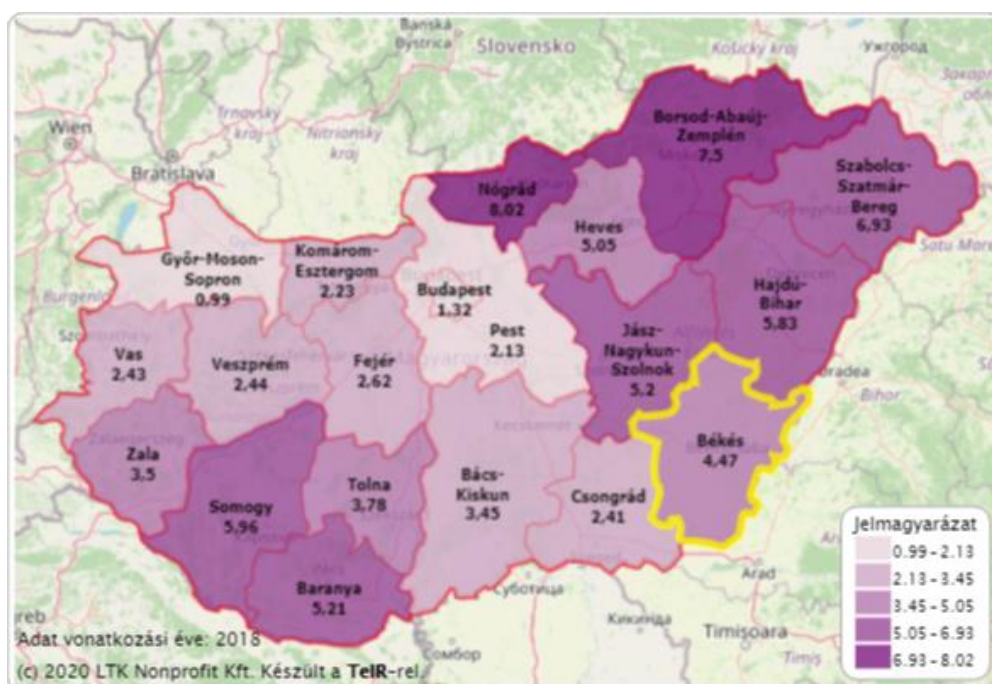

Forrás: (TeIR, 2020)

A munkanélküliek abszolút számának alakulásában jelentős előrelépés látszik Békés megye vonatkozásában. Fontos vizsgálati körülmény, hogy a 2008-2009-ben tapasztalt válsághelyzet a munkanélküliségi adatokban is jelentős visszaesést eredményezett, azonban ennek tudatában is kiemelkedő eredmény, hogy a megyében a regisztrált álláskeresők száma mintegy harmadára esett vissza egy évtized alatt. 2009 és 2012 között a javulás még mérsékelt volt (a munkanélküliek száma mintegy 29 ezer főről 25 ezer főre csökkent), 2012 és 2013 között azonban ugrásszerű csökkenés mutatkozik, ebben az évben egyharmadával csökkent a teljes állomány (25 ezerről 17 ezer főre), majd az ezt követő években 2018-ig (illetve 2020 elejéig) további csökkenés tapasztalható. Az adatok trendje azt mutatta, hogy a munkanélküliek száma 10 ezer fő alá esik, ezt az ívet a járványhelyzet minden bizonnyal megtörte.

A regisztrált munkanélküliek teljes lakosságra vetített számát követően az alábbiakban a nyilvántartott álláskeresők száz 15-64 éves állandó lakosra vetített arányának vizsgálatát végezzük el.

54. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Békés megyében a munkaképes korú népesség arányában (%)

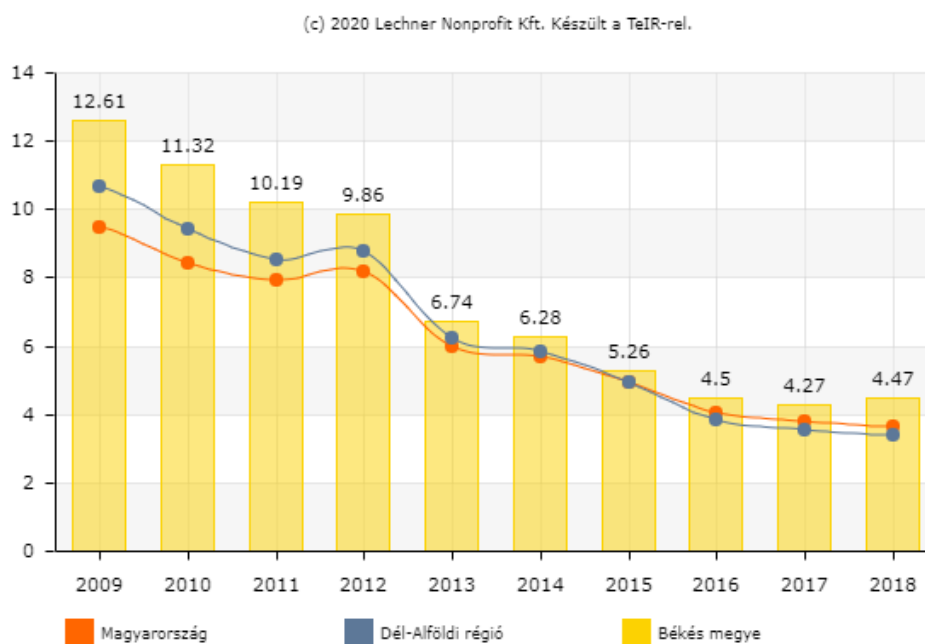

Forrás: (TeIR, 2020)

Az abszolút munkanélküliséget leíró szám adatok akár jelentős torzítást is eredményezhetnek abban az esetben, ha az adott megyében a munkaképes korosztályból kiesők aránya magas, ezért megbízhatóbbnak ítéltető a – szintén nyilvántartásban szereplő – munkanélküliek munkaképes korúakhoz (15-64 évesekhez) történő arányosítása. Az e mutatót megjelenítő ábrán jól kirajzolódik, hogy az arányosított munkanélküliség megyei helyzete eltér az abszolút számok által kirajzolt helyzettől. Az előzőekben kifejtett kelet-nyugati tengely ez esetben is azonosítható, azonban egyes megyék (például Heves és Nógrád megyék) kedvező abszolút számai arányosítva már negatívabb képet mutatnak, míg más megyék (például Pest megye) kedvezőtlen abszolút adatai a munkaképes korúakhoz viszonyítva kifejezetten kedvező eredményt hoznak. Békés megyében az abszolút és arányos eredmények nem mutatnak jelentős eltérést, a megyében a gazdaságilag aktív korosztályhoz viszonyítva közepes szintű munkanélküliség látható országos összehasonlításban. A 4,47 százalékos eredmény a legkedvezőbb munkaerőpiaci helyzetben lévő térségekhez (Pest megye – 2,13 százalék, Budapest – 1,32 százalék, Győr-Moson-Sopron – 0,99 százalék) képest magas; a régióban is kiemelkedik, ám eltérése már nem annyira jelentős (1-2 százalékpont); a kelet-magyarországi megyékhez viszonyítva pedig a legalacsonyabb.

A munkanélküliségi helyzet megfelelő értékeléséhez ebben az esetben is az álláskereső terén tapasztalható időbeli változások vizsgálata szükséges.

55. ábra: Nyilvántartott álláskereső alakulása Békés megyében a munkaképes korú népesség arányában (%)

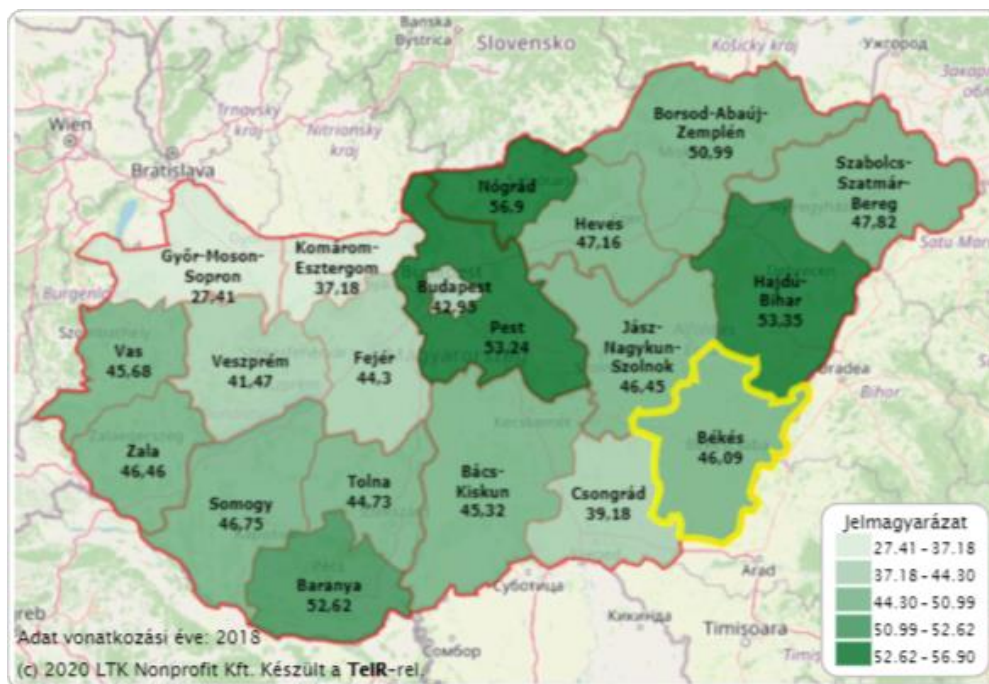
Forrás: (TeIR, 2020)

A munkaképes korú megyei lakosságon belüli munkanélküliség az utóbbi mintegy egy évtized vizsgálata alapján jelentősen, az abszolút munkanélküliség számadataihoz hasonlóan csökkent. 2009 és 2018 között a munkanélküliek aránya közel harmadára esett azok között, akik ténylegesen meg tudnak jelenni kínálatukkal a munkaerőpiacon. A 2008-2009-es válság 10 százalékon felüli értékei (2009-ben 12,61 százalék) meredek esésnek indultak az azt követő években, a 2012-2013 közötti esés különösen látványos, ebben az évben 7 százalék alá, 2015-ben 6 százalék alá, 2016-ra pedig 5 százalék alá csökkent az arányos munkanélküliség. A régiós és országos adatok (3,4 és 3,64 százalék) ettől mindössze kissé kedvezőbbek.

A munkanélküliség számszerű – avagy arányosított – értékének vizsgálata mellett fontos körülmény az is a munkaerőpiac szempontjából, hogy a munka nélkül maradtak mennyi idő alatt találnak munkát, illetve ennek másik oldalaként mennyi időre esnek ki a

munkaerőpiacról. A következőkben ezért a tartós munkanélküliséget vizsgáljuk, amely a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek arányát mutatja az összes munkanélküli százalékában. (TeIR, 2020)

56. ábra: Tartós munkanélküliek aránya Békés megyében (%)

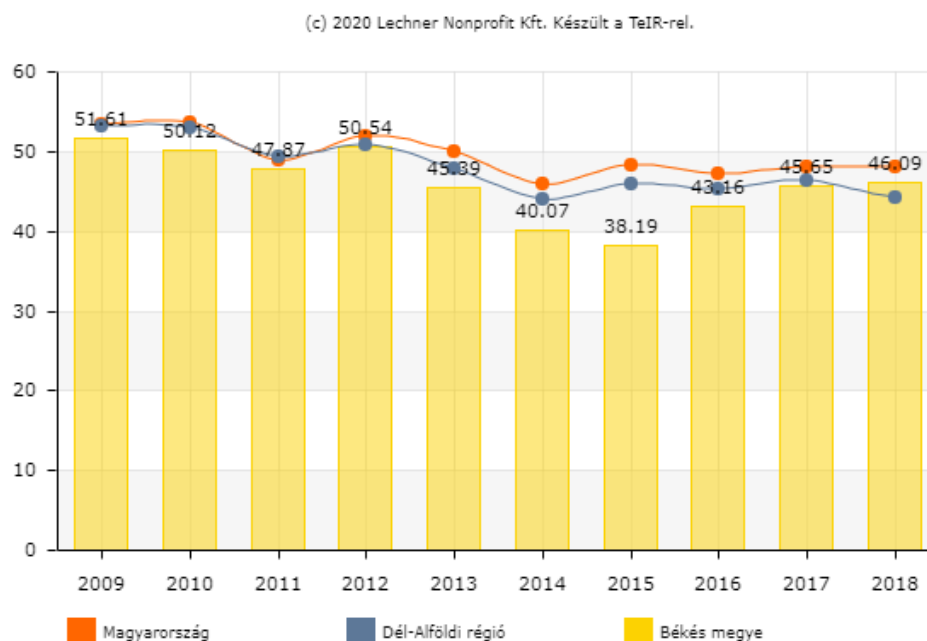

Forrás: (TeIR, 2020)

A tartós munkanélküliség országos helyzete azt mutatja, hogy a munkanélküliek átlagosan körülbelül fele munkahelyéről történő kiesés esetén 180 napon belül nem tud elhelyezkedni újabb munkavégzési helyen. Az 50 százalékos értéktől az országosan leg súlyosabban érintett megyék is csak 2-3 százalékponttal térnek el felfelé (ez alól kivétel Nógrád megye, ahol a tartósan munkanélküliek aránya az összes munkanélkülin belül 56,9 százalék), az ettől kedvezőbb helyzetben lévők 3-5 százalékpontos eltérést mutatnak, a legkedvezőbb helyzetben lévő megyék pedig jelentősebben elszakadnak ettől a középértéktől (Győr-Moson-Sopron megyében a tartós munkanélküliek aránya mindössze 27,41 százalék). Békés megyében 46,09 százalék a tartós munkanélküliek összes munkanélkülin belüli aránya, ami a fentiek alapján az átlagostól kissé kedvezőbb értéket jelent.

A tartós munkanélküliek arányának időbeli változása a fenti arány állandóságának avagy átmenetiségének kérdésére ad választ.

57. ábra: Tartós munkanélküliek arányának alakulása Békés megyében (%)

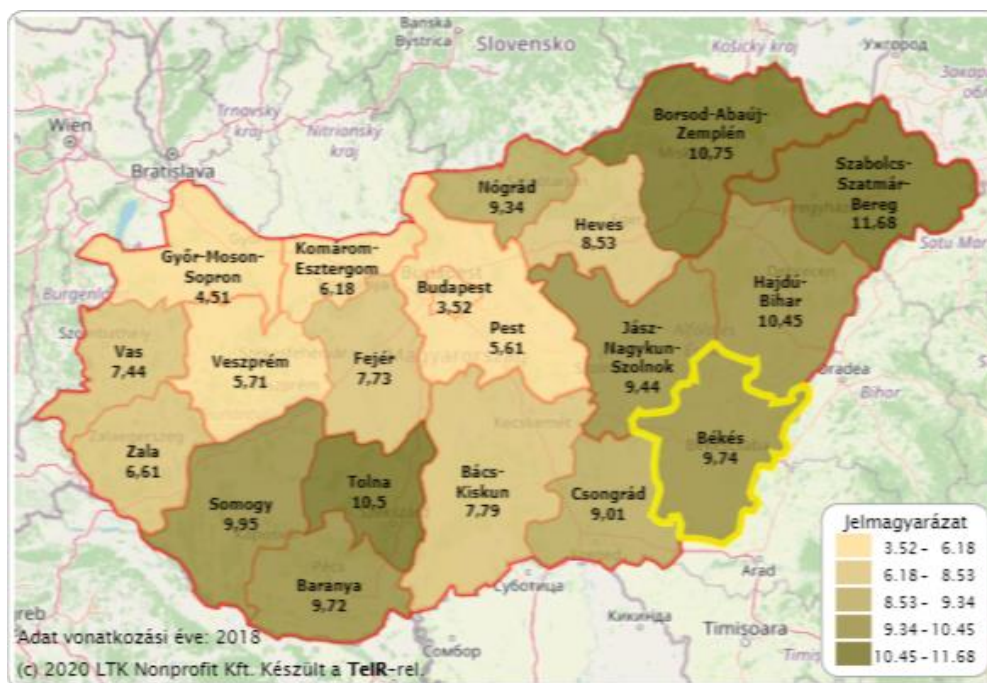
Forrás: (TeIR, 2020)

A 180 napnál tovább tartó munkanélküli állapot, illetve az ebben az állapotban tartózkodók összes munkanélkülieken belüli arányában nem azonosítható egyértelműen valamely irányba (csökkenés vagy növekedés) mutató trend, ezzel szemben enyhe hullámváz tapasztalható. A grafikonon látható mozgás kezdőértékét 2009-ben a válsághelyzet alakította ki 51,61 százalékos értékkel (vagyis minden második munkanélküli tartósan nem talált állást ebben az időszakban), majd az ezt követő években az indokolt – a munkaerőpiacot leíró további mutatókhoz hasonló – pozitív várakozásokkal szemben érdemi javulás nem látszódott a tartósan munka nélkül maradtak arányában. Habár 2011-ig enyhén, 47,87 százalékgig csökkent az arány, 2012-ben ismét a válság évének szintjére emelkedett. Az ezt követően tapasztalható pozitív időszak végén, 2015-ben 38,19 százalékgig csökkent a tartós munkanélküliek aránya, ezután azonban ismét növekedésnek indult, 2018-ra megközelítve a 2010 körüli évek szintjét.

A munkanélküliség rétegzésében további rétegző szempont a munkanélküli munkatapasztalatának szintje. Ennek felmérése, az egyes tapasztalati szintek közötti distinkciók szempontjai a szakirodalomban nem egységesek, a statisztikai felmérések azonban rendszerint különválasztják a munkahelyi tapasztalattal nem rendelkező, pályakezdő munkanélkülieket. Az alábbiakban e személyi kör helyzetét elemezzük.

58. ábra: Pályakezdő munkanélküliek aránya Békés megyében (százalék)

Forrás: (TeIR, 2020)

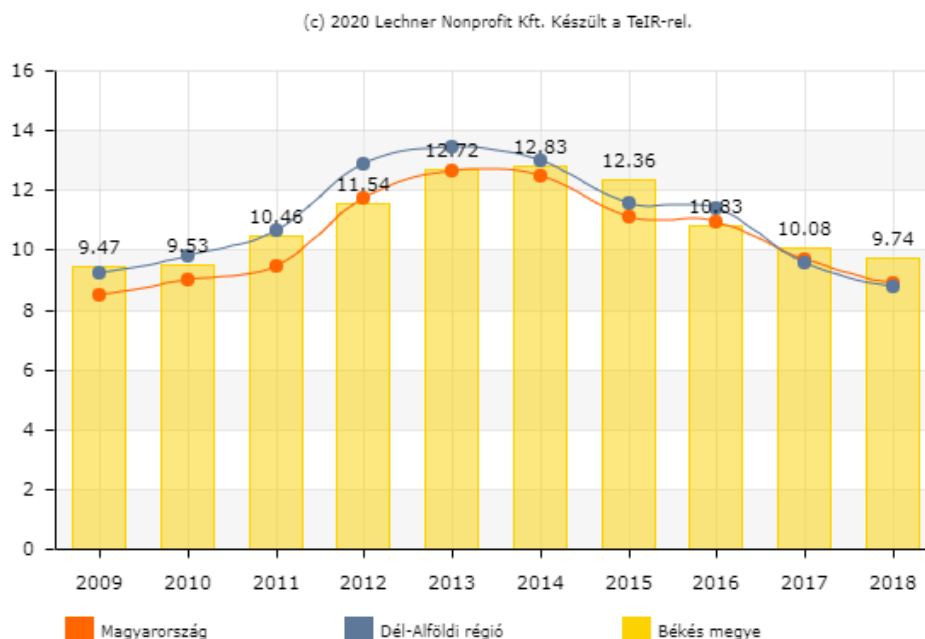
A pályakezdő munkanélküliek összes munkanélkülieken belüli arányának megyei eloszlása hasonló képet mutat a korábban megismert, a munkaerőpiacot leíró mutatók kapcsán azonosítható megyei trendhez, amelyben a nyugati és északi megyék rendre kedvezőbb, a délebbre és főleg keletebbre fekvő megyék pedig kedvezőtlenebb helyzetben vannak. Ezt figyelembe véve is kijelenthető, hogy a pályakezdő munkanélküliek arányában nincsenek jelentős megyék közötti különbségek: Budapestet leszámítva (ahol arányuk csupán 3,52 százalék) a legjobban és a legrosszabbul teljesítő megyei munkaerőpiacok között is csupán mintegy 7 százalékpont a különbség, a két végpontot leszámítva pedig átlagosan 2-3 százalékpontos különbségek tapasztalhatók az ország megyéiben. Békés megye 9,74 százalékos arányával a közepes teljesítő megyék kategóriájának határán áll,

közelebb azon megyékhez, amelyek jelentősebben érintettek a pályakezdő munkanélküliség problémájában.

Országon belüli pozíciójának pontosabb azonosításához az idősoros adatok vizsgálata szükséges.

59. ábra: Pályakezdő munkanélküliek arányának alakulása Békés megyében (százalék)

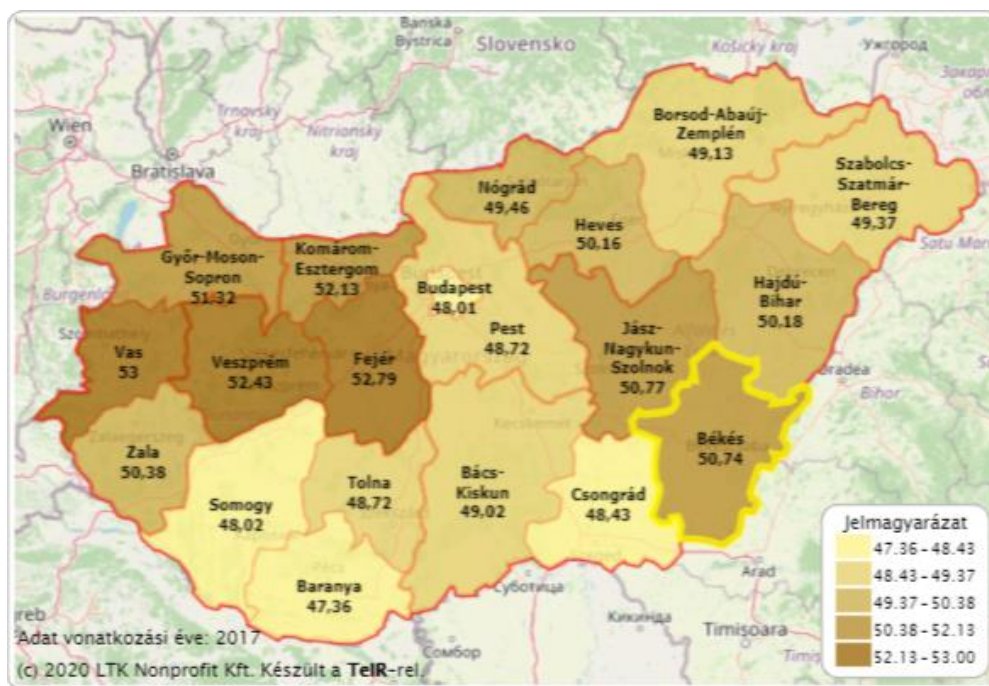

Forrás: (TeIR, 2020)

A 2009 és 2018 közötti évek arányait vizsgálva világosan láthatók a pályakezdő munkavállalók helyzetében beálló változások, amelyek 2009 és 2014 között a hanyatlás irányába mutatnak, ebben az időszakban ugyanis a munkanélkülieken belüli arányuk folyamatosan növekedett, majd 2014 után újra csökkenésnek indult, elérve a 2009-es válsághelyzet évében mért értéket. A kedvező gazdasági és munkaerőpiaci helyzet a csökkenést a jelenleg tapasztalható járványhelyzet időszakáig tette lehetővé, a következő adatfelvételi évben várhatóan újabb csökkenés lesz tapasztalható. Régiós és országos összehasonlításban a korábbi mutatók trendje mutatkozik meg, mindkét területi szint adatai ugyanis enyhén kedvezőbbek a megyei adatnál, az eltérés azonban a legutóbbi évben csupán 1 százalékpont körüli.

A munkaerőpiacon tapasztalható munkanélküliség szintje és aránya közvetlen kapcsolatban áll az adóbevételek mutatójával a jövedelemtermelés és adófizetés tevékenysége által. Vizsgálatunk e logika mentén következőként az SZJA-alapot képező jövedelemmel rendelkezők száz állandó lakosra vetített számát elemzi.

60. ábra: Adófizetők aránya Békés megyében (százalék)

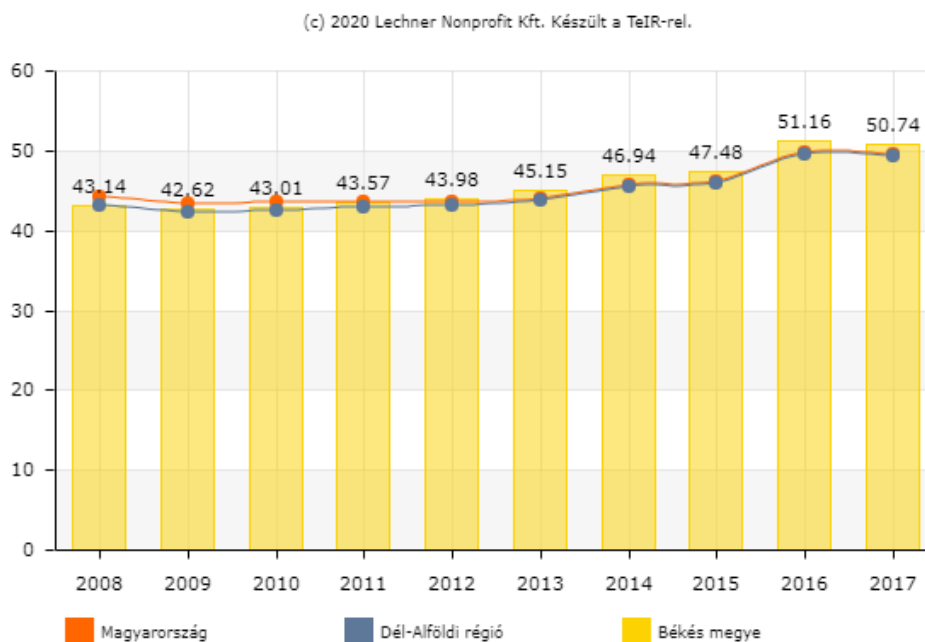

Forrás: (TeIR, 2020)

A száz lakosra jutó adófizetők számának elemzésekor két fontos vizsgálati szempont figyelembe vétele szükséges: egyrészt a mutatót az adófizetők népességben belüli száma mellett a gazdaságilag inaktívak (idősek, gyermekek, tanulók stb.) száma is jelentősen meghatározza, értéke alapján ezért nem egyértelműen vonhatók le fejlettséggel kapcsolatos következtetések, a munkaerőpiac aktuális állapotának jelzésére azonban e mutató is alkalmas. A hazai megyék kapcsán kijelenthető, hogy hozzávetőleg minden második lakos rendelkezik adóköteles jövedelemmel, a megyék közötti eltérések pedig igen enyhék (kevesebb, mint 5 százalékpont a legmagasabb és legalacsonyabb értékek között). A nyugati megyék ez esetben is kevéssel kedvezőbb helyzetben vannak, Békés megye pedig közepes értéket mutat (50,74 százalék).

A népesség munkaerőpiacon való fenti részvételi aránya kapcsán különösen fontos annak vizsgálata, hogy hogyan alakul az adófizetők száma a népességen belül, amelyet ebben az esetben is idősoros adatok segítségével vizsgálunk.

61. ábra: Adófizetők arányának alakulása Békés megyében (százalék)

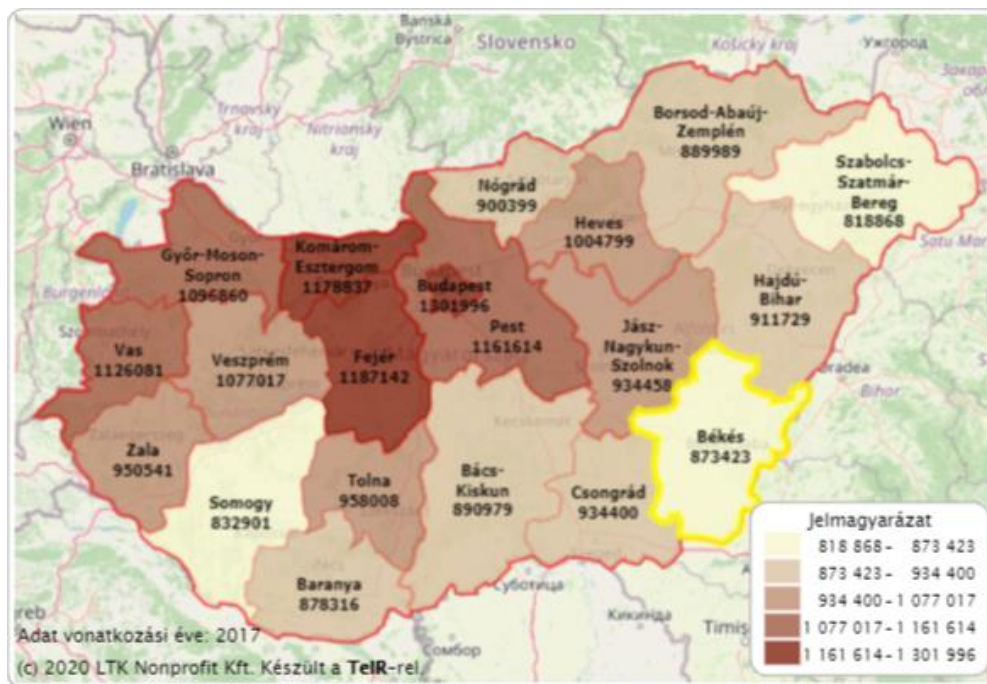

Forrás: (TeIR, 2020)

Az adófizetők számának alakulása alapján Békés megyében a lakosság gazdaságilag aktív, munkaerőpiacon szereplő része enyhe emelkedést mutat. 2008-ban még 43 adófizető jutott száz lakosra, a válság második évében ez 42 főre csökkent, majd egy 2017-ig tartó folyamatos emelkedés eredményeként már átlagosan 50,74 fő az adófizetők száma száz lakosból. Ez a pozitív változás azonban – a korábbiakban említett vizsgálati szempontok szerint – nem egyértelműen, avagy nem teljes mértékben értékelhető pozitívként, figyelembe véve, hogy a pozitív elmozdulást a gyermekszám csökkenése vagy a tanulók (vagyis magasabb fokú végzettséget szerzők) számának csökkenése is okozhatja. E tényezők a későbbi jövedelemtermelő képességet és így az adóbevételeket is jelentősen befolyásolják, az adófizetői arány értékelésekor így értelemszerűen figyelembe veendő. Az országos és régiós adatoktól való eltérés ez esetben minimális, mintegy 1-1,5 százalékpont.

Az adófizetők száma és aránya után a munkaerőpiac további fontos jelzőszáma a jövedelem összege, összességében tekintve az a jövedelemtömeg, amelyet az adott megyében dolgozók előállítanak. Az alábbiakban e mutatót, az SZJA-alapot képező nettó jövedelem egy állandó lakosra vetített összegét vizsgáljuk.

62. ábra: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem Békés megyében (Ft)

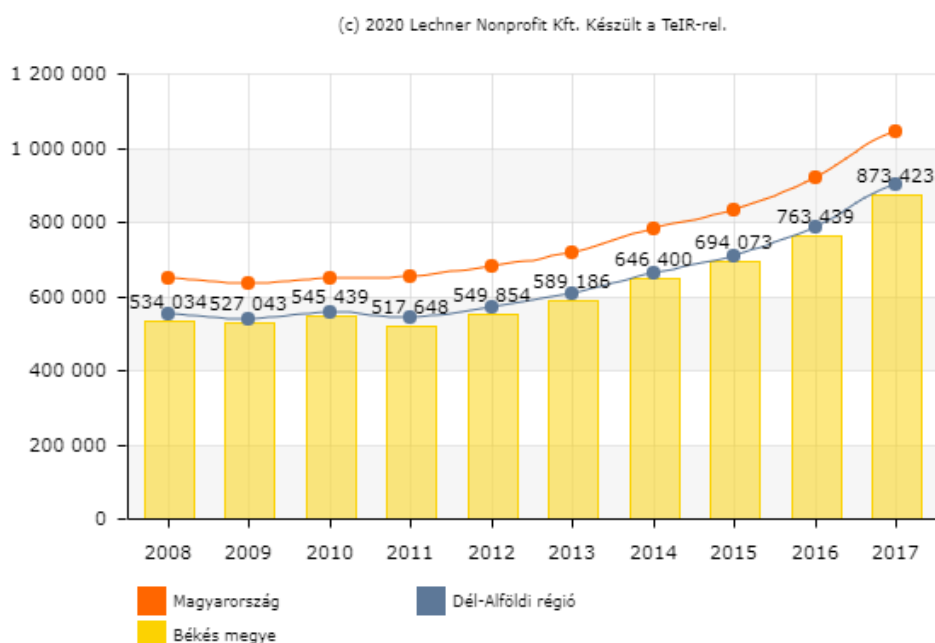
Forrás: (TeIR, 2020)

A jövedelem termelése – a megelőző mutató elemzése alapján – a megyei lakosság mintegy minden második lakosához köthető tevékenység, egy lakosra vetített összege ezért a tényleges, átlagosnak tekinthető személyes jövedelmi szintnél alacsonyabb, ám jól mutatja a jövedelmi szintek országon belüli különbségét. Ez alapján az immár visszatérőnek tekinthető kelet-nyugati eloszlás rajzolódik ki, amelyben a nyugati megyék egy lakosra jutó összes jövedelme jelentősebb eltérést mutat a keleti országrész megyéihez képest. A mutató torzítását ebben az esetben is okozhatja az alacsonyabb lakosságszám, illetve a gazdaságilag aktívak magasabb aránya, ezzel párhuzamban pedig az alacsonyabb arányú inaktív réteg (a munkaerőpiacon különböző okokból részt nem vevők). Ez utóbbi torzítást is figyelembe véve Komárom-Esztergom megyében a legmagasabb a jövedelmi mutató (főként éves szinten mintegy 1,1 millió forint), Békés megye eközben az ország legalacsonyabb értékeit

mutató megyék közt helyezkedik el, a megyében hozzávetőlegesen 873 ezer forint éves jövedelem jut egy lakosra. Ennél alacsonyabb érték pedig csupán Somogy megyében (832 ezer forint/fő/év) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (818 ezer forint/fő/év) tapasztalható.

A jövedelmi viszonyok elemzése érdekében az alábbiakban az idősoros mutató eredményével egészítjük ki a fentieket.

63. ábra: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem alakulása Békés megyében (Ft)

Forrás: (TeIR, 2020)

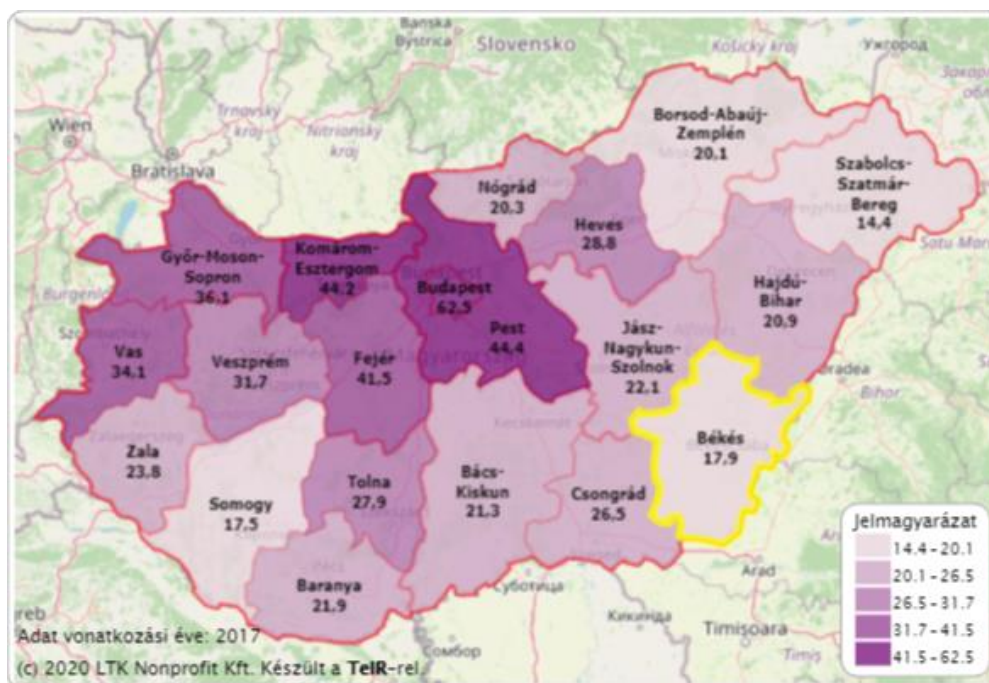
Az egy lakosra jutó jövedelem Békés megyében dinamikus emelkedett az utóbbi évek figyelembe vételével. 2008 és 2017 között az egy főre jutó érték mintegy 63 százalékos emelkedést mutat, ami az éves infláció hatását figyelembe véve is jelentős, emellett a régiós eredmény sem mutat számottevő eltérést, értéke mintegy 900 ezer forint személyenként, országos szinten pedig kevéssel több, mint egymillió forint.

A megyére vonatkozó, lakosokra vetített átlagos jövedelem összegének vizsgálata okvetlenül is elfedi azokat a keresetbeli szempontokat, amelyeket egy átfogó munkaerőpiaci helyzetelemzés keretében érdemes figyelembe venni. Ilyen szempont például a jövedelmi

szintek kiegyenlítetttsége, arányossága, ennek keretében pedig a nagyobb és alacsonyabb jövedelemtermelő képességgel rendelkező munkavállalók kérdése. Az alábbiakban mindebből kifolyólag – az átlagos jövedelműek figyelmen kívül hagyása mellett – a magasabb és alacsonyabb jövedelmi tartományokba tartozókat vizsgáljuk az 5 millió Ft feletti adósávon adózók száz 1 millió Ft alatti adósávon adózóra vetített száma segítségével.

64. ábra: Magas, illetve alacsony jövedelműek aránya Békés megyében (fő)

Forrás: (TeIR, 2020)

A magas és alacsony jövedelműek egymáshoz viszonyított aránya azt mutatja meg, hogy az adott megyei munkaerőpiac jövedelem szempontjából milyen mértékben polarizált, hány magas jövedelemmel rendelkező munkavállaló jut adott számú (100 fő) alacsonyabb jövedelműre. Magasabb értéke értelemszerűen azért tekinthető kedvezőnek, mert a szélesebb személyi kör számára elérhető kedvezőbb bevételtermelő képesség magasabb helyi és központi adóbevétellel, így pedig nagyobb gazdasági potenciállal párosul. Ezzel szemben azonban azt is mutatja, hogy polarizáltabb a munkaerőpiac, a magasabb arányú szélsőséges jövedelmi viszonyok kevesebb átlagos jövedelmű adózót, ezáltal pedig több alacsony jövedelműt jelentenek. Az alacsonyabb értékek pedig ez alapján azt mutatják, hogy kevesebb a kiemelten magas jövedelmű adózó az adott megyében, avagy több az alacsony

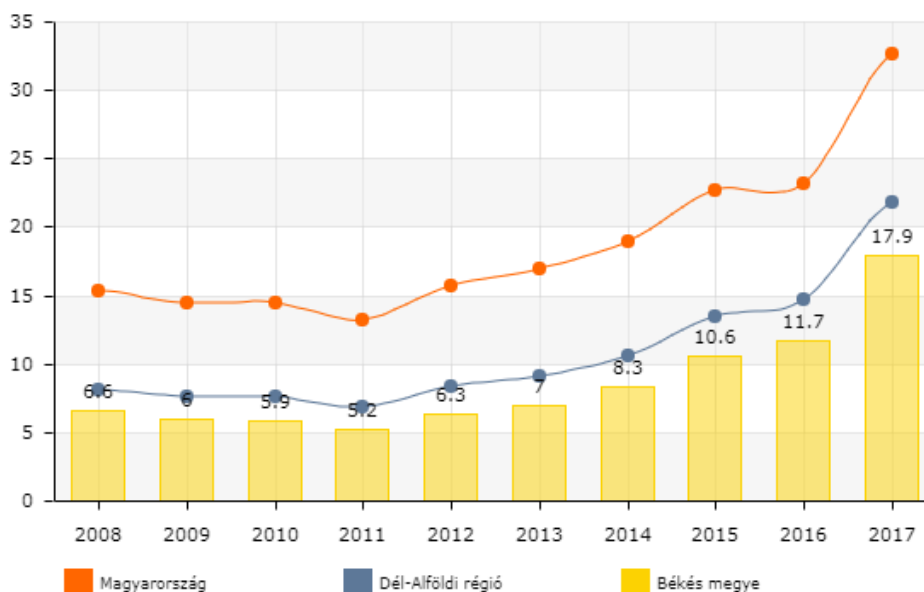

jövedelmű. Mindezek alapján pedig a jövedelmek átlagos eloszlását (a közepes értékeket) tekinthetjük kiegyensúlyozottnak – hangsúlyozottan munkaerőpiaci, és nem általában vett nemzetgazdasági szempontból. A magas, illetve alacsony jövedelműek arányának eredményeit tekintve a magasabb jövedelműek irányába polarizáltabb a munkaerőpiac a nyugati és északi országrészben, vagyis ezekben az országrészekben több magas jövedelmű jut azonos számú alacsonyabb jövedelműre; Budapesten ennek értéke 62,5 fő magas jövedelmű 100 alacsony jövedelműre, míg ettől egy nagyságrenddel alacsonyabb és közel azonos, országosan mégis magas Komárom-Esztergom és Pest megyében (44,2 és 44,4 fő / 100 fő). Békés megye értéke az országban az egyik legalacsonyabb: a megyében 17,9 fő jut az 5 millió Ft feletti adósávból 100 fő 1 millió Ft alatti adósávból adózóra. Ez az eredmény önmagában foglalja annak tényét is, hogy Békés megye kereseti viszonyai elmaradnak az országos átlagtól, ezalatt mind a felsőbb kereseti kategóriába tartozók alacsony számát, mind az alsóbb kereseti kategóriába tartozók magas számát értve. Végül a szerény jövedelműek ilyen mértékű, térségen belüli túlsúlya közvetetten a helyi életszínvonal más megyék életszínvonalához viszonyított eltolódását is mutatja.

Az adatokban bekövetkezett változások értékeléséhez, illetve a jövőbeni trendek előrejelzéséhez ebben az esetben is a korábbi évek értékeinek együttes vizsgálata szükséges

65. ábra: Magas, illetve alacsony jövedelműek arányának alakulása Békés megyében (fő)

(c) 2020 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: (TeIR, 2020)

Mintegy egy évtized trendje alapján a megye jövedelmi szakadéka egyre csökken, ami némileg pozitívabb összképet mutat a megyei összehasonlítás kifejezetten negatív arányát ellensúlyozva. 2008-ban ugyanis még csak kevéssel több, mint hat magasabb jövedelmű adózó jutott száz alacsonyabb adózóra, majd a polarizálódás a válság utáni években, egészen 2011-ig folytatódott, ekkoriban mintegy 5,2 fő volt a 100 főre jutó érték. Az ezt követő években azonban a jövedelmek közti különbségek csökkentek, a 2017-ben mért rendkívül alacsony érték tehát már önmagában egy jelentős mértékű fejlődés következményének tekinthető.

4.3. A COVID-19 járvány és a járványhelyzettel összefüggő nemzetközi, országos és helyi-területi intézkedések hatása a munkaerőpiacra

A középtávú stratégiai tervezés célját szolgáló dokumentumok – az elemzésük tárgyává tett terület vonatkozásában – definíció szerint azon tényezők hatását vizsgálják, amelyek a stratégia megvalósítását végző aktorok döntéseinek és cselekvéseinek tervezése szempontjából relevanciával rendelkeznek, illetve e tényezőket azok súlya szerint értékelik

és jelenítik meg a dokumentumokban. A jelen dokumentum mindezt figyelembe véve a munkaerőpiac megyei szintű vizsgálata keretében azon tényezőket foglalja vizsgálatába, amelyeket a következő évek tervezési horizontjában a megyei döntéshozóknak figyelembe kell venniük.

A megelőző szerkezeti egység alapvetően statisztikai megközelítését követően a jelen fejezet az állami-önkormányzati tervezés aktuális helyzetbeli egyik legfontosabb tényezőjét – avagy kifejezetten legjelentősebb és összetettebb hatásmechanizmusát kiváltó tényezőjét –, a 2020. év szakpolitikai tervezését alapjaiban átformáló vírus- és járványhelyzetet külön elemzés tárgyává teszi. Mindezt azzal a céllal, hogy a helyzet által kiváltott nemzetközi és országos intézkedések vizsgálatával rámutasson azokra a helyi-területi szinten megmutatkozó hatásokra, amelyek figyelembe vétele értelemszerűen a középtávú tervezési folyamat integráns részét kell képezze.

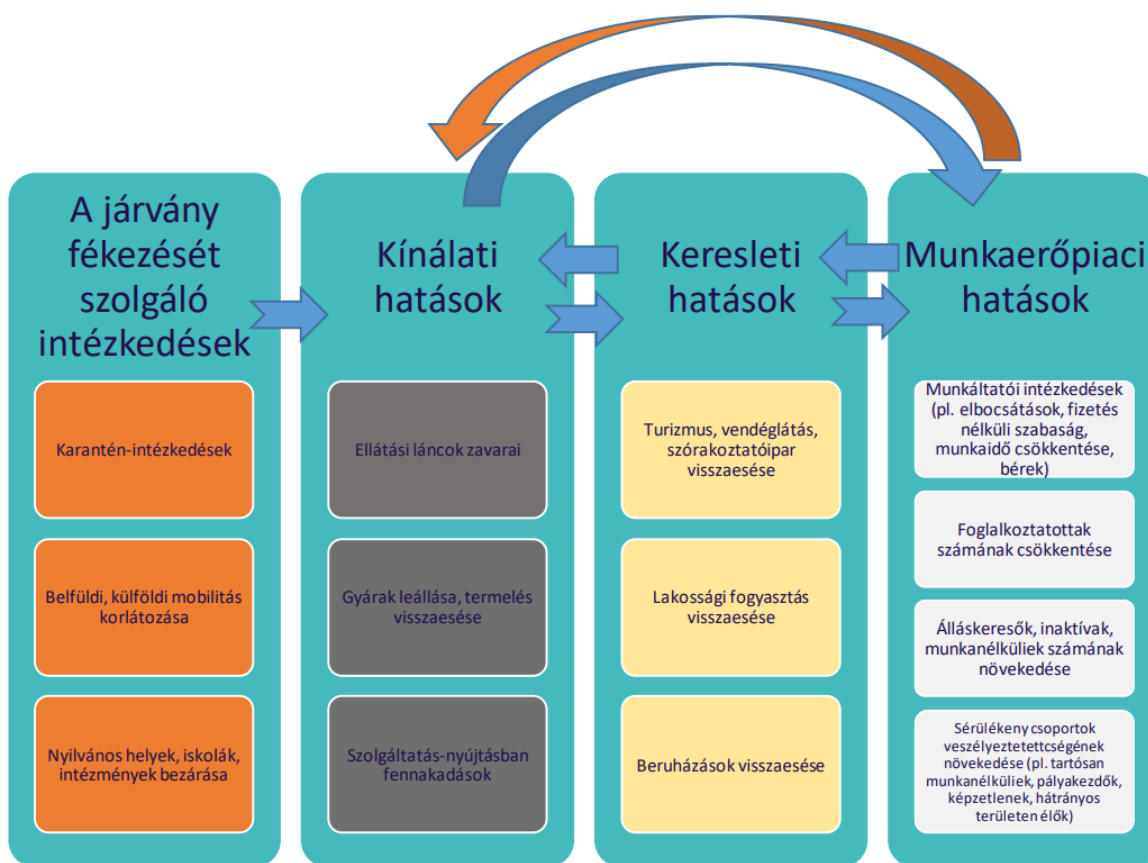
A COVID–19 (a továbbiakban: koronavírus, illetve koronavírus-betegség és -járvány) vírusos, légúti, illetve légzőszervi megbetegedést a koronavírusok fájába (Coronaviridae családjába, illetve Orthocoronavirinae alcsaládjába) tartozó SARS-CoV-2 nevű vírustörzs okozza. A vírus fokozott fertőzőképességének és széles földrajzi elterjedésének mértéke alapján az Egészségügyi Világszervezet 2020. március 11-én hirdette ki a betegség okozta világjárvány megjelenését (WHO Director-General, 2020).

A vírus okozta betegség kezelése érdekében jelenleg nem áll rendelkezésre széles körben elfogadott, hatékony gyógymód vagy hatásos gyógyszer, a járvány megfékezése érdekében ezért az egyes érintett államok – a fertőtlenítés, a védőeszközök alkalmazása és a fertőzött személyek elkülönítése és tüneti kezelése mellett – a társas érintkezések visszaszorítását eredményező korlátozó intézkedéseket alkalmaznak a társadalom, a gazdaság és más állami nagyszisztémák területén. A szociális távolságtartás szabályainak alkalmazása a munka világát, a munkaerőpiac működését alapjaiban érinti, hiszen a munkavégzés a legtöbb esetben társas tevékenység, ahhoz a munkát végzők – illetve adott esetben a munka eredményét felhasználók, például ügyfelek, vásárlók, üzleti partnerek – fizikai közelsége szükséges. Járványhelyzetben azonban a gazdasági szempontok mellett az

egészségi szempontok fokozott figyelembe vétele szükséges, a legtöbb esetben a gazdasági szempontok rovására.

A járvány kezelése szempontjából azon intézkedések elemzése szükséges, amelyek a munkaerőpiacra érdemi hatást gyakorolnak, korábbi – a járványhelyzetet megelőző – megszokott működésében, szabályszerűségeiben olyan változást idéznek elő, amely változás a munkaerőpiac eredménymutatóiban is megmutatkozik (avagy egzakt levezetés eredményeként az eredménymutatók változásáért ezen intézkedések okolhatók). A járvány kezelése szempontjából relevánsnak tekintett intézkedéseket az alábbi ábra foglalja össze.

66. ábra: A koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásmechanizmusa

Forrás: (Ella, 2020)

Ahogy az ábrán látható, a járvány egy többszörösen közvetett folyamaton keresztül fejt ki hatását a munkaerőpiacra, amelyben a járvány megfékezését szolgáló intézkedések közvetlen módon a gazdaság kínálati oldalán eredményeznek negatív következményeket,

majd ezek a következmények oda- és visszahatnak a kínálati oldalra, hogy végül szintén egy oda- és visszaható folyamatelemen keresztül munkaerőpiaci hatásokká váljanak. A kínálati oldalon jelentkező egyes okozatok továbbá közvetlenül – a keresleti oldalra való kihatás megkerülve – is hatást gyakorolnak a munkaerőpiacra, a munkaerőpiac pedig szintén közvetlenül is visszahat a kínálati oldalra.

A járványfékezés intézkedései – mint a hatásmechanizmus kiindulópontja – három nagyobb csoportra oszthatók: a fertőzött vagy fertőzésgyanús személyekkel és csoportokkal szembeni karantén-intézkedésekre, a magán és üzleti célú belföldi és külföldi mobilitás korlátozására és az állami és magánigazgatáshoz sorolható nyilvános helyek, iskolák és egyéb intézmények bezárására. Ezen intézkedések kínálati oldali hatásai szintén három nagyobb csoport szerint választhatók szét, habár az emberi erőforrást érintő különböző korlátozások, a (váratlanul és hirtelen) kieső munkaerő a szektorok egészében jellemző volt. A három kínálati oldali hatás csoport a következő: a forrástól a végső fogyasztóig tartó ellátási láncok (vagyis tulajdonképpen a termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás) zavarai, az előállítás közvetlen korlátozása a gyárak leállítással, ami a termelés visszaesését is maga után vonja, illetve a szolgáltatás-nyújtásban tapasztalható azon fennakadások, amelyek szintén ezen intézkedésekre vezethetők vissza. A keresleti oldali hatások a főbb kereslettámasztó aktorok szerint választhatók szét: egyes jelentősebben érintett szektorok (turizmus, vendéglátás, szórakoztatóipar stb.) általában vett visszaesése (mind mennyiségi, mind gazdasági, mind egyéb értelemben), a lakosság mint fogyasztók volumenének és keresletének visszaesése, illetve a beruházók, a beruházási kedv és a beruházásra alkalmas projektek visszaesése.

Az intézkedések tehát a kínálati és a keresleti oldalra való ráhatásukkal egyaránt fokozták a munkaerőpiacra nehezedő nyomást, amely olyan jellemző hatásokban mutatkozott meg, amelyek szintén képesek csökkenteni a kínálatot és a keresletet. Ezek a munkaerőpiaci hatások a következők voltak: munkáltatói intézkedések (a megváltozott gazdasági helyzethez igazodó létszám-kiigazítások, például elbocsátás, munkaidő-csökkentés, bérek korrigálása, illetve egyfajta önkéntelen szabályozó mechanizmusként a fizetés nélküli szabadságok számának drasztikus növekedése). Mindezek következményeként továbbá a foglalkoztatottak összlétszámának csökkenése, a

gazdaságilag aktív és inaktív népesség arányának eltolódása (inaktívak, álláskereső, munkanélküliek számának növekedése). Valamint mindezek mellett a munkaerőpiaci szempontból sérülékenynek tekintett munkavállalói csoportok veszélyeztetettségének növekedése (ide értve a pályakezdőket, tartósan munka nélkül levőket, képzetleneket vagy és különösen a hátrányos, marginális területen élőket).

A járvány által kiváltott kínálati és keresleti sokk a korábbi szektoriális viszonyokat jelentősen átalakította, egyes szektorok számottevőbb, más szektorok enyhébb érintettségével. Egyes szektorokban teljes leállás volt tapasztalható (például a turizmusban és ahhoz kapcsolódóan a szállodaiparban, illetve a légiközlekedésben), míg más szektorokban – pontosabban egyes kiemelt termék iránt – azonban túlzottan megnőtt a kereslet, ezáltal átmeneti vagy tartósabb készlethiányt eredményezve. Mindezek következtében (Állami Számvevőszék, 2020. szeptember) nem csak a foglalkoztatottak átlagos létszáma (különös tekintettel a külföldi telephelyen dolgozókra), hanem a nem dolgozó foglalkoztatottak száma is megnőtt; utóbbi a dolgozói létszámmegtartásra vezethető vissza, számos munkáltató ugyanis szabadságolás útján kívánta fenntartani korábbi dolgozói létszámát. A létszámmegtartás mellett növekedés volt tapasztalható a csoportos létszámcsökkentések volumenében is, ennek következtében a munkanélküliség több éves pozitív trendje fordult meg 2020-ban, a regisztrált álláskereső drasztikus növekedéséhez hasonlóan, amely esetében az álláskeresői státuszból kilépők száma is jelentősen eltér a korábbi években tapasztaltaktól.

A járványhelyzetre adott nemzetközi válaszok – pontosabban az országok nemzetközi hatásának tekinthető intézkedései, illetve a nemzetközi szervezetek intézkedései – hasonlóságokat mutatnak a tekintetben, hogy a fertőzések országhatárokon túli terjedését hasonló módon kívánták kezelni. A hazai intézkedések mintájára az országok korlátozták (és nagy többségük jelenleg is korlátozza, avagy tiltja) a beutazást, a beutazókra eltérő mértékű karantént írnak elő, a mobilitás nemzetközi korlátozása így a külföldi (főleg az ingázó) munkavállalást is akadályozza, ahogyan az átutazás is korlátokba ütközik. Mindezen intézkedések pedig a nemzetközi ellátási láncok megszakadásához is vezet, általánosságban véve pedig elmondható, hogy a hazai gazdaság nemzetközi beágyazottsága miatt ezen intézkedések további akadályt jelentettek csaknem minden szektorban. A hazai kormányzati

intézkedések tehát e fenti munkaerőpiaci folyamatokat kívánták országos szinten kezelni, ennek érdekében számos válaszlépés született. Az alábbiakban e lépéseket foglaljuk össze (Állami Számvevőszék, 2020. szeptember).

- Adókötelezettség teljesítésével kapcsolatos könnyítések: a vállalkozások járvány alatti adóterheit mérséklő intézkedés keretében az adóalanyra már megállapított adó megfizetésének elhalasztását teszi lehetővé azok számára, akiknek az adóbevallásuk benyújtása a hazai járványhelyzet első hullámának időszakával részben egybeesik. A könnyítés kezdő dátuma a rendelet elfogadásának másnapja, 2020. április 22-e, végdátuma pedig 2020. szeptember 30-a. Az ún. beszámoló-halasztás elsődleges célja, hogy a vállalkozások a halasztott adóval tovább gazdálkodhassanak, kiesett bevételeiket ideiglenesen pótolhassák. Az eredmények szerint a hazai cégek mintegy kétharmada élt a beszámoló halasztásának lehetőségével.
- Adó- és járulékkedvezmények egyes ágazatokban: a beszámoló-halasztással ellentétben e lépés a koronavírus gazdasági hatásaival leginkább érintett, kedvezményezett ágazatok azonosítását követően az ágazatba tartozó adózók mentesülését írta elő néhány adóteherfajta (szociális hozzájárulási adó, szakképzési hozzájárulás, rehabilitációs hozzájárulás) esetében, összesen 4 hónap időtartamra 2020 márciusa és júniusa között. A munkáltatók által foglalkoztatottak esetében további adózási könnyítések is történtek, a munkavállalók után a munkaadóknak ugyanis kizárólag természetbeni egészségbiztosítási járulékot kellett fizetniük. A kisadózó vállalkozásokra irányadó kedvezmény keretében a kedvezményezett tevékenységet folytatók ugyanezen időszakra mentesültek a tételes adó megfizetése alól, az ezen időszak előtti adótartozás megfizetésére pedig részletfizetést és pótlékmentességet kaptak. A kedvezményezett kör mellett általános adócsökkentésre is sor került, a szociális hozzájárulási adó esetében az adómérték 2 százalékponttal csökkent. Az intézkedéscsomag legeredményesebb eleme a négyhavi járulékkedvezmény volt, de

összességében havi szinten hozzávetőleg 170-190 ezer foglalkoztatott után érvényesítettek valamely kedvezményt.

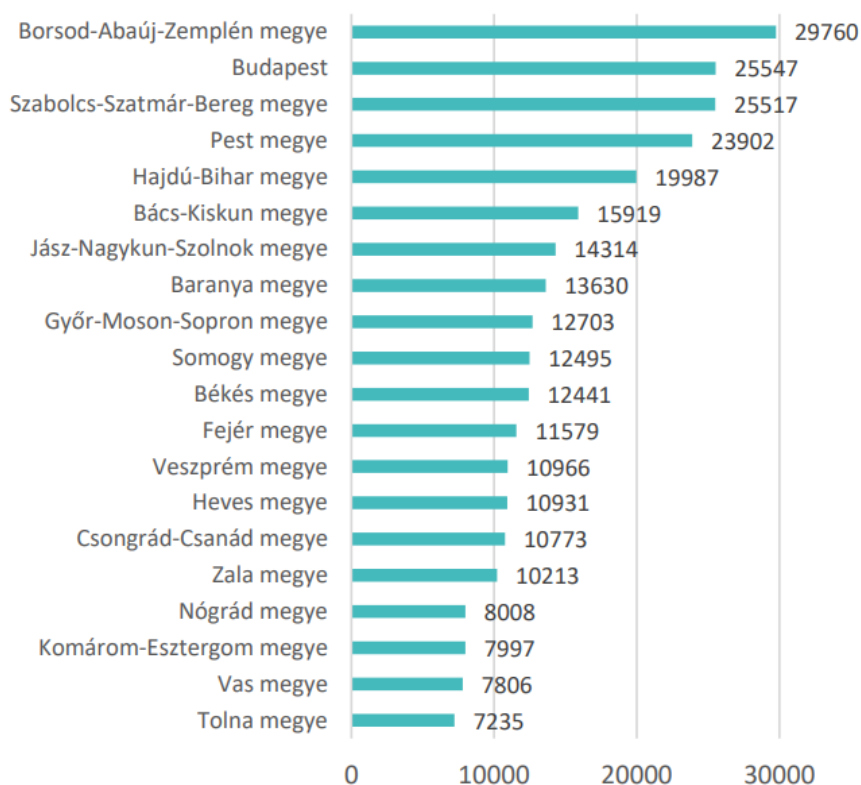
- Munkahelyvédelmi bértámogatás csökkentett munkaidős foglalkoztatáshoz: a rövidebb időtartamú (3 hónapra igénybe vehető) támogatás a járványhelyzet hatására nehéz helyzetbe került munkáltatók által foglalkoztatott munkaerő megtartását célozza azáltal, ha elbocsátás helyett csökkentett munkaidőben történő foglalkoztatásra tér át az adott munkavállaló esetében. A munkáltató és a munkavállaló kölcsönös megállapodása és megadott feltételek teljesítése esetén az állami támogatás mértéke a kieső bér mintegy 70 százaléka. A támogatás az igénybevehetősége 4 hónapjában mintegy 17 ezer pályázó vállalkozás esetében több mint 190 ezer munkavállalót érintett, negyedüket Budapesten, míg Békés megyét a vonatkozó statisztika önállóan nem említi (csupán a 47 százalékos részarányt kitevő, összesen 17 megyét tartalmazó gyűjtőkategóriában). A méret szerinti megoszlás ugyanakkor azt mutatja, hogy a kérelmek legnagyobb részét (59 százalékát) mikro-vállalkozások nyújtották be, amely az összes vállalkozáson belüli 93,8 százalékos részarányukhoz képest aránytalannak tekinthető.
- Bértámogatás a kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) szektor munkavállalóinak megtartása érdekében: a KFI szektor magasan képzett munkavállalói számára elérhető támogatási forma 3 hónapos időtartamra szól és 40 százalékos bértámogatást nyújt. A pályázatot benyújtó 22 ezer munkahely összesen 16,5 ezer munkavállalója kapott támogatást, a támogatottak megyei eloszlása azt mutatja, hogy Békés megyébe érkezett a legalacsonyabb összegű támogatás, ami a KFI-munkahelyek számával arányosnak tekinthető.
- Munkahelyteremtő bértámogatás: a 6 hónapos bértámogatást nyújtó támogatási forma 3 hónapos továbbfoglalkoztatást írt elő a kedvezményezett munkáltatók számára, célja pedig a munkaerőpiacon kívülre került munkavállalók reintegrálása a munkaerőpiacra, így a támogatás abban az esetben volt odaítélhető, ha a pályázó az állami foglalkoztatási szervnél

munkanélkülüként regisztrált személyt foglalkoztat. A program későbbi szakaszában már csak a hátrányos helyzetű, nehezebben foglalkoztatható álláskeresők után kaphattak támogatást. A program keretében összesen mintegy 33 ezer kérelmet nyújtottak be a munkáltatók 44 ezer fő foglalkoztatása érdekében, megyei eloszlásban Békés megyéből érkezett a negyedik legtöbb pályázat (2.975).

- Egyéb munkaerőpiaci intézkedések: ezek közé sorolható a rugalmas munkaidő-beosztás és a távoli munkavégzés jogszabályi ösztönzése, a munkavégzésre irányuló szabályok rugalmasabb módosíthatóságának lehetővé tétele, illetve az otthoni és távmunka végzésének egyoldalú előírása is. Ezen felül országos hatókörrel indult ingyenes informatikus-képzés, amelyre mintegy 61 főt regisztrált a lebonyolító szerv.

Az országos szint alatti hatásokat tekintve korlátozottabb információk állnak rendelkezésünkre, Békés megyére vonatkozóan ezek alapján azonban kijelenthető, hogy a megye különösen érintett a kedvezőtlen munkaerőpiaci hatásokban Magyarország megyéi közötti összehasonlításban is. Ahogyan az alábbiakban látható, mind a regisztrált álláskeresők nyilvántartásába belépők száma, mind a kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására kifizetett támogatás összege, mind a munkahelyteremtő bértámogatásra irányuló kérelmekben szereplő munkahelyek száma azt mutatja, hogy a járvány Békés megye gazdaságára is számottevően kifejtette hatását.

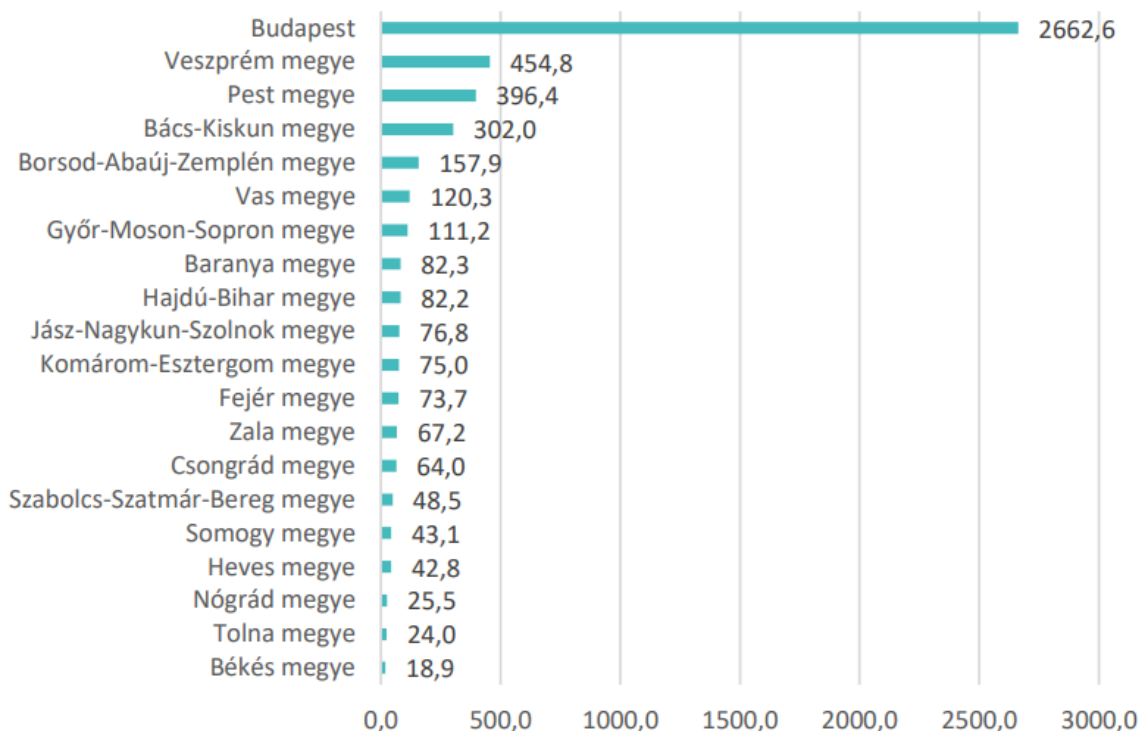
67. ábra: Regisztrált álláskeresők nyilvántartásába belépők száma, 2020. március-július (fő)

Forrás: (Állami Számvevőszék, 2020. szeptember)

A regisztrált álláskereső nyilvántartásába belépők száma alapján Békés megyében 5 hónap alatt mintegy 12.441 fő regisztrálta magát álláskeresőként, e számba pedig értelemszerűen nem tartoztak bele a nem dolgozó foglalkoztatottak, az eleve szürkegazdaságban munkát vállalók, a fizetetlen szabadságon lévők vagy a magukat nem regisztrálók.

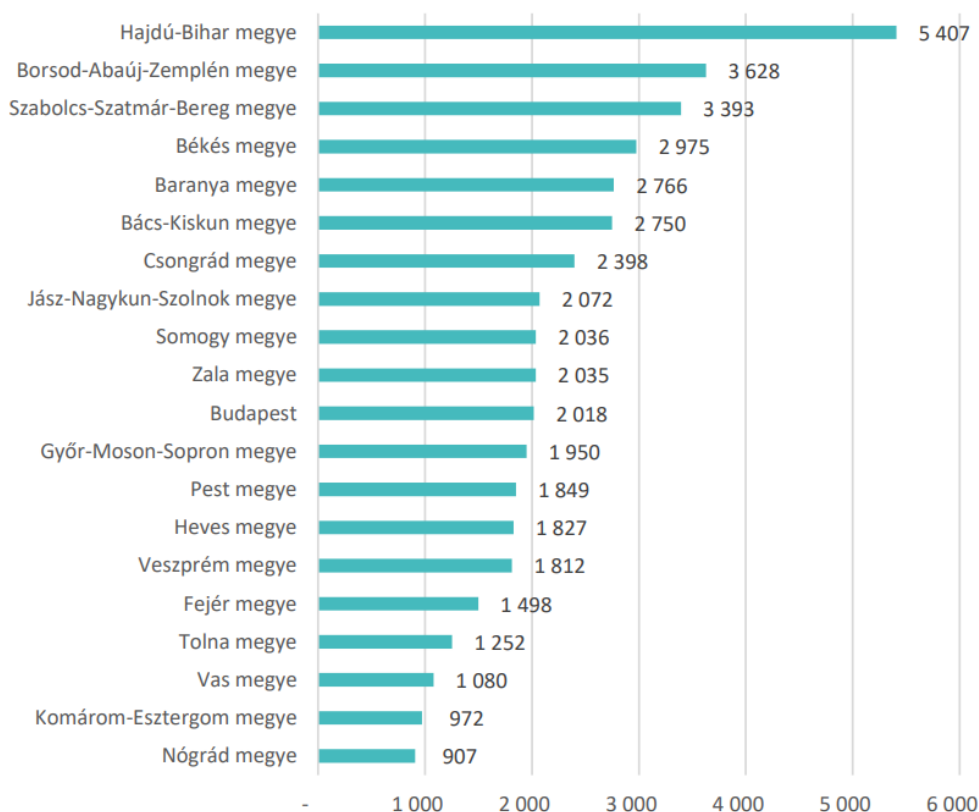
68. ábra: A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására kifizetett támogatás összege, 2020. április-július (millió forint)

Forrás: (Állami Számvevőszék, 2020. szeptember)

A K+F munkahelyek száma Békés megyében országos viszonylatban az egyik legalacsonyabb, a vizsgálat 4 hónapja alatt mégis 18,9 millió forintos támogatást igényeltek az e munkahelyeken foglalkoztatottak bérének kompenzációja céljából.

69. ábra: Munkahelyteremtő bértámogatásra irányuló kérelmekben szereplő munkahelyek száma, 2020. augusztus 10-i állapot (darab)

Forrás: (Állami Számvevőszék, 2020. szeptember)

Az érintettség valódi arányát talán a bértámogatási kérelmek országos összehasonlítása mutatja a leginkább szemléletesen, Békés megyéből ugyanis országos szinten a negyedik legtöbb kérelem érkezett, illetve a legtöbb kérelemben szereplő munkahely fordult bértámogatás érdekében a kormányzathoz.

4.4. A munkaerőpiac empirikus felmérése

A munkaerőpiac empirikus felmérése keretében – mérlegelve a kérdéskör módszertani lehetőségeit, illetve a terepmunka járványhelyzettel összefüggő speciális körülményeit – online kitölthető kérdőívet állítottunk össze Békés megye munkaerőpiacának mélyebb vizsgálata érdekében. A kérdőív egyaránt tartalmazott skálázható, a válaszadók egzakt tapasztalatait felmérő kérdéseket, illetve olyan nyitott kérdéseket, amelyek által lehetőségük nyílt a vizsgált témakörrel kapcsolatos megfigyeléseik bővebb kifejtésére. A kérdések részben

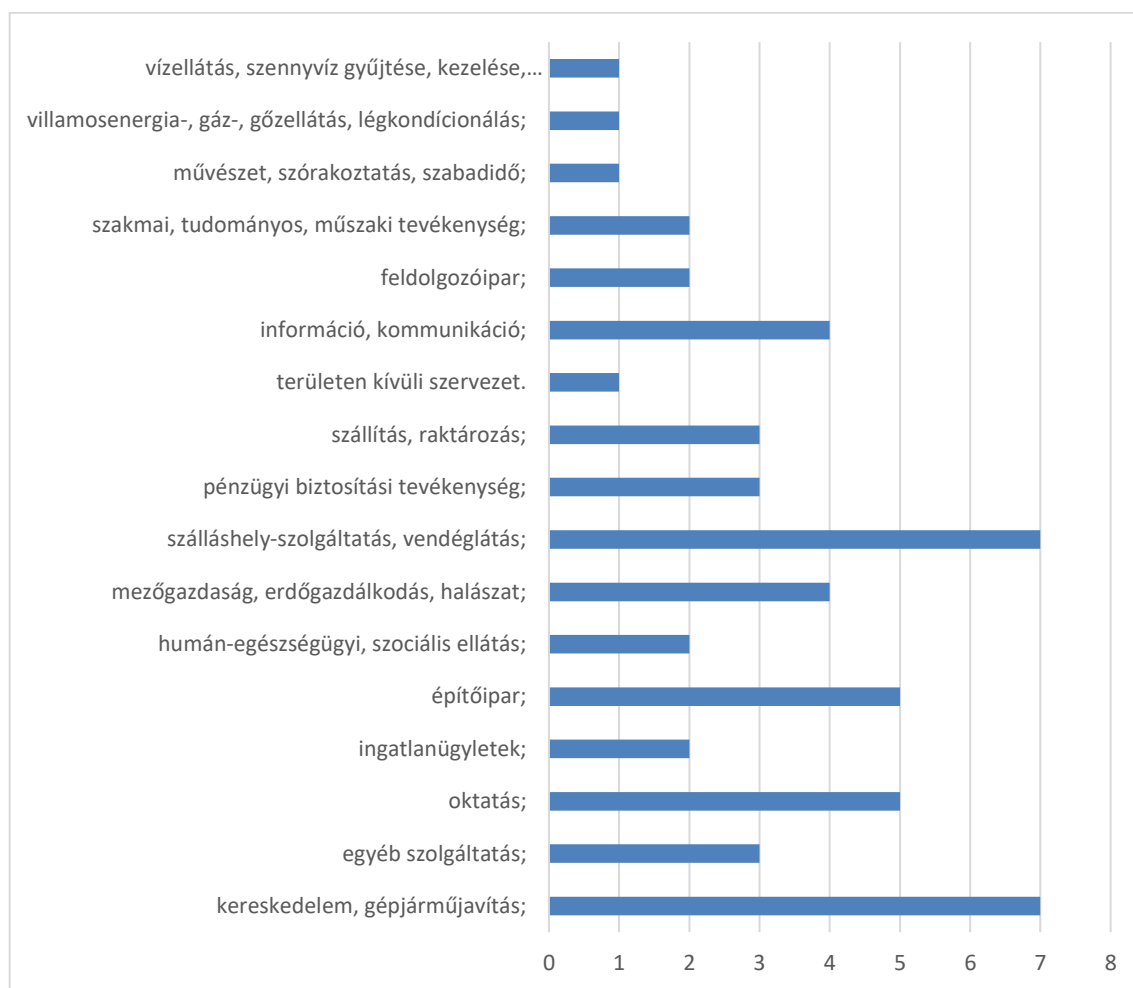
lefedik a helyzetelemzés vizsgálati kategóriáit (például: gazdaság, oktatás és képzés, koronavírus-járvány hatásai), fókuszában azonban a válaszadó saját vállalkozása kapcsán megfogalmazható, egyéni szakmai tapasztalatai álltak. A jelen projekt keretében végzett empirikus felmérés a ROHU-388 kódszámú projekt keretében készült további stratégiai dokumentum (Vállalkozói jó gyakorlatok) elkészítésére irányuló adatfelvétellel közösen készült. A kérdőívben összesen 28 kérdés szerepelt, a felvett adatok felhasználása megosztott, a rétegtképző – a szakmai kérdések elemzése szempontjából lényeges – kérdésekre érkezett válaszokon túl a kérdések elemzésében a két projekt között nincsenek átfedések.

A kérdőív lekérdezésére 2020. november 16-30. között került sor, a válaszadók a Békés Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány által elküldött hivatkozás alatt tölthették fel válaszaikkal az anonim adatfelvételi ívet. A megadott határidőig összesen 53 válasz érkezett, az alábbiakban e válaszok statisztikai vizsgálatát végezzük el; az alapvetően kvantitatív vizsgálat mennyiségi adatelemzése mellett, annak megközelítését kiszélesítve hasonló részletességgel bemutatjuk a kvalitatív típusú kérdésekre adott válaszokat is, a megfelelő helyeken azok kontextusának ismertetésével.

4.4.1. A vizsgálat rétegtkézése

A kis elemszámú felvett minta esetében is fontos módszertani követelmény a rétegtképzés, amelynek elsődleges feltétele volt annak meghatározása, hogy a válaszadók vállalkozása mely szektorban fejti ki tevékenységét.

70. ábra: Milyen ágazatban található a vállalkozása? (Mely tevékenység adja a legjelentősebb árbevételt?)

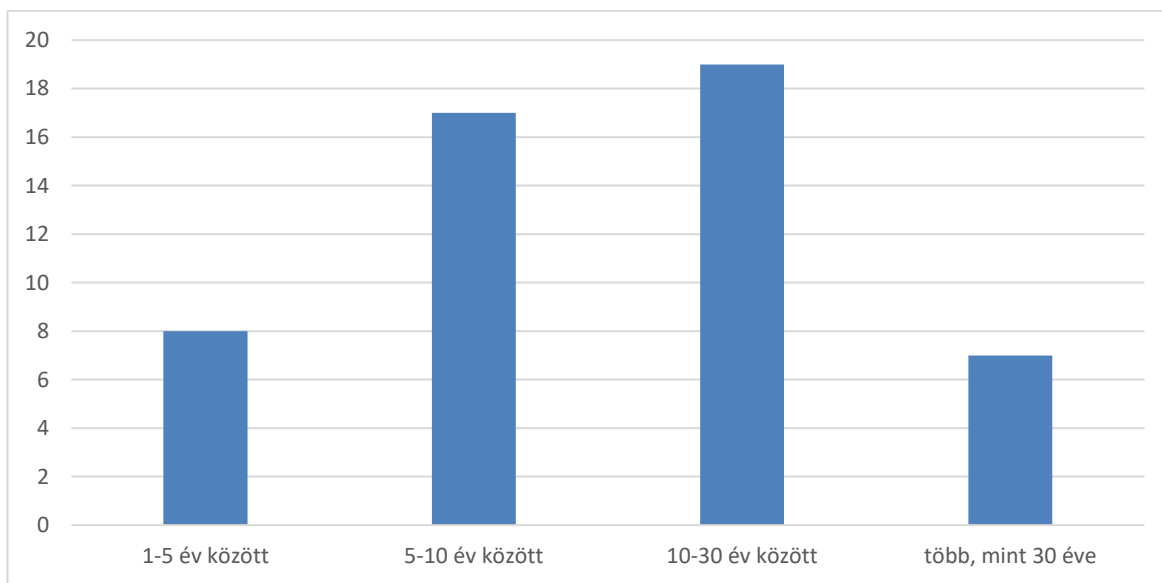

Forrás: kérdőíves felmérés

Az erre vonatkozó kérdés az alapján kérte a besorolást, hogy a válaszadó mely szektorból szerzi árbevételének legnagyobb részét. A válaszok azt mutatják, hogy a legtöbb vállalkozás a kereskedelem és az idegenforgalom területén működik, az összes válaszadó 13,2-13,2 százalékát kiteve (7-7 válaszadó). Ezt követi az oktatás és az építőipar (9,4-9,4 százalék, 5-5 válaszadó), majd a fennmaradó kategóriák, amelyek részaránya részaránya összesen 39,6 százalékot tesz ki. Utóbbin belül találhatók többek közt az ingatlanügyletek, a pénzügyi biztosítási tevékenységek, vagy a szállítás és raktározás. Ahogy tehát látható, a mintában egyaránt megtalálhatók a primer és szekunder szektorokhoz tartozó, a fizikai árukhoz (például kereskedelem) és az immateriális szolgáltatásokhoz (például oktatás) kapcsolódó tevékenységek, azonban kisebb arányban szerepelnek benne a terciér és kvaterner szektorok (például művészet és tudomány) tevékenységei.

Az ágazati besorolás mellett a jelen vizsgálati minta értékelésének további fontos tényezője, hogy a válaszadók vállalkozásai mennyire tekinthetők érettnak; erre a kérdésre legközvetlenebb módon a vállalkozás alapításának ideje, ennek alapján pedig a működés időtartama – illetve ezáltal a vállalkozási tevékenység fenntarthatósága – adhat választ.

71. ábra: Mikor indította vállalkozását?

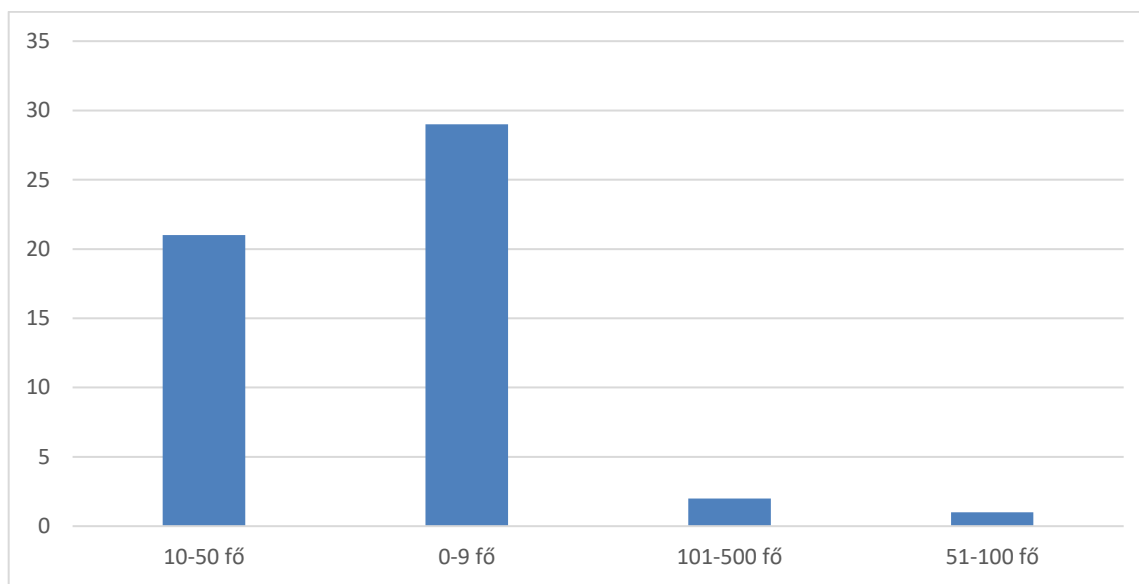

Forrás: kérdőíves felmérés

A vállalkozások működésének időtartamára vonatkozó kérdés válaszainak eloszlása alapján a válaszadók legnagyobb számban és arányban (a válaszok több, mint egyharmad, összesen 19 válaszadó) több mint 10 éve működő vállalkozást vezetnek, emellett a mintában szereplő vállalkozások kétharmada 5 évnél régebben működik. Ezen felül az 5 évnél fiatalabb vállalkozások aránya alacsonyabb (16 százalék a teljes mintában), a jelentősen régebben, több mint 30 éve működő vállalkozások pedig szintén alacsonyabb számban találhatók a mintában (7 vállalkozás az összesen 51-ből, ami az összes elem 14 százalékát teszi ki). Mindezek alapján kijelenthető, hogy a válaszadók üzleti modellje többségében fenntartható, amelyet a működés időtartama bizonyít a hosszabb ideje működő vállalkozások tekintetében, a hosszabb működési időtartam alapján pedig kellő információval rendelkeznek saját – üzleti és földrajzi értelemben vett – működési területükkel kapcsolatban.

A működési terület és a működés időtartama melletti harmadik rétegképző kérdésünk a vállalkozások létszáma volt; a vállalkozás méretének e megközelítése a munkaerőpiac szempontjából különösen jelentős, a gazdasági (árbevétel) vagy fenntarthatósági (fennállási időtartam és működési modell) szempontok mellett ugyanis a dolgozói létszám a munkaerőpiacon betöltött munkáltatói státusz fokmérője.

72. ábra: Milyen átlagos statisztikai létszámmal működött vállalkozása az elmúlt évben?

Forrás: kérdőíves felmérés

A legutóbbi év átlagos statisztikai létszáma azon dolgozók számát mutatja meg, akik az adott év során ténylegesen munkát végeztek⁹ az adott vállalkozásnál, a valós foglalkoztatói pozíciót mutatva ezáltal. A mintában szereplő vállalkozások átlagos statisztikai létszám szerinti eloszlása korántsem egyenletes: abban döntő súllyal szerepelnek

⁹ Ilyen módon nem tartoznak a számításba a szülési szabadságon lévők, a különböző gyermekgondozási ellátásban részesülők a fizetés nélküli szabadságuk első napjától, a keresőképtelenné vált munkavállalók egyhavi betegség után, az egyhavi távollétet követően a fizetés nélküli szabadságon lévők, az állásukból felfüggesztett személyek, a felmondási idő alatt a munkavégzés alól felmentett dolgozók, vagy más okból a munkavégzés alól felmentett dolgozók, az átmenetileg nem foglalkoztatott bedolgozók. Forrás: www.eu-tax.hu/atlagos-statisztikai-letszam-meghatározasa

a mikro- és kisméretű vállalkozások¹⁰ (rendre 55 százalék és 40 százalék), míg az ennél nagyobb vállalkozásokból csak 2 és 1 vállalkozás (összesen 6 százalék) került a mintába.

E három tényező – az ágazati besorolás, a működési időtartam és a dolgozói létszám – együttesen képes olyan distinkciók megfogalmazásának elősegítésére, amelyek segítségével az egyes vállalkozástípusok eltérő meglátásaira és problémáira épülő alternatív stratégiai irányvonalak megfogalmazhatók. A rétegképzés eredménye alapján tehát a felmérés döntően szolgáltatás-típusú vállalkozásokat vizsgál, amely vállalkozások legnagyobb része több, mint 5 éve és kevesebb, mint 30 éve működik, dolgozói létszámuk alapján pedig legnagyobb részben a kisvállalkozások és az azoknál kisebb méretű vállalkozások pozíciói és véleménye jelenik meg a vizsgálatban.

A további vizsgálat két részre oszlik, az első a múlt- és (főként) jelenorientált, a megkérdezettek munkaerőpiaci igényeire és pozícióira koncentráló szerkezeti egység, a második pedig a megkérdezettek várakozásait és véleményét jelen- és jövőorientált módon méri fel.

4.4.2. Igények és pozíciók

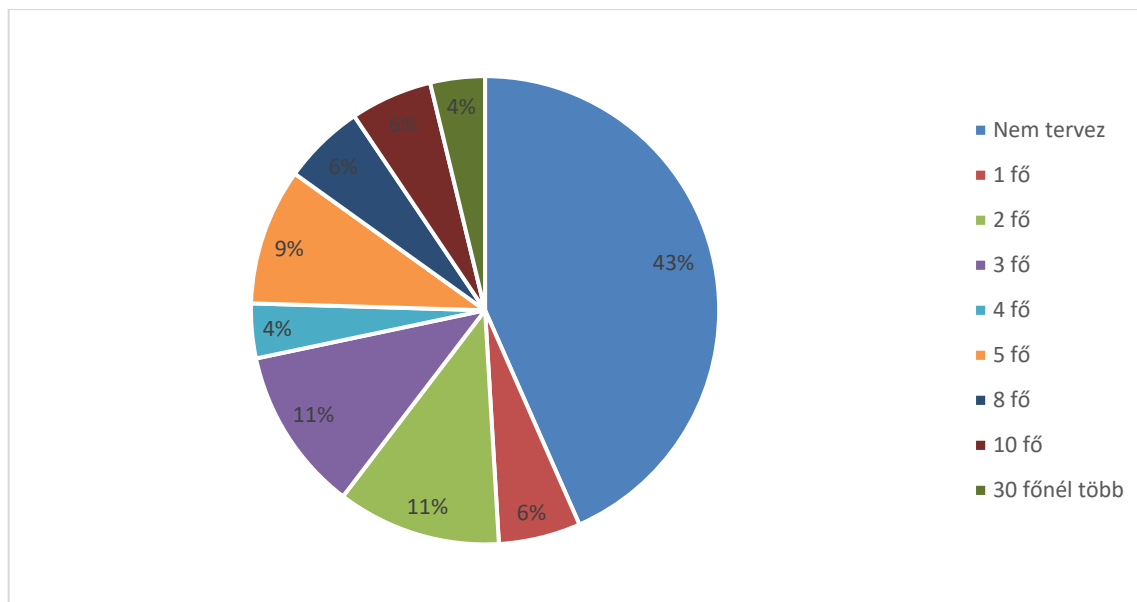
A munkaerőpiachoz kapcsolódó középtávú tervezéshez bemeneti információként a munkaerőpiac jövőbeli állapotának minél pontosabb felmérése szükséges. A munkaerőpiac jövőbeli állapotát pedig azok a mutatók képesek reális módon leírni, amelyek a ténylegesen lejátszódó folyamatokat a szereplők egyéni múltbeli tapasztalataira építve várakozásaikként jelenítik meg. Ilyen mutatók például a munkaadók munkaerő felvételi kedvét jelző mérőszámok, köztük a dolgozói létszám bővítésére vonatkozó igények, ezek ugyanis egyértelműen jelzik a bővítést tervező vállalkozás tevékenységének – ezáltal pedig a vizsgált

---

¹⁰ Nemzetközi gyakorlat alapján mikro-vállalkozásnak nevezünk egy vállalkozást abban az esetben, ha foglalkoztatottjainak létszáma nem haladja meg a 10 főt, éves árbevétele kevesebb, mint 2 millió euró, vagy mérlegfőösszege kevesebb ugyanezen összegnél. Kisvállalkozásokról pedig akkor beszélhetünk, ha a létszám 50 fő alatti, az árbevétel (vagy mérlegfőösszeg) pedig nem haladja meg a 10 millió eurót.

lokális munkaerőpiac – sikerességét. Az alábbiakban ezért elsőként a megkérdezett vállalkozások létszámbővítéssel kapcsolatos terveit elemezzük.

**73. ábra: Tervez Ön létszámbővítést a vállalkozásában a következő 3 év során?
Amennyiben igen, hány fővel tervezi növelni alkalmazottai számát?**

Forrás: kérdőíves felmérés

A kérdőíves felmérés keretében megkérdezett vállalkozások közel fele saját előrejelzése szerint nem tervezi bővíteni dolgozói számát, így nem fog keresletet támasztani a helyi munkaerőpiacon a következő három év során – vagyis ebből következően csupán a jelenlegi statisztikai létszám mellett tervezi működését, értelemszerűen a kieső munkaerő pótlásával. A bővülést tervező vállalkozások esetében a válaszok alapján a nagyobb vállalkozások állnak leginkább pozitívan várakozásaik terén. Esetükben 30-nál több fővel tervezik a dolgozói létszámuk bővítését – amellet természetesen, hogy jelenlegi statisztikai létszámuk is 100 és 500 fő közé esik, a maximum értékeket (100 fős jelenlegi létszámhoz 30 fős bővülés) figyelembe véve tehát 30 százalékos bővüléssel terveznek, ami a dolgozói létszám-kategória másik végletén (500 fő) csupán 6 százalékos bővülést jelent 3 év alatt.

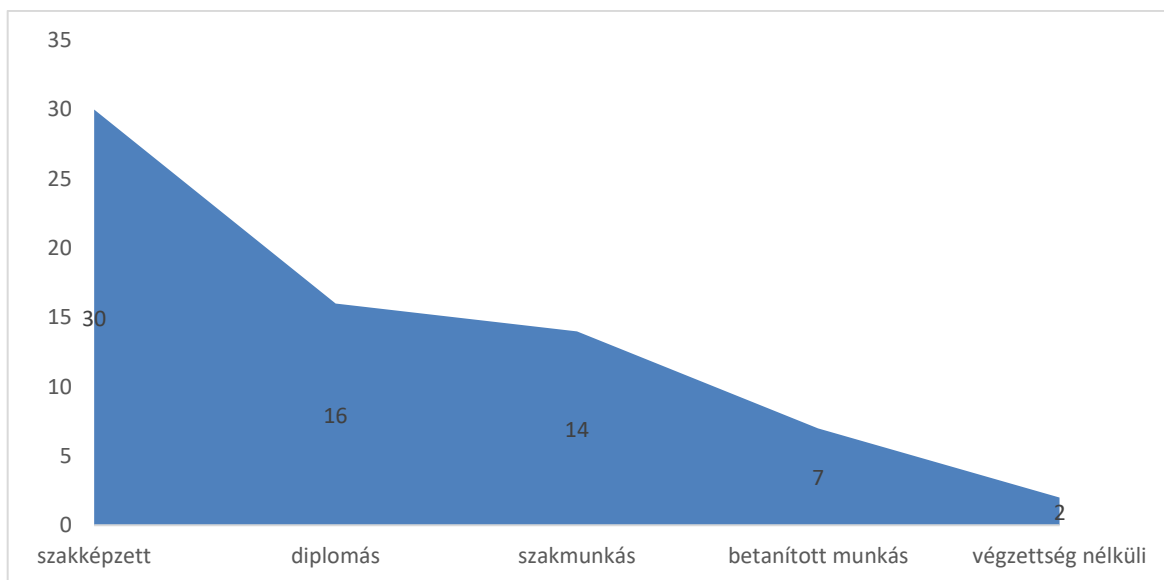
A bővülést tervező vállalkozások legnagyobb része (a mintában szereplő összes jelenleg felvételi kedvvel rendelkező vállalkozás 93 százaléka, az összes megkérdezett 52 százaléka) 10 vagy annál kevesebb fővel tervezi bővíteni létszámát. Leginkább jellemző a

2-3 fős bővítési igény, az összesen 12 e válaszlehetőséget megjelölő vállalkozás vegyesen kereskedelmi és szolgáltatási területen működik, jelenlegi létszámuk jellemzően 10 és 50 fő közötti.

Az átlagos statisztikai létszám bővítése önmagában azonban csupán mennyiségi mutató, amely nem alkalmas a pótlólagosan alkalmazott munkaerő által termelt hozzáadott érték becslésére. A következőkben ezért azt vizsgáljuk meg, hogy a felvételi kedv milyen képzettségű munkavállalókra irányul.

74. ábra: Amennyiben tervez létszámbővítést a következő 3 év során, milyen képzettségű munkavállalókra tart igényt? (említés kategóriánként)

Forrás: kérdőíves felmérés

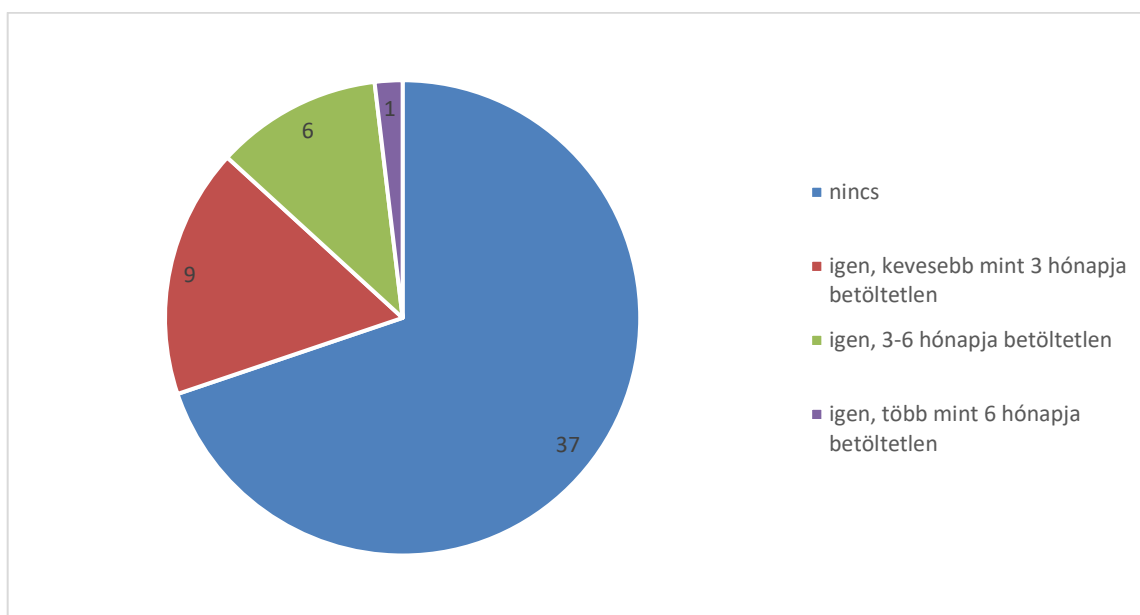
A munkaerő színvonalát alapvetően meghatározza a munkavégzés során termelt hozzáadott-érték mértéke, a képzettségi szint és a hozzáadott- érték termelése pedig a munka világában egyenes arányosságot mutat. Minden vállalkozás meghatározott erőforrásokat (amely lehet fizikai és nem fizikai formátumú) dolgoz fel, azokat saját erőforrásai segítségével értéktöbbséggel ruházza fel. Az alkalmazott emberi erőforrás készségei és képességei azonban az alkalmazás költségét is meghatározzák, egy vállalkozás tehát abban az esetben lehet sikeres, ha azonosítja és alkalmazza az emberi erőforrás azon minőségét, amely vállalkozása számára a legtöbb értéket a legkevesebb költség mellett termeli. A munkaerőigény képzettségbeli összetétele ez alapján az alkalmazó vállalkozások

hozzáadott-érték termelő képességére is rámutat, minél magasabb ugyanis egy vállalkozás hozzáadott értéke, annál több – munkabérre is fordítható – jövedelme keletkezik, a hozzáadott érték mértéke tehát egyenes arányosságban áll az ezen értéket előállító emberi erőforrás színvonalával, vagyis az alkalmazott munkavállalók készségeivel, képességeivel.

Az egyes képzettségű munkaerőre vonatkozó felvételi kedv a vizsgálati mintában azt mutatja, hogy Békés megyében a szakképzett munkavállalókra van leginkább igény a vállalkozások körében, az 53 válaszadóból 30-an jelölte a szakképzett munkavállalókra vonatkozó igényét. Ezen értéktől jelentősebben leszakadva 16 válaszadó jelezte a diplomás munkavállalókra való igényét, közel azonos arányban, 14 válaszban szerepelt a szakmunkás végzettségűekre vonatkozó igény, a betanított munkások felvételének igénye 7 esetben jelent meg, 2 munkáltató pedig végzettség nélküli munkavállalókkal is tervezi bővíteni vállalkozását. Ahogyan látható, a válaszok közt legnagyobb arányban nem a legmagasabb hozzáadott-érték termelő képességgel rendelkező diplomások szerepelnek, illetve kifejezetten kevés az alacsonyabb végzettségűekre vonatkozó igény. A szakképzettekre való legmagasabb igény mindezek alapján azt mutatja, hogy a megyei munkaerőpiacon a középfokú végzettséggel rendelkező szakképzettek érvényesülnek leghatékonyabban, a felsőfokú végzettségűek és szakmunkások közel azonos hatékonysággal szerepelnek, míg a képzetlenebbek jelentősen hátrányt kénytelenek elszenvedni.

A vállalkozások munkaerőigényének következő vizsgálati szintje a jelenleg fennálló foglalkoztatási viszonyokra, különösen pedig a vállalkozások normál működését akadályozó tényezőkre vonatkozik. Alábbi kérdésünkben azt vizsgáltuk, hogy rendelkeznek-e olyan munkaerőigénnyel a megkérdezett vállalkozások, amelyet hosszabb ideje nem tudtak kielégíteni a munkaerőpiacról.

75. ábra: Van jelenleg a vállalkozásában hosszabb ideje betöltetlen álláshely?

Forrás: kérdőíves felmérés

A hosszabb ideje betöltetlen álláshelyekre vonatkozó válaszok kétfajta következtetés levonására alkalmasak: egyrészt hogy jelenleg rendelkezik-e a vállalkozás bővítési igénnyel, másrészt hogy igényét a jelen helyzetben a munkaerőpiacról ki tudja-e elégíteni. Amennyiben utóbbi kérdésre nemleges válasz adható, emögött számos, a helyi munkaerőpiac keresleti-kínálati viszonyaiban keresendő ok húzódhat meg mind munkáltatói (például alacsony kínált bér), mind munkavállalói (például elvándorlás) oldalról.

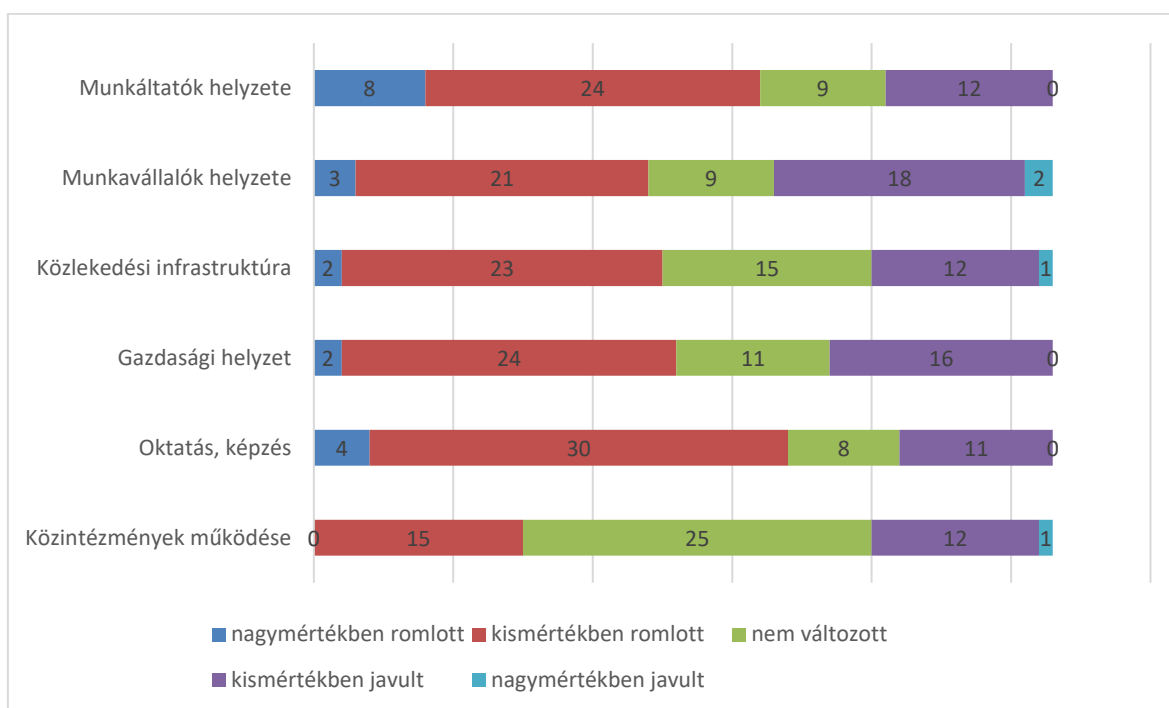
A válaszadók által megadott válaszok alapján betöltetlen álláshely a vállalkozások legnagyobb részénél nincs, az összes válaszadó vállalkozás több, mint kétharmada (69,81 százalék) emiatt jelenleg nincs jelen kielégítetlen kereslettel a munkaerőpiacon. Hozzávetőleg minden hatodik megkérdezett vállalkozás (16,98 százalék) viszont rendelkezik ilyen álláshellyel, habár annak betöltetlen állapota még nem hosszabb távú, 3 hónapnál kevesebb. Több mint egytizedük (11,32 százalék) viszont már legalább három hónapja nem talál igényeinek megfelelő munkavállalót, emellett azonban elenyésző (összesen egy esetben fordul elő) a több mint 6 hónapja betöltetlen álláshely.

A vállalkozások munkaerőpiaci igényeit és pozícióit tartalmazó kérdéscsoport záró kérdései a múltbeli állapotok feltárásaként több, a munkaerőpiaccal összefüggő terület utóbbi 3 éves teljesítményére vonatkozó véleményt összesítenek, az alábbi területeken:

- munkáltatók helyzete,
- munkavállalók helyzete,
- közlekedési infrastruktúra,
- gazdasági helyzet,
- oktatás, képzés,
- közintézmények működése.

A válaszadók hangsúlyozottan a munkaerőpiac munkáltatói oldalon álló szereplőit, így a munkáltatók és a munkavállalók helyzetét is némileg torzítottan képesek megítélni, válaszaik ettől függetlenül a megyei vállalkozások vélekedéseit összegzett és összehasonlítható formában összegzik. A további területek a munkáltatással és munkavállalással összefüggő tényezőket, illetve az azokkal kapcsolatos meglátásokat mérik fel.

76. ábra: Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében? I.

Forrás: kérdőíves felmérés

A halmozott sávdiaagram az egyes vizsgálati területekkel kapcsolatosan megfogalmazott vélemények egymással való összehasonlítására alkalmas. A diagram bal oldaláról annak jobb oldala felé a területekkel kapcsolatos vélemények a negatív válaszlehetőségektől a pozitív válaszlehetőségekig töltik fel az adott sávot olyan módon, hogy minél kiterjedtebbek a jobb oldalon található sávok méretei, annál pozitívabb az adott terület megítélése. Elsőként a munkaerőpiac két meghatározó szereplője, a munkáltatók és a munkavállalók helyzetét mértük fel, majd munkaerőpiaci helyzetet jelentősen befolyásoló közlekedési infrastruktúrát, ezt követően az általában vett gazdasági helyzettel kapcsolatos véleményeket mértük fel, majd a munkaerőpiac minőségét befolyásoló képzésre és oktatásra, végül az állam munkaerőpiaci szerepéből fakadóan a közintézmények működésével kapcsolatos meglátásokra.

Negatív oldalról megközelítve a válaszadó vállalkozások az utóbbi három év fejlődése kapcsán a saját helyzetüket, vagyis a munkáltatói oldal helyzetét látják leginkább negatívan; 8 válaszadó szerint a munkáltatók helyzete a megyében nagymértékben romlott az utóbbi 3 év során, míg legnagyobb hányaduk (összesen 24 válaszadó, az összes válasz 46 százaléka) szerint csak kismértékű romlás volt tapasztalható. A negatív (kis- vagy nagymértékű romlás) és a pozitív (kis- vagy nagymértékű javulás) egymáshoz viszonyított aránya azt mutatja, hogy mintegy 2,5-szer többen értékelik romló tendenciaként az utóbbi 3 évet munkáltatói oldalról, mint akik javulást tapasztaltak. A semleges válaszok (nem változott) aránya a legalacsonyabb értékű kategória, 9 válaszadó értékelte úgy, hogy a munkáltatók helyzete alapvetően nem változott a kérdezett időszak során.

Némileg pozitívabb képet mutat a munkaerőpiac másik meghatározó szereplője, vagyis a munkavállalók helyzetének megítélése a munkáltatókénál; az e területre vonatkozó kérdés válaszai szerint az utóbbi 3 évet tekintve a válaszadók csak mintegy 5 százaléka (3 válaszadó) ítélte meg úgy, hogy a munkavállalók helyzete nagymértékben romlott. A romló tendencia azonban az összes megkérdezetten belül már 45 százalékos részarányt tesz ki, a legtöbb (21) válaszadó ugyanis úgy értékelte, hogy a munkavállalók kevésbé ugyan, de romlott az elmúlt 3 év során. Ezzel szemben összesen a válaszadók 38 százaléka (összesen 20 válaszadó) vélekedett úgy, hogy a munkavállalók helyzete valamely mértékben (kis- vagy

nagymértékben) javult. A semleges válaszok aránya ezúttal is alacsony, összesen 17 százalék (9 válasz).

A közlekedési infrastruktúra mind a munkáltatói, mind a munkavállalói oldal pozícióira hatással van, a területtel kapcsolatban megfogalmazott vélemények az aktuális fejlettség megítélése mellett a vizsgált időszak (megvalósult és elmaradt) fejlesztéseivel való elégedettség felmérésére is alkalmasak. A közlekedési infrastruktúra utóbbi 3 évre vonatkozó megítélése a pozitív és negatív oldal között szintén jelentősen megoszlik, közel azonos a negatív (25 válasz), illetve a semleges és pozitív válaszok (28 válasz) aránya (47 százalék, illetve 53 százalék)

A gazdasági helyzet alakulása a munkaerőpiac általános állapotát is jellemzi, a munkaerőpiac ezen felül a gazdaság részeként értelmezhető, a területtel kapcsolatosan megfogalmazott vélemények így a munkaerőpiaci szereplők terén beállt változások összegzett felmérésére alkalmasak. A gazdasági helyzet nagymértékű romlását a válaszadók csak elenyésző számban (2 válasz) és arányban (4 százalék) jelölték válaszként, jelentős volt azonban azok aránya, akik a gazdasági helyzet kisebb mértékű romlását érzékelték az utóbbi 3 évben (45 százalék, összesen 24 válasz). A romló tendenciát érzékelőkkel szemben a válaszadók kisebb része (30 százalék, 16 válasz) értékelte pozitívként az utóbbi 3 év gazdasági helyzetét – különös jelentőséggel bír ezen felül, hogy egyetlen válaszadó sem jelölte meg, hogy a gazdaság terén ebben az időszakban nagymértékű javulás volt tapasztalható. A gazdasági helyzet utóbbi években tapasztalt pozitív jelenségei (csökkenő munkanélküliség, növekvő állami bevételek stb.) ellenére megfogalmazott nagyarányú negatív vélemények (és ezáltal kisebb arányú pozitív vélekedések) okaként egyaránt feltételezhető az országos és a megyei gazdasági helyzet, illetve az általában vett gazdasági helyzet és azon belül a munkáltatók helyzetének egymástól való szignifikáns eltérése.

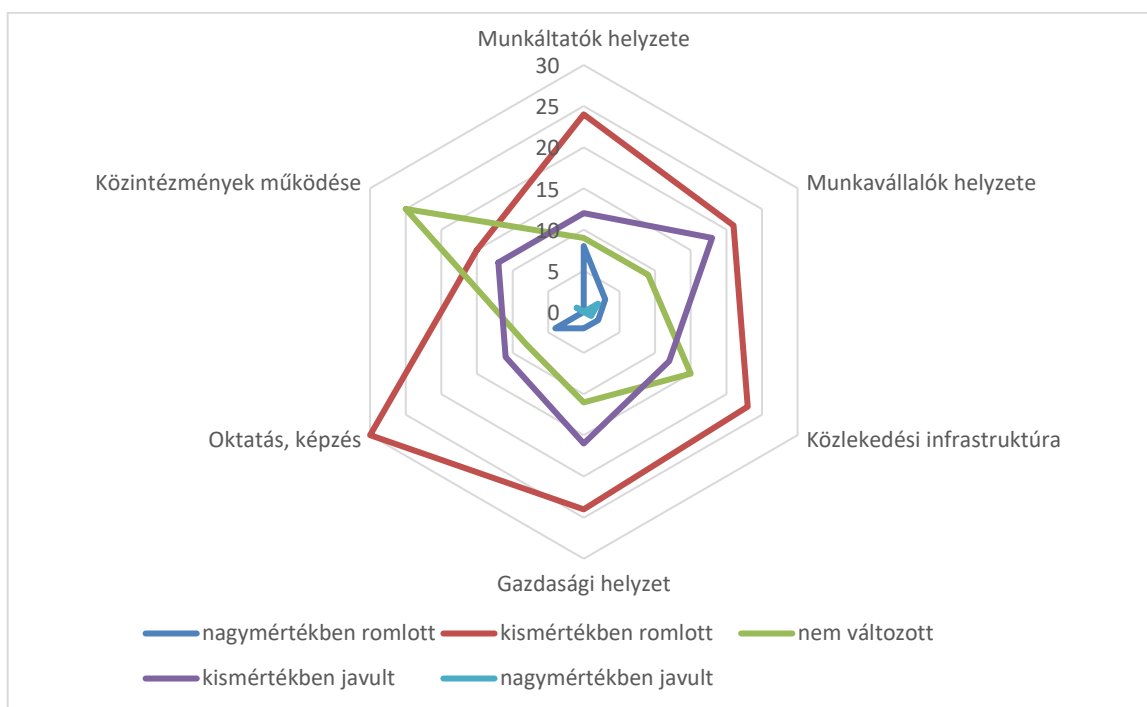
Az oktatás és képzés helyzete a munkaerőpiac főbb szereplőinek helyzetét befolyásolja azáltal, hogy meghatározza a munkaerő képzettségét, ezáltal pedig a munkáltatók számára rendelkezésre álló emberi erőforrás minőségét. A terület megítélése ez alapján tehát nem a munkavállalók képzettségi szintjét vagy annak változását minősíti, hanem a kínálati oldalon megjelenő munkaerő-tömeg képzettsége és a keresleti oldal képzettségi elvárásai közti

összhang változását, illetve a képzőintézmények rendelkezésre állását és a képzések színvonalát. A válaszadók szerint az oktatási és képzési helyzet egyértelműen romlott az utóbbi 3 év során, habár a romló tendencia csak kismértékű volt (ezt a válaszlehetőséget 30 válaszadó jelölte meg, amely az összes válaszadó 56 százaléka), nagymértékű romlást csak 3 válaszadó (6 százalék) tapasztalt. Ezzel szemben összesen 11 válaszadó (az összes válasz 20 százaléka) látta pozitívan az utóbbi 3 év oktatási, képzési helyzetét. Azok aránya pedig, akik szerint a helyzet változatlan volt, ebben az esetben magasabb, összesen 15 százalék volt (8 válaszadó).

A munkaerőpiacon hagyományos módon az állam is szerephez jut intézményrendszere által, a felmérés ezért az állam utóbbi 3 éves megítélését alapvetően a közintézményeken keresztül mérte fel. Az eredmények alapján a közintézményi rendszer állandósága magas, a válaszadók legnagyobb része – több, mint fele – a kérdés kapcsán úgy látta, hogy az állam területén nem állt be látható változás ebben az időszakban (összesen 25 válasz, az összes válaszadó 47 százaléka). 15 válaszadó kismértékű romlást tapasztalt, amit viszonylag ellensúlyoz azok száma (12 válaszadó), akik kismértékű javulást tapasztaltak. A válaszlehetőségek két végpontja (nagymértékű romlás vagy javulás) összesen 1 esetben szerepel a válaszok között.

77. ábra: Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében? II.

Forrás: kérdőíves felmérés

Az egyes vizsgálati területek egymáshoz viszonyított értékelését helyezi újabb megvilágításba, illetve másfajta megközelítésben mutat rá az egyes területek értékelései közötti összefüggésekre a fenti sugárdiagram, amely azt mutatja, hogy az egyes vizsgált területek esetében milyen mértékű volt az egyes válaszlehetőségek száma (ez alapján a nagyobb sugarú rajzolat nagyobb válaszsámot jelent). A formátum így hatékony formában mutatja és lehetővé teszi az egyes területekkel kapcsolatosan megfogalmazott értékelések egymáshoz viszonyítását, a munkáltatói oldal területekhez kapcsolódó viszonyrendszerének feltárását a legjellemzőbb válaszok azonosításával.

Az eredmények alapján a válaszlehetőségek két véglete (nagymértékű javulás, nagymértékű romlás) elenyésző mértékben fordult elő a vizsgált területek kapcsán – az ábrán azonosítható egyetlen kiugrás a munkáltatók helyzetének más területekhez képest számított negatívabb értékelését mutatja. Szintén hasonló képet mutat a területek összehasonlításában azon válaszok száma, amelyek szerint nem történt változás az utóbbi 3 év során: egyedülként a közintézmények működését látták a válaszadók nagyobb mértékben változatlanoknak. A második legjellemzőbb válasz a kismértékű javulás volt, amely azonban

minden kategória esetében kisebb volt a kismértékű romlás válaszainak számánál. A leginkább jellemző válasz tehát a kismértékű romlás volt, amelyet közel azonos mértékben választottak a megkérdezettek az egyes területek kapcsán, azzal a kiegészítéssel, hogy az oktatás és képzés helyzetét jellemzően negatívabbnak ítélték. Összességében azonban a mérsékelt válaszok (kismértékű romlás vagy javulás) voltak a leginkább jellemzőek, a kismértékű romlás javára. Az eredmények mögött álló okokra a következő alponban térünk ki.

4.4.3. Várakozások és vélemények

A válaszadók saját vállalkozásukkal kapcsolatos – és ezáltal Békés megyével és annak munkaerőpiacával is összefüggő – várakozásait és véleményét több kérdés segítségével is vizsgáltuk, ezekben a kérdésekben – jellemzően szabadszavas válaszlehetőségek formájában – arra kértük a megkérdezetteket, hogy fejtssék ki véleményüket saját vállalkozásukkal és a megyével kapcsolatosan.

14. táblázat: Milyen főbb üzleti célokat, mérőföldköveket tűzött ki saját vállalkozása számára a következő 3 évre?

<i>forgalom megtartása</i>	<i>2-300 %-os növekedése a termelésnek, létszámfejlesztés, marketingfejlesztés</i>
<i>eszközpark fejlesztése és piaci részesedés növelése</i>	<i>nézettség növekedése, marketing bevétel növelése</i>
<i>szintentartás, dolgozók felvétele</i>	<i>nagyvállalkozások felé teljesítés, folyamatos növekedés</i>
<i>a bérbeadott terület szinten tartása, a bérlői mix stabilitása</i>	<i>50%-os fejlődés, gépesítés, létszámbővítés</i>
<i>50%-os növekedés, a dolgozói létszám megtartása</i>	<i>egészséges térszám gyártásának fejlesztése, marketing fejlesztése, automatizálás</i>
<i>dolgozói létszám és eredményesség megtartása</i>	<i>megtartani a tavalyi eredményeket, létszámokat</i>
<i>a forgalom növelése, önálló üzlethelyiség vásárlása</i>	<i>telephelyfejlesztés, területnövelés</i>
<i>hitelek jelentős törlesztése, bővítés</i>	<i>szintentartás</i>
<i>kereskedelmi tevékenység kialakítása, fejlesztés</i>	<i>növekedés, a covid okozta csökkenés kompenzálása</i>

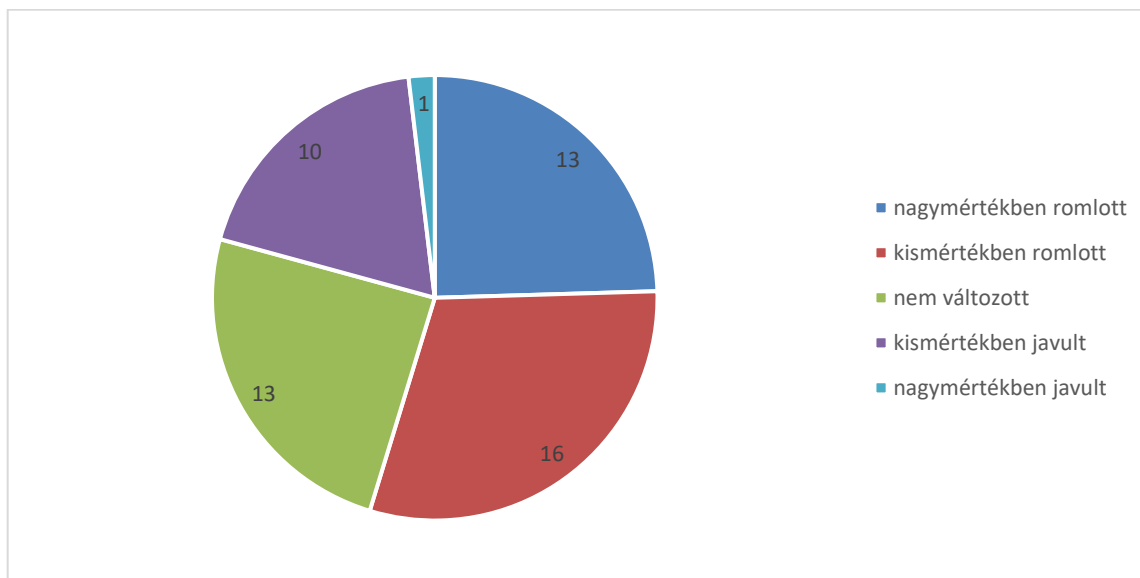
<i>létszámfejlesztés, új telephely építése</i>	<i>bővítés munkatársakkal</i>
<i>a tavalyi évi forgalom elérése</i>	<i>értékesítő hely fejlesztése, bérlemény elindítása</i>
<i>dolgozók elbocsátásának elkerülése, minőség szintentartása</i>	<i>vendéglétszám növelése</i>
<i>a forgalom növelése, az ügyfélkör megtartása</i>	<i>stagnálás, minimális növekedés</i>
<i>az eredmény megduplázása, gépesítés fejlesztése.</i>	<i>saját műhely kialakítása 300 négyzetméterem, egy fő alkalmazott felvétele</i>
<i>talpon maradás</i>	<i>termőföldvásárlás, bérlemények növelése, gépfejlesztés</i>
<i>ügyfélkör növelése</i>	<i>diáklétszám növelése</i>
<i>jelenlegi eredmények megtartása</i>	
<i>minimális fejlődés, a multikkal való szintenmaradás</i>	<i>visszaállni a 2019-es szintre</i>
<i>termelés és eredmény szinten tartása, új ingatlan vásárlása, termőföld vásárlása</i>	<i>növelni a bevételt és bővíteni a létszámot, telephelyfejlesztés</i>
<i>új csarnok építése, telephelyfejlesztés, új beruházások elnyerése.</i>	<i>felfejlődni 30-50 millió ft/év árbevételre 2-3 dolgozóval</i>
<i>folyamatos fejlődés, a közintézmények takarítási szolgáltatási piacában való nagyobb szerepvállalás</i>	<i>egészségben dolgozunk</i>
<i>fennmaradás, telephelyfejlesztés, online értékesítés bevezetése</i>	<i>teherautók vásárlása, bevételnövelés, fennmaradás</i>
<i>100%-os bevételnövekedés</i>	<i>újabb éttermet indítunk, új termékeket vezetünk be</i>
<i>a felnőttképzési törvény változásához történő alkalmazkodás</i>	<i>beruházás befejezése, létszámbővítés, jelentősebb marketing</i>

Forrás: kérdőíves felmérés

A három éves időtávra megfogalmazott üzleti célok – habár az anonim felmérés okán válasz szinten vállalkozásmérethez, létszámhoz vagy egyéb jellemzőhöz nem köthetők – jelentős eltéréseket mutatnak a megkérdezettek körében. Egy részük konkrét üzleti célokat említ (például „termőföldvásárlás, bérlemények növelése, gépfejlesztés”), más válaszokban a hagyományosnak tekinthető üzleti célkitűzések (például „ügyfélkör növelése”, „50%-os fejlődés, gépesítés, létszámbővítés”) jelennek meg. A válaszok jelentős része esetében azonban már megnyilvánul a munkaerőpiacon a legutóbbi időben tapasztalható trendváltás,

a pozitív várakozások helyett az elért eredmények megszilárdítása és a visszaesés elkerülése (például „stagnálás, minimális növekedés”, „talpon maradás”, „visszaállni a 2019-es szintre”, „jelenlegi eredmények megtartása”). A megkérdezettek várakozásai tehát jelenleg megosztottak, azokban a fejlődés iránti igények – mint alapvetően pozitív várakozások – vegyesen jelennek meg a korábban elért üzleti célok állandóságával és a fejlődés fenntarthatóságával kapcsolatos félelmekkel. Utóbbi tényező, vagyis a visszafogott várakozás jelenlegi legfőbb okaként a vírushelyzet nyomán prognosztizált gazdasági visszaesés feltételezhető, felmérésünkben ezért külön kérdés révén mértük fel a járvány vállalkozási tevékenységre kifejtett hatását.

78. ábra: Hogyan alakult a vállalkozása sikeressége a COVID-19 járvány megjelenése óta?

Forrás: kérdőíves felmérés

A COVID-19 járvány vállalkozási tevékenységre gyakorolt hatása megerősíti a megelőző kérdés üzleti célokra vonatkozó megosztottságának feltételezett okát. A válaszok alapján a válaszadó vállalkozások több, mint felére (összesen 29 válasz, 55 százalék) negatív hatással volt a világjárvány és annak gazdaságot érintő hatásai, miközben csak kisebb részük (összesen 11 válasz, 20 százalék) számára jelentettek javulást üzleti téren a vírushelyzettel érintett utóbbi hónapok. A pozitív és negatív válaszok arányának értelmezéséhez fontos körülmény, hogy a gazdaság nem minden ágazata, és ez alapján nem minden szereplője volt

érintett a járvány (pozitív, avagy negatív) hatásaival, arányuk a felmérésben ezért számottevő volt (összesen 13 válasz, 24 százalék).

A saját vállalkozásra vonatkozó várakozások mellett kérdőívünkben a megye helyzetével és szerepével kapcsolatban is fogalmaztunk meg kérdéseket, az e kérdésekre adott válaszok összességében jelenítik meg a munkaerőpiaccal kapcsolatos véleményeket.

15. táblázat: Milyen jellemző, Békés megyéhez köthető problémákkal szembesült az utóbbi évek során a vállalkozása működésével kapcsolatban?

<i>kicsi vásárlóerő</i>	<i>földkérdés nincs rendezve</i>
<i>humán erő hiánya és kicsi a fizetőképes kereslet</i>	<i>úthálózat fejletlensége, igények alacsony szintje</i>
<i>nincs minőségi munkaerő, a vállalkozók informatikai kompetenciája</i>	<i>közlekedés, az önkormányzatok nem értik a cégek nyelvét</i>
<i>szakképzett munkaerő hiánya, a "dolgozni akarás" hiánya</i>	<i>kevés építkezés történik, nincs ember, fiatalok elmennek</i>
<i>adminisztráció, rosszindulatú partnerek, elvitték a tudást a cégből a dolgozók és saját céget alapítottak</i>	<i>nincs szakember és fizetőképes kereslet a minőségi szolgáltatásokra</i>
<i>elvándorlás, megyén kívüli megrendelések</i>	<i>nincs lokálpatriotizmus, a külső cégek elviszik a piacot</i>
<i>iszonyú adminisztráció, fizetőképes kereslet hiánya, szakképzett alkalmazott nincs</i>	<i>földkérdés nincs rendezve</i>
<i>jogszabályi hiányosságok, következetlen jogi környezet,</i>	<i>úthálózat fejletlensége, igények alacsony szintje</i>
<i>nem támogatják a helyi vállalkozásokat, hozzá nem értő településvezetés</i>	<i>közlekedés, az önkormányzatok nem értik a cégek nyelvét</i>
<i>anyagi helyzet, tudatlanság az emberek részéről</i>	<i>kevés építkezés történik, nincs ember, fiatalok elmennek</i>
<i>ügyfélkör csökkenése, felnőttképzési törvény változása, a szakképzési centrumok egyeduralma a képzésben</i>	<i>közlekedés, minőségi szakmunkások összefogás hiánya, közlekedés, befektetők hiánya, inaktív és megváltozott munkaképességűek nagy aránya</i>
<i>demográfiai csökkenés, községek, városok kiürülnek a fiataloktól</i>	<i>jelentős mennyiségű külföldi, sok esetben vámkezeletlen áru érkezett be. nehéz megközelítés</i>
<i>úthálózat gyengesége</i>	<i>anyagi fejlődés hiánya, úthálózat fejletlensége, pályázatok merevsége</i>

Forrás: kérdőíves felmérés

A vállalkozási tevékenységhez továbbra is kötődő, ám megyei sajátosságként azonosított problémák közt egyaránt találhatók társadalmi (például „elvándorlás”), gazdasági (például „kicsi vásárlóerő”), közlekedéssel kapcsolatos (például „úthálózat fejletlensége”) és e területeknél specifikusabb problémák (például „ügyfélkör csökkenése”).

16. táblázat: Ön szerint milyen területen lenne leginkább szükséges fejlődést elérnie a megyének?

<i>falusi turizmus</i>	<i>élelmiszerek feldolgozása, helyi cégek támogatása</i>
<i>feldolgozás</i>	<i>összefogás, saját vállalkozások támogatása</i>
<i>közlekedés, logisztika, informatika, feldolgozóipar, szemléletformálás</i>	<i>innovációk beépítése a cégek életébe</i>
<i>ipari termelés, az ezzel együtt járó infrastruktúra fejlesztéssel párhuzamosan</i>	<i>oktatás, szakképzés, közlekedés</i>
<i>lokálpatriotizmus, helyi cégek támogatása helyi vállalkozások, településvezetés és a kormányzat irányából</i>	<i>fiatalok megtartása, eredmények megőrzése, közlekedés fejlesztése</i>
<i>lakosságmegtartás</i>	<i>vonzóvá kellene válnia a befektetők felé utakkal, minőségi oktatással, fiatalok helyben maradásával</i>
<i>fizetések növelése, beruházások, útfejlesztések</i>	<i>elérhetőség, oktatás, szakképzés, elvándorlás</i>
<i>közlekedés, gazdaság, foglalkoztatottság, oktatás</i>	<i>területfejlesztés, telephelyfejlesztés</i>
<i>innováció, kutatásfejlesztés, gazdaság, oktatás</i>	<i>forgalomnövekedés, határ menti együttműködés fejlesztése</i>
<i>munkahelyteremtés, helyi vállalkozók támogatása, nagyobb cégek bevonása</i>	<i>szakképzés, bérek támogatása, hitelezés enyhítése</i>
<i>a turisztika attrakciók növelése, a rendezvények minőségének fejlesztése</i>	<i>turisztikai szektor támogatása</i>
<i>gazdasági potenciál, közlekedés, oktatás</i>	<i>minőségi szakemberek, támogatási rendszer bővítése</i>
<i>épületek állapota, oktatás minősége, úthálózat</i>	<i>feldolgozóipar fejlesztése, úthálózat</i>
<i>fizetőképes kereslet növelése</i>	<i>nyelvtudás, úthálózat, feldolgozóipar, mezőgazdaság</i>
<i>gazdasági erő növelése, cégek betelepítése</i>	<i>cégek betelepülését támogatni, közlekedés</i>
<i>lokálpatriotizmus, igények fejlődése</i>	<i>igények, minőség, utak, termelő cégek</i>

<i>a cégek innováció iránti igénye, közlekedés, összefogás</i>	<i>összefogás, marketing, cégek támogatása</i>

Forrás: kérdőíves felmérés

A vizsgálatba bevontak saját vállalkozásának hatókörét túllépve a következő kérdés a megyei szintű, ám továbbra is a munkaerőpiachoz és a vállalkozások működéséhez kötődő problémák azonosítására szolgál. A válaszok alapján a megkérdezett vállalkozások leginkább gazdasági oldalról közelítik meg a megye fejlődési potenciáljának kérdését (például: „gazdasági erő növelése, cégek betelepítése”, „munkahelyteremtés, helyi vállalkozók támogatása, nagyobb cégek bevonása”, „innovációk beépítése a cégek életébe”). Emellett akadnak azonban olyan válaszok is, amelyek a gazdasági élet mellett a társadalmi körülmények javítására irányulnak („lakosságmegtartás”, „lokálpatriotizmus, igények fejlődése”), illetve amelyek – a megelőző kérdés egyes válaszaihoz hasonlóan – specifikusabb területeket (akár szektorális bontásban) érintenek (például „mezőgazdaság”, „turisztikai szektor támogatása”, „épületek állapota”).

17. táblázat: Ön szerint hogyan segíthetné a megye a befektetésösztönzést és a munkahelyteremtést?

<i>minél többféle pályázattal</i>	<i>bértámogatással</i>
<i>feldolgozó ipar fejlődése és úthálózat fejlesztése</i>	<i>bértámogatással, eszköztámogatással</i>
<i>úthálózattal, szervezetfejlesztési programokkal, vállalatirányítási rendszerek támogatásával.</i>	<i>bértámogatással, telephelyfejlesztési támogatással</i>
<i>erős és pártokon felülálló lobbymunka a kormányzat felé a befektetők ide irányítása érdekében. szakképzettségi és munkaerő térkép készítése, javaslatok felterjesztése oktatási rendszer folyamatos pozicionálása érdekében. közös fellépés a települési érdekeken túlmutató infrastrukturális beruházások érdekében.</i>	<i>jobb úthálózattal, szolgáltatások bővítésével, kapcsolati háló fejlesztésével</i>
<i>kisvállalkozói bértámogatással, cégek betelepítésével, telephelytámogatással</i>	<i>bértámogatással, telephelyek kialakításával, inkubátorházakkal, irodaházakkal</i>
<i>bértámogatással</i>	<i>adócsökkentéssel</i>
<i>jó szakemberképzéssel</i>	<i>bértámogatás, infrastruktúra fejlesztése</i>
<i>beruházásösztönzéssel, bértámogatással</i>	<i>gazdaságfejlesztéssel és úthálózat fejlesztésével.</i>

<i>bértámogatás, infrastruktúra fejlesztésének támogatása, utak fejlesztése</i>	<i>megrendelések biztosítása, jelentős marketing, közlekedésfejlesztés</i>
<i>autópálya, gazdaságfejlesztés, telephelyfejlesztés</i>	<i>kevesebb szociális támogatással, nagyobb motivációval.</i>
<i>telephelyfejlesztés, bértámogatás</i>	<i>bértámogatás, infrastruktúra fejlesztése</i>
<i>megrendelésekkel, belső képzésekkel</i>	<i>gazdaságfejlesztéssel és úthálózat fejlesztésével.</i>
<i>bértámogatással, telephelytámogatással, saját megrendelésekkel, adatbázis létrehozásával</i>	<i>megrendelések biztosítása, jelentős marketing, közlekedésfejlesztés</i>
<i>bértámogatás, infrastruktúra fejlesztése</i>	<i>kevesebb szociális támogatással, nagyobb motivációval.</i>

Forrás: kérdőíves felmérés

A megkérdezettek igényeit és véleményét felmérő kérdőív utolsó kérdése már a szűkebb gazdasági dimenzió mentén tárja fel az egyes válaszadók preferenciáit, ezúttal az állam, mint önálló entitás szerepkörének tárgyalásával. Abból a feltevésből kiindulva, hogy a helyi kormányzat legfontosabb gazdasági feladata a helyi befektetések ösztönzése és szintén a helyben megvalósuló munkahelyteremtés elősegítése, a felmérésben résztvevőket ezúttal arról kérdeztük, milyen szakpolitikai lépések mentén járulhatna hozzá leginkább a helyi kormányzat a fenti célok elősegítéséhez. A válaszok alapján több szakpolitikai irány is kirajzolódik, leginkább aktív munkaerőpiaci eszközök képében. A leggyakoribb ajánlott módszer a bértámogatás, ezt pedig a tovább felmerülő módszerek vegyesen követik (például „telephelytámogatással”, „adócsökkentéssel”, „jó szakemberképzéssel”, „adatbázis létrehozásával”).

5. SWOT

A stratégiai tervezés aktuális lépése a megállapított eredmények és levont következtetések alapján a tervezéshez szükséges szempontokat rendszerszerűen közli, a tervezési döntések meghozatalához szükséges relációs viszonyokat is szemléltetve. A tényyszerű eredmények közlésén felül azok kiegészítése, aggregálása is fontos célja az elemzésnek, logikája mentén az egzakt eredményeket erősegekként vagy gyengeségekként, illetve lehetőségekként vagy veszélyekként azonosítja. Ezen elnevezésekből is következően a jelenorientált adatokat már jövőorientált következtetésekkel, a stratégia területre ható tényezők jövőbeli várakozásaival egészíti ki. Az egzakt tényeken túl olyan meglátásokat is tartalmaz tehát, amelyek bizonyítására jelen állapotban nincs lehetőség, ám amely állítások a megállapított, bizonyítható tényekből levezethetők. Az adatközlésen felül mindezek által ötleteket is nyújt a stratégiai tervezéshez, ezen ötleteket pedig jól áttekinthető formába rendezi.

A Békés megye munkaerőpiacára vonatkozó stratégia SWOT-elemzése a stratégia helyzetelemzésére, illetve annak eredményeire támaszkodva következtetéseit nem a SWOT-elemzések hagyományos struktúrájában, hanem helyzetelemzési kategóriáinként közli. Az így nyert részletes eredmények a későbbiekben a jövőkép, illetve a célok meghatározásának alapját képezik. Az erősségek ebben a logikában a helyi munkaerőpiacra pozitív irányban ható tényezőket fedik le, amelyek eredete helyi, országos vagy akár nemzetközi is lehet. A gyengeségek az erősségek ellenpárját képezi, ilyen módon a helyi viszonyokat negatívan befolyásoló tényezők kerültek ebbe a kategóriába, amelyek eredője szintén földrajzi léptéktől független. Az erősségek és gyengeségek közös jellemzője, hogy reális erőforrás-mennyiség bevetésével releváns mértékben befolyásolhatók, nem függőségek tehát, hanem egyfajta fejleszthető, kiaknázzható tulajdonságok. A lehetőségek és veszélyek ezzel szemben adottságnak tekintendők, olyan tényezőknek, amelyek még nagymértékű erőforrás bevonásával sem változtathatók meg érdemben, illetve amelyek megváltoztatását megkísérelni sem érdemes. Ezen előnyös, illetve hátrányos tényezők egyes elemeit az

erősségek és gyengeségek is tartalmazhatnak, részben történő befolyásolásukra így az adott résztulajdonság esetében mégis lehetőség nyílik.

5.1. Megközelítés

A jelen stratégiai dokumentum logikai felépítésében az – alapvetően jelenorientált, az aktuálisan fennálló állapotokat feltáró, illetve a jelen állapothoz vezető rövidtávú időhorizont egyes jelenségeit bemutató – helyzetelemzés keretében megfogalmazott megállapítások rendszerbe foglalása az alapvetően piaci szemléletű SWOT- (avagy GYELV-) elemzés¹¹ révén történik. Az alapesetben piaci szegmensek állapotának, lehetőségeinek és feladatainak összegzésére szolgáló logika megyei munkaerőpiacra történő alkalmazása lehetővé teszi a megyei középtávú tervezés számára fontos stratégiai döntések megalapozásához szükséges információk együttes megjelenítését, azon jelenségek integrált szemléletét, amelyek kapcsolatban állnak az adott egyedi szakpolitikai döntés által érintett területtel.

Az elemzés önmagában nem alkalmas az egyes fejlesztendő területek kapcsán azonosítható célok megfogalmazására, illetve – történeti szemlélete okán – a legújabban felmerülő befolyásoló tényezők aktuális hatását sem képes figyelembe venni. Alkalmas azonban annak a rendszerszemléletnek az összegzésére, amely a jövőorientált stratégia tervezés megalapozásához szükséges.

5.2. SWOT-elemzés

---

¹¹ Az eredeti angol mozaikszóban az egyes betűk az erősségek (strengths), gyengeségek (weaknesses), lehetőségek (opportunities) és veszélyek (threats) kifejezéseit és egyben logikai kategóriáit takarják, a hazai GYELV kifejezés ennek hozzáadott logika szerinti átrendezéséből keletkezett.

A gyengeségek és erősségek ennek keretében olyan belső tényezőket takarnak, amelyek nem jól (illetve jól) működnek, ám reális erőfeszítés mellett befolyásolhatók; a lehetőségek és veszélyek pedig azon külső tényezőket takarják, amelyek lehetnek kedvezőek vagy kedvezőtlenek, ám érdemben nem befolyásolhatók, azonban azokat figyelembe véve jobban kihasználhatók az azonosított erősségek (a lehetőségek kapcsán), illetve csökkenthetők az egyes potenciálisan felmerülő kockázatok (a gyengeségek kapcsán).

Békés megye SWOT-elemzését az alábbiakban a stratégia egyes – helyzetelemzésben megjelenített – vizsgálati területei szerinti bontásban közöljük, a koronavírus-járvány hatásait és a munkaerőpiac empirikus felmérésének tapasztalatait az azonos című fejezetekben a lentieknél részletesebben elemeztük, a SWOT-elemzésben a helyzetelemzés e pontjai tehát nem szerepelnek. Az egyes kategóriákban (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) törekedtünk a feltárt jelenségek közel azonos súlyú elemekre történő bontására, a táblázat bal és jobb oldalán található felsorolás így egyfajta kvantitatív visszajelzést ad a pozitív, illetve negatív megyei jelenségek számosságáról. A két oszlop egymással való összehasonlítása mutatja egyrészt az elemzett kategória egyenlegét, másrészt a teljes táblázat oszloponkénti összehasonlítása a SWOT-elemzés tartalmi eredményére mutat rá.

18. táblázat: Békés megye munkaerőpiaci SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Földrajzi és természeti környezet	
• egységes földtani jelleg • enyhe, kontinentális hatások alakította éghajlati viszonyok • jó minőségű, országos szinten kiemelkedő adottságokkal rendelkező termőtalaj • megművelhető területek nagy aránya • magasabb éves középhőmérséklet és napsütéses órák száma • felszíni vizekkel való bőséges ellátottság • gazdag állóvíz-állomány, holtág- és csatornarendszer • gazdag vízi élővilág • gazdag termál- és gyógyvízkészlet • ásványkincsekben gazdag területek • műemléki épületek nagy száma • régészeti lelőhelyek	• Alföld egészéhez képest szárazabb időjárás • domborzati viszonyok éghajlatra való kisebb ráhatása • elenyésző csapadékossg • Tisza vízduzzasztó hatása • természetes növényzet hiánya • egyetlen nagyobb méretű, összefüggő erdőterület • szórványos erdőrészek
Településszerkezet	

• nagyobb lélekszámú és kiterjedésű települések számának növekedése • városok magas aránya az összes településen belül • városi lakónépesség magas száma • központi funkciók nagy száma a városokban • megosztott funkcionális szerepkörök a városok között • nagyvárosok térszervező szerepe	• alföldies jellegű településszerkezet • csökkenő mennyiségű tanyavilág, majorságok • településhierarchia polarizálódása • kisméretű települések és nagyvárosok hiánya • középfokú központok népességvesztése • aprófalvak és az aprófalvas települések számának növekedése • erősen funkcióhiányos települések
Közlekedés	
• vasúthálózat kiváló kapcsolódásokkal rendelkezik • kétvágányú vasútpálya sebességhatára 100 és 120 km/óra között változik • M44-es autópálya fejlesztése • M47-es autópálya építése • közel 200 km kiépített, úthálózattól függetlenített kerékpárút-hálózat • folyamatos fejlesztés (jelenleg például: Wenckheim-kerékpárút) • kiemelten fontos a határátkelők szerepe	• Szeged-Békéscsaba közötti vasútszakasz vágány- és sebességkorlátozásai • úthálózat, útburkolat minősége • utak magas kihasználtsága • országos gyorsforgalmi úthálózatba nincs integránsan bekapcsolva • mellékutak állapota jelentősen elmarad az országos átlagtól • kisebb méretű településeken nincs áthaladó mellékút • zsáktelepülések idővesztéssel érhetők el • megyei repülőterek besorolása és infrastruktúrája nem (vagy csak részben) teszi lehetővé a nagyobb forgalmú személy- vagy teherszállítást
Társadalom	
• népsűrűsége viszonylag alacsony • országos szinten közepes népességszám • 2016-2018 között alacsonyabb szintű elvándorlási értékek	• szomszédos megyék népességétől elmaradó népességszám • országos szinten közepes mértékű elveszülések száma • kevéssel átlag fölötti, azaz negatívabb halálózási adatok a hazai átlagnál • öregedő korfa • mesterséges fogyás, elvándorlás mértéke • alacsony odavándorlási értékek

	- a népesség jelentős fogyást mutat, az ország népességfogyással leg súlyosabban érintett térsége - kelet-nyugati vándorlási folyosó
Egészség, nevelés-oktatás	
- betegforgalom más megyékhez hasonlítva alacsonyabb szintű - házi orvosok leterheltsége közepes szintű - nevelési, oktatási ellátórendszer fejlesztése - digitális kompetenciák iskolarendszerben történő fejlesztése - internettel ellátott iskolák arányában országsszerte nincs jelentős eltérés	- az ország egyik legmagasabb előregedési mutatója - óvodába beírt gyermekek száma alacsony - felsőoktatási potenciál alacsony a megyei székhelyű egyetemi képzés hiánya miatt
Gazdaság	
- vállalkozási aktivitás megfelelő - a vállalkozói szektor átlagon felüli számban, átlagon felüli mértékben járul hozzá a helyi adóbevételekhez, munkahelyteremtéshez - erősebb mezőgazdasági vállalkozási jelenlét - kiemelkedően magas egy kutatóra jutó K+F ráfordítás	- vállalkozások lakosságarányos száma közepes szintű - országos átlag alatti tercier szektor - K+F kapacitás az országban az egyik legalacsonyabb - beruházással kevésbé érintett megyék közé tartozik
Munkaerőpiac	
- munkavállalóinak lehetősége van az országok közötti (ideális esetben nem áttelepülő, hanem ingázó) munkavállalásra - növekedési trend a foglalkoztatási adatokban - munkanélküliséggel közepesen érintett megyék közé tartozik - regisztrált álláskeresők száma mintegy harmadára esett vissza egy évtized alatt - pályakezdő munkanélküliek aránya közepes szintű - az adóköteles jövedelemmel rendelkezők arányában nincs jelentős eltérés az országos átlaghoz képest, minden második	- munkaképes korú lakosságrész száma átlag alatti - alacsony foglalkoztatottsági ráta - száz lakosra jutó foglalkoztatottak száma az ország legalacsonyabb értékei közt - minden második munkanélküli tartósan (180 napon túl) esett ki a munkaerőpiacról (azóta nem talál munkahelyet) - az egy lakosra jutó összes jövedelem az országban az egyik legalacsonyabb - magas „jövedelmi szakadék” (sok alacsony bérrel rendelkezőre kevés magas bérrel rendelkező jut)

megyei lakos rendelkezik ilyen jövedelemmel	
Lehetőségek	Veszélyek
Földrajzi és természeti környezet	
- növénytermesztés, mind rét és legeltetés szempontjából kiváló természeti erőforrás - egységes földtani jelleg nyújtotta lehetőségek, nagy kiterjedésű termelés - felszíni vizek hasznosítása - termál- és gyógyvízkészlet hasznosítása - állóvíz-állomány hasznosítása - műemléki épületek turisztikai értéke	- árvíz-veszélyeztetettség, árterek és sík területek elöntése, levonuló árhullámok - száraz időjárás negatív hatásai - túlhalászás - természetvédelmi területek pusztulása - műemléki felújítások költségei, haszon/költség aránytalanság
Településszerkezet	
- települések közti együttműködés szükségessége - lakosság számára létfontosságú szolgáltatások több települési helyszínen vehetők igénybe - határmenti jelleg - települések nemzetközi együttműködései - vonzáskörzet határon túli kiterjesztése - vonzáscentrumok kialakítása a határ túloldalán fekvő települések számára	„sokközpontúság”, Békéscsaba, Orosháza és Gyula megosztott dominanciájából fakadó konfliktusok - túlzott települési polarizálódás - középfokú központok további népességvesztése - aprófalvak és az aprófalvas települések számbeli növekedési ütemének emelkedése - középfokú központok leépülése, alsófokú központtá válás - aprófalvak és az aprófalvas települések teljes elnéptelenedése, települések megszűnése „önfoglalkoztató” települési státusz kialakulása
Közlekedés	
- közép-európai tranzit útvonalak közt meghatározó szerep - személyszállításban és áruszállításban jelentős útvonal - teljes hosszúságban kétvágányú vasúti közlekedés biztosítása	- átlagos burkolatállapot gyorsabb romlása a magas kihasználtság és a gyéresebb közlekedési hálózat miatt - kiemelt országos útberuházások legnagyobb része továbbra is elkerüli a megyét

- széleskörű vasúti pályarekonstrukció lehetősége uniós támogatásból - Békéscsaba-Lőkősháza szakasz modernizálásával belföldi kapcsolódás erősítése - átlagos közúthálózati sűrűség fejlesztése - Budapestig tartó menetidő csökkentése - Gyula-Budapest táv megtétele a köztes települések belső úthálózatának érintése nélkül - teherforgalom helyett turisztikai célú személyforgalom jellemzi a hajós útvonalakat - kisebb áteresztő képességű átkelők fejlesztése	- településeken áthaladó forgalom növekedése a helyi munkahelyteremtéssel - hajózásra alkalmas szakasz hossza rövid, megnehezíti a fejlesztés költséghatékonyágát - érdemi hajós szállítás nincs az útvonalakon, igény nélküli fejlesztés nem logikus
Társadalom	
- családpolitika gyermekvállalást ösztönző támogatásai felhasználásának ösztönzése - népessévgváltozás trendje nem mutat jelentős elmozdulást az utóbbi mintegy egy évtizedes időszakban	- az utóbbi 10 év során a népességszám szigorúan monoton csökken - az élveszületésre vonatkozó adatok viszonylag jelentősebb hullámzást mutatnak az utóbbi évtizedet tekintve - az élveszületések 2015-ig tartó emelkedésének oka nem a szülőképes korú nők számának növekedése volt - az elvándorlás javarészt a fiatalabb, családalapítás kora előtt álló lakosokat, párokat érinti - vándorlási veszteséggel harmadik legjelentősebb mértékben érintett megye
Egészség, nevelés-oktatás	
- gyermekvállalási hajlandóság növelése - óvodai gyermekcsoportok abszolút száma közepes mértékű az országos szinthez képest - iskolák internettel való átlagos ellátottságának növelése - kihelyezett felsőoktatási képzések számának növelése	- lakónépesség korstruktúrája kifejezetten kedvezőtlenül alakul - fiatalabb generáció kisebb száma - idősek nagyobb száma - lakosságszámhoz viszonyított hallgatói létszám csökkenése
Gazdaság	

- vállalkozások száma a lakosság arányában lassan, de folyamatosan növekszik - primer szektor vállalkozásainak száma emelkedő tendenciát mutat - szolgáltatási szektor alakulása csak kisebb ingadozást mutat az utóbbi években - dél-nyugati megyékbe irányuló fejlesztések értéke az országban a legalacsonyabb - beruházások összértéke trendszerű növekedést mutat	- gazdasági célú elvándorlás - túlzott mértékű ingázó munkavállalás 10 év alatt nem történt számottevő mozgás a betöltött K+F munkakörök számában
Munkaerőpiac	
- munkahely-teremtési beruházások - ténylegesen foglalkoztatott aránya növekszik - munkanélküliek abszolút számának alakulásában jelentős előrelépés 10 év alatt - pályakezdő munkanélküliek száma 6. éve folyamatosan csökken - tartós munkanélküliek arányának hullámlása, 2015-től lassú emelkedés - az adóköteles jövedelemmel rendelkezők aránya visszafogottan, de növekszik - az egy lakosra jutó összes nettó jövedelem alacsony szintű, de egy évtized alatt kétharmadával nőtt - a „jövedelmi szakadék” az utóbbi 7-8 évben csökken, 2016-tól dinamikusabban	- népességfogyásban jelentős részt képviselnek a munkaképes korú, a munkaerőpiacon aktív szerepet betöltő lakosok - munkavállalási célú lakóhely-változtatás jelensége a földrajzi elhelyezkedés okán jelentősebben érvényesül

Forrás: saját szerkesztés

Mivel a táblázatban szereplő egyes állítások a helyzetelemzés kvantitatív adataiból deriválódnak, az állítások bizonyítása nem képezi a jelen elemzés részét, az egyes megállapítások magyarázata a helyzetelemzés megfelelő pontjai alatt található. A táblázat megállapításai az alábbiakban megfogalmazott, jövőorientált megállapítások alapját képezik.

6. JÖVŐKÉP

A jövőkép a stratégiai tervezésben már alapvetően jövőorientált szemléletet képvisel – szemben a helyzetelemzés döntően jelen-, részben múltorientált megközelítésével, illetve a SWOT-elemzés szintén döntő mértékben jelenorientált, részben pedig jövőorientált szemléletével. A jövőkép megfogalmazása egyfajta célállapotnak is tekinthető, tartalma ugyanis egymásra épülő célok formájában fogalmazza meg a stratégiai terület fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket, a területhez rendelt cselekvések a kijelölt szándék szerint e célok elérésének irányába hatnak, egyben leírják a jelenlegi állapotból a jövőbeli állapotba történő eljutás fontosabb lépéseit.

A Békés megyére vonatkozó munkaerőpiaci stratégia jövőképének felépítése követi a stratégiai tervezés bevett gyakorlatát: a területre vonatkozó általános cél határozza meg azokat a kereteket, amelyek között a célok teljesülése értelmezhető, minden további (alsóbb rendű) cél e fő cél teljesülését szolgálja. Az általános cél azonban nem minden esetben egységes, megfogalmazása ebben az esetben is több komponens egyidejű meghatározásával történik, amelyek együttesen jelentik a fő cél teljesülését. A célhatározás egyes szintjei egyben absztrakciós szinteket is jelentenek, az általános célként megfogalmazott szempontok tehát önmagukban nem jelentenek végrehajtható ajánlásokat, a fő célra ezért egy feszes logikát követő hierarchikus rendszerben operatív célok épülnek, amelyek már alacsonyabb absztrakciós szinten bontják részegységekre az azok alapját képező, korábbiakban meghatározott fő cél elemeit.

6.1. Megközelítés

A jelen stratégia jövőképe azokat az elvi kiindulópontokat rögzíti, amelyek alapján a munkaerőpiaci szakpolitika kapcsán felmerülő középtávú döntések eszmei alapjai felvázolhatóvá válnak. A vonatkozó kormányzati útmutatás alapján (Nemzeti Fejlesztési és

Gazdasági Minisztérium, 2008) a stratégiaalkotásban megjelenő jövőképtervezésnek két típusa van:

1. Az első a konkrét, számszerűsített értékeket tartalmazó célkitűzés, amelyben az egyes jövőképi elemek célállapotai objektív célértékekkel alátámasztottak, a stratégia pedig pillanatképhez hasonlóan rögzíti az e célértékek eléréséhez szükséges módszereket.
2. A második típusba az a jövőkép tartozik, amely értékek és alapelvek leszögezését tűzi ki célul, amelyeket alapul véve – a stratégia további releváns pontjai alapján – a középtávú tervezési döntések meghozhatók.

Mivel a teljes megyére vonatkozó munkaerőpiaci döntések eltérhetnek az egyes földrajzi kategóriák, illetve döntéshozói körök szerint, a jelen stratégia módszertani megközelítése a második típusú, vagyis – részben operatív fókuszú – értékek és alapelvek rögzítésével segíti a munkaerőpiac stratégiai szemléletű fejlesztését. Az egyes értékek és alapelvek tömör megfogalmazása a stratégia helyzetelemzésének megállapításainak és az elvégzett SWOT-elemzés prioritásainak figyelembe vételével történtek, illetve feszes logikai ívet követve a stratégiai keretek, majd a számszerűsített célkitűzések kialakítását segítik.

6.2. Célállapot

A stratégia keretében megfogalmazott célállapot azon foglalkoztatási célkitűzések eredményét fedi le, amelyek révén Békés megye foglalkoztatási helyzete érdemben – statisztikai módszerekkel mérhetően – javul, munkaerőpiaca pedig hatékonyabban és eredményesebben járul hozzá az egyes szereplők által kitűzött, reális munkaerőpiaci célok eléréséhez, egymással szemben nem álló (nem versengő), összeegyeztethető érdekeik érvényesüléséhez.

A megye munkaerőpiacának megfogalmazott célállapota általános célra és specifikus célokra oszlik, amelyek hierarchikus egymáshoz kapcsolódása révén az általános cél

főcélként értelmezhető, míg a specifikus célok a főcél eléréséhez szükséges egyes célkitűzésekként foghatók fel. Az értékalapú célállapot-meghatározás mutatószámokat, illetve azokhoz küszöbértékeket nem rendel, a célmeghatározás ebben az esetben önmagában nem mérhető, az általános cél mellett az operatív célok is – mutatószámok kialakításához vezető – feladatkijelölésnek tekinthetők. A célállapot közvetetten így azonban kijelöli azokat a számszerűsíthető célokat, amelyekhez ezáltal már számszerű célértékek rendelhetők.

6.2.1. Általános cél

A munkaerőpiac középtávú fő stratégiai célkitűzése, azaz általános célja Békés megye esetében a munkaerőpiaci helyzet javítása a munkaerőpiaci helyzetet meghatározó kapcsolódó területek, vagyis a helyi gazdaság fejlesztése (mint tágabb környezet) és a foglalkoztatási helyzet (mint szűkebb környezet) javítása révén.

19. táblázat: Békés megyei munkaerőpiaci stratégia – Általános cél

Általános cél	I. Munkaerőpiaci helyzet javítása	
Általános cél elemei	I/A. Helyi gazdaság fejlesztése	I/B. Foglalkoztatási helyzet javítása

Forrás: saját szerkesztés

I/A. Helyi gazdaság fejlesztése: a munkaerőpiac működési keretét adó helyi gazdaság kifejezése alatt általános értelemben a földrajzi térségek közötti versenyben való részvételi pozíció, illetve annak javítása értendő, ami lefedi a szóban forgó térség versenyképességének javítását célzó szerteágazó lépéseket. A kialakítandó gazdasági pozíció és versenyképesség-

javítás kulcsszava továbbá az elért eredmények fenntarthatósága, illetve a gazdasági szemléleten túli (társadalmi, környezeti stb.) eredmények felmutatása a szférák közti szinergiák kihasználásával.

I/B. Foglalkoztatási helyzet javítása: a munkaerőpiac alapvető kategóriája a foglalkoztatás, amely az érdekeltek (munkaerőpiaci szereplők) mindegyike eredményességének lényeges szempontját képezi. A foglalkoztatási helyzet javítása a foglalkoztatás javítását jelenti a helyi elsődleges munkaerőpiacon, ideértve az önfoglalkoztatást is. A foglalkoztatás a foglalkoztatási kapacitások bővítése révén javítható, amelynek eszköztára a célcsoport jellemzői alapján jelentősen diverzifikált, közös jellemzője például a foglalkoztatás biztonságának növelése és a helyi közösségekben rejlő kapacitások beépítése a tervezésbe és megvalósításba.

Békés megye munkaerőpiacának kijelölt értékalapú célállapota tehát általános célját tekintve a munkaerőpiaci helyzet javításaként fogalmazható meg, azonban e fő célhatározás két irányban ágazik el: a helyi gazdaságfejlesztés és a foglalkoztatási helyzet javítása kapcsán megfogalmazott kettős célkitűzés pedig számos – továbbra is értékalapon megfogalmazott – operatív célt alapoz meg, amelyeket az alábbiakban összegzünk.

6.2.2. Operatív célok

Az elvi célhatározás keretében meghatározott általános cél – illetve az általános cél elemei – egyfajta főkategóriaként is felfogható, amely további, a fő cél elérése érdekében megfogalmazott operatív célt alapoz meg – utóbbiak e logikában alkategóriaként értelmezhetők. Az alábbiakban az operatív célokat ebben a szemléletben, főbb témakörönként (alkategóriánként) közöljük. Az egyes általános célkategóriákban felsorolt operatív célok bizonyos esetekben – elnevezésüket tekintve – hasonlóak, illetve akár azonosak is lehetnek, ám tartalmukban minden esetben eltérnek, amennyiben azokat a helyi gazdaságra, illetve a foglalkoztatásra alkalmazzuk.

20. táblázat: Békés megyei munkaerőpiaci stratégia – Operatív célok

Általános cél	I. Munkaerőpiaci helyzet javítása	
Általános cél elemei	I/A. Helyi gazdaság fejlesztése	I/B. Foglalkoztatási helyzet javítása
Operatív célok	I/A/1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és közép vállalkozói szektor szerepének erősítése I/A/2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése I/A/3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése	I/B/1. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása I/B/2. Megyei munkavállalás helyzetének javítása I/B/3. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció

Forrás: saját szerkesztés

Az azonosított és a fentiekben összegzett – általános célra és annak elemeire épülő – operatív célkitűzések tehát a stratégia elvi alapokon megfogalmazott kiindulópontjai, amelyek a stratégia által megfogalmazott szakpolitikai cselekvések alapját képezik. A következőkben – a stratégia kereteken belül – az operatív célokra épülő potenciális beavatkozási területeket, az azok kapcsán felmerülő döntési útvonalakat, alternatívákat, valamint a jelen átfogó stratégia keretében ajánlott alkalmazandó opciókat mutatjuk be.

7. STRATÉGIAI KERETEK

A stratégiai keretek meghatározása a jelen stratégia tervezési folyamatában az absztrakciós „létra” egy újabb szintjét jelenti, amelyben az általános és elvi szintű célmeghatározást az operatív, végrehajtható és részletesebb intézkedésekre vonatkozó ajánlások követik. Az operatív célokra épülő potenciális beavatkozási területek a rendszerszemléletet tovább erősítve operatív célonként határozzák meg azokat az ajánlott tevékenységeket, amelyek révén az adott operatív cél elérhetővé válik. A beavatkozási területek egy adott összetétele a stratégia végrehajtásának szintén egy adott útvonalát jelenti, amely alapján a megvalósítás különböző, alternatív útvonalak mentén válik végrehajthatóvá. Az alternatívák megfogalmazásakor két bevett módszer alkalmazására nyílik lehetőség: az első szerint a stratégia csak két irányt vázol fel, a beavatkozás nélküli alapesetet, amelyben a stratégiaalkotó nem avatkozik be a stratégiai terület működésébe, azt az automatizmusokra bízva, a másik eset pedig a beavatkozással érintett forgatókönyvet vázolja. A másik módszer a beavatkozási területek csoportosításával több útvonalat is vázol, azt feltételezve, hogy a beavatkozás igénye adott, annak formája kapcsán szükséges ajánlást tenni. A jelen stratégia ez utóbbi módszert követve alapesetet nem vázol fel, ehelyett stratégiai útvonalakra, mint a beavatkozás egyes választható forgatókönyveire tesz ajánlást.

A logikailag egymáshoz integránsabban kapcsolódó beavatkozási területek stratégiai alternatívái között a jelen stratégia két alternatívát vázol fel, amelyek közül ajánlást tesz a gyakorlatban alkalmazandó beavatkozásokra is. Természetesen a megfelelő stratégiai alternatíva kiválasztásához további – a jelen pontnak részét nem képező – szempontok figyelembe vétele is szükséges, a stratégiai keretek ilyen módon azt az alternatívát javasolják megvalósításra, amely a további szempontok ismerete (például későbbiekben elnyert pályázati támogatás mértéke) nélkül, a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján a legnagyobb hatékonyságot mutatja a célok elérése szempontjából.

7.1. Potenciális beavatkozási területek

A potenciális beavatkozási területek az operatív célok – illetve ezáltal az általános cél – eléréséhez szükséges egyes intézkedések lehetséges irányvonalait mutatják be. Az elvi alapon megfogalmazott általános és operatív célhatározáson túlmutatva a stratégiai keretek között meghatározott beavatkozási területek a szakpolitikai intézkedések előkészítését már közvetlenebb módon segítik. Az alábbiakban az egyes operatív célok rendszere szerint határozzuk meg a beavatkozás területeit.

7.1.1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése

Az I/A/1. operatív cél a KKV-szektor szerepének többirányú és többoldalú erősítését foglalja egységes keretbe, amelynek potenciális beavatkozási területei az alábbiak:

- I/A/1/a. vállalkozóvá válás, vállalkozás irányítása, váratlan helyzetek felmerülése esetén alkalmazandó vállalkozásmenedzsment módszereket, jogi-pénzügyi ismereteket stb. átadó támogatott (illetve ingyenes) képzések nyújtása a megyei lakóhellyel/székhellyel rendelkezők számára,
- I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások (kedvezményes vagy ingyenes) igénybevételi lehetőségének biztosítása a vállalkozói és lakossági szektor számára a megyei lehetőségekkel (pályázatok, hitellehetőségek, befektetés stb.) kapcsolatban,
- I/A/1/c. vállalkozói szektor tökeellátottságának javítása (részben kapcsolódva a megelőző ponthoz) pályázatmenedzsment, hitelkörök szervezése, kockázati tőke-bevonás segítése stb. révén,
- I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése (részben kapcsolódva a megelőző ponthoz), mentorálás megszervezése és menedzsmentje a kezdő és tapasztaltabb vállalkozások között,
- I/A/1/e. egyénre szabott, specifikus karriertanácsadás a pályakezdő munkavállalók és pályaelhagyók részére.

A KKV-szektor erősítésének kulcsa az információkhoz és lehetőségekhez való hatékonyabb hozzájárás segítségével rejlik.

7.1.2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése

Az I/A/2. operatív cél a helyben rendelkezésre álló erőforrásokra építve, azok szinergiáinak hatékonyabb és teljesebb kihasználásának lehetőségét figyelembe véve az alábbi beavatkozási területeket foglalja magában:

- I/A/2/a. vállalkozások közötti, szövetkezeti alapelven nyugvó termékpályás együttműködések (például beszállítói hálózatok) megszervezése,
- I/A/2/b. gazdasági klaszterek megszervezése egyes speciális tájtermékekhez kapcsolódóan.

A helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk két jelentős formája a mezőgazdasági súlyú megye esetében a vállalkozások jelentős része számára potenciális együttműködési forma.

7.1.3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése

Az I/A/3. operatív cél keretében a munkaerőpiaci szereplők innovációs készségének növelése számos, az innovatív munkavégzés tárgykörébe tartozó beavatkozási területet lefed:

- I/A/3/a. távmunka lehetőségének és igénybevételének biztosítása, szerepének erősítése,
- I/A/3/b. távtanulás és önfejlesztés lehetőségének biztosítása, szerepének erősítése,
- I/A/3/c. technológiai parkok, innovációs centrumok és innovációs transzferközpontok kialakíthatóságának vizsgálata,
- I/A/3/d. telekommunikációs és informatikai szolgáltatások nyújtása innovatív területeken,
- I/A/3/e. elektronikus kereskedelem és elektronikus ügyintézés bevezetésének segítése.

7.1.4. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása

Az I/B/1. operatív cél a foglalkoztatási helyzet javításának foglalkoztatói oldalára koncentrálva fogalmazza meg a lehetséges beavatkozási területeket, az alábbiak szerint:

- I/B/1/a. piacszerzés ösztönzése új (megyén kívüli) piacok szerzése céljából, az értékesítés bővítésének eredményével,
- I/B/1/b. helyi munkaerőpiaci kínálat tényezőivel kapcsolatos minőségnyelés elősegítése, béren felüli (nem pénzügyi) juttatások kialakításának ösztönzése,
- I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása, atipikus foglalkoztatás ösztönzése (részmunkaidős foglalkoztatás, távmunkakörök stb.).

7.1.5. Megyei munkavállalás helyzetének javítása

Az I/B/2. operatív cél második szegmense a munkavállalói oldal munkaerőpiaci esélyeinek javítását támogatja, az alábbiak szerint:

- I/B/2/a. helyi munkaerőpiaci kereslet tényezőivel kapcsolatos minőségnyelés elősegítése (oktatás, képzés, fejlesztés),
- I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása: atipikus munkaviszony létesítése (részmunkaidő, távmunka),
- I/B/2/c. munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi rétegek közvetlen elérése (álláskereső, pályakezdők, hátrányos helyzetű személyek, gazdaságilag inaktívak).

7.1.6. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció

Az I/B/3. operatív cél pedig a munkaadói és munkavállalói oldalt kiegészítve a munkaerőpiac harmadik jelentős szereplője, az állam (jelen esetben a helyi kormányzat) kapcsán értelmezett beavatkozási pontokat foglalja össze, az alábbiak szerint:

- I/B/3/b. foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő költségek optimalizálásának segítése kedvezményes díjazású telephely- és üzlethelyiség-bérlés lehetőségével,
- I/B/3/c. munkaerőpiacra és foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő állami adminisztrációs terhek és akadályok azonosítása és észszerűsítése,
- I/B/3/d. helyi közszolgáltatások igénybevételeinek felmérése és optimalizációja,
- I/B/3/e. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelésének elősegítése (jogsegély, jogi tanácsadás stb.),
- I/B/3/f. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, piackutatások közösségi felhasználása.

7.2. Stratégiai alternatívák

A stratégia keretében megfogalmazott potenciális beavatkozási területek összesen két területcsoportban (általános cél elemei: helyi gazdaság, helyi foglalkoztatás), azon belül pedig hat alcsoport szerint felosztva (operatív célok: KKV-szektor erősítése, együttműködések és integrációk, innovációs készségnövelés, illetve foglalkoztatás a munkaadói, munkavállalói és kormányzati oldalon) tartalmazzák a beavatkozás lehetséges területeit. Az egyes megállapított területek ezáltal számos döntési útvonal, stratégiai alternatíva megalapozására alkalmasak, illetve egyfajta prioritási sorrendként is felfoghatók, amely alapján a rendelkezésre álló erőforrások függvényében a beavatkozás több ponton, párhuzamosan is megtehető.

Az alábbiakban két, mintaként szolgáló stratégiai alternatívát vázolunk fel, amelyek a beavatkozás egyes területeit aktív és passzív cselekvések szempontja szerint rendszerezik, illetve e szempont alapján csoportosítják stratégiai alternatívákba.

- I. Az aktív megyei munkaerőpiaci beavatkozás – mint a foglalkoztatáspolitikai aktív eszközcsoportjának mintájára meghatározott alternatíva – a szereplők munkaerőpiaci helyzetét főleg pénzügyi ösztönzők segítségével változtatja meg, avagy közvetett módon, a nem pénzügyi ösztönzőkhöz (például egy képzésen való részvétel vagy gazdasági klaszterhez való csatlakozás esetén) pénzügyi formában megjelenő előnyöket kínál (például kamatmentes hitel nyújtása a képzésen részt vetteknek, kedvezményes irodabérlési lehetőség a klasztertagoknak). Az alternatívához tartoznak ezáltal a hat operatív cél azon elemei, amelyek közvetlen pénzügyi előnyt eredményeznek a bevont érdekeltek számára.
- II. A passzív megyei munkaerőpiaci beavatkozás alternatívája – értelemszerűen a foglalkoztatáspolitikai passzív eszközcsoportjának mintájára – főleg nem pénzügyi ösztönzők révén igyekszik beavatkozni a munkaerőpiaci szereplők tevékenységébe, pozícióikat nem közvetlen dotációval, hanem például képességfejlesztéssel javítva. A beavatkozási területek motiválással és ösztönzéssel összefüggő elemei így összességében nem a gazdasági, hanem a foglalkoztatási képességeket fejlesztik, előnyük nem közvetlenül a beavatkozásból, hanem a beavatkozás eredményéből (például együttműködésből származó megbízás, átképzést követő munkahelyváltás) származik.

7.3. Stratégia meghatározása

A potenciális beavatkozási területek meghatározását, illetve e területek alapján a stratégiai alternatívák kialakítását követően a jelen szerkezeti egység a Békés megyei munkaerőpiac vonatkozásában alkalmazandó stratégiát határozza meg. A korábban megállapítottak alapján a potenciális beavatkozási területek párhuzamos alkalmazására nyílik lehetőség, az alkalmazott eszközök korlátját a stratégia megvalósítására rendelkezésre álló erőforrások jelentik; az eszközkészlet pedig két alternatívát alapol meg, az aktív és a passzív megyei munkaerőpiaci beavatkozás alternatíváit, amelyek közül – figyelembe véve

a stratégia készítésének időpontjában a munkaerőpiacon fennálló átmeneti¹² állapotot – a passzív munkaerőpiaci beavatkozás alternatívája javasolt. A passzív munkaerőpiaci beavatkozás keretében az alábbi beavatkozási területek javasoltak.

21. táblázat: Javasolt stratégiai alternatíva – passzív munkaerőpiaci beavatkozás

Javasolt stratégia	II. Passzív munkaerőpiaci beavatkozás	
Javasolt stratégia elemei	<u>I/A/1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése</u> <i>I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések</i> <i>I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások</i> <i>I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése</i> <i>I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás</i>	<u>I/B/1. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása</u> <i>I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása</i>
	<u>I/A/3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése</u> <i>I/A/3/a. távmunka</i> <i>I/A/3/b. távtanulás</i>	<u>I/B/2. Megyei munkavállalás helyzetének javítása</u> <i>I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása</i>
		<u>I/B/3. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció</u> <i>I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevételének felmérése</i> <i>I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése</i> <i>I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piackutatások</i>

Forrás: saját szerkesztés

A passzív munkaerőpiaci beavatkozás stratégiájának keretében javasolt beavatkozási területeket a fenti táblázatban dőlt betűvel, az operatív célok pedig aláhúzással jelölve találhatók. A javasolt stratégia alacsonyabb költségigényű elemeket tartalmaz, amelyek közös jellemzője még, hogy a munkaerőpiac fejlesztését a szereplők motiválásán keresztül valósítja meg, közvetlen pénzügyi segítségnyújtás nélkül, a munkaerőforrásokban rejlő fejlesztési potenciál kihasználása révén.

¹² Az átmenetiség oka egyrészt a koronavírus-járvány (4.3. szerkezeti egységben kifejtett) munkaerőpiaci hatásai, másrészt a 2014-2020 és a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszakok köztes állapota, amelyben a 2014-2020 közötti források felhasználása már rendkívül korlátozott, a 2021-2027 közötti időszak forrásairól, azok felhasználhatóságáról pedig részletes információk még nem állnak rendelkezésre.

8. CÉLKITŰZÉSEK

A stratégiai tervezés folyamatának utolsó lépése a célkitűzések összegzése; az absztrakciós létra eddigi fokain az elvont, elv- és alapértékszerűen megfogalmazott jövőbeli célállapot-meghatározást fokozatosan felváltotta az egzakt, számszerűsíthető (kvantifikálható) jellemzőkkel bíró célkijelölés – amely nem más, mint a fő cél többszörös elemekre bontása. A célkitűzések ezt a folyamatot rögzítik, rendszerbe foglalva a konkrét beavatkozásokra tett ajánlások kialakításának lépéseit, ezáltal meghatározva, hogy azok mely logikai áttéteken keresztül járulnak hozzá a meghatározott főcélhoz. A célhierarchián felül a célkitűzések közt fontos rögzíteni a stratégia tervezésekor a célok kialakítása esetében figyelembe vett mutatószámok célokkal való kapcsolódásait is. A mutatószámok elmozdulásának figyelemmel kísérése már a stratégiai megvalósítás térréuma, a tervezés lépései közt is kiemelten fontos azonban annak meghatározása, hogy a megtenni kívánt beavatkozások mely – társadalmi, gazdasági stb. – jellemzőkre lesznek hatással.

A Békés megyei munkaerőpiaci stratégia célhierarchiája nem tér el jelentősen a stratégiai tervezés célhierarchia-kialakításának hagyományos módszereitől, a stratégia készítésének időszaka azonban megalapozza, hogy a horizontális jelentőségű célok között mindössze egyetlen cél kerüljön a tervezés fókuszába, minden további, a célhierarchia felsőbb szintjein lévő cél pedig nem horizontális, hanem operatív célként került meghatározásra. A mutatószámok elmozdulása kapcsán már a stratégia megvalósításának fázisában kerül sor annak vizsgálatára, hogy az egyes mutatók elmozdulása milyen mértékben és időtávon várható. Egy adott mutatószám ezen felül több beavatkozási területhez is kapcsolódhat, pontosabban több beavatkozási terület is hatással lehet egy adott mutatószám elmozdulására. Végül a mutatószámok katasztere szabadon bővíthető, a megfelelő hatékonyságú monitoring érdekében saját adatfelvételi terv készíthető és kivitelezhető, amelyben a mutatószámok – a célokhoz hasonlóan – hierarchiába rendezhetők, kompozit (összetett, több mutatószámot magában foglaló) mutatók segítségével a gazdasági, társadalmi stb. változások jobban kimutathatóvá válnak.

8.1. Célhierarchia

A stratégia keretében meghatározott célok rendszerszerű, egymásra épülő egységet alkotnak, az alábbi hierarchikus szintek alapján:

1. általános cél (avagy stratégiai cél),
2. általános célelemek (avagy átfogó célok),
3. operatív célok (avagy sarkalatos célok),
4. potenciális beavatkozási területek (avagy specifikus célok), illetve
5. horizontális cél(ok).

A célok és beavatkozási területek felépülését az alábbi táblázat szemlélteti. A célhierarchia kódszámai (például: I/B/2/c.) az adott beavatkozási terület operatív és általános célelemek közti elhelyezkedését mutatja, amelyek mind az általános cél köré szerveződnek.

22. táblázat: A stratégia célhierarchiája

1. Általános cél	Munkaerőpiaci helyzet javítása	
2. Általános cél elemei	I/A. Helyi gazdaság fejlesztése	I/B. Foglalkoztatási helyzet javítása
3. Operatív célok	I/A/1. Megyei vonatkozású mikro-, kis- és középvállalkozói szektor szerepének erősítése	I/B/1. Megyei foglalkoztatók helyzetének javítása
	I/A/2. Helyi gazdasági szereplők közti együttműködések és integrációk ösztönzése	I/B/2. Megyei munkavállalás helyzetének javítása
	I/A/3. A megyei gazdasági környezet és szereplők innovációs készségének növelése	I/B/3. Megyei foglalkoztatással és munkavállalással kapcsolatban felmerülő helyi kormányzati optimalizáció

4. Potenciális beavatkozási területek	I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások I/A/1/c. tökeellátottság javítása I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás	I/B/1/a. megyei foglalkoztatók piacszerzésének ösztönzése I/B/1/b. helyi munkaerőpiaci kínálat tényezőivel kapcsolatos minőségnövelés I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása
	I/A/2/a. szövetkezeti alapelven nyugvó termékpályás együttműködések I/A/2/b. gazdasági klaszterek megszervezése egyes speciális tájtermékekhez	I/B/2/a. helyi munkaerőpiaci kereslet tényezőivel kapcsolatos minőségnövelés I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása I/B/2/c. munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi rétegek közvetlen elérése
	I/A/3/a. távmunka I/A/3/b. távtanulás I/A/3/c. technológiai parkok, innovációs centrumok és innovációs transzferközpontok kialakíthatóságának vizsgálata I/A/3/d. telekommunikációs és informatikai szolgáltatások nyújtása I/A/3/e. elektronikus kereskedelem és elektronikus ügyintézés bevezetésének segítése	I/B/3/a. foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő költségek optimalizálása I/B/3/b. állami adminisztrációs terhek és akadályok azonosítása és egyszerűsítése I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevétele felmérése I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piackutatások
+1. Horizontális cél	H. Koronavírus-járvány helyi munkaerőpiacra gyakorolt hatásainak enyhítése	

Forrás: saját szerkesztés

A célhierarchia jelen formájában tartalmazza mindkét azonosított stratégiai alternatívát, az aktív és a passzív munkaerőpiaci beavatkozás elemeit is, ilyen módon alkalmas a két döntési útvonal elemeiből történő további alternatívák meghatározására. Tartalmazza ezen felül a helyzetelemzést keretében azonosított horizontális célt, amelyet az intézkedések meghozatalánál érvényesíteni szükséges, és amely a koronavírus-járvány helyi munkaerőpiacra gyakorolt hatásainak enyhítése

8.2. Mutatószámok

A stratégiai tervezés fontos elemét képezi annak meghatározása, hogy a stratégia keretében megtenni szándékozott beavatkozások esetében várhatóan – a szűkebb és tágabb – környezet mely elemeire lesznek hatással a beavatkozások, pontosabban mely mutatószámok pozitív elmozdulása várható. Az elmozdulás természetesen az alapeseten (vagyis a beavatkozás nélküli forgatókönyvön) felül értendő, vagyis arra kell választ adni, hogy az adott mutató a beavatkozás hiányában hogyan mozdulna el a jövőben, illetve hogy a beavatkozás ezt az elmozdulást hogyan képes befolyásolni, melyek azok a mutatók, amelyeket a beavatkozások pozitív irányban képesek befolyásolni. Az alábbiakban a jelen stratégia negyedik hierarchikus szintjéhez, vagyis a potenciális beavatkozási területekhez rendeljük hozzá a – szintén jelen stratégia keretében meghatározott – helyzetelemzés azon mutatóit, amelyekre az adott beavatkozás várhatóan érdemi és pozitív hatást tud gyakorolni. Ugyanezen mutatószámok elmozdulásának figyelembe vétele szükséges a megvalósított stratégia időszakában.

23. táblázat: Potenciális beavatkozási területek és mutatószámok kapcsolata

I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások I/A/1/c. tökeellátottság javítása I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás	- Felsőoktatási potenciál Békés megyében (fő) - Felsőoktatási kapacitások Békés megyében (fő) - Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra Békés megyében (db) - Jogi személyiségű vállalkozások beruházásai Békés megyében (1000 Ft) - Állandó népességből a 18-59 évesek száma Békés megyében (fő) - Tartós munkanélküliek aránya Békés megyében (%)
I/A/2/a. szövetkezeti alapelven nyugvó termékpályás együttműködések I/A/2/b. gazdasági klaszterek megszervezése egyes speciális tájtermékekhez	- Regisztrált vállalkozások száma Békés megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (db) - A szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya Békés megyében (százalék)
I/A/3/a. távmunka I/A/3/b. távtanulás I/A/3/c. technológiai parkok, innovációs centrumok és innovációs transzferközpontok kialakíthatóságának vizsgálata I/A/3/d. telekommunikációs és informatikai szolgáltatások nyújtása	- Békés megye lakónépessége (1000 fő) - Odavándorlások száma Békés megyében (fő) - Elvándorlások száma Békés megyében (fő) - Vándorlási egyenleg Békés megyében (ezrelék) - Öregedési mutató Békés megyében (arány) - Az óvodai gyermekcsoportok száma Békés megyében (db)

I/A/3/e. elektronikus kereskedelem és elektronikus ügyintézés bevezetésének segítése	Foglalkoztatottsági ráta Békés megyében (százalék)
I/B/1/a. megyei foglalkoztatók piacszerzésének ösztönzése I/B/1/b. helyi munkaerőpiaci kínálat tényezőivel kapcsolatos minőségnyövelés I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása	- Fajlagos K+F ráfordítás Békés megyében (1000 Ft) - Foglalkoztatottsági ráta Békés megyében (százalék) - Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem Békés megyében (Ft) - Magas, illetve alacsony jövedelműek aránya Békés megyében (fő)
I/B/2/a. helyi munkaerőpiaci kereslet tényezőivel kapcsolatos minőségnyövelés I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása I/B/2/c. munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi rétegek közvetlen elérése	- Fajlagos K+F ráfordítás Békés megyében (1000 Ft) - Fajlagos K+F kapacitás tízezer lakosra Békés megyében (fő) - Foglalkoztatottak száma száz lakosra Békés megyében (fő) - Pályakezdő munkanélküliek aránya Békés megyében (százalék)
I/B/3/a. foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő költségek optimalizálása I/B/3/b. állami adminisztrációs terhek és akadályok azonosítása és észszerűsítése I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevételének felmérése I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piacutatók	- Regisztrált munkanélküliek száma összesen Békés megyében (fő) - Nyilvántartott álláskereső Békés megyében a munkaképes korú népesség arányában (%) - Adófizetők aránya Békés megyében (százalék) - Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem Békés megyében (Ft)

Forrás: saját szerkesztés

A potenciális beavatkozási területekhez hozzárendelt mutatószámok változásának időtávja jelentős eltéréseket mutathat, elmozdulásuk figyelemmel kísérése, illetve a mutatók kataszterének a megvalósítani kívánt stratégiához való illesztése (a megfelelő mutatószámok kiválasztása) a stratégia megvalósulásának, figyelemmel kísérésének fontos elemét képezi.

9. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LÉPÉSEI

A stratégiai tervezés logikai ívét meghaladva a fejezet a stratégia megvalósításának azon lépéseit mutatja be, amelyek jellegükből fakadóan visszahatnak a stratégiai tervezés egyes fázisaira olyan módon, hogy a megvalósítás megkezdése során kapott gyakorlati inputok a tervezési fázis során megfogalmazottak esetleges kiigazításának igényét vetik fel. Ilyen lehet a szükséges eszközök számbavételekor az eszközök mennyiségéhez, minőségéhez illeszkedő célmeghatározás (célok csökkentése vagy növelése), a monitoring során további megfigyelési szempontok beépítése, avagy az értékelési terv során a stratégia kiegészítése az elvi vagy gyakorlati szempontok mentén.

9.1. Szükséges eszközök számbavétele

A stratégia megvalósítása nagyban függ azon eszközöktől, amelyek a végrehajtás érdekében rendelkezésre állnak, illetve amelyek rendelkezésre állása megvalósítás esetén biztosítható. Az eszközök kapcsán fontos körülmény, hogy nem csupán a rendelkezésre állás, hanem az alkalmazás kérdése is a stratégiaalkotás területéhez tartozik. A stratégia által érintett területen – ahogyan a stratégiai tervezés közel minden területén – már meglévő, kialakult eszközrendszer, illetve használattal kapcsolatos tapasztalatok képezik a megvalósítás alapját, az eszközök számbavétele tehát az erőforrás-tervezéssel azonos feladatot képez. Az eszközök tervezésekor érdemes rendszerszemléletet alkalmazni, és az eszközöket a hozzájuk rendelt cél függvényében meghatározni, az így kialakított cél-eszköz mátrix ugyanis alkalmas annak hatékony bemutatására, hogy az egyes (operatív vagy alsóbb szintű) célok eléréséhez milyen eszközök állnak rendelkezésre, illetve milyen további eszközök bevonására van lehetőség. Az eszközök csoportosítása a stratégiai tervezés területén általában hármas bontást követ, amely az alábbi eszközcsoportokat határozza meg:

- szabályozási,
- közpolitikai,

- fiskális.

Békés megye munkaerőpiaci fejlesztése esetében az eszközök számbavétele, a cél-eszköz mátrix összeállítása és az alkalmazni kívánt eszközök alkalmazhatóságának szabályozási, közpolitikai és fiskális szempontú vizsgálata a stratégiai alternatíva kiválasztását követően további tervezést igénylő feladat.

24. táblázat: Békés megye munkaerőpiaci stratégiájának cél-eszköz mátrixa – minta

Beavatkozási területek	Eszközök					
	Szükséges			Rendelkezésre áll		
	Szabályozási	Közpolitikai	Fiskális	Szabályozási	Közpolitikai	Fiskális
I/A/1/a. támogatott (illetve ingyenes) képzések			X			
I/A/1/b. információs és szakértői szolgáltatások	X	X				
I/A/1/c. tőkeellátottság javítása		X	X			
I/A/1/d. inkubátorházak üzemeltetése	X	X	X			
I/A/1/e. specifikus karriertanácsadás		X				
I/A/2/a. szövetkezeti alapelven nyugvó termékpályás együttműködések		X	X			
I/A/2/b. gazdasági klaszterek megszervezése egyes speciális tájtermékekhez	X					
I/A/3/a. távmunka		X				

I/A/3/b. távtanulás		X				
I/A/3/c. technológiai parkok, innovációs centrumok és innovációs transzferközpontok kialakíthatóságának vizsgálata		X				
I/A/3/d. telekommunikációs és informatikai szolgáltatások nyújtása	X	X				
I/A/3/e. elektronikus kereskedelem és elektronikus ügyintézés bevezetésének segítése		X				
I/B/1/a. megyei foglalkoztatók piacszerzésének ösztönzése		X				
I/B/1/b. helyi munkaerőpiaci kínálat tényezőivel kapcsolatos minőségnevelés		X	X			
I/B/1/c. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása	X	X				
I/B/2/a. helyi munkaerőpiaci kereslet tényezőivel kapcsolatos minőségnevelés		X				

I/B/2/b. modern foglalkoztatási formák helyi elterjedésének motiválása	X	X				
I/B/2/c. munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi rétegek közvetlen elérése		X	X			
I/B/3/a. foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő költségek optimalizálása		X	X			
I/B/3/b. állami adminisztrációs terhek és akadályok azonosítása és ésszerűsítése	X					
I/B/3/c. helyi közszolgáltatások igénybevételének felmérése		X				
I/B/3/d. megyei munkaerőpiaci szereplők jogszabályoknak való megfelelése	X	X				
I/B/3/e. szakmai és vállalkozói ismeretterjesztés, szemléletformálás, közösségi piackutatások		X	X			

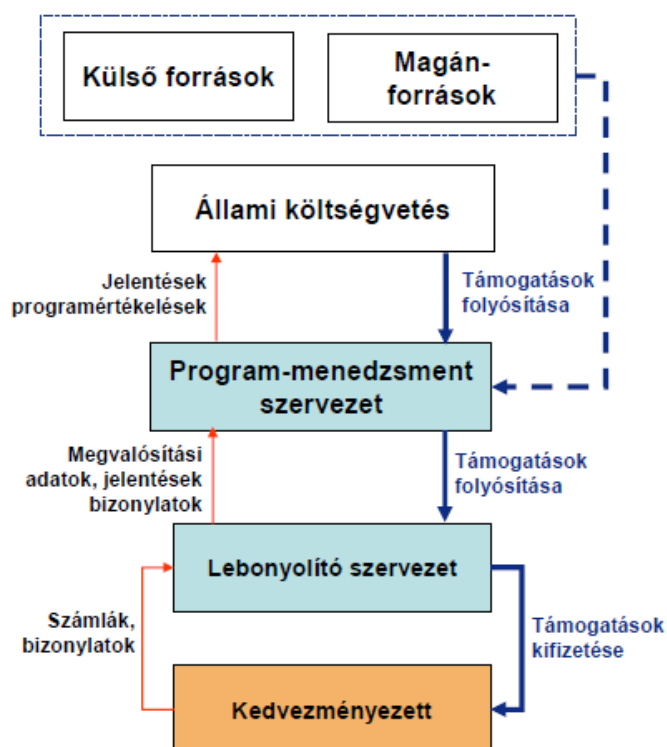
Forrás: saját szerkesztés

A stratégiai alternatívák keretében javasolt beavatkozások megvalósításához a fentiek alapján szabályozási, közpolitikai és fiskális követelmények is szükségesek. További vizsgálat tárgyát képezi ezen felül tehát a rendelkezésre álló eszközök számbavétele, a felmerülő költségigények az alternatíva kiválasztását is befolyásolják.

9.2. Megvalósítás és monitoring feltételrendszere

A stratégia megvalósítása keretében a választott stratégiai alternatívához illő szervezetépítés, költségvetés-tervezés, felelősségi és hatáskörök egyértelmű elhatárolása, kedvezményezettek kiválasztása szükséges.

79. ábra: Stratégia-megvalósítási folyamatábra

Forrás: (Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, 2008, old.: 42)

A működés monitorozása a megvalósítás során ugyancsak fontos követelmény, a monitoring tervezése a megvalósítás alapkövetelménye. Hasonlóan jelentős sarokkövét képezi a megvalósításnak a tevékenység nyilvánosságára és a nyilvános tájékoztatásra vonatkozó követelmények meghatározása. Végül jelentős megvalósítási tényező a potenciális partnerségek azonosítása, illetve gyakorlati partnerségek megkötése.

9.3. Ex ante értékelési terv kialakítása

A stratégia előzetes (ex ante) értékelésének követelménye kettős elvárást teljesít: egyrészt a stratégia külső, másrészt belső összhangját. Az értékelési terv egyrészt tehát biztosítja, hogy a stratégia összhangban álljon a releváns, magasabb szintű stratégiai dokumentumokkal és jogszabályi követelményekkel, másrészt a stratégia egyes szerkezeti, logikai stb. szintjei közötti összhangot is bizonyítja. Az ex ante értékelés két része mindezek alapján a konzisztencia, valamint a koherencia értékelése; az értékelés elvégzése a stratégiai alternatíva (illetve a beavatkozási területek) kiválasztását követően végezhető el.

10. IRODALOMJEGYZÉK

Állami Számvevőszék. (2020. szeptember). *Elemzés - Járványhelyzet és munkaerőpiac - A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai*. Budapest: Állami Számvevőszék.

Balás, G., Borbás, G., Jakab, G., Koltai, L., Kondor, Z., Kovács, I. V., . . . Sziklai, I. (2018). Első kötet: Az Európai Szociális Alap 60 éve. In G. Balás, G. Borbás, G. Jakab, L. Koltai, Z. Kondor, I. V. Kovács, . . . I. Sziklai, G. Balás, & L. Koltai (szerk.), *Humánfejlés-politika Magyarországon* (old.: 2-150). Budapest: HÉTFA Kutatóintézet Kft.

Balcsók, I. (2005). *A munkanélküliség területi egyenlőtlenségei és legjellemzőbb folyamatainak alakulása az 1992-2002 közötti időszakban (Doktori (Ph.D.) értekezés)*. Debrecen: Debreceni Egyetem.

Beck, U. (1996). Kapitalismus ohne Arbeit. *Der Spiegel*, old.: 140-146.

Békés Megyei Önkormányzat. (2014a). *Területfejlesztési koncepció - Helyzetelemzés, helyzetértékelés*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Koncepcio__Helyzetelemzes.pdf

Békés Megyei Önkormányzat. (2014b). *Stratégiai program 2014–2020*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Program__Bekes_megye_tf_program_14_20_strategiai_prg.pdf

Békés Megyei Önkormányzat. (2014c). *Operatív program 2014–2020*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Program__Bekes_megye_tf_program_14_20_strategiai_prg.pdf

content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztés_Program__Bekes_megye_tf_program_14_20_operativ_prg.pdf

Békés Megyei Önkormányzat. (2014d). *Békés Megye Integrált Területi Programja* (2.6 verzió. kiad.). Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2020/04/ITP2_6_BMO.pdf

Békés Megyei Önkormányzat, Békés Megyei Kormányhivatal, Békés Megyei Vállalkozási és Fejlesztési Nonprofit Kft. (2016). *Békés Megye Foglalkoztatási Stratégiája 2017-2021*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat.

Borbély-Pecze, T. B. (2014). Az Európai Foglalkoztatási Stratégia integrációja az Európa 2020 Stratégiába. *Munkaügyi Szemle*, 2., 18-29.

Csoba, J. (2011). A bér munka és a munkaerőpiac válsága. In J. Csoba, *Munkaerő-piaci változások, leszakadó társadalmi csoportok* (old.: 16-20). Debrecen: Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszéke.

Csoba, J., & Jász, K. (2011). A területi egyenlőtlenségek hatása. In J. Csoba, *Munkaerő-piaci változások, leszakadó társadalmi csoportok* (old.: 54-74). Debrecen: Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszéke.

Ella, O. (2020. 11. 26.). *A COVID-19 járvány hatása a munkaerőpiacra*. Letöltés dátuma: 2020. 11. 26., forrás: <https://www.aszhirportal.hu/hirek/a-covid-19-jarvany-hatasa-a-munkaeropiacra>

Európai Bizottság. (2010). *Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája*. Brüsszel: Európai Unió.

Európai Bizottság. (2019). *2019. évi országjelentés – Magyarország*. Brüsszel: Európai Unió.

Gábor R., I. (1998). "Reményvesztett dolgozók" a fejlett piacgazdaságokban. *Közgazdasági Szemle*, 457-473.

- Galasi, P. (1982). *A munkaerőpiac szerkezete és működése Magyarországon*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Interreg V-A Romania-Hungary. (2019). *Cooperation programmes under the European territorial cooperation goal*. Brüsszel: Európai Unió. Letöltés dátuma: 2020. 10. 29., forrás: https://interreg-rohu.eu/wp-content/uploads/2019/10/Programme_2014TC16RFCB049_3_1_en.pdf
- Jakab, A., & Szilágyi, E. (2016). Sarkalatos törvények a magyar jogrendben. In A. Jakab, & G. Gajduscek, *A magyar jogrendszer állapota* (old.: 243-322). Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- László, G. (1996). *Emberi erőforrás gazdálkodás és munkaerőpiac*. Pécs: Janus Pannonius Egyetemi Kiadó.
- Lipták, K. (2009). Foglalkoztatáspolitikai Magyarországon, különös tekintettel az időskorúak foglalkoztatására. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* 6(1), 3-15.
- Magyarország Kormánya. (2012). *Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció*. Budapest: Magyarország Kormánya. Forrás: Melléklet az 1/2014. (I. 3.) OGY határozathoz
- Magyarország Kormánya. (2020). *Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja*. Budapest: Magyarország Kormánya. Letöltés dátuma: 2020. 10. 29., forrás: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-national-reform-programme-hungary_hu.pdf
- Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság. (2014). *A 2014-2020 közötti időszak foglalkoztatáspolitikai célú fejlesztéseinek megalapozása*. Budapest: Nemzetgazdasági Minisztérium. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: https://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/a/4c/c0000/Fogl_Strat_14-20_elfogadott.pdf

Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium. (2008). *Stratégia-alkotási Kézikönyv a Kormányzati Stratégia-alkotási Követelményrendszer (KSaK) alapján*. Budapest: Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium.

Óry, M. (2005). *Hátrányos helyzetű csoportok helyzete a munkaerőpiacon*. Budapest: Nemzeti Felnőttképzési Intézet. Letöltés dátuma: 2020. 11. 05., forrás: <http://mek.niif.hu/06400/06453/06453.pdf>

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft. (2014a). *Területfejlesztési koncepció - Társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Koncepcio__Tarsadalmi_gazdasi_elemzes.pdf

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft. (2014b). *Területfejlesztési koncepció - Környezeti Értékelés*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Koncepcio__Kornyezeti_ertekeles.pdf

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft. (2014c). *Területfejlesztési program - Társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Program__Bekes_Tfp_TGHV_20140912.pdf

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft. (2014d). *Területfejlesztési program - Környezeti Értékelés*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Program__Bekes_Tfp_TGHV_20140912.pdf

content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Program__Bekes_Tfp_Kornyezeti_ertekeles_20140912.pdf

Rifkin, J. (1995). *The End of Work: The Decline of the Global Labor Force and the Dawn of the Post-Market Era*. New York: Penguin.

Salamin, G., Radvánszki, Á., & Nagy, A. (2008). A magyar településhálózat helyzete. *Falu-Város-Régió*, 6-26. Letöltés dátuma: 2020. 11. 06., forrás: https://regionálispolitika.kormany.hu/download/d/e1/31000/FVR_2008_3_NTH.pdf

Samuelson, P., & Nordhaus, W. (1987). *Közgazdaságtan I. - Alapfogalmak és makroökonómia*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

TeIR. (2020). *Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer*. Magyarország: Magyarország Kormánya. Forrás: <https://www.teir.hu/>

Terület- és Településfejlesztők Magyarországi Egyesülete. (2014). *Területfejlesztési koncepció*. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat. Letöltés dátuma: 2020.. 10. 25., forrás: http://www.bekesmegye.hu/wp-content/uploads/2015/11/TFO_Teruletfejlesztes_Koncepcio__Teruletfejlesztes_koncepcio.pdf

Tóthné Sikora, G. (2000). *Humán erőforrások gazdaságtana*. Miskolc: Bíbor Kiadó.

Tóthné Sikora, G. (2002). *Munkaerőpiaci ismeretek*. Miskolc: Miskolci Egyetem.

WHO Director-General. (2020. 03. 11.). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. (P. conference, Kérdező:)

11. ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: A stratégiai menedzsment folyamata.....	16
2. ábra: Békés megye térképe	55
3. ábra: Békés megye földrajza és természeti környezete	57
4. ábra: Békés megye közigazgatási határai	61
5. ábra: Békés megye közlekedési hálózata.....	65
6. ábra: Békés megye lakónépessége (1000 fő).....	69
7. ábra: Békés megye lakónépességének változása (1000 fő).....	70
8. ábra: Élveszületések száma Békés megyében (fő)	71
9. ábra: Élveszületések számának változása Békés megyében (fő).....	72
10. ábra: Halálozások száma Békés megyében (fő)	73
11. ábra: Halálozások számának alakulása Békés megyében (fő).....	75
12. ábra: Természetes népességszaporodás/fogyás Békés megyében (ezrelék).....	76
13. ábra: Természetes szaporodás/fogyás alakulása Békés megyében (ezrelék)	78
14. ábra: Odavándorlások száma Békés megyében (fő).....	79
15. ábra: Odavándorlások számának alakulása Békés megyében (fő)	80
16. ábra: Elvándorlások száma Békés megyében (fő).....	81
17. ábra: Elvándorlások számának alakulása Békés megyében (fő)	81
18. ábra: Vándorlási egyenleg Békés megyében (ezrelék).....	82
19. ábra: Vándorlási egyenleg alakulása Békés megyében (ezrelék).....	84
20. ábra: Öregedési mutató Békés megyében (arány)	86
21. ábra: Öregedési mutató alakulása Békés megyében (arány)	87
22. ábra: A háziorvosok betegforgalma Békés megyében (fő)	88
23. ábra: A háziorvosok betegforgalmának alakulása Békés megyében (fő).....	89
24. ábra: Az óvodai gyermekcsoportok száma Békés megyében (db).....	90
25. ábra: Az óvodai gyermekcsoportok számának alakulása Békés megyében (db)	91
26. ábra: Óvodába beírt gyermekek száma Békés megyében (fő)	92
27. ábra: Óvodába beírt gyermekek számának alakulása Békés megyében (fő).....	93

28. ábra: Internettel ellátott iskolák aránya az alap- és középfokú oktatásban Békés megyében (százalék).....	94
29. ábra: Internettel ellátott iskolák arányának alakulása az alap- és középfokú oktatásban Békés megyében (százalék).....	95
30. ábra: Felsőoktatási potenciál Békés megyében (fő)	95
31. ábra: Felsőoktatási potenciál alakulása Békés megyében (fő)	96
32. ábra: Felsőoktatási kapacitások Békés megyében (fő)	98
33. ábra: Felsőoktatási kapacitások alakulása Békés megyében (fő)	98
34. ábra: Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra Békés megyében (db) 100	
35. ábra: Regisztrált gazdasági vállalkozások számának alakulása ezer lakosra Békés megyében (db).....	101
36. ábra: Regisztrált vállalkozások száma Békés megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (db)	102
37. ábra: Regisztrált vállalkozások számának alakulása Békés megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (db)	103
38. ábra: A szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya Békés megyében (százalék).....	104
39. ábra: A szolgáltatásban foglalkoztatottak arányának változása Békés megyében (százalék).....	105
40. ábra: Fajlagos K+F ráfordítás Békés megyében (1000 Ft).....	107
41. ábra: Fajlagos K+F ráfordítás alakulása Békés megyében (1000 Ft).....	107
42. ábra: Fajlagos K+F kapacitás tízezer lakosra Békés megyében (fő).....	108
43. ábra: Fajlagos K+F kapacitás alakulása tízezer lakosra Békés megyében (fő)	109
44. ábra: Jogi személyiségű vállalkozások beruházásai Békés megyében (1000 Ft).....	110
45. ábra: Jogi személyiségű vállalkozások beruházásainak alakulása Békés megyében (1000 Ft)	112
56. ábra: Állandó népességből a 18-59 évesek száma Békés megyében (fő).....	113
57. ábra: Állandó népességből a 18-59 évesek számának alakulása Békés megyében (fő)	115
58. ábra: Foglalkoztatottsági ráta Békés megyében (százalék)	116
59. ábra: Foglalkoztatottsági ráta alakulása Békés megyében (százalék)	117
60. ábra: Foglalkoztatottak száma száz lakosra Békés megyében (fő).....	118

61. ábra: Foglalkoztatottak számának alakulása száz lakosra Békés megyében (fő).....	119
62. ábra: Regisztrált munkanélküliek száma összesen Békés megyében (fő).....	120
63. ábra: Regisztrált munkanélküliek összes számának alakulása Békés megyében (fő). 121	
64. ábra: Nyilvántartott állás keresők Békés megyében a munkaképes korú népesség arányában (%).....	122
65. ábra: Nyilvántartott állás keresők alakulása Békés megyében a munkaképes korú népesség arányában (%)	124
66. ábra: Tartós munkanélküliek aránya Békés megyében (%)	125
67. ábra: Tartós munkanélküliek arányának alakulása Békés megyében (%).....	126
68. ábra: Pályakezdő munkanélküliek aránya Békés megyében (százalék).....	127
69. ábra: Pályakezdő munkanélküliek arányának alakulása Békés megyében (százalék) 128	
70. ábra: Adófizetők aránya Békés megyében (százalék)	129
71. ábra: Adófizetők arányának alakulása Békés megyében (százalék)	130
72. ábra: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem Békés megyében (Ft).....	131
73. ábra: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem alakulása Békés megyében (Ft).....	132
74. ábra: Magas, illetve alacsony jövedelműek aránya Békés megyében (fő).....	133
75. ábra: Magas, illetve alacsony jövedelműek arányának alakulása Békés megyében (fő)	134
76. ábra: A koronavírus-járvány munkaerőpiaci hatásmechanizmusa	137
77. ábra: Regisztrált állás keresők nyilvántartásába belépők száma, 2020. március-július (fő)	142
78. ábra: A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatására kifizetett támogatás összege, 2020. április-július (millió forint).....	143
79. ábra: Munkahelyteremtő bértámogatásra irányuló kérelmekben szereplő munkahelyek száma, 2020. augusztus 10-i állapot (darab).....	144
80. ábra: Milyen ágazatban található a vállalkozása? (Mely tevékenység adja a legjelentősebb árbevételt?)	146
81. ábra: Mikor indította vállalkozását?	148
82. ábra: Milyen átlagos statisztikai létszámmal működött vállalkozása az elmúlt évben?	149

83. ábra: Tervez Ön létszámbővítést a vállalkozásában a következő 3 év során? Amennyiben igen, hány fővel tervezi növelni alkalmazottai számát?	151
84. ábra: Amennyiben tervez létszámbővítést a következő 3 év során, milyen képzettségű munkavállalókra tart igényt? (említés kategóriánként)	152
85. ábra: Van jelenleg a vállalkozásában hosszabb ideje betöltetlen álláshely?	153
86. ábra: Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében? I.	155
87. ábra: Ön szerint az utóbbi 3 évben hogyan alakultak az alábbi területek Békés megyében? II.	158
88. ábra: Hogyan alakult a vállalkozása sikeressége a COVID-19 járvány megjelenése óta?	162
89. ábra: Stratégia-megvalósítási folyamatára.....	196

12. TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Az Európa 2020 stratégia prioritásai, cselekvési irányai és az ajánlott cselekvések tartalma	20
2. táblázat: Az Európai Szemeszter menetrendje	22
3. táblázat: A 2014-2020 közötti időszak országos foglalkoztatáspolitikai prioritásai és intézkedés-csoportjai	25
4. táblázat: Gazdaság- és társadalomstratégiai feladatok az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban	26
5. táblázat: 2021-2027 közötti szakpolitikai célkitűzések az Európai Bizottság Magyarországról szóló 2019. évi országjelentésében	28
6. táblázat: Megyei önkormányzatok kötelezően ellátandó feladat- és hatáskörcsoportjai. 31	
7. táblázat: A stratégia felépítése, szerkezete	35
8. táblázat: Stratégiai dokumentumok típusai.....	38
9. táblázat: A stratégiában használt főbb fogalmak struktúrája.....	39
10. táblázat: A munkaerő keresletét és kínálatát befolyásoló tényezők a munkaerőpiacon 40	
11. táblázat: A munkanélküliség típusai.....	43
12. táblázat: A tanulmány módszertani megoldása	50
13. táblázat: A kutatás primer adatfelvételének kérdőíve.....	53
14. táblázat: Milyen főbb üzleti célokat, mérföldköveket tűzött ki saját vállalkozása számára a következő 3 évre?	160
15. táblázat: Milyen jellemző, Békés megyéhez köthető problémákkal szembesült az utóbbi évek során a vállalkozása működésével kapcsolatban?.....	163
16. táblázat: Ön szerint milyen területen lenne leginkább szükséges fejlődést elérnie a megyének?.....	164
17. táblázat: Ön szerint hogyan segíthetné a megye a befektetésösztönzést és a munkahelyteremtést?	165
18. táblázat: Békés megye munkaerőpiaci SWOT-elemzése	169
19. táblázat: Békés megyei munkaerőpiaci stratégia – Általános cél.....	177

20. táblázat: Békés megyei munkaerőpiaci stratégia – Operatív célok	178
21. táblázat: Javasolt stratégiai alternatíva – passzív munkaerőpiaci beavatkozás	186
22. táblázat: A stratégia célhierarchiája.....	188
23. táblázat: Potenciális beavatkozási területek és mutatószámok kapcsolata.....	190
24. táblázat: Békés megye munkaerőpiaci stratégiájának cél-eszköz mátrixa – minta	193